

Uniwersytet Wrocławski

Wydział Filologiczny

Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa

Nr indeksu: 220067

Jakub Jerzy Mikulski

Recepcja twórczości

Howarda Phillipsa Lovecrafta w Polsce

(1956-2012)

Praca magisterska napisana pod kierunkiem:

prof. dr hab. Anny Migoń

Wrocław 2013

Marcie i Kasi

Mikuski Jakub: Recepcja twórczości Howarda Phillipsa Lovecrafta w Polsce (1956-2012), praca magisterska pod kierunkiem prof. dr hab. Anny Migoń, Wrocław 2013, s. 199, 27 pozycji bibliograficznych.

Abstrakt

Tematem pracy jest obecność twórczości Howarda Phillipsa Lovecrafta (1890-1937) w Polsce od pierwszej wzmianki o niej w roku 1956 do końca roku 2012. Przedstawiono biografię pisarza i jego dorobek literacki uwzględniając podział gatunkowy i chronologię narastania. Zaprezentowano obecność dzieł Lovecrafta na polskim rynku wydawniczym: scharakteryzowano poszczególne etapy chronologiczne tej obecności i zaprezentowano poszczególne publikacje zawierające utwory Lovecrafta. Przedstawiono obecność omówionych wcześniej publikacji w wybranych wrocławskich bibliotekach, oraz polskie utwory, których autorzy inspirowali się tekstami H.P. Lovecrafta. Te teksty - literackie, filmowe, muzyczne, graficzne, plastyczne oraz publikacje zamieszczane w Internecie porównano z ich odpowiednikami z innych krajów. W zakończeniu przedstawiono wnioski i wskazano możliwe kierunki przyszłego rozwoju recepcji twórczości Lovecrafta.

Słowa kluczowe:

Czytelnictwo;

Lovecraft, Howard Phillips (1890-1937);

Recepcja literatury grozy;

Recepcja twórczości literackiej;

Ruch wydawniczy w Polsce.

Spis treści

Wstęp	6
Rozdział 1. Howard Philips Lovecraft (1890-1937). Szkic biografii	13
Rozdział 2. Dorobek Howarda Philipsa Lovecrafta	28
Dorobek H.P. Lovecrafta – gatunki pisarskie i tematyka prac	36
Rozdział 3. Howard Phillips Lovecraft w polskim repertuarze wydawniczym	59
Rozdział 4. Obecność dzieł Howarda Philipsa Lovecrafta w księgozbiorach bibliotecznych – biblioteki wrocławskie	90
Rozdział 5. Howard Philips Lovecraft jako źródło inspiracji twórczej	105
Inspiracje twórczością H.P. Lovecrafta w zachodniej popkulturze	105
Inspiracje twórczością H.P. Lovecrafta w polskiej popkulturze.	120
Podsumowanie	122
Aneksy	127
Aneks 1. Recepcja twórczości H.P. Lovecrafta w Polsce. Bibliografia za lata 1956-2012	127
Aneks 2. Tabele	152
Tabela 1. Opowiadania i powieści	153
.....	153
Tabela 2. Wiersze i poematy	183
.....	183
Tabela 3. Publicystyka	186
.....	186
Tabela 4. Najczęściej publikowane w Polsce utwory H.P. Lovecrafta	187
.....	187
Tabela 5. Najczęściej publikowane w USA utwory H.P. Lovecrafta	188
.....	188
Tabela 6. Edycje utworów H.P. Lovecrafta dostępne w wybranych bibliotekach Wrocławia	189
Bibliografia	198
Indeks	198

Wstęp

Jedną z najpopularniejszych obecnie gałęzi ogólnowiatowej beletrystyki zdaje się być literatura grozy. Horror, jak często nazywa się ten gatunek pisarski, obecny jest w piśmiennictwie od bardzo dawna. Jak wskazują badacze i badaczki, wzbudzające u odbiorców i odbiorczyń strach, zdumienie i niekiedy również obrzydzenie motywy grozy były obecne już w literaturze starożytnej, a później również w oralnej kulturze ludowej. Za rzeczywisty początek literatury grozy w dzisiejszym tego słowa znaczeniu uznaje się jednak dopiero szeroko pojęty przełom wieków XVIII i XIX. Kluczowe w tym zakresie są lata 1765 i 1818, kiedy to, kolejno, wydane zostały opowieści *Castle of Otranto* Horace’a Walpole’a i *Frankenstein albo: Współczesny Prometeusz* Mary Wollstonecraft Shelley. Szczególnie to drugie dzieło miało charakter przełomowy – postać monstrum stworzonego z fragmentów ludzkich zwłok w laboratorium już dawno temu bardzo mocno wrosła w popkulturę.

Od przełomu wieków XVIII i XIX horror urósł do rangi jednego z najbardziej znanych i lubianych działów literatury popularnej. Utwory literackie tego rodzaju czytane są na całym świecie przez miliony czytelniczek i czytelników, twórcami tych tekstów zaś są nie mniej szerokie zastępy autorów i autorek ze wszelkich zakątków naszej planety. Liczba zarówno twórców, jak i odbiorców tej literatury w znacznej mierze determinowana jest sławą dość ograniczonego grona najbardziej znanych, najszerzej rozpoznawalnych pisarzy i pisarek horrorów, które i których zalicza się do grona tzw. klasyków i klasyczek gatunku. Autorzy tacy, jak Brian Lumley, Stephen King, Graham Masterton, Ann Rice oraz Bram Stoker, a także wykreowane przez nich postaci i zdarzenia na stałe weszły nie tylko do uniwersum literatury grozy, lecz również do ogółu popkultury świata zachodniego. Do grona osób, które wywarły szczególny wpływ na unikatowy rodzaj literatury, jakim jest horror, należy również Howard Phillips Lovecraft, bohater niniejszego opracowania.

Czym zasłużył się ten człowiek, że uznawany jest obecnie za jednego z klasyków literackiego horroru? Spod jego pióra, w ciągu blisko 30 lat pracy twórczej wyszło ponad

110 opowiadań¹, spośród których część, m.in. *Call of Cthulhu*, *Shadow over Innsmouth* i *Dunwich Horror*, weszła do kanonu utworów najbardziej rozpoznawalnych, cieszących się największą sławą wśród fanów i fanek gatunku. Wraz z samymi opowiadaniem Lovecraft wniósł do literatury grozy również cały szereg wątków, miejsc, postaci i artefaktów pobudzających wyobraźnię odbiorców i odbiorczyń, a także twórców oraz twórczyń tej literatury. Pojęcia takie, jak miejscowości Arkham i Dunwich, podwodne R'lyeh, przeklęta księga *Necronomicon*, oraz postaci Abdula Al-Hazreda zwanego Szalonym Arabem, Cthulhu, Yog-Sothotha i wielu innych w wyraźny sposób przeszły do uniwersum grozy oraz do szeroko pojmowanej popkultury na całym świecie. Wielu najważniejszych obecnie twórców grozy, m.in. Stephen King, Neil Gaiman i Graham Masterton chętnie wskazują twórczość Lovecrafta jako swą inspirację. Ponadto, szerokie zastępy twórców i twórczyń zajmujących się na co dzień twórczością o odmiennej od grozy estetyce również chętnie sięgają do tego dorobku. Na liście takich artystów znajduje się m.in. jeden z ważniejszych zespołów metalowych w historii, jakim jest Metallica, a także jeden z najbardziej uznanych polskich pisarzy fantasy, jakim jest Andrzej Sapkowski.

Poza powieściami i opowiadaniem twórczość Howarda Phillipsa Lovecrafta obejmowała również wiele innych obszarów. Bardzo ważnymi i długo uprawianymi polami zainteresowań tego artysty była poezja, dziennikarstwo amatorskie i ogólnie pojęta eseistyka, dotycząca m.in. interesujących go obszarów nauki, filozofii, literatury i jej krytyki, a także podejmowanych przez twórcę podróży. Bardzo szeroką, zróżnicowaną, ale też spójną twórczość spajał jeden element nadrzędny, jakim były pisane przez Lovecrafta listy. Przez dużą część życia, szczególnie po przyłączeniu się wiosną roku 1914 do środowiska dziennikarzy-amatorów Lovecraft prowadził z wieloma osobami, często niezwykle ożywioną, korespondencję. Listy Howarda Phillipsa Lovecrafta stanowią obecnie jedno z ważniejszych, a często wręcz najważniejsze źródło do badań nad jego życiem i twórczością, co związane jest z ich wagą merytoryczną, z wielością poruszanych w ich treści wątków, jak również z uwagi na ich fizyczną objętość. Jak wskazują badacze, Lovecraft pisywał niekiedy listy liczące po kilkadziesiąt, do 70 stron, a łączna liczba jego listów wyniosła ok. 100 tys. sztuk, z czego do dziś zachowało się ok. 10 %².

¹ Kopacz M., *Opowiadania, nowele, powieści*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [25 V 2013]. Dostępny w: < <http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/opowiadania-nowele-powieści/> >.

² Joshi S.T., *H.P. Lovecraft. Biografia*. Tłum. Mateusz Kopacz. Zysk i S-ka, Poznań 2010, s. 8.

Spuścizna epistolograficzna H.P. Lovecrafta to nie tylko świetne pole do badań i źródło zrozumienia wielu aspektów jego pracy twórczej, lecz również, a nawet przede wszystkim doskonale źródło wiodące do poznania i zrozumienia kolei jego losu, które same w sobie stanowią bardzo ciekawy temat. Howard Phillips Lovecraft, żyjący w latach 1890-1937 już za życia owiany został specyficzną legendą. Dzięki własnej działalności twórczej, pisanym przez siebie listom i utworom autobiograficznym pisarz zaczął być postrzegany jako biedny, ekscentryczny geniusz o arystokratycznych korzeniach, w dodatku niedostosowany społecznie i ujawniający wyraźne skłonności do prowadzenia samotniczego trybu życia. Z biegiem lat od jego śmierci legenda ta była poszerzana o kolejne wątki, takie jak homoseksualizm, homofobia, rasizm, anglofilia, grafomania i inne, temu podobne skłonności, postawy lub zachowania. Bliższe zapoznanie się z wieloma profesjonalnymi opracowaniami życia i działalności tego twórcy wyraźnie pokazuje, że wiele oskarżeń wysuwanych pod adresem Howarda Phillipsa Lovecrafta było albo nie zawsze, albo nie w pełni, lub też w ogóle niezgodnych ze stanem faktycznym. Biografia Lovecrafta pozbawiona jej legendarnej otoczki w oczach wielu fanów i fanek jego twórczości nie tylko nie traci, lecz wyraźnie zyskuje na wartości i tym bardziej przykuwa zainteresowanie i uwagę.

Szeroka, różnorodna, spójna, ciekawa i nad wyraz wpływowa działalność artystyczna, a także bardzo interesująca biografia – te elementy czynią z osoby i dorobku H.P. Lovecrafta interesujący temat dociekań naukowych. Właściwości te stanowią również powód, dla którego autor niniejszej pracy wybrał ten temat. Nie bez znaczenia były tutaj także prywatne zainteresowania autora, które trwają od pierwszego zetknięcia z twórczością H.P. Lovecrafta jeszcze w szkole średniej.

Tytuł tej pracy jasno odpowiada na zasadnicze pytanie o jej przedmiot i cel. Dotyczyć ona będzie kwestii recepcji twórczości Howarda Phillipsa Lovecrafta w Polsce. W jaki sposób rozumiemy tutaj problem recepcji twórczości literackiej? Na potrzeby poniższego opracowania przyjęto definicję zawartą w *Słowniku terminów literackich* pod red. Janusza Sławińskiego, w świetle której recepcja dzieła literackiego to przyjęcie go przez publiczność literacką i jego funkcjonowanie u różnych grup czytelniczych, na co ma wpływ wiele czynników, m.in. kwestie ogólnie związane z obiegiem książki, a więc

wszelkie sprawy związane z jej wydawaniem, reklamą, obecnością w handlu itd³. Właśnie na obecności utworów Howarda Phillipsa Lovecrafta na polskim rynku wydawniczym oraz na szeroko rozumianym odbiorze tej literatury przez polskich czytelników i czytelniczki ogniskować się będzie uwaga autora tej pracy. W jaki sposób zostaną zbadane i przedstawione te treści?

Poniższe opracowanie składać się będzie z dwóch dużych części. W treści pierwszej z nich przedstawiono biografię i twórczość Howarda Phillipsa Lovecrafta. W składających się na nią dwóch pierwszych rozdziałach ukazano koleje losu pisarza oraz przedstawiono jego dorobek twórczy. W tej części pracy użyto metody krytyczno-literackiej.

Druga duża, główna część tego opracowania, ukazuje obecność twórczości H.P. Lovecrafta na polskim rynku wydawniczym, a także sygnalizuje możliwość badań nad jej odbiorem czytelnicznym. W tej części poruszono trzy zasadnicze zagadnienia. Pierwszym z nich jest obecność poszczególnych utworów tego pisarza w polskim rynku wydawniczym, tak w edycjach samodzielnych, jak i niesamodzielnych wydawniczo. Uwzględniono więc tutaj publikacje utworów Lovecrafta w antologiach, a także w różnych czasopismach. Ukazana została w ten sposób dynamika tej obecności, a także szereg szczegółowych kwestii: dobór utworów, liczba ich wznowień, wydawnictwa angażujące się w publikację i propagowanie w Polsce dorobku H.P. Lovecrafta. Tę część pracy kończy krótkie porównanie obecności pisarza w Polsce z sytuacją, jaka panuje w tym względzie w Stanach Zjednoczonych, jego ojczyźnie. Ta część pracy powstała dzięki zastosowaniu metody bibliograficznej.

Kolejne dwie pomniejsze części poniższej pracy dotyczą już właściwej recepcji twórczości Lovecrafta w Polsce. Przyjrzymy się przede wszystkim temu, na ile polskie publikacje utworów Lovecrafta funkcjonują wśród czytelników i czytelniczek. Możliwość dostępu do publikacji zawierających utwory H.P. Lovecrafta omówiona została na przykładzie obecności tychże dzieł w wybranych bibliotekach Wrocławia. Ograniczenie do stosunkowo skromnie zakrojonego sondażu podyktowane zostało z jednej strony warunkami przygotowywania pracy, ale zarazem uznać można znaczenie i pewną reprezentatywność wrocławskich księgozbiorów na tle ich odpowiedników z innych części Polski. W tej części ponownie zastosowanie znajdzie metoda bibliograficzna.

³ Słownik terminów literackich. Pod red. Janusza Sławińskiego. Wrocław 2002, s. 464.

Podjęte w tej pracy omówienie recepcji dorobku Howarda Phillipsa Lovecrafta obejmuje również kwestię twórczości polskich autorów, dla których spuścizna twórcza tego artysty stanowiła inspirację. W tym punkcie pracy przedstawione zostaną wybrane utwory literackie, muzyczne oraz plastyczne polskich artystów inspirowane twórczością H.P. Lovecrafta, a także pewne szersze zjawiska kultury obecne w naszym kraju. Również w tej części pracy znalazła zastosowanie metoda analityczna.

W zakończeniu autor przedstawił wnioski na temat dotychczasowej obecności twórczości Howarda Phillipsa Lovecrafta w Polsce, recepcji tej twórczości wśród polskich czytelników i czytelniczek, a także wpływu dzieł Lovecrafta na polską kulturę, na pewne jej wytwory. Podjęta będzie również próba zdiagnozowania powodów, dla których ta recepcja przebiegała dotychczas w taki właśnie sposób, oraz określenia perspektyw rozwoju polskiej recepcji tego pisarza.

W trakcie pisania tej pracy korzystano z szeregu istotnych źródeł zarówno tradycyjnych, jak i elektronicznych. W pierwszej kolejności były to opracowania dotyczące życia i twórczości Howarda Phillipsa Lovecrafta, a wśród nich przede wszystkim niezwykle obszerne i szczegółowe opracowanie autorstwa Sunanda Tryambaka Joshi'ego⁴, a także krytyczne wydanie dzieł Lovecrafta pod redakcją S.T. Joshi'ego i Petera Cannona.⁵ Przydatne okazały się również artykuły zamieszczane w ukazującym się od wiosny 2012 roku czasopiśmie „Coś na progu”, m.in. artykuły dotyczące niebeletrystycznej części dorobku Lovecrafta, inspiracji jednego z najważniejszych utworów pisarza, a także o różnych rodzajach sztuki i rozrywki, których twórcy znajdowali inspirację w omawianej twórczości⁶.

Ogromną rolę w pisaniu tego opracowania odegrał również szereg źródeł internetowych. Kluczowymi okazały się tutaj dwa portale: „The H.P. Lovecraft Archive”⁷ i „H.P. Lovecraft – Polski Serwis”⁸. Pierwszy z nich redagowany jest przez wspomnianego już

⁴ Joshi S.T., *H.P. Lovecraft. Biografia*. Tłum. Mateusz Kopacz. Zysk i S-ka, Poznań 2010.

⁵ Najlepsze opowiadania. Wstępem, przypisami i komentarzami opatrzyli S.T. Joshi i Peter Cannon. Przeł. Mateusz Kopacz i In. Tom 1 i 2. Zysk i S-ka, Poznań 2010.

⁶ Joshi S.T., Niektóre z inspiracji *Wzgórza* i *W Górach Szaleństwa*. [W:] *Coś na progu*.- 2012, nr 1.- s. 1-4.; Kopacz M., „*Temple iście karkołomnym*” – o listach i esejach Lovecrafta. Tamże, s. 5-7. ; Kułakowska J., *Błuznierna przestrzeń, czyli ponadczasowość prozy H.P. Lovecrafta*. tamże, s. 8-11. ;

⁷<http://www.hplovecraft.com/> [W:] <http://www.hplovecraft.com/> [online] [25 V 2013]. Dostępny w: < <http://www.hplovecraft.com/> >.

⁸ Dz. Cyt.

Sunanda Tryambaka Joshi'ego oraz Davida E. Schulza, innego uznanego, wieloletniego badacza życia i twórczości Howarda Phillipsa, redaktora (niekiedy wspólnie z Joshim) wielu prac tego pisarza. Serwis ten, którego administratorem, szefem technicznym jest Donovan K. Loucks, techniczny prowadzący wielu „lovecraftowskich” stron jeszcze od lat 90⁹, jest obecnie prawdopodobnie najważniejszym serwisem tego typu na świecie. Zawiera m.in. bardzo dokładne spisy wszystkich dzieł pisarza, bardzo szczegółowy podział tematyczny tej twórczości i opisy poszczególnych jej działów, oraz wiele innych, niezwykle istotnych informacji na temat twórczości Lovecrafta jak również odnośniki do wielu innych serwisów jemu poświęconych. „H.P. Lovecraft – Polski Serwis” to z kolei portal administrowany przez zespół pod kierownictwem Mateusza Kopacza, tłumacza wielu pozycji związanych z Lovecraftem wydanych w Polsce, oraz zajmującego się sprawami technicznymi serwisu Pawła Szczepaniaka¹⁰. Portal duetu Kopacz-Szczepaniak i ich współpracowników, w tym graficzki Kai Kasprowicz, stanowi poniekąd przetłumaczoną na język polski wersję portalu „The H.P. Lovecraft Archive”, choć w wersji rozszerzonej. W stopce strony napisano: „Mamy ambicje być jednym z najdokładniejszych i najobszerniejszych serwisów internetowych poświęconych twórczości H. P. Lovecrafta”¹¹. Ta deklaracja jest niezwykle konsekwentnie wprowadzana w życie. Oferowany przez twórców tej strony układ, podział dorobku Howarda Phillipsa Lovecrafta i szereg innych kwestii jest tutaj podobnie rozwiązanych, jak na stronie grupy Joshi-Loucks-Schultz, lecz równocześnie wiele elementów zostało znacząco rozwiniętych. Na czoło wysuwa się tutaj kwestia opisów poszczególnych utworów - w odróżnieniu od „The H.P. Lovecraft Archive” czytelnicy i czytelniczki mają tutaj do czynienia z bardzo niekiedy rozbudowanymi i szczegółowymi opisami utworów pisarza. Ponadto znaleźć można na tym portalu informacje o obecności poszczególnych tekstów Lovecrafta w kolejnych edycjach jego utworów zarówno na rynku anglosaskim (tj. w USA i w Wielkiej Brytanii), co stanowi powielenie rozwiązania z „The H.P. Lovecraft Archive”, jak i o edycjach na rynku polskim. W obu przypadkach pojawiają się również szczegółowe informacje o tych edycjach. Co ważne i ciekawe, strona kierowana przez Mateusza Kopacza zawiera także informacje o opracowaniach na temat życia i twórczości Lovecrafta w polskich czasopismach i opracowaniach zbiorowych. Mówiąc krótko, serwis ten stanowi

⁹ Contributors . [W:] <http://www.hplovecraft.com/> [online] [25 V 2013]. Dostępny w: <
<http://www.hplovecraft.com/about/contribs.aspx> >.

¹⁰ O nas. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [25 V 2013]. Dostępny w: <
<http://www.hplovecraft.pl/serwis/o-nas/> >.

¹¹ <http://www.hplovecraft.pl>. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [25 V 2013]. Dostępny w: <
<http://www.hplovecraft.pl> >.

niezwykle obszerne i cenne źródło informacji o życiu, twórczości i recepcji dorobku H.P. Lovecrafta dostępne polskiemu czytelnikowi. O ważności i klasie tego serwisu świadczy choćby to, że odnośnik do niego pojawił się na początku 2013 roku w bazie odnośników do „lovecraftowskich” witryn serwisu „The H.P. Lovecraft Archive” jako jedna z zaledwie dwóch nieanglojęzycznych stron¹². Przyznać w tym miejscu należy, że serwis ten, obok książkowych opracowań S.T. Joshiego okazał się najważniejszym źródłem informacji użytym podczas pisania tego opracowania – szczególnie istotny był podczas tworzenia części poświęconej twórczości Lovecrafta, a także podczas wyszukiwania informacji o polskich wydaniach tego dorobku, jak również w trakcie wyszukiwania informacji o amerykańskiej recepcji wydawniczej tej twórczości, która została porównana do jej polskiego odpowiednika.

W tym miejscu warto szerzej wypowiedzieć się o źródłach bibliograficznych i księgoznawczych użytych przy pisaniu tej pracy. Obok obu wymienionych powyżej portali ważnymi źródłami informacji bibliograficznej dla tego opracowania były bazy bibliograficzne Biblioteki Narodowej w Warszawie, a więc „Przewodnik Bibliograficzny” i „Bibliografia Zawartości Czasopism”. Autor wykorzystywał oba te źródła zarówno w formie tradycyjnej, drukowanej, jak i w postaci serwisów internetowych dostępnych na stronach Biblioteki Narodowej. Kolejnym niezwykle istotnym źródłem była „Polska Bibliografia Literacka”, przede wszystkim w formie drukowanej, ale także w postaci serwisu internetowego obejmującego lata 1988-2000. Ważnym, uszczegóławiającym źródłem informacji był też internetowy serwis „Encyklopedia Fantastyki” dostępny na stronie <http://encyklopediafantastyki.pl>. Zawartość tego portalu pozwalała na uzyskanie i potwierdzenie wielu informacji bibliograficznych, szczególnie tych dotyczących wydawnictw fanowskich, których opisy nie były dostępne w oficjalnych informatorach bibliograficznych.

¹² Hplovecraft.pl docenione. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [25 V 2013]. Dostępny w: < <http://www.hplovecraft.pl/2013/03/26/hpl-pl-docenione/> >; Web pages. [W:] <http://www.hplovecraft.com> [online] [25 V 2013]. Dostępny w: < <http://www.hplovecraft.com/internet/webpages.aspx> >.

Podziękowania

Poniższa praca prawdopodobnie w ogóle by nie powstała, gdyby nie szeroko rozumiana pomoc i wsparcie szeregu osób. Wśród nich znajdują się:

- Moi Rodzice, Babcia i Mój Chrzestny,
- Prof. dr hab. A Migoń,
- Dr. A. Ściepuro,
- M.M. i T.P., z którymi odbyłem szereg ciekawych rozmów na temat H.P. Lovecrafta,
- Koleżanki i Koledzy ze studiów, z KN Bibliotekoznawców, SKN Językoznawców UW i z IKN DOCTUS,
- Mateusz Kopacz, z którym skontaktowałem się już po napisaniu tej pracy, i który dorzucił szereg istotnych uwag,
- oraz całe grono innych osób, bibliotekarzy, bliższych i dalszych znajomych, i wszelkich innych, z którymi rozmawiałem na tematy związane z tą pracą.

Wszystkim Państwu

Najszczerzej Dziękuję,

Za wszelką pomoc i rady.

Największe jednak podziękowania składam na ręce

Mojej Siostry, Marty, i Mojej Narzeczonej, Kasi.

Za bycie blisko, wsparcie, no i w ogóle.

Pragnę jeszcze tylko dodać, że za wszelkie błędy zawarte w tej pracy odpowiadam tylko i wyłącznie ja sam.

Rozdział 1

Howard Philips Lovecraft (1890-1937)

Szkic biografii

Howard Phillips Lovecraft urodził się 20 VIII 1890 roku w Providence¹³, stolicy stanu Rhode Island, położonego w północnej części atlantyckiego wybrzeża Stanów Zjednoczonych. Jego rodzicami byli Winfield Scott Lovecraft (1853-1898), pracujący jako komiwojażer, i Sarah Susan, z d. Phillips (1858-1921), córka Whipple'a Van Burena Phillipsa (1833-1904), handlowca i przedsiębiorcy budowlanego¹⁴. Korzenie rodziny przyszłego pisarza tak po mieczu, jak i po kądzieli sięgały Europy północno-zachodniej, głównie Wysp Brytyjskich, a jej obecność na lądzie amerykańskim, przynajmniej w przypadku rodziny ze strony matki, miała długą tradycję. Jak wskazuje Sunand Tryambak Joshi w swej niezwykle obszernej biografii Lovecrafta¹⁵, historia rodziny Phillipsów na terenie obecnych Stanów Zjednoczonych zaczęła się już w pierwszej połowie XVII,¹⁶ tj. w okresie osiedlania się na terenie Nowej Anglii pierwszej fali osadników europejskich, rekrutujących się głównie spośród uciekających z Wysp Brytyjskich przed prześladowaniami religijnymi członków najbardziej purytańskich odłamów protestantyzmu.¹⁷ Amerykańskie tradycje rodu Lovecraftów były zdecydowanie krótsze i sięgały roku 1827, kiedy to do Ontario w Kanadzie wyemigrował z Wielkiej Brytanii wraz z żoną Mary i szóstką dzieci Joseph Lovecraft, pradziadek pisarza¹⁸. Lovecraftowie osiedlili się w USA niecałe cztery lata później – w roku 1831 zamieszkali

¹³ Joshi S.T., *Wstęp*. [W:] Najlepsze opowiadania. T1.przeł R.P. Lipski, R. Grzybowska, G. Iwańczyk, M. Kopacz. Poznań 2008.- s. 8.

¹⁴ Joshi S.T., *H.P. Lovecraft. Biografia*. Poznań 2010.- s. 15-16

¹⁵ Tamże.

¹⁶ Joshi S.T., *Wstęp*. s. 8.

¹⁷ Joshi S.T., *H.P. Lovecraft. Biografia*.

¹⁸ Tamże, s. 15.

w Rochester w stanie Nowy Jork, gdzie Joseph Lovecraft założył warsztat bednarsko-stolarski¹⁹.

Opisane powyżej pochodzenie sytuowało rodziny Lovecraftów i Phillipsów stosunkowo wysoko na drabinie społecznej. Zaliczali się do warstwy zwanej WASP (White, Anglo-Saxon Protestant, ang. Biały, Anglosaski Protestant), co w ówczesnie jeszcze jednolitej etnicznie, głęboko konserwatywnej, rasistowskiej i pozbawionej tradycji szlacheckich społeczności Rhode Island i całej Nowej Anglii stanowiło poważny atut. Wynikającą z pochodzenia wysoką pozycję rodziny podkreślała jej zamożność. Zarówno Winfield Scott, ojciec pisarza, jak i Whipple, jego dziadek po kądzieli, byli dobrze prosperującymi przedsiębiorcami, co owocowało wysokim statusem materialnym rodziny²⁰.

Howard Phillips Lovecraft, jako pierworodne, a jak miało się wkrótce okazać, jedyne dziecko Winfielda i Sarah Lovecraftów, miał zatem wychowywać się w szczególnie dobrych warunkach. Chłopiec, dorastający w tyleż konserwatywnym, co bogatym domu, od najwcześniejszych lat miał możliwość rozwijania wszelkich zainteresowań i zdolności, których z resztą miał nadzwyczaj dużo. Jak wskazują jego biografowie, pisarz już w wieku lat 4 umiał czytać, mając 6 pisał, a w okolicach 7 urodzin zaczął uczyć się łaciny i tworzył swe pierwsze wiersze²¹. Wcześniej też zainteresował się chemią, astronomią i literaturą²², czemu dawał wyraz nie tylko poprzez częstą lekturę publikacji z tych zakresów, lecz również przez twórczość. Spod pióra młodego Lovecrafta wychodziły pokaźne ilości swoistych dzienników i prac o charakterze naukowym, czy raczej popularnonaukowym, a także spora liczba opowiadań inspirowanych prowadzonymi lekturami²³. Swe dziecięce utwory, robione samodzielnie mini-czasopisma zwykł przedstawiać najbliższym, którzy nie kryli zadziwienia i zachwyty nad uzdolnieniami chłopca²⁴.

¹⁹ Tamże

²⁰ Joshi S.T., *Wstęp*. Przeł. Mateusz Kopacz. [W:] Lovecraft H.P., *Najlepsze opowiadania*. T. 1. Zysk i S-ka, Poznań 2008, s. 8-9.; Joshi S.T., *H.p. Lovecraft. Biografia*. przeł. Mateusz Kopacz. Zysk i S-ka, Poznań 2010, s. 16-19, 22-23.

²¹ Joshi S.T., *Wstęp*. Przeł. Mateusz Kopacz. [W:] Lovecraft H.P., *Najlepsze opowiadania*. T. 1. wstępem, przypisami i komentarzami opatrzył S.T. Joshi. Przeł. Robert P. Lipski, Ryszarda Grzybowska, Grzegorz Iwańczyk. Zysk i S-ka, Poznań 2008, s. 9.

²² Dz. Cyt.

²³ Dz. Cyt., s. 10.

²⁴ Dz. Cyt.

Osobą będącą najbliższym młodego Howarda w jego wczesnym obcowaniu z nauką był wspomniany już Whipple van Buren Phillips²⁵. Z powodzeniem zastępował on w obowiązkach ojcowskich Winfielda Lovecrafta, który z powodu choroby był nieobecny przy swych najbliższych już od roku 1893²⁶. Ostatnie 5 lat życia, od końca kwietnia roku 1893 do śmierci 19 VII 1898 spędził w szpitalu psychiatrycznym Butler Hospital w Providence.²⁷ Jak wynika z dociekań biografów Lovecrafta, wbrew diagnozie postawionej przez lekarzy ojciec pisarza najprawdopodobniej nie był chory psychicznie, lecz był w bardzo zaawansowanym stadium kiły, która przez wiele lat po zakażeniu, dokonanym przypuszczalnie drogą płciową, przebiegała bezobjawowo, a jej nieprawidłowe rozpoznanie wynikało z ówczesnego niedostatku wiedzy o przyczynach i naturze tej choroby²⁸.

Nagła choroba i śmierć Winfielda w poważny sposób odbiła się na zdrowiu fizycznym i psychicznym Sarah Susan Lovecraft, matce pisarza, a także wstrząsnęła całą rodziną.²⁹ Odejście ojca przyszłego pisarza nie wywołało jednak większych kłopotów finansowych rodziny, co stało się jednak jej udziałem po nagłym zgonie Whipple'a Phillipsa w roku 1904. Zniszczenie tamy rzecznej zarządzanej przez firmę, jednym z udziałowców której była głowa rodziny Phillipsów, doprowadziła do załamania nerwowego, a w jej efekcie – śmierci³⁰. Czternastoletni wówczas H.P. Lovecraft głęboko przeżył śmierć dziadka, które miało okazać się jednym z najbardziej traumatycznych wydarzeń w całym jego życiu³¹.

Nagła śmierć Whipple'a Phillipsa, oprócz bezpośredniego załamania przynieść miała zarówno Lovecraftowi, jak i jego matce oraz reszcie rodziny szereg długotrwałych zmian i problemów. Przede wszystkim doprowadziło to do załamania się finansów rodziny³². Lovecraftowie, w obliczu upadku interesów Whipple'a i jego śmierci, musieli m.in. przenieść się z dużego rodzinnego domu do mniejszego mieszkania³³. Równocześnie, jak wskazuje S.T. Joshi, po roku 1904, w wyniku podjęcia formalnej, szkolnej edukacji

²⁵ Joshi S.T., *H.p. Lovecraft. Biografia*. [rzał Mateusz Kopacz. Zysk i S-ka, Poznań 2010, s. 40.

²⁶ Joshi S.T., *Wstęp*. Przeł. Mateusz Kopacz. [W:] Lovecraft H.P., *Najlepsze opowiadania*. T.1. Zysk i S-ka, Poznań 2008, s. 9.

²⁷ Joshi S.T., *H.P. Lovecraft. Biografia*. przeł. Mateusz Kopacz. Zysk i S-ka, Poznań 2010, s. 36.

²⁸ Dz. Cyt., s. 33-35.

²⁹ Dz. Cyt., s. 39-40.

³⁰ Dz. Cyt., s. 18-19, 109.

³¹ Joshi S.T., *Wstęp*. Przeł. Mateusz Kopacz. [W:] Lovecraft H.P., *Najlepsze opowiadania*. T.1. Zysk i S-ka, Poznań 2008, s. 10.

³² Dz. Cyt., s. 9-10.

³³ Dz. Cyt.

nastąpił dalszy rozwój licznych zainteresowań przyszłego pisarza, a także kontaktów z licznymi rówieśnikami, co pozwalało młodemu Lovecraftowi na wielki rozwój w wielu dziedzinach. Autor biografii Lovecrafta opisuje liczne działania podejmowane przez nastoletniego wówczas pisarza – obserwacje astronomiczne i meteorologiczne, klub detektywistyczny „Providence Detective Agency”, klub „Great Meadow Country Clubhouse” – klub turystyczno-podróżniczy, a nawet zespół muzyczny Blackstone Orchestra³⁴. Poza tym kontynuował, choć nie bez przerw, naukę w działającej niedaleko jego domu szkole średniej Hope Street High School³⁵. Był uczniem stosunkowo pilnym, zdradzającym szczególne zainteresowanie chemią i fizyką, a także językiem angielskim. Problemy miał natomiast z przyswajaniem wiedzy z zakresu matematyki, szczególnie w obszarze algebry i geometrii³⁶. Z kłopotami w nauce w tych obszarach wiedzy związane było najpoważniejsze z serii młodzieńczych załamań, jakie przeszedł Howard Phillips Lovecraft. Jak to zostało już wspomniane, przyszły pisarz przez całe życie zmagał się z problemami zdrowotnymi, natury zarówno fizycznej, jak i psychicznej. Ich skutkiem było podejmowanie przez niego edukacji na poziomie podstawowym prawie tylko w postaci prywatnych lekcji w domu, a na poziomie szkoły średniej – kontynuowanie nauki w szkole publicznej, którą przerwał na kilka miesięcy w roku szkolnym 1905-1906.³⁷ Latem roku 1908, na co najmniej rok przed planowanym zakończeniem dyplomem szkoły średniej, przerwał edukację z powodu głębokiej, trwającej pięć lat depresji³⁸.

Przyczyny załamania Howarda Phillipsa Lovecrafta z lat 1908-1913/14 nie są do końca znane. S.T. Joshi wskazuje na trzy potencjalne powody. Pierwszym mogły być problemy zdrowotne pisarza – z wypowiedzi osób znających go w czasach młodości wysnuć można, za cytowanym przez Joshi’ego Harry’em Brobstem, przyjacielem Lovecrafta w ostatnich latach jego życia, z zawodu lekarzem, że pisarz miał objawy mogące wskazywać na płasawicę Sydenhama, ewentualnie napady hysterii. Joshi przytacza również w tym kontekście wypowiedź innego przyjaciela Lovecrafta, znającego go od młodości Harolda W. Munro’a, który opowiadał o wypadku, jakiego przyszły pisarz doznał spadając z wysokości na jednej z budów w okolicy, w której mieszkał. Munroe nie mówi, kiedy do tego doszło, lecz łączy te historię ze stwierdzeniem, że powodem porzucenia edukacji były

³⁴ Joshi S.T., *H.P. Lovecraft. Biografia*, przeł. Mateusz Kopacz. Zysk i S-ka, Poznań 2010, s. 95-145.

³⁵ Dz. Cyt., s.10.

³⁶ Joshi S.T., *H.P. Lovecraft. Biografia*, przeł. Mateusz Kopacz. Zysk i S-ka, Poznań 2010, s. 114-117.

³⁷ Joshi S.T., *Wstęp*. Przeł. Mateusz Kopacz. [W:] Lovecraft H.P., *Najlepsze opowiadania*. T.1. Zysk i S-ka, Poznań 2008, s. 11.

³⁸ Dz. Cyt., s. 11-13.

kłopoty zdrowotne Lovecrafta. Innym przytaczanym przez cytowanego biografa pisarza powodem jego załamania miałyby być uświadomienie sobie przez niego, że w związku z brakiem uzdolnień matematycznych nie będzie mógł podjąć wymarzonych studiów chemicznych lub astronomicznych. Trzeci potencjalny powód załamania Lovecrafta wskazuje Joshi za Sonią H. Greene, która była w latach 1924-29 żoną pisarza. Greene, jak wskazuje cytowany biograf, opowiada o zwierzeniach męża wspominającego o tym, że najmocniej instynkty płciowe dały mu o sobie znać w momencie, gdy miał 19 lat. Joshi, biorąc pod uwagę liczne dowody na brak zainteresowania Lovecrafta seksualnością uznaje ten powód za mało prawdopodobny³⁹.

Wątpliwości co do przyczyn wielkiego załamania, jakie Lovecraft przeżył pomiędzy 18 a 24 rokiem życia nie zmieniają naturalnie faktu, że załamanie to miało miejsce. Nasza wiedza o tym, co wówczas pisarz robił jest stosunkowo skromna. Wiadomo, że w tym czasie Lovecraft bardzo ograniczył swą działalność twórczą, praktycznie nie wychodząc poza pisarstwo naukowe, a dużą część swego wcześniejszego dorobku zniszczył. Również jego kontakty towarzyskie w tym czasie uległy znacznemu zawężeniu, które nie równało się jednak całkowitej izolacji. Joshi wspomina m.in. o szeregu wypraw podejmowanych w tym czasie do krewnych, o wizytach w teatrze w Providence, a także o kontaktach ze wspomnianym już Haroldem W. Munroe'm i jego bratem, Chesterem. Poza mało intensywnie prowadzonym życiem towarzyskim i twórczym Lovecraft w tym czasie z zamiłowaniem oddawał się czytelnictwu. Jego lektury, podobnie jak na wcześniejszych etapach życia, obejmowały zarówno literaturę naukową, jak i beletrystykę, w tym rodzącą się wówczas literaturę pulpową⁴⁰. Do czytywanych w tamtym okresie przez Lovecrafta magazynów należały wydawane przez koncern wydawniczy Franka A. Munseya, ówczesnego potentata prasowego na rynku amerykańskim, magazyny „Munsey's Magazine”, „All-Story Weekley” oraz „The Argosy”⁴¹.

Z lekturą tych właśnie czasopism promujących literaturę groszową związany był powrót Lovecrafta do w pełni normalnego funkcjonowania. W roku 1913 jednym z bardziej lansowanych na łamach wspomnianego już „The Argosy” pisarzy był Fred Jackson,

³⁹ Joshi S.T., *H.P. Lovecraft. Biografia*. Przeł. Mateusz Kopacz. Zysk i S-ka, Poznań 2010, s. 146-149.

⁴⁰ Literatura pulpowa to gatunek literacki łączący cechy XIX-wiecznej opowieści niesamowitej i literatury wagonowej, wyróżniający się m.in. kreowaniem klimatu spotkania z niesamowitością połączoną z grozą oraz realizmem, iluzją prawdopodobieństwa opisywanych sytuacji.

⁴¹ Joshi S.T., *H.P. Lovecraft. Biografia*. Przeł. Mateusz Kopacz. Zysk i S-ka, Poznań 2010, s. 149-166.

stosunkowo popularny autor krótkich romansów utrzymanych w stylistyce bliskiej współczesnej serii Harlequin⁴². Lovecraftowi na tyle nie podobały się dokonania artystyczne Jacskona, że postanowił wyrazić to w liście przesłanym do redakcji „The Argosy”⁴³. Zapoczątkowana w ten sposób zacięta, angażująca wiele osób dyskusja na listy spowodowała, że 23-letnim wówczas Lovecraftem zainteresował się Edward E. Daas, szef UAPA (United Amateur Press Asociacion), obok NAPA (National Amateur Press Asociacion) najważniejszej amerykańskiej organizacji zrzeszającej pisarzy amatorów⁴⁴.

NAPA, czyli Narodowe Towarzystwo Pisarzy Amatorów, działające od roku 1876, oraz UAPA, tj. Zjednoczone Towarzystwo Pisarzy Amatorów założone w roku 1895, stanowiły centra obejmujące całe Stany Zjednoczone ruchu organizującego ludzi zajmujących się amatorsko różnymi obszarami sztuki dziennikarskiej.⁴⁵ Organizacje tego typu zrzeszały ludzi, którzy zajmowali się pisanem, edytowaniem, redagowaniem i publikacją czasopism. Członkowie i członkinie tych stowarzyszeń należeli do bardzo różnych klas społecznych, legitymowali się bardzo zróżnicowanym wykształceniem, reprezentowali też najróżniejsze profesje. Ogromne rozwarstwienie środowiska działaczy i działaczek tego ruchu skutkowało bardzo zróżnicowanym poziomem literackim, merytorycznym, redakcyjnym, edytorskim i technicznym wydawanych przez tych ludzi czasopism⁴⁶.

Wspomniany już szef UAPA, Edward F. Daas, zainteresowany brawurowo pisanymi listami słanymi do „The Argosy” przez młodego Lovecrafta, złożył 23-letniemu pisarzowi propozycję wstąpienia do kierowanej przez siebie organizacji, na co młodzian chętnie przystał na początku roku 1914⁴⁷.

Jako członek jednej z ważniejszych organizacji dla dziennikarzy amatorów, Lovecraft zaczął wydawać własne czasopismo, „The Conservative”, którego trzynaste numerów ukazało się w latach 1915-1923⁴⁸. Dzięki temu rozwinął swój warsztat twórczy, a przede wszystkim nawiązał liczne znajomości. Początkowo głównie listownie, stopniowo również osobiście poznał wiele osób, spośród których wiele zostało jego dożgonnymi przyjaciółmi.

⁴² Dz. Cyt., 167-168.

⁴³ Dz. Cyt., 168.

⁴⁴ Joshi S.T., *H.P. Lovecraft. Biografia*. przeł Mateusz Kopacz. Zysk i S-ka, Poznań 2010, s. 173.

⁴⁵ Dz. Cyt., s. 174

⁴⁶ Dz. Cyt., s.175-179

⁴⁷ Dz. Cyt., s. 173.

⁴⁸ Dz. Cyt., s. 195-196.

Do tego grona należeli m.in. Reinhart Kleiner, Alfred Galpin i Marice W. Moe, z którymi zarówno korespondował, jak i odwiedzał w ich domach, niekiedy pokonując przy tym spore odległości, a także gościł ich u siebie. Kontakty te w znaczny sposób zmieniły Lovecrafta, doprowadzając do znacznego złagodzenia wyniesionych z domu rodzinnego bardzo konserwatywnych poglądów i swoistego ponownego ucywilizowania twórcy wyrwanego z pięcioletniej izolacji. Najbardziej wyrazistymi oznakami przemian, jakich dokonywała w Lovecraftcie korespondencja prowadzona ze znajomymi dziennikarzami-amatorami jest fakt bliskiej, zażyłej przyjaźni pisarza z Jamesem F. Mortonem, jedną z czołowych postaci Północnoamerykańskiego Stowarzyszenia Esperanto, naukowca i zaangażowanego działacza antyrasistowskiego, a także małżeństwo z Sonią H. Greene. Znajomość z Mortonem, zapoczątkowana bardzo krytyczną odpowiedzią naukowca na głęboko rasistowski tekst Lovecrafta *In a Major Key* z roku 1915, przerodziła się po pewnym czasie w trwającą do śmierci pisarza przyjaźń, w ramach której obaj twórcy pisali do siebie ogromne ilości tekstów, w których poruszali bardzo szeroką gamę tematów, poczynając od spraw naukowych, skończywszy zaś na uwielbianych przez Mortona krzyżówkach. Z kolei kontakt z Greene zwieńczony nieudany co prawda, lecz faktycznie mającym miejsce małżeństwem pokazał, że Lovecraft był w stanie wyjść poza krępujące więzy wyznawanego przezeń w młodości antysemityzmu, niechęci do imigrantów i snobizmu klasowego – Sonia H. Greene była urodzoną na Ukrainie Żydówką, imigrantką na ziemi amerykańskiej trudniącą się drobnym handlem, a jej związek z Lovecraftem zapoczątkowany został po wcześniejszym, nieudany małżeństwie tej kobiety. Howard Phillips Lovecraft, choć do końca życia wyznawał w jakimś zakresie pewne nieprzyjemne, homofobiczne poglądy, pod wpływem nawiązywanych kontaktów był w stanie je przynajmniej w pewnym stopniu zweryfikować.

Działalność na polu amatorskiego dziennikarstwa niespodziewanie przyniosła również powrót pisarza do działalności literackiej. Jednym z obszarów działalności pisarza w kręgach UAPA była krytyka literacka, którą zajmował się jako członek Departament of Public Criticism (Wydziału Krytyki Publicznej) działającego w jej strukturach. Liczne, bardzo krytyczne recenzje pisane przez Howarda Phillipsa Lovecrafta prowokowały jego kolegów i koleżanki ze stowarzyszenia do wyrażania żądań przedstawienia przez niego na łamach prasy amatorskiej własnego tekstu literackiego udowadniającego, że potrafi pisać

lepiej od osób, które sam skrytykował⁴⁹. Owocem tych nacisków było ukazanie się na łamach „United Amateur”, oficjalnego pisma UAPA, w listopadzie 1916 roku opowiadania *The Alchemist*, jednego z bardzo nielicznych utworów Lovecrafta, jakie przetrwały jego głęboki kryzys lat 1908-13/14. Wbrew obawom pisarza i jego samokrytyce opublikowanej w maju 1917 roku w tym samym „United Amateur” opowiadanie *The Alchemist* najprawdopodobniej zostało dobrze przyjęte przez społeczność pisarzy-amatorów. Sukces tej publikacji, łącząc się z przejawianymi przynajmniej od roku 1915 chęciami powrotu do pisania beletrystyki (Lovecraft pisał o tym w liście do G.W. Macauleya, jednego ze znajomych z UAPA właśnie w roku 1915), doprowadził jeszcze w roku 1917 do powstania dwóch pierwszych po niemal dekadzie przerwy opowiadań pisarza. Były nimi utwory *The Tomb* (*Grobowiec*) i *Dagon*, napisane w czerwcu i lipcu tego roku⁵⁰. Znaczny wkład w doprowadzeniu do powrotu Lovecrafta do twórczości miał W. Paul Cook, przyjaciel Lovecrafta z UAPA, redakcyjny kolega i drukarz tworzonego przezeń czasopisma „The Conservative”⁵¹.

Kolejnym bardzo istotnym momentem w życiu pisarza był rok 1921. Pod koniec maja stracił matkę, co pomimo toksycznych relacji, jakie ich łączyły, stanowiło spory cios dla kończącego trzecią dekadę życia twórcy⁵². Latem tego samego roku poznał zaś na jednym z zebrań UAPA wspomnianą już, o siedem lat starszą od niego Sonię H. Greene. Zapoczątkowana w ten sposób znajomość, prowadzona zarówno listownie, jak i poprzez wielokrotne, wzajemne wizyty w Providence i Nowym Jorku, gdzie mieszkała Greene, zwieńczona została już w roku 1924 ślubem. O zawarciu małżeństwa młoda para poinformowała swych przyjaciół, oraz ciotki Lovecrafta już po fakcie. Sam akt ślubu, oraz przeprowadzenie go w tajemnicy sporo mówi zarówno o pisarzu, jak i o jego rodzinie – wspomniane już pochodzenie i uprawiana przez Greene profesja, choć najwyraźniej nie budziły sprzeciwu samego Howarda, to musiały wzbudzać w nim obawy co do akceptacji wybranki przez siostry zmarłej matki⁵³.

⁴⁹ Joshi S.T., *H.P. Lovecraft. Biografia*, przeł. Mateusz Kopacz. Zysk i S-ka, Poznań 2010, s. 257-258.

⁵⁰ Joshi S.T., *H.P. Lovecraft. Biografia*, przeł. Mateusz Kopacz. Zysk i S-ka, Poznań 2010, s. 260.

⁵¹ Dz. Cyt., s. 259-260.

⁵² Dz. Cyt., s. 435., Joshi S.T., *Wstęp*. Przeł. Mateusz Kopacz. [W:] Lovecraft H.P., *Najlepsze opowiadania*. T.1. Zysk i S-ka, Poznań 2008, s. 11.

⁵³ Joshi S.T., *Wstęp*. Przeł. Mateusz Kopacz. [W:] Lovecraft H.P., *Najlepsze opowiadania*. T.1. Zysk i S-ka, Poznań 2008, s. 14

Efektem zawartego w marcu 1924 roku małżeństwa były przenosiny młodej pary do Nowego Jorku, z czym wiązały się z resztą spore nadzieje, które jednak szybko prysły. Sklep Soni zbankrutował, ona sama podupała na zdrowiu, a sam Lovecraft nie był w stanie znaleźć stałej pracy. Podstawowymi źródłami dochodów H.P. Lovecrafta, zarówno wówczas, jak i na innych etapach jego życia, były pieniądze ze spadku po Whipple'u van Buren Phillipsie, oraz honoraria uzyskiwane z czasopism publikujących utwory pisarza, oraz od osób zamawiających u niego redakcje ich własnych utworów⁵⁴.

Niedługo później, w początkach roku 1925, zaczął się powolny rozpad małżeństwa Lovecraftów. Sonia, znalazłszy pracę w odległym Cleveland, opuściła Nowy Jork i Howarda, który przeniósł się do mniejszego mieszkania, w którym z resztą został szybko okradziony z większości posiadanych garniturów. W dalszym ciągu nie mogąc znaleźć zatrudnienia, utrzymywał się głównie z pracy pisarskiej, wolny czas spędzając w grupie przyjaciół-pisarzy, tworząc z nimi tzw. „Klub Kalem”, biorący swą nazwę od liter K, L i M, na które zaczynały się nazwiska większości osób należących do tego grona⁵⁵.

Widząc problemy siostrzeńca, ciotki Lovecrafta zaczęły namawiać go do powrotu do rodzinnego miasta, na co ten dość szybko przystał, powracając do Providence już w kwietniu 1926 roku. Howard Phillips nie umiał przeciwstawić się niechętnym jego żonie krewnym, co spowodowało najpierw separację, a w roku 1929 – rozwód Howarda i Sonii Lovecraftów⁵⁶.

Powrót w rodzinne strony wyraźnie sprzyjał pisarzowi, który rozpoczął tym samym najbardziej płodny, najbardziej udany okres w swoim życiu. W ciągu dwóch lat od powrotu powstała grupa jego najważniejszych dzieł, określanych niekiedy budzącym spore kontrowersje, a ukutym przez przyjaciela i spadkobiercę literackiego twórcy, Augusta Derletha, mianem „mitów Cthulhu”. Były nimi opowiadania *The Call of Cthulhu*, *The Dream Quest of Unknown Kadath*, *The Case of Charles Deuter Ward* i *The Colour out of Space*.

⁵⁴ Dz. Cyt., s. 15.

⁵⁵ Joshi S.T., *Wstęp*. Przeł. Mateusz Kopacz. [W:] Lovecraft H.P., *Najlepsze opowiadania*. T.1. Zysk i S-ka, Poznań 2008, s. 16

⁵⁶ Dz. cyt.

Kolejne lata życia upływały H. P. Lovecraftowi na dalszej działalności twórczej – w latach 30. powstała znaczna liczba jego utworów, głównie prozatorskich, rzadziej wierszy, wśród których najważniejszymi zdały się być opowiadania *At the Mountains of Madness* i *Shadow over Innsmouth* z roku 1931, *The Thing on the Doorstep* napisane w roku 1933, oraz *The Shadow out of time* z lat 1934-1935⁵⁷.

Poza pracą twórczą, polegającą również na poprawianiu, a niekiedy nawet pisaniu niemal od podstaw cudzych prac, Lovecraft prowadził również i rozwijał kontakty towarzyskie w gronie pisarzy grozy związanych z pismami publikującymi horrory literackie w rodzaju „Amazing Stories” i „Weird Tales”, z którymi autor był związany. Do grona przyjaciół Lovecrafta w okresie po powrocie do Providence należeli m.in. Robert Bloch, znany twórca grozy, z którym Lovecraft nawiązał kontakt w roku 1933 oraz Robert E. Howard, twórca postaci Conana Barbarzyńcy, który poznał się z Howardem Phillipsem jeszcze w roku 1923, przy okazji opublikowania opowiadania *The Rats in the Walls*⁵⁸. Kulisy nawiązania tej znajomości warte są naświetlenia w tym miejscu. Jak zaznacza S.T. Joshi w przypisach do wspomnianego opowiadania zawartego w tomie pierwszym publikacji *Najlepsze opowiadania*, opublikowanego w Polsce przez poznańskie wydawnictwo Zysk i S-ka w roku 2008, Lovecraft w korespondencji z pisarzem Frankiem Belknapem Longiem, jednym ze swych najbliższych przyjaciół pisał o zawartym w tym tekście monologu złożonym z fraz w coraz starszych językach używanych na Wyspach Brytyjskich, na terenie których ma miejsce akcja tego opowiadania. Monolog ten ma ukazywać przemianę bohatera, jego swoiste cofanie się w czasie i historii cywilizacji – pojawia się tutaj archaiczny angielski, średnio angielski, łacina, język gaelski i prymitywne pochrząkiwania. Sam Lovecraft stwierdził w liście do przyjaciela, że ze względu na osadzenie akcji *The Rats in the Walls* na terenie południowej Anglii w ruinach sięgających czasów kultury cymryjskiej wyklucza użycie języka gaelskiego, używanego w północnej części Wysp Brytyjskich. Jak sam pisarz jednak zauważył, był to szczegół na tyle mały i niewiele znaczący, że prawdopodobnie nie znajdzie się wśród czytelników i czytelniczek nikt, kto odnalazłby i wskazał tę nieścisłość. Jak się jednak wkrótce okazało, taka osoba się pojawiła – był to właśnie Robert E. Howard, którego list w sprawie *The Rats...*, napisany

⁵⁷ Kopacz M., *Opowiadania, nowele, powieści*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [25 V 2013]. Dostępny w: < <http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/opowiadania-nowele-powieści/> >.

⁵⁸ Kopacz M., *Przyjaciele i korespondenci A-L*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [25 V 2013]. Dostępny w: < <http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/przyjaciele-i-korespondenci-a-l/> >.

do redakcji „Weird Tales”, pierwszego wydawcy tego opowiadania, przekazany został przez Farnswortha Wrighta, redaktora naczelnego magazynu, samemu Lovecraftowi. List R.E. Howarda rozpoczął wieloletnią korespondencję pomiędzy pisarzami⁵⁹.

Znajomości korespondencyjne Howarda Phillipsa Lovecrafta, choć w wielu przypadkach nie wychodziły poza kontakt listowny, wiązały się również z wieloma podróżami pisarza, odbywanymi także w celach czysto turystycznych oraz antykwarycznych. W ramach takich wypraw, oprócz zwiedzenia sporej części najbliższego otoczenia w postaci Nowej Anglii, Lovecraft zdołał również odwiedzić Quebec, a nawet St. Augustine na Florydzie⁶⁰. Swoje wyprawy opisywał niekiedy w esejach, spośród których najsłynniejszym jest ten dotyczący podróży do Kanady, noszący tytuł *A Description of the Town of Quebec in New-France, Lately Added to His Britannick Majesty's Dominions* z lat 1930-1931.

Lovecraft, przypuszczalnie tak z powodu życia w warunkach permanentnego niedostatku, jak i w wyniku bardzo specyficznego podejścia do rzeczywistości dość wyraźnie zaniedbywał własne zdrowie, co przejawiało się wyjątkowo niefrasobliwymi nawykami żywieniowymi. Jadał mało i niezdrowo (fasolka, konserwy, lody)⁶¹, unikał lekarzy, czego efektem był pogarszający się stan zdrowia. Z objawami ostatniego stadium raka jelit trafił do szpitala dopiero 10 marca 1937 roku⁶². Jediną formą pomocy, jaką mogli zaoferować mu lekarze, było podawanie mocnych środków przeciw bólowych. Po kilku dniach cierpień spędzonych w szpitalnym łóżku, zmarł rankiem 15 marca 1937 roku w rodzinnym Providence⁶³. Został pochowany trzy dni później, 18 marca, na cmentarzu Swan Point Cemetery w Providence⁶⁴. W ceremonii pogrzebowej uczestniczyło bardzo wąskie grono przyjaciół i najbliższych autora, m.in. jego ciotka Annie, kuzynka Ethel Phillips Morrish, oraz przyjaciele pisarza, Harry Brobst i Edward H. Cole⁶⁵. Pozostali najbliżsi przyjaciele Lovecrafta, m.in. Robert H. Barlow, Robert Bloch i Frank Bellknap Long dowiedzieli się o odejściu pisarza za pośrednictwem listów, telegramów lub notatek prasowych⁶⁶.

⁵⁹ Lovecraft H.P., *Najlepsze opowiadania*. T.1. Zysk i S-ka, Poznań 2008, s. 61.

⁶⁰ Joshi S.T., *Wstęp*. Przeł. Mateusz Kopacz. [W:] Lovecraft H.P., *Najlepsze opowiadania*. T.1. Zysk i S-ka, Poznań 2008, s. 25.

⁶¹ Joshi S.T., *Wstęp*. Przeł. Mateusz Kopacz. [W:] Lovecraft H.P., *Najlepsze opowiadania*. T.1. Zysk i S-ka, Poznań 2008, s. 25.

⁶² Dz. Cyt.

⁶³ Joshi S.T., *H.P. Lovecraft. Biografia*. przeł. Mateusz Kopacz. Zysk i S-ka, Poznań 2010, s. 260.

⁶⁴ Dz. Cyt., s. 1061.

⁶⁵ Dz. Cyt.

⁶⁶ Dz. Cyt., s. 1060-1062.

Na śmierć pisarza żywo zareagowały kręgi twórców i twórczyń grozy związanych m.in. z redakcją „Weird Tales”, oraz środowisko dziennikarzy-amatorów. Listy pożegnalne i wspomnieniowe oraz epitafia pisali zarówno ludzie znający Lovecrafta jedynie przez pryzmat jego twórczości (m.in. pisarz Robert Leonard Russel), jak również jego przyjaciele, m.in. Hazel Herald, Robert Bloch i Clark Ashton Smith⁶⁷. Do kręgu wspomnień o pisarzu wliczają się również liczne hołdy poetyckie, spośród których za najlepszy uznaje się utwór *To Howard Phillips Lovecraft* Clarka Ashtona Smitha z 31 marca 1937 roku⁶⁸.

Niedługo po śmierci Lovecrafta do Providence przyjechał wspomniany już Robert H. Barlow, który pospieszenie zajął się wykonaniem ostatniej woli zmarłego zawartej w napisanym kilka miesięcy przed odejściem dokumencie *Instructions in Case of Decease* (Instrukcje na wypadek śmierci), będącym rodzajem niepotwierdzonego prawnie testamentu. Barlow przekazał w niedługim czasie niemal całość przejętego zgodnie z *Instructions* archiwum Lovecrafta (rękopisy opowiadań, listy, posiadane przez pisarza numery „Weird Tales” i inne pisma i dokumenty) do John Hay Library działającej w ramach Uniwersytetu Browna w Providence. Do przekazania własnych, związanych z pisarzem materiałów Robert H. Barlow namawiał również innych przyjaciół zmarłego pisarza. Działania Barlowa są niezwykle istotne dla dalszych losów twórczości Lovecrafta oraz badań nad zarówno nad nią, jak i nad jego życiem. W wyniku serii niefortunnnych decyzji i zdarzeń (m.in. rezygnacja z pełnej publikacji *Instructions*, uniemożliwiająca poznanie przez resztę przyjaciół Lovecrafta fragmentu testamentu pisarza dotyczącego Barlowa, a także liczne przeprowadzki dezorganizujące korespondencję spadkobiercy pisarza) Robert H. Barlow został oskarżony przez część najbliższych znajomych twórcy o kradzież jego dorobku, zyskując tym samym ich wielką niechęć. Ostatecznym rezultatem nieprzychylnych działań części tego środowiska było odejście Barlowa od fantastyki literackiej⁶⁹.

Niedługo po śmierci Lovecrafta skupiające się wokół niego środowisko pisarzy i pisarek zaczęło podejmować starania w kierunku wydania dzieł autora w postaci publikacji

⁶⁷ Dz. Cyt., s. 1062.

⁶⁸ Dz. Cyt., s. 1062-1063.

⁶⁹ Joshi S.T., *H.P. Lovecraft. Biografia*, przeł Mateusz Kopacz. Zysk i S-ka, Poznań 2010, s. 1063-1064.

zwartej. Efektem tych starań był opracowany przez Augusta Derleta i Donalda Wandrei'a przy znacznej pomocy R.H. Barlowa niezwykle obszerny tom *The Outsider and Others*, zawierający na 1500 stronach 36 opowiadań uzupełnionych esejem *Supernatural horror in literature*⁷⁰. W obliczu braku zainteresowania całego szeregu wydawców opublikowaniem tak obszernego tekstu, Derleth wraz z Wandrei'em postanowili założyć własną oficynę. Powstała w tych okolicznościach w roku 1939 firma Arkham House zadebiutowała w grudniu tego roku trzytomową edycją *The Outsider and Others*⁷¹. Publikacja ta zebrala sporo przychylnych recenzji, i choć bardzo niszowa, została zauważona nawet przez środowisko akademickie. Jeden z ówczesnie najważniejszych znawców życia i twórczości Edgara Allana Poe'go, Thomas Ollive Mabbott, wyraził się bardzo przychylnie o twórczości Lovecrafta w numerze czasopisma naukowego „American Literature” z marca 1940 roku, pisząc co następuje:

Czas pokaże, czy autor ten zajmie wysokie miejsce w historii naszej literatury; to, że zajmuje w niej miejsce, wydaje się pewne⁷².

Pojawienie się na przełomie lat 30. i 40. XX wieku wydawnictwa Arkham House, oraz nieco wcześniejsze przekazanie przez Roberta H. Barlowa „lovecraftowskiego” archiwum do John Hay Library na Uniwersytecie Browna w Providence oznaczało uratowanie od stopniowego zapomnienia dorobku H. P. Lovecrafta, oraz rozpoczęło szerszą recepcję tej twórczości.

Życie Howarda Phillipsa Lovecrafta trwało niepełne 50 lat, w trakcie których pisarz określany przez środowisko jego wielbicieli mianem „Cienia z Providence” pozostawał właściwie cały czas aktywny na polu twórczości literackiej i naukowej.

Pomimo braku wyższego, akademickiego wykształcenia dysponował bardzo rozległą wiedzą z wielu dziedzin, co wyrażał w treści nadzwyczaj licznych utworów o charakterze artystycznym, dziennikarskim oraz naukowym, w których objawiała się jego wielka wiedza oraz talent pisarski.

Dorobek tego człowieka niekiedy w znacznej mierze skażony był godnymi potępienia poglądami homofobiczno-rasistowskimi, które ten autor niestety podzielał. Rozwój jego

⁷⁰ Dz. Cyt., s. 1065.

⁷¹ Dz. Cyt.

⁷² Dz. Cyt., s. 1066.

nadzwyczaj obszernego i bogatego dorobku epistolograficznego pokazuje jednak, że przynajmniej w pewnym zakresie, pod wpływem licznego grona kontaktujących się z nim osób Howard Phillips Lovecraft był w stanie zmienić swe nastawienie do rzeczywistości.

Pisarz ten, poza tworzeniem rozlicznych tekstów wielu typów, przez znaczną część życia działał również jako wytrwały wydawca i edytor. Ten obszar działań Lovecrafta stanowi kolejny ważny i godny zauważenia obszar jego działalności.

Jak już wspomniano, H.P. Lovecraft jako płodny pisarz i zapalony działacz środowiska dziennikarzy-amatorów prowadził bardzo ożywioną korespondencję z niezwykle szerokim gronem osób. W prowadzonej w ten sposób korespondencji początek swój miało wiele serdecznych i dozgonnych przyjaźni pisarza, które podtrzymywane były nie tylko za pomocą listów, lecz również poprzez liczne, wzajemne odwiedziny.

Jak zatem widać, życie Howarda Phillipsa Lovecrafta wbrew obiegowej opinii nie było pozbawione interesujących wydarzeń, ani nie było pozbawione sensu, lub też zdominowane przez szarość i nudę. Postawiona przez Michel'a Houellebecq'a teza, że człowiek ten „jest wzorem dla każdego, kto chciałby się dowiedzieć, jak zmarnować życie i, ewentualnie, stworzyć jakieś dzieło. Przy czym, gdy chodzi o punkt drugi, rezultat nie jest gwarantowany”⁷³ zdaje się być zatem przynajmniej nie w pełni zgodna z prawdą. Bliższe poznawanie życia i twórczości tego człowieka, choć nieuchronnie odziera go z legendarnej otoczki, wcale nie czyni go mniej interesującym. Jak napisał Sunand Tryambak Joshi, „Lovecraft w żadnym razie nie był tak dziwaczny, za jakiego się go uważa, a większa wiedza o nim sprawia, że jako człowiek i pisarz staje się jeszcze bardziej interesującą postacią. Jest pisarzem, którego praca, życie i myśl są ze sobą tak nierozdzielnie połączone, że niemożliwością jest badać jedno bez poznania pozostałych dwóch.”⁷⁴ Treść powyższego rozdziału zdaje się potwierdzać tę tezę.

Omówienie życia Howarda Phillipsa Lovecrafta otwiera drogę do przedstawienia jego dorobku pisarskiego. Temu właśnie zagadnieniu poświęcona będzie kolejna część tego opracowania.

⁷³ Houellebecq M., *H.P. Lovecraft. Przeciw światu, przeciw życiu*. Ze wstępem Stephena Kinga. Przełożył Jacek Giszczak. W.A.B., Warszawa 2007, s. 97.

⁷⁴ Joshi S.T., *Wstęp*. Przeł. Mateusz Kopacz. [W:] Lovecraft H.P., *Najlepsze opowiadania*. T.1. Zysk i S-ka, Poznań 2008, s.8.

Rozdział 2

Dorobek Howarda Philipa Lovecrafta

Biografia Howarda Phillipa Lovecrafta pozwala sformułować stwierdzenie, że autor ten stanowił wyrazisty przykład tzw. człowieka pióra. Wcześniej zainteresował się szeroko pojętą literaturą i nauką, co początkowo przejawiało się w częstychi obszernych lekturach, a następnie, w dość krótkim czasie, poszerzyło się o działania twórcze w tym zakresie. Poza przygotowywaniem własnych tekstów tak literackich, jak i naukowych, Lovecraft wcześniej podjął również próby pracy redaktora, edytora i wydawcy – jego dziecięco-młodzieńcze prace tworzone były jako osobne „publikacje” prowadzonych przezeń „wydawnictw”, i jakkolwiek wszystkie te działania stanowiły po prostu efekt zabaw nadzwyczaj utalentowanego dziecka, to jednak stanowią dowód na to, że choć twórczość tego pisarza została zapoczątkowana bardzo wcześnie, to jednak od początku prowadzona była z pełnym, poważnym zaangażowaniem i na bardzo wielu płaszczyznach. Rozpoczęty jeszcze w dzieciństwie, tak bierny, jak i twórczy kontakt ze światem literatury i nauki trwał z różnym natężeniem właściwie aż do śmierci Lovecrafta w marcu roku 1937.

W jaki sposób przebiegała i rozwijała się praca twórcza H. P. Lovecrafta, zajmująca znaczną większość jego życia? Po przeanalizowaniu biografii pisarza, biorąc pod uwagę jej najważniejsze punkty, takie jak wielka depresja z lat 1908-1913, kontakt ze środowiskiem dziennikarzy-amatorów, związek z Sonią Greene i powiązane z tym dwie przeprowadzki między Nowym Jorkiem a Providence, można mówić o kilku kolejnych etapach tej twórczości:

1. Twórczość młodzieńcza, uprawiana w latach 1897-1908;
2. Okres wielkiej depresji w latach 1908-1913/14;
3. Okres zaangażowania w ruch dziennikarstwa amatorskiego pomiędzy 1914 a 1917 r.;
4. Powrót do twórczości literackiej i wczesny etap dojrzałego pisarstwa w latach 1917-1926;
5. Właściwy okres dojrzałej twórczości w latach 1926-1937.

Naszkiejmy teraz charakterystyki kolejnych spośród wymienionych powyżej etapów.

1. Twórczość młodzieńcza, uprawiana w latach 1897-1908

Jej początek miał miejsce w drugiej połowie roku 1897, kiedy to powstał najwcześniejszy utwór pisarza w postaci 88-wersowego wiersza *The Poem of Ulisses; or, the Odyssey: Written for Young People*, stanowiący streszczenie *Odysei*⁷⁵. Utwór ten zachował się w postaci drugiego amatorskiego wydania⁷⁶, datowanego na 8 listopada tego roku. Jak wskazuje S.T. Joshi, najprawdopodobniej pierwsza wersja utworu powstała kilka miesięcy wcześniej, latem roku 1897, w okolicach dnia siódmych urodzin pisarza⁷⁷. Momentem kończącym ten okres byłoby lato roku 1908, kiedy to wkraczający wówczas w dorosłość Howard Phillips popadł z nie do końca wyjaśnionych przyczyn w głęboką, trwającą aż pięć lat depresję⁷⁸. W omawianym okresie Lovecraft dokonywał swych pierwszych prób pisarskich, tworząc zarówno prace literackie (beletrystyka i poezja inspirowana tak literaturą klasyczną, jak i sensacyjną, westernami oraz tzw. literaturą bukową), jak i naukowe (były to „dzienniki naukowe”, stanowiące swoiste relacje z jego zabaw prowadzonych w urządzonym z pomocą krewnych dziecięcego laboratorium, eseje z zakresu chemii i astronomii, tworzone własnoręcznie przez pisarza gazetki z tego zakresu)⁷⁹. Utwory Lovecrafta z tego okresu stanowiły, jak to już zostało wspomniane, wyjątkowy owoc wyjątkowych zabaw uzdolnionego i objawiającego specyficzne zainteresowania bardzo młodego człowieka. Z tego też względu funkcjonowały one głównie w postaci broszur, niekiedy gazetek wytwarzanych własnym sumptem przez młodego pisarza przy użyciu hektografu na użytek własny i do rozprowadzania w gronie najbliższych oraz znajomych. Wyjątkiem od tej reguły było kilka artykułów na temat astronomii, które opublikowane zostały w działach naukowych lokalnych czasopism „Pawtuxet Valley Gleaner” i „Providence Tribune” w latach 1906-1908⁸⁰. Poza nielicznymi wyjątkami, m.in. w postaci wspomnianego drugiego „wydania” najwcześniejszego wiersza artysty, oraz opowiadań *The Beast in the Cave* z roku 1905 i o trzy lata późniejszego tekstu *The Alchemist*, dorobek Lovecrafta z pionierskiego okresu

⁷⁵ Joshi S.T., *H.P. Lovecraft. Biografia*. Przeł. Mateusz Kopacz. Zysk i S-ka, Poznań 2010, s. 51.

⁷⁶ Sformułowanie „amatorskie wydanie” w odniesieniu do omawianej twórczości rozumieć należy jako publikowanie pod szyldem prywatnego, prowadzonego własnym sumptem młodzieńczego wydawnictwa. Lovecraft prowadził kilka takich mini firm wydawniczych, w których pełnił wszystkie role od autora, przez redaktora po wydawcę powielającego swe utwory przy użyciu hektografu.

⁷⁷ Joshi S.T., dz. Cyt.

⁷⁸ Joshi S.T., *Wstęp*. Przeł. Mateusz Kopacz. [W:] Lovecraft H.P., *Najlepsze opowiadania*. T.1. Zysk i S-ka, Poznań 2008, s. 11.

⁷⁹ Dz. Cyt.

⁸⁰ Dz. Cyt., s. 10.

twórczości nie zachował się, zniszczony ręką autora w trakcie pięcioletniego załamania nerwowego pomiędzy 18 a 23 rokiem życia⁸¹.

2. Okres wielkiej depresji w latach 1908-1913/14

Początek tego okresu nastąpił latem roku 1908, kiedy to Howard Phillips doznał głębokiej depresji, której przyczyny nie są do końca poznane. Za S.T. Joshi'm wskazać można dwa główne przypuszczalne źródła tego załamania – z jednej strony miałyby to być porażka edukacyjna Lovecrafta, który ze względu na słabe wyniki z zakresu matematyki nie dostał się na wymarzone studia astronomiczne, a także nie uzyskał dyplomu szkoły średniej, a z drugiej strony – problemy zdrowotne, natury tak fizycznej, jak i psychicznej, które miały przyczynić się do porzucenia przezeń edukacji⁸². Z takich, czy innych powodów, załamanie Lovecrafta w omawianym okresie było faktem, który objawiał się m.in. ograniczeniem niemal do zera aktywności pisarskiej. W latach 1908-1913/14 powstało zaledwie kilka wierszy, m.in. *Providence In 2000 A.D.*, *The Members of the Men's Club of the first Universalist Church of Providence, R.I., to it's President, About to Leave for Florida on Account of His Health* oraz *On the Creation of Niggers*, stanowiących z jednej strony dowód tego, że w tym czasie Lovecraft nie porzucił do końca życia towarzyskiego (*The Members...* traktujące o Męskim Klubie Pierwszego Kościoła Uniwersalistów Providence, do którego, zapewne za namową matki, pisarz należał), a z drugiej żywionych przezeń homofoniczno-rasistowskich poglądów (antyimigrancki charakter *Providence In 2000 A.D.*, oraz jawnie rasistowskie, kąśliwe *On the Creation...*)⁸³. Jałowe, jak to ujmuje Joshi⁸⁴, lata 1908-13/14 zakończył udział Lovecrafta w wielkiej bitwie epistolograficznej o twórczość Freda Jacksona, popularnego pisarza romansów⁸⁵, przez pewien czas szczególnie lansowanego przez czasopismo „The Argosy”, jedno z ulubionych przez Lovecrafta.⁸⁶ Burzę na łamach działu z listami na łamach tego czasopisma wywołał z resztą sam Howard Phillips Lovecraft, którego bardzo krytyczny list na temat twórczości Jacksona ukazał się na łamach tego czasopisma we wrześniu 1913 roku. Zapoczątkowana w ten sposób kłótnia na listy, od kwietnia 1914 toczona też na łamach powiązanego z „The Argosy” magazynu „All-Story Weekly” wciągnęła wiele osób, pośród których pierwsze skrzypce grali Lovecraft, piszący pełne zjadliwości wierszowane pamflety nawiązujące

⁸¹ Dz. Cyt., s. 11.

⁸² Joshi S.T., *H.P. Lovecraft. Biografia*. Tłum. Mateusz Kopacz. Zysk i S-ka, Poznań 2010, s. 146-149.

⁸³ Dz. Cyt., s. 149-166.

⁸⁴ Dz. Cyt., s. 149.

⁸⁵ Dz. Cyt., s. 167-168.

⁸⁶ Dz. Cyt., s. 165.

formą do poezji XVIII w., zawierające zarówno merytoryczne, jak i osobiste przytyki wobec adwersarzy, oraz stojący po stronie Jacksona John Russel, formułujący swe ataki w specyficzne anapesty⁸⁷. Walka została zakończona w październiku 1914 roku na łamach „The Argosy” serią wystąpień równych osób, spośród których najważniejszym jest stworzony przez połączenie wierszy Lovecrafta i Russela utwór *The Critics' Farewell*, będący wyrazem zawarcia rozejmu między twórcami⁸⁸. Trwająca ponad rok wymiana wojowniczych w tonie listów spowodowała, że H.P. Lovecraft stał się postacią rozpoznawalną w kręgu odbiorców literatury brukowej skupionych wokół „The Argosy” i „All-story Weekly”, ale przede wszystkim spowodowała, że młodego twórcę zauważył Edward F. Daas, w owym czasie przewodniczącego UAPA, (United Amateur Press Association, pol. Zjednoczone Towarzystwo Pisarzy Amatorów), jednego z dwóch największych stowarzyszeń amatorskiego dziennikarstwa⁸⁹. Będąc pod wrażeniem listów Lovecrafta, Daas zaproponował mu przyłączenie się stowarzyszenia, na co młody autor przystał na początku kwietnia 1914 r.⁹⁰. To wydarzenie otwiera kolejny rozdział w pracy twórczej tego pisarza.

3. Okres zaangażowania w ruch dziennikarstwa amatorskiego pomiędzy 1914 a 1917 r.

Zapoczątkowane za sprawą bitwy na listy o Franka Jacksona na łamach czasopism literatury brukowej „The Argosy” i „All-story weekly” na przełomie 1913 i 1914 roku kontakty Howarda Phillipsa Lovecrafta ze światem amatorskiego dziennikarstwa w USA w gruncie rzeczy było bardziej długotrwałe, lecz w opisywanym okresie artysta zaangażował się w ten ruch w największym stopniu. Lata 1914-17 stanowią okres swoistego „rozruchu” pisarskiego, w trakcie którego Lovecraft szlifuje swój styl, wypróbowuje różne gatunki dziennikarskie, a równocześnie wypowiada się na ogromną liczbę tematów, od kwestii dotyczących działania i planowania poczynąń związku dziennikarzy-amatorów, w którym działał, poprzez różnorakie kwestie literackie, a skończywszy na pracach dotyczących pasjonujących go tematów, a więc filozofii, religii, historii, chemii, astronomii, literatury itd⁹¹. Aktywność taka wiązała się ze współpracą z szeregiem pism amatorskich tworzonych przez koleżanki i kolegów pisarza z UAPA, jak

⁸⁷ Joshi S.T., *H.P. Lovecraft. Biografia*. Tłum. Mateusz Kopacz. Zysk i S-ka, Poznań 2010, s. 167-172.

⁸⁸ Dz. Cyt., s. 171-172.

⁸⁹ Dz. Cyt., s. 173.

⁹⁰ Dz. Cyt.

⁹¹ Joshi S.T., *Wstęp*. Przeł. Mateusz Kopacz. [W:] Lovecraft H.P., *Najlepsze opowiadania*. T.1. Zysk i S-ka, Poznań 2008, s. 12-13.

również, od roku 1915, z tworzeniem w pełni własnego pisma ukazującego się pod tytułem „The Conservative”⁹².

Czasopismo to ukazywało się początkowo jako kwartalnik, by od numeru 9, z lipca 1917 roku, przemienić się w rocznik. W tej formie „The Conservative” ukazało się trzykrotnie, po raz ostatni w roku 1919. Ostatnie dwa numery ukazały się po ponad trzech latach przerwy, w czteromiesięcznym odstępie, w marcu i lipcu 1923 roku. Łącznie ukazało się trzynastę numerów redagowanego samodzielnie przez Lovecrafta czasopisma⁹³.

Pierwsze trzy lata działalności Lovecrafta w kręgu dziennikarzy-amatorów wiązały się również z nawiązywaniem kontaktów towarzyskich z innymi działaczami i działaczkami ruchu. Zadzierzgane w tym czasie znajomości, początkowo głównie listowne, a z czasem również poszerzane o spotkania na żywo, w bardzo wielu przypadkach przeradzały się w przyjaźnie na całe życie. Z kontaktu nawiązanego w ramach prac w UAPA wyrósł również najpoważniejszy, choć niestety ostatecznie nieudany związek pisarza z Sonią H. Greene. Coraz bardziej od tego czasu rozwijane przez pisarza kontakty listowne miały z resztą w przyszłości zyskać nadzwyczajną wagę dla jego twórczości⁹⁴.

Kolejnym momentem przełomowym w rozwoju dorobku Lovecrafta jest bez wątpienia jedno z wydarzeń roku 1917, które dopiero stosunkowo odległym echem zmieniło jego życie oraz prowadzoną twórczość artystyczną.

4. Powrót do beletrystyki i wczesny etap fazy dojrzałego pisarstwa w latach 1917-1926.

Bardzo istotnym, jak się okazało już z nieco dalszej perspektywy momentem w karierze literackiej Lovecrafta było opublikowanie na łamach amatorskiego czasopisma „United Amateur” w listopadzie roku 1916 wspomnianego już w tym opracowaniu opowiadania *The Alchemist*, jednego z jakże niewielu wczesnych utworów pisarza, jakie przetrwały jego młodzieńczą depresję. *The Alchemist* został na tyle dobrze przyjęty, że Howard Phillips Lovecraft postanowił spróbować powrotu do pisania, czego efektem było powstanie latem

⁹² Dz. Cyt., s. 13.

⁹³ Joshi S.T., *H.P. Lovecraft. Biografia*. Tłum. Mateusz Kopacz. Zysk i S-ka, Poznań 2010, s. 195-198.

⁹⁴ Kopacz M., *Przyjaciele i korespondenci A-L*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [28 V 2013]. Dostępny w: < <http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/przyjaciele-i-korespondenci-a-l/> >., Kopacz M., *Przyjaciele i korespondenci M-Z*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [20 kwietnia 2013]. Dostępny w: < <http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/przyjaciele-i-korespondenci-a-l/przyjaciele-i-korespondenci-m-z/> >.

roku 1917 pierwszych po dziewięciu latach przerwy utworów prozatorskich. Były to opowiadania *The Tomb* (napisane w czerwcu), oraz *Dagon* (utwór stworzony w lipcu)⁹⁵. Warto dodać, że dużą rolę w doprowadzeniu do podjęcia przez Lovecrafta decyzji o powrocie do pisania utworów literackich odegrał jeden z jego kolegów i współpracownik ze świata dziennikarzy-amatorów, W. Paul Cook, który gorąco, i jak się okazało skutecznie namawiał pisarza do tego kroku⁹⁶. Zapoczątkowany latem roku 1917 powrót Lovecrafta do pisania literackiego przynosił powolne, lecz systematyczne efekty – od wspomnianych dwóch opowiadań w roku 1917 doszedł do liczby aż dwunastu utworów napisanych w roku 1920⁹⁷. Jak widać, liczba utworów beletrystycznych tworzonych przez Lovecrafta systematycznie rosła. Równolegle artysta kontynuował swą działalność dziennikarską, stopniowo jednak zmniejszając zaangażowanie w tej dziedzinie na korzyść działań literackich. Koniec drugiego dziesięciolecia XX wieku i pierwsza połowa lat 20. przyniosła zatem dużą liczbę opowiadań autorstwa H.P. Lovecrafta, w tym szereg bardzo istotnych utworów, takich jak *The Statement of Randolph Carter* (1919), *Nyarlahotep*, *The Picture in the House* (1920), *The Music of Erich Zann* (1921), *Herbert West - Reanimator* (1921/22), *Hypnos*, *The Hound* (1922), *The Rats in the Walls* (1923), *Under the Pyramids* (1924), *The Horror at Red Hook*, *In the Vault* (1925)⁹⁸. Rozwój pisarski Lovecrafta w tym czasie zapewne inspirowany był serią bardzo doniosłych wydarzeń z jego życia prywatnego. Śmierć matki w maju roku 1921, poznanie przyszłej żony w licu tego samego roku, wreszcie ślub w marcu roku 1924, w tym samym roku przenosiny do Nowego Jorku.⁹⁹ Pojawienie się pisarza w metropolii określanej mianem Wielkiego Jabłka otwierało przed Howardem Philipsem szereg udogodnień, możliwości i nadziei, m.in. związanych z obecnością w tym mieście wielu przyjaciół artysty, szansą na pracę w założonym w roku 1923 magazynie literatury grozy oraz literatury pulpowej „Weird Tales”¹⁰⁰. Jak to już zostało jednak wspomniane w rozdziale biograficznym tej pracy, życie młodej rodziny Lovecraftów w Nowym Jorku szybko zostało zdominowane przez rozliczne problemy, czego efektem było opuszczenie przez pisarza miasta oraz rozpad jego

⁹⁵ Joshi S.T., *H.P. Lovecraft. Biografia*. Tłum. Mateusz Kopacz. Zysk i S-ka, Poznań 2010, s. 260.

⁹⁶ Joshi S.T., *H.P. Lovecraft. Biografia*. Tłum. Mateusz Kopacz. Zysk i S-ka, Poznań 2010, s. 258-260.

⁹⁷ Joshi S.T., *Wstęp*. Przeł. Mateusz Kopacz. [W:] Lovecraft H.P., *Najlepsze opowiadania*. T.1. Zysk i S-ka, Poznań 2008, s. 13.

⁹⁸ Kopacz M., *Opowiadania, nowele, powieści*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [28 V 2013]. Dostępny w: < <http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/opowiadania-nowele-powieści/> >.

⁹⁹ Joshi S.T., *Wstęp*. Przeł. Mateusz Kopacz. [W:] Lovecraft H.P., *Najlepsze opowiadania*. T.1. Zysk i S-ka, Poznań 2008, s. 14-15.

¹⁰⁰ Dz. Cyt., s. 15-16.

małżeństwa¹⁰¹. Powrót Lovecrafta do rodzinnego Providence, do którego doszło z resztą w znacznej mierze za namową ciotek pisarza od początku niechętnych żonie siostrzeńca, otworzył kolejny rozdział jego pracy twórczej¹⁰².

5. Właściwy okres dojrzałej twórczości w latach 1926-1937.

S.T. Joshi w swoich opracowaniach życia i twórczości Lovecrafta podkreśla to, jak wielką ulgą dla pisarza był powrót w rodzinne strony¹⁰³. Niezależnie od tego, czy decydujące tutaj było zmęczenie wielonarodową i multikulturową metropolią, tęsknota za domem czy też obecność innych czynników, bezdyskusyjną kwestią zdaje się być to, że powrót do stolicy Rhode Island wiosną roku 1926 otworzył najbardziej owocny, a zarazem końcowy etap życia i twórczości tego człowieka.

W ciągu sześciu kolejnych lat, do roku 1932 włącznie powstała seria najważniejszych, najbardziej znanych utworów Lovecrafta. Jeszcze w roku 1926 powstały opowiadania *Cool Air*, *Pickman's Model* oraz, prawdopodobnie najbardziej znany utwór pisarza, *The Call of Cthulhu*. Następny, 1927 rok przyniósł kolejne wielkie dokonania pisarskie: *The Case of Charles Dexter Ward*, *The Colour out of Space* oraz *A History of Necronomicon*, istniejąca bardziej w formie zbioru pomysłów służących za element warsztatu pisarskiego używanego do tworzenia kolejnych opowiadań, niż na zasadzie oddzielnego utworu. Następny, 1928 rok to czas powstania kolejnego wielkiego dzieła Lovecrafta, jakim jest opowiadanie *The Dunwich Horror*. Rok 1930 z kolei to powstanie utworu Szepczącego w ciemności, rok 1931 – *At the Mountains of Madness* i *Shadow over Innsmouth*, zaś rok 1932 przyniósł powstanie opowiadania *The Dreams in the Witch House*. W przeciągu ostatnich pięciu lat życia Lovecraft stworzył jeszcze szereg opowiadań, spośród których jednak jedynym istotniejszym, wartym większej uwagi jest utwór *The Shadow out of Time* z roku 1935¹⁰⁴.

Końcowe dziesięciolecie życia i działalności twórczej Lovecrafta przyniosło przeważenie zainteresowań z amatorskiej żurnalistyki na twórczość literacką, co nie było jednak

¹⁰¹ Dz. Cyt., s. 16.

¹⁰² Dz. Cyt.

¹⁰³ Joshi S.T., *Wstęp*. Przeł. Mateusz Kopacz. [W:] Lovecraft H.P., *Najlepsze opowiadania*. T.1. Zysk i S-ka, Poznań 2008, s. 16., Joshi S.T., *H.P. Lovecraft. Biografia*. Tłum. Mateusz Kopacz. Zysk i S-ka, Poznań 2010, s. 673-674.

¹⁰⁴ Kopacz M., *Opowiadania, nowele, powieści*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [28 V 2013]. Dostępny w: < <http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/opowiadania-nowele-powieści/> >.

równoznaczne z porzuceniem tej gałęzi działalności. Praktycznie do końca życia Lovecraft tworzył teksty eseistyczne i publicystyczne, po roku 1926 powstała zresztą część jego najciekawszych utworów tego typu, m.in. eseje podróżnicze, a także ukończona została najbardziej znana publikacja eseistyczna Lovecrafta, czyli opracowanie *Supernatural Horror in Literature* (pisany w latach 1925-27)¹⁰⁵. W okresie tym nastąpiła też kontynuacja wątku epistolograficznego twórczości tego pisarza. W tym względzie, podobnie jak w przypadku części jego twórczości literackiej, mówić można o latach 1926-37 jako o swoście złotym okresie. W tym czasie bowiem Lovecraft nawiązał kontakt z szeregiem osób, które miały wywrzeć szczególny wpływ tak na jego własny dorobek, jak i na kulturę, literaturę w ogóle. Do tego grona należeli m.in. Robert H. Barlow, (pisarz grozy i poeta, w późniejszym czasie historyk, antropolog i lingwista zajmujący się językami Indian północnoamerykańskich, z Lovecraftem poznał się w roku 1931), Robert Bloch (autor powieści *Psychoza*, na podstawie której powstał słynny film A. Hitchcocka; kontakt listowny z Howardem Philipsem nawiązał w roku 1933), August W. Derleth (odegrał niebagatelną rolę we wprowadzeniu dorobku Lovecrafta do szerszej świadomości czytelniczej; z samym pisarzem nawiązał kontakt korespondencyjny jeszcze w roku 1926), oraz Donald A. Wandrei (kolejny wybitny propagator dorobku Howarda Phillipsa, wraz z Derlethem założył w roku 1939 wydawnictwo Arkham House, które jako pierwsze publikowało na szerszą skalę utwory Lovecrafta w formie publikacji zwartych)¹⁰⁶.

Tak oto przedstawić można chronologię rozwoju twórczości pisarza. Jaka twórczość jednak dokładnie składała się na ten dorobek, jakiego rodzaju publikacje wychodziły spod pióra tego autora? W pewnej mierze kwestia ta została już zaprezentowana w toku dotychczasowego wywodu, niemniej jednak problematyka ta wymaga szerszego opracowania.

¹⁰⁵ Kopacz M., *Supernatural horror In literature*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [28 V 2013]. Dostępny w: < <http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/eseje/supernatural-horror-in-literature/> >.

¹⁰⁶ Kopacz M., *Przyjaciele i korespondenci A-L*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [28 V 2013]. Dostępny w: < <http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/przyjaciele-i-korespondenci-a-l/> >., Kopacz M., *Przyjaciele i korespondenci M-Z*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [20 kwietnia 2013]. Dostępny w: < <http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/przyjaciele-i-korespondenci-a-l/przyjaciele-i-korespondenci-m-z/> >.

Dorobek H.P. Lovecrafta – gatunki pisarskie i tematyka prac

Podział typologiczny dorobku pisarskiego H.P. Lovecrafta znajdował się w oczywisty sposób w polu zainteresowań wielu znawców i badaczy życia i twórczości tego pisarza, owoce prób dokonywanych w tym zakresie pojawiły się w wielu publikacjach, głównie w postaci spisów wybranej literatury umieszczanych na końcu poszczególnych zbiorów opowiadań pisarza w celu wskazania i zachęty do dalszych poszukiwań i lektury tego dorobku.

Sunand Tryambak Joshi na końcu swej niezwykle obszernej publikacji *H.P. Lovecraft. Biografia*¹⁰⁷ zamieszcza kolejną, bardzo obszerną bibliografię podmiotowo-przedmiotową Lovecrafta. Publikacje omawianego pisarza podzielono w tym spisie na następujące grupy:

I Listy;

II Fikcja literacka;

III Eseje i varia;

IV Poezja.¹⁰⁸

Kolejnym z przykładów tego typu działań jest spis zatytułowany *Wybrana literatura*, zamieszczony na końcu tomu pierwszego publikacji *Najlepsze opowiadania*, opublikowanego nakładem wydawnictwa Zysk i S-ka w roku 2008. Jest to polskie wydanie zbioru *The Annotated H.P. Lovecraft* z roku 1997, opublikowanego przez wydawnictwo Dell z Nowego Jorku. Autorem tego spisu był wspominany już w tej pracy S.T. Joshi, odpowiedzialny równocześnie za wstęp, wybór i komentarze do zamieszczonych w tej antologii opowiadań. Zasadniczo spis ten powieli poprzednio przytoczony podział i obejmuje następujące działy:

- Fikcja literacka;

- Poezja;

- Eseje;

- Listy¹⁰⁹.

¹⁰⁷ pierwsze, amerykańskie wyd. w roku 1996, pierwsze w Polsce w roku 2010

¹⁰⁸ Joshi S.T., *H.P. Lovecraft. Biografia*. Tłum. Mateusz Kopacz. Zysk i S-ka, Poznań 2010, s. 1162-1165.

¹⁰⁹ Lovecraft H.P., *Najlepsze opowiadania*. T. 1. wstępem, przypisami i komentarzami opatrzył S.T. Joshi. przeł. Robert P. Lipski, Ryszarda Grzybowska, Grzegorz Iwańczyk, Mateusz Kopacz. Zysk i S-ka, Poznań 2008, s. 387-389.

Osobne, bardziej szczegółowe i obszerniejsze, bo dążące do całkowitej kompletności spisy, które traktować można jako typologie utworów Lovecrafta pojawiają się na portalach internetowych poświęconych jego twórczości. Przykładem takiego obecnego w Internecie podziału jest np. zawartość podstrony *His Writings* anglojęzycznego portalu *The Lovecraft Archive* pod adresem www.hplovecraft.com. Autorami tego bardzo popularnego, uznawanego w środowisku fanów pisarza za jeden z najlepszych obecnie portali tego typu są David E. Schultz i S.T. Joshi, wieloletni i uznani badacze tej twórczości, wspomagani przez pełniącego administratora strony Donovana K. Loucks'a. Opublikowana na tej stronie typologia obejmuje następujące działy:

- Fiction (utwory beletrystyczne);
- Poetry (poezja);
- Letters (listy);
- Amateur Journalism (utwory z dziedziny amatorskiego dziennikarstwa);
- Literary Criticism (opracowania krytyczno-literackie);
- Science (pisma naukowe);
- Travel (utwory podróżnicze);
- Philosophy (filozofia);
- Autobiographical (utwory autobiograficzne).

Dodatkowo opisywany dział portalu Joshi'ego i Schultz'a obejmuje m.in. listę tzw. pośmiertnych utworów współautorskich (*Posthumous Collaborations*) Augusta Derletha, które zostaną szerzej omówione w dalszej części tego opracowania¹¹⁰.

Podział bardzo podobny do powyższego, inspirowany zresztą typologią tandemu Joshi-Schultz, proponują autorzy portalu *H.P. Lovecraft – polski serwis*, dostępnego pod adresem www.hplovecraft.pl. Na portalu administrowanym przez zespół pod kierownictwem Mateusza Kopacza, autora wielu opracowań i przekładów dzieł Lovecrafta, w tym monumentalnego *H.P. Lovecraft. Biografia* Joshi'ego¹¹¹, udostępniona została kilkustopniowa, bardzo dokładna typologia tej twórczości, obejmująca następujące działy i poddziały:

- Opowiadania, nowele, powieści (w tym oddzielne spisy tytułów utworów Lovecrafta w języku polskim i angielskim uporządkowane chronologicznie i alfabetycznie);

¹¹⁰ Joshi S.T., Schultz D.E., *His writings* [W:] <http://www.hplovecraft.com> [online] [28 V 2013]. Dostępny w: < <http://www.hplovecraft.com/writings/> >.

< <http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/przyjaciele-i-korespondenci-a-l/przyjaciele-i-korespondenci-m-z/> >.

¹¹¹ Joshi S.T., *H.P. Lovecraft. Biografia*.. przeł. Mateusz Kopacz. Zysk i S-ka, Poznań 2010, 1177 s.

- Wiersze i poematy (tytuły oryginalne, angielskie w porządku chronologicznym);
- Eseje (tytuły w języku angielskim uporządkowane chronologicznie), w tym podział na następujące podgrupy:
 - amatorskie dziennikarstwo;
 - krytyka literacka;
 - nauka;
 - podróże;
 - filozofia;
 - autobiograficzne¹¹².

Wszystkie opisane powyżej typologie twórczości Howarda Phillipsa Lovecrafta są cenne i budzą zainteresowanie, każda z nich jednak ma zarówno pewne wady, jak i zalety. W świetle tego warto, jak sądzę, rozważyć propozycję następującej, opartej na typologiach Joshi'ego i Schultz'a, oraz Kopacza:

Tabela 1.
Typologia twórczości Howarda Phillipsa Lovecrafta
(na podstawie podziałów S.T. Joshi'ego i D.E. Schultz'a oraz M. Kopacza)

Twórczość Howarda Phillipsa Lovecrafta			
Twórczość literacka		Twórczość pozaliteracka	Listy
proza	poezja	• dziennikarstwo amatorskie; • krytyka literacka; • nauka; • podróże; • filozofia; • autobiografie	

Źródło: opracowanie własne na podstawie opracowań S.T. Joshi'ego, D.E. Schulza i M. Kopacza (zob. przypisy 34-38).

¹¹² Kopacz M., *H.P. Lovecraft*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [28 V 2013]. Dostępny w: < <http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/>>, Kopacz M., *Eseje*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [28 V 2013]. Dostępny w: < <http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/esaje/>>.

Opierając się na przedstawionej w tabeli nr 1 typologii dorobku pisarskiego H.P. Lovecrafta przedstawić i scharakteryzować można poszczególne części tego dorobku, co też uczynimy poniżej. Pierwszą częścią omawianej spuścizny piśmienniczej, jaka zostanie omówiona w tym opracowaniu, będą listy.

Listy

Jak wskazują autorzy niektórych opracowań życia i twórczości Howarda Phillipsa, epistolograficzna część jego dorobku jest tyleż największym, co najbardziej niedocenianym fragmentem tej spuścizny¹¹³. Dane dotyczące ilości listów, jakie Lovecraft wymieniał z bardzo szerokim kręgiem swych korespondentów w znaczący sposób różnią się w zależności od źródła, zawsze są to jednak bardzo duże liczby. Mówi się w tym zakresie o liczbie od ok. 60, do ok.100 tys. listów, spośród których do dzisiejszych czasów zachowało się od ok. 10 do 20 tys¹¹⁴.

Jak to zostało już powiedziane, krąg korespondentów Lovecrafta, choć zmienny tak liczbowo, jak i personalnie w czasie, pozostawał kręgiem bardzo szerokim, a w jego skład wchodziły osoby z różnych sfer, w których pisarz się obracał. Lovecraft wymieniał zatem listy zarówno z osobami zaangażowanymi w ruch dziennikarstwa amatorskiego, z wydawcami i czytelnikami magazynów grozy, które publikowały jego teksty, jak również z innymi literatami. Do korespondentów Lovecrafta naturalnie zaliczali się również jego bliscy, m.in. żona, matka i jej siostry¹¹⁵.

Ze względu na zróżnicowanie natury stosunków, jakie łączyły Howarda Phillipsa z ludźmi, z którymi kontaktował się listownie, pozostawione przezeń listy dotyczyły bardzo wielu zróżnicowanych tematów. Ten fakt, jak również długość i szczegółowość „lovecraftowskich” listów (wiele z nich liczyło po kilkadziesiąt stron, najdłuższy miał liczyć ich 70¹¹⁶) powoduje, że stanowią one niezwykle cenny materiał dla badaczy życia i twórczości tego autora. Howard Phillips Lovecraft w swych listach pisze zatem zarówno o sobie samym, opowiada o aktualnościach ze swego życia, jak i o przeszłości, zdaje

¹¹³ Kopacz M., „*W tempie igrzysk karkołomnych*” – o listach i esejach Lovecrafta. [W:] Coś na progu.- 2012, nr 1., s. 5.

¹¹⁴ Joshi S.T., *H.P. Lovecraft. Biografia*. przeł Mateusz Kopacz. Zysk i S-ka, Poznań 2010, s. 8.

¹¹⁵ Kopacz M., *Przyjaciele i korespondenci* [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [28 V 2013]. Dostępny w: < <http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/przyjaciele-i-korespondenci> >.

¹¹⁶ Kopacz M., „*W tempie igrzysk karkołomnych*” – o listach i esejach Lovecrafta. [W:] Coś na progu.- 2012, nr 1., s. 7.

w kilku listach sprawozdanie z posiadanych informacji na temat historii rodziny. Poza tym często wyklada swoją wiedzę oraz wyraża poglądy na wiele spraw, poczynając od zajmujących go kwestii naukowych (chemia, fizyka, astronomia, historia, badania polarne itd.), poprzez filozofię, skończywszy zaś na literaturze. W tym z resztą aspekcie H. P. Lovecraft nie tylko dzieli się z wieloma swymi korespondentami i korespondentkami własnymi pomysłami lub uwagami odnośnie cudzej twórczości. Listy Lovecrafta pełniły nie tylko funkcję komunikacyjno-informacyjną, ale również w wielu przypadkach były pierwszym nośnikiem, prymarnym ujawnieniem wielu utworów pisarza, zarówno literackich, jak i publicystycznych. Ponadto często wskazuje się na wyjątkowy charakter tej części dorobku Lovecrafta na płaszczyźnie języka, sposobu formułowania myśli. Listy pisarza bywają uznawane za lepsze w tonie i ciekawsze w formie od pozostałej części jego dorobku, co doprowadzić może, w opinii S.T. Joshi'ego¹¹⁷ do uznania w przyszłości tej części dorobku Lovecrafta za najważniejszą, najbardziej udaną. Jak to zostało już wspomniane, dokonania epistolograficzne Lovecrafta spajają w znacznym stopniu pozostałe przejawy jego twórczości, w wielu przypadkach stanowiąc zresztą genezę i pierwszą płaszczyznę wyrazu dla wszystkich pozostałych aspektów jego działalności. Omówienie listów Lovecrafta otwiera drogę do przedstawienia pozostałych typów jego utworów. Pierwszym z nich będzie bardzo szeroka grupa tekstów Nieliterackich, skupiającą w sobie zarówno utwory dziennikarsko-amatorskie, jak również dotyczące wielu pól zainteresowań eseje.

Twórczość naukowa

Najstarszą częścią Nieliterackiego dorobku Lovecrafta była, jak to zostało już zaznaczone, jego twórczość naukowa. Lovecraft rozpoczął ją bardzo wcześnie, jeszcze będąc dzieckiem, niemal równoległe z rozpoczęciem pisania utworów literackich¹¹⁸.

Pisane przez niego teksty naukowe dotyczyły najbardziej interesujących go tematów, a więc głównie chemii i astronomii. Funkcjonowały one zaś pod postacią albo osobno wydanych artykułów, albo w pełni autorskich czasopism publikowanych przez mini

¹¹⁷ Lovecraft H.P. *Koszmary i fantazje. Listy i eseje*. Tłum. Mateusz Kopacz. Sine Qua Non, Kraków 2013.- s. 2.

¹¹⁸ Kopacz M. *Eseje*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [28 V 2013]. Dostępny w: < <http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/eseje/>>, Kopacz M.. *The Art of Fusion, Melting, Pudling & Casting*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [28 V 2013]. Dostępny w: < <http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/eseje/the-art-of-fusion-melting-pudling-casting/> >; Por. z: Joshi S.T., *H.P. Lovecraft. Biografia*. Przeł. Mateusz Kopacz. Zysk i S-ka, Poznań 2010, s. 51.

wydawnictwa młodego Lovecrafta, albo stanowiły osobne teksty drukowane na łamach lokalnych czasopism. Do przykładów pierwszego typu należy m.in. pochodzący jeszcze z roku 1899 tekst *The Art of Fusion, Melting, Pudling & Casting*, dotyczący przetapiania i odlewania metali¹¹⁹. Innym przykładem utworu należącego do tej kategorii jest artykuł *Providence Observatory: Forecast for Providence & Vicinity Next 24^h* z 5 kwietnia 1905 r., stanowiący prognozę pogody stworzoną przy użyciu niewielkiej, przydomowej stacji meteorologicznej¹²⁰. Ciekawymi przykładami takich właśnie pojedynczych naukowych pism Lovecrafta są artykuły *The Moon* z lat 1903-1906,¹²¹ dotyczący Księżyca, oraz *Does „Vulcan” Exist?* z roku 1906, obalający popularną wówczas tezę o istnieniu pomiędzy Słońcem i Merkurym planety Wulkan¹²².

Autorskich czasopisma Lovecrafta na całej przestrzeni jego pracy twórczej istniało z kolei co najmniej kilka. Jak wskazują spisy zarówno M. Kopacza, jak i tandemu Joshi-Schultz, najstarszym czasopismem tworzonym przez tego twórcę było piśmko „The Scientific Gazette” z lat 1899-1905/1909¹²³. Data ukazania się ostatniego numeru jest sporna, jak wskazuje M. Kopacz prawdopodobnie ostatni numer periodyku ukazał się jeszcze w roku 1905, dodatkowe wydanie z roku 1909 miało mieć jedynie charakter ostatniego pożegnania z tytułem¹²⁴. Innym ciekawym „lovecraftowskim” czasopismem było tworzone w latach 1903-1904 „Astronomy / The Monthly Almanack”, którego ukazało się łącznie ukazało się osiem numerów pod zmieniającym się tytułem – pierwsze trzy numery oraz numer piąty ukazały się pod tytułem „Astronomy”, numery 4 i wydania nr 6-8 powstały już jako „Astronomy / The Monthly Almanack”¹²⁵. Najdłużej ukazującym się piśmem naukowym Lovecrafta było jednak „The Rhode Island Journal of Astronomy”, ukazujące się w latach

¹¹⁹ Kopacz M.. *The Art of Fusion, Melting, Pudling & Casting*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [28 V 2013]. Dostępny w: < <http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/eseje/the-art-of-fusion-melting-pudling-casting/> >.

¹²⁰ Kopacz M.. *Providence Observatory: Forecast for Providence & Vicinity Next 24^h*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [20 kwietnia 2013]. Dostępny w: < <http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/eseje/providence-observatory-forecast/> >.

¹²¹ Kopacz M.. *The Moon*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [28 V 2013]. Dostępny w: < <http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/eseje/the-moon/> >.

¹²² Kopacz M.. *Does „Vulcan” Exist?*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [28 V 2013]. Dostępny w: < <http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/eseje/does-vulcan-exist/> >.

¹²³ Kopacz M. *The Scientific Gazette*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [28 V 2013]. Dostępny w: < <http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/eseje/the-scientific-gazette/> >.

¹²⁴ Dz. Cyt.

¹²⁵ Kopacz M., *Astronomy / The Monthly Almanack*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [28 V 2013]. Dostępny w: < <http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/eseje/astronomythe-monthly-almanack/> >.

1903-1909¹²⁶. Do czasów obecnych zachowało się 69 wydań tego czasopisma, co najpewniej nie stanowi pełnej liczby numerów tego periodyku.

Howard Phillips Lovecraft swoje prace naukowe publikował również na łamach lokalnych czasopism. Pierwszymi pismami, które przyjęły artykuły Howarda Phillipsa były „Pawtuxet Valley Gleaner” (w latach 1906-1907) i „Providence Tribune” (1906-1908)¹²⁷. Od początku roku 1914 Lovecraft publikował również na łamach „Providence Evening News”, które publikowało jego teksty dotyczące astronomii aż do maja roku 1918, kiedy to pisarz, zniechęcony żądaniem redakcji o pisanie językiem „zrozumiałym dla dziecka”, zrezygnował z tej aktywności¹²⁸. Zakończenie współpracy z „Providence Evening Post” było w gruncie rzeczy jednoznaczne z zaprzestaniem pisania artykułów tego typu¹²⁹.

Dziennikarstwo amatorskie

Kolejnym bardzo istotnym fragmentem omawianej twórczości były prace tworzone w ramach działalności w kręgach dziennikarzy-amatorów. Jak to zostało już wspomniane, Howard Phillips jako żurnalista-amator w latach 1915-1923 wydawał własne czasopismo „The Conservative”, a ponadto angażował się w prace szeregu innych periodyków, przede wszystkim „United Amateur”, główny organ prasowy UAPA, której to organizacji był z resztą przewodniczącym, m.in. w latach 1917-1919. Ten obszar działalności Lovecrafta owocował pisaniem tekstów dotyczących głównie działalności UAPA. Były to zatem m.in. sprawozdania ze zjazdów organizacji, odezwy do koleżanek i kolegów w różnych sprawach (np. apel o przysyłanie notek autobiograficznych, które miały zostać użyte do stworzenia wykazu działaczy i działaczek stowarzyszenia w latach 1917-1919), sprawozdania roczne z działalności organizacji, recenzje artykułów poszczególnych dziennikarzy-amatorów, a także teksty programowe związku.

¹²⁶ Kopacz M., *The Rhode Island Journal of Astronomy*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [28 V 2013]. Dostępny w:< <http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/eseje/the-rhode-island-journal-of-astronomy/> >.

¹²⁷ Joshi S.T., *Wstęp*. Przeł. Mateusz Kopacz. [W:] Lovecraft H.P., *Najlepsze opowiadania*. T.1. Zysk i S-ka, Poznań 2008, s. 10.

¹²⁸ Joshi S.T., *H.P. Lovecraft. Biografia*.. przeł. Mateusz Kopacz. Zysk i S-ka, Poznań 2010, s. 201.

¹²⁹ Kopacz M., *Eseje*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [28 V 2013]. Dostępny w:< <http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/eseje/> >.

Utwory podróżnicze

Kolejną sferą działalności pisarskiej Lovecrafta były tzw. travelogues, czyli utwory podróżnicze¹³⁰. Nawiązywane w ramach działalności w UAPA oraz, w późniejszym czasie, za pośrednictwem publikacji w czasopismach literackich w rodzaju „Weird Tales” kontakty listowne Howarda Phillipsa przeradzały się w wielu przypadkach w wieloletnią, często dożywotnią przyjaźń, rozwijaną również poprzez kontakty osobiste. W ramach tychże kontaktów Lovecraft, już po powrocie z Nowego Jorku do Providence w roku 1926, odbył szereg podróży do swych znajomych. Celem tych wojaży były zarówno tereny stosunkowo niedalekie, jak choćby Boston i, ogólnie rzecz ujmując, obszar Nowej Anglii, na której południowo-wschodnim krańcu znajduje się rodzinne miasto pisarza, jak i miejsca tak odległe, jak położony w Kanadzie Quebec i Floryda¹³¹. Owocem tych podróży było piętnaście utworów omawiających zarówno same miejsca, w których znalazł się pisarz (główny nacisk położony był na ich architekturę i historię), a także pewne szczegółowe zagadnienia, jak choćby opisy miejsc związanych z E.A. Poe’em, jednym z ulubionych pisarzy Lovecrafta¹³². Cechą charakterystyczną wielu tych utworów było użycie archaizowanego języka oraz datowanie tych prac o 200 lat wstecz, aby mogły być osadzone w ulubionym przez pisarza wieku XVIII¹³³. Do grona tych prac zaliczany jest esej *European Glimpses* autorstwa Soni H. Greene z roku 1932, którego korektą i redakcją zajął się Howard Phillips, co stanowiło ostatnią okazję do kontaktu między nimi¹³⁴.

Utwory autobiograficzne i biograficzne

Z twórczością Howarda Phillipsa w zakresie tematyki podróżniczej wiąże się w ścisły sposób kolejne pole tematyczne jego twórczości, jakim są utwory autobiograficzne i biograficzne. Traktował w nich zarówno o sobie samym, jak i o swych przyjaciółach. Do tej drugiej kategorii należał m.in. wiersz upamiętniający zmarłego śmiercią samobójczą wieloletniego przyjaciela korespondencyjnego pisarza, szerzej znanego jako twórca postaci

¹³⁰ Kopacz M., *Eseje*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [28 V 2013]. Dostępny w: <<http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/esaje/>>, Joshi S. T. ; Schultz D. E., *Travel*. [W:] <http://www.hplovecraft.com> [online] [28 V 2013]. Dostępny w: <<http://www.hplovecraft.com/writings/travel/>>

¹³¹ Joshi S.T., *Wstęp*. Przeł. Mateusz Kopacz. [W:] Lovecraft H.P., *Najlepsze opowiadania*. T.1. Zysk i S-ka, Poznań 2008, s. 25.

¹³² Kopacz M., „*W tempie istic karkolomnym*” – o listach i esejach Lovecrafta. [W:] *Coś na progu*.- 2012, nr 1., s. 6.

¹³³ Zob. Lovecraft H.P., *Obserwacje w kilku częściach Ameryki dokonane*. [W:] Lovecraft H.P., *Koszmary i fantazje*. Listy i eseje. Przeł. Mateusz Kopacz. Sine Qua Non, Kraków 2013, s. 321-

¹³⁴ Kopacz M., *European Glimpses*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [28 V 2013]. Dostępny w: <<http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/esaje/european-glimpses/>>.

Conana Barbarzyńcy Roberta E. Howarda, a także streszczenie kłótni pomiędzy zaprzyjaźnionymi z pisarzem Robertem H. Barlowem i Wilsonem Shepherdem o pożyczone czasopisma¹³⁵. W sumie powstało 14 takich utworów.

Filozofia

W trakcie swego stosunkowo krótkiego życia Lovecraft stworzył również łącznie 29 utworów o charakterze filozoficznym, w których manifestował swe liczne sympatie (m.in. miłość do kultury angielskiej, etosu regionu Nowej Anglii oraz kotów) oraz antypatie (wobec wszelkich nie anglosaskich imigrantów, ludności afroamerykańskiej, komunizmu i polityki Nowego Ładu F.D. Roosvelta, itd.).

Utwory literackie - Poezja

Omówienie, choćby najbardziej skrótowe dorobku pisarskiego H.P. Lovecrafta bez uwzględnienia jego twórczości *stricto* literackiej byłoby boleśnie niepełne. Tę część twórczości zapoczątkował jeszcze w dzieciństwie, lecz najbardziej znaczące utwory spłodził już jako dorosły człowiek. Jak to zostało wspomniane, dorobek literacki Howarda Phillipsa Lovecrafta obejmował zarówno wiersze, jak i prozę. Poezje Lovecrafta, z największą intensywnością tworzone w latach 1914-20¹³⁶, w znacznej mierze odnosiły się do interesujących pisarza wydarzeń, miejsc, postaci i lektur, niekiedy odnosiły się też do jego przyjaciół i rodziny, a ich cechą charakterystyczną były liczne archaizmy oraz częste ukształtowanie w nawiązaniu do angielskich wierszy z XVIII wieku. Utwory poetyckie Lovecrafta, poza liczącym 36 sonetów poematem *Fungi from Yuggoth* z lat 1929-30¹³⁷ pozostają mało znaną częścią jego dorobku.

Utwory prozatorskie

Zdecydowanie inaczej wygląda status lovecraftowskiej prozy – opowiadania, nowele i powieści tego autora są zdecydowanie najszerzej znaną częścią jego dorobku. Właściwa, dorosła faza twórczości prozatorskiej Lovecrafta rozpoczęła się, jak już wspomniano, latem roku 1917, a jej najważniejszy okres przypadł zasadniczo na ostatnie 10 lat życia

¹³⁵ Kopacz M., *Correspondence between R. H. Barlow and Wilson Shepherd of Oakman, Alabama — Sept.-Nov. 1932*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [28 V 2013]. Dostępny w : <
<http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/eseje/correspondence-between-r-h-barlow-and-wilson-shepherd/>>.

¹³⁶ Kopacz M., *Wiersze i poematy*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [28 V 2013]. Dostępny w:<
<http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/wiersze-i-pematy/>>.

¹³⁷ Kopacz M., *Fungi from Yuggoth*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [28 V 2013]. Dostępny w:<
<http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/wiersze-i-pematy/fungi-from-yuggoth/>>.

autora, po jego powrocie z Nowego Jorku do Providence wiosną 1926 roku.

Twórczość prozatorska omawianego autora liczy łącznie ponad 100 utworów¹³⁸ znacznie różniących się między sobą pod względem jakości, wykorzystanych motywów, postaci oraz pod względami technicznymi – różna jest konstrukcja ich narracji oraz fizyczna objętość. Proza tworzona przez Howarda Phillipsa Lovecrafta stanowi temat na tyle obszerny, zróżnicowany i ciekawy, że z powodzeniem mógłby stanowić temat osobnej pracy naukowej. Ze względu na różnorodne ograniczenia czasowe i objętościowe ciążące nad tą pracą przyjrzymy się jedynie najważniejszym jej elementom, które skupiają się w trzech podstawowych polach tematycznych, którymi są:

- język;
- narracja i „techniczna” budowa całości utworu;
- fabuła.

Pierwszym elementem, który omówimy, jest język używany przez Lovecrafta w jego utworach prozatorskich. Dominują w nim trzy tendencje:

- dążenie do wprowadzenia elementu artystycznego,
- podkreślanie skrajnych, charakterystycznych cech postaci, miejsc, przedmiotów i wydarzeń;
- wprowadzanie języka naukowego.

Wprowadzanie klimatu artystycznego przy pomocy środków językowych w przypadku omawianej twórczości polegało na używaniu bardzo rozbudowanego, bogatego w różne środki stylistyczne języka. Lovecraft w swych opowiadaniach używał często bardzo długich, wielokrotnie złożonych zdań, a także licznych archaizmów, jako zagorzały anglofil konsekwentnie stosował zaś brytyjską odmianę języka angielskiego. Język używany w twórczości prozatorskiej tego artysty jest na tyle rozbudowany i tworzony tak bardzo z myślą o nadawaniu mu artystycznej formy, że niekiedy H.P. Lovecraft bywa oskarżany o tworzenie utworów grafomańskich.

Jednym z powodów pojawiania się takich oskarżeń jest bardzo częste stosowanie przez tego artystę sformułowań podkreślających pewne, zazwyczaj negatywne, cechy

¹³⁸ Kopacz M., *Opowiadania, nowele, powieści*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [28 V 2013]. Dostępny w: < <http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/opowiadania-nowele-powieści/> >.

poszczególnych postaci, przedmiotów, miejsc i zdarzeń. Często w utworach tego artysty pojawiają się charakterystyczne przymiotniki, takie jak *niewysławiony* (często w połączeniu z rzeczownikiem *groza* – *niewysławiona groza*), *potworny*, *prastary*, *przeklęty*, *przerazający*, *złowieszczy*, itp. Częste stosowanie przymiotników tego typu było jednym z częściej stosowanych w omawianej twórczości językowych sposobów wytwarzania nastroju grozy. Dobrym przykładem zastosowania takich rozwiązań jest początkowy fragment opowiadania *The Picture in the House*. Poniżej przedstawiam go zarówno w formie oryginalnej, jak i w tłumaczeniu Roberta P. Lipskiego zamieszczonym w tomie 2 antologii *Najlepsze opowiadania*.

Searchers after horror haunt strange, far places. For them are the catacombs of Ptolemais, and the carven mausolea of the nightmare countries. They climb to the moonlit towers of ruined Rhine castles, and falter down black cobwebbed steps beneath the scattered stones of forgotten cities in Asia. The haunted wood and the desolate mountain are their shrines, and they linger around the sinister monoliths on uninhabited islands. But the true epicure in the terrible, to whom a new thrill of unutterable ghastliness is the chief end and justification of existence, esteems most of all the ancient, lonely farmhouses of backwoods New England; for there the dark elements of strength, solitude, grotesqueness, and ignorance combine to form the perfection of the hideous¹³⁹.

Poszukiwacze koszmarów odwiedzają dziwne, odległe miejsca. Dla nich ptolemejskie katakumby i rzeźbione mauzolea koszmarnych krain. Wspinają się na oświetlone blaskiem księżyca wieżyce nadreńskich zamków i schodzą po czarnych, pokrytych pajęczynami stopniach do uśpionych pod gruzami zapomnianych miast Azji. Nawiedzone lasy i odległe góry są ich świątyniami, krążą również wokół złowrogich monolitów na nie zamieszkanym wyspach. Jednakże prawdziwi smakosze horroru, dla których każdy kolejny dreszcz niewysławionej grozy jest przyczyną i ostatecznym celem istnienia, cenią najbardziej pradawne, samotne chaty farmerów w najdalszych leśnych zakątkach Nowej Anglii, tam bowiem mroczne elementy siły, samotności, groteskowości i ignorancji łączą się, tworząc istną perfekcję ohydy¹⁴⁰.

Innym elementem służącym realizacji tego zamierzenia, ściśle zresztą związanym ze wcześniej omówionym chwytem było przyporządkowywanie pewnych określeń, a co za tym idzie, ściśle określonych cech poszczególnym rodzajom elementów świata

¹³⁹ Lovecraft H.P., *The Picture In the House*.. [W:] <http://www.hplovecraft.com> [online] [30 V 2013]. Dostępny w: < <http://www.hplovecraft.com/writings/texts/fiction/ph.aspx> >.

¹⁴⁰ Lovecraft H.P., *Najlepsze opowiadania*. Tom 2. przeł. Robert P.Lipski, Ryszarda Grzybowska, Andrzej Ledwożyw. Znak i S-ka, Poznań 2008, s. 19-20.

przedstawionego. Podstawową osią podziału w tym przypadku jest podział na elementy pozytywne i negatywne. Rozróżnienie to odzwierciedlane jest w używanym języku na dwa sposoby. Jednym jest przyporządkowywanie pewnych określeń w zależności od charakteru danego elementu świata przedstawionego, tj. jeśli dana osoba, rzecz lub miejsce mają charakter negatywny, są przesycane złem, to jest to odzwierciedlone w opisie danej osoby, rzeczy lub miejsca. Warto tutaj zaznaczyć, że tendencja ta szczególnie jest widoczna w odniesieniu do tych „złych” elementów. Wskazywanie charakteru, zwykle negatywnego, prezentowanych elementów świata przedstawionego poprzez opisywanie ich przy użyciu pewnych określonych sformułowań, przymiotników w rodzaju *przerażający*, *prastary*, *przeklęty* lub *niewysłowiony*¹⁴¹, w przypadku opisywanych postaci poszerzane jest o przypisywanie im szczególnego rodzaju języka. Styl wypowiedzi poszczególnych osób i postaci odzwierciedla ich naturę – postaci pozytywne, przede wszystkim bohaterowie główni i ich najbliżsi sprzymierzeńcy, pomocnicy posługują się w swych wypowiedziach rozbudowanym, literackim językiem. Dla odmiany, m.in. spotykani przez nich w odległych zakątkach wieśniacy spędzający całe życie na uboczu cywilizacji, ludzie zdegenerowani, prymitywni posługują się „odpowiednim” językiem, tj. językiem zubożonym, zarchaizowanym, prymitywnym, mającym sprawiać wrażenie „zdegenerowanego”. Stosowanie takich środków sprzyjać ma budowaniu zarówno atmosfery grozy, jak i poczucia wyobcowania, niesamowitości i autentyczności opisywanych w omawianej twórczości postaci, miejsc, rzeczy i zjawisk, co z kolei podporządkowane jest pewnym ideom zawartym w fabułach opowiadań pisanych przez omawianego pisarza. Dobrym przykładem zastosowania tej metody jest następujący fragment wywodu Zadoka Allena, mieszkańca Innsmouth, przytoczonego w opowiadaniu *The Shadow over Innsmouth*:

“Matt Eliot, his fust mate, talked a lot, too, only he was agin’ folks’s doin’ any heathen things. Told abaout an island east of Otaheité whar they was a lot o’ stone ruins older’n anybody knew anything abaout, kind o’ like them on Ponape, in the Carolines, but with carvin’s of faces that looked like the big statues on Easter Island. They was a little volcanic island near thar, too, whar they was other ruins with diff’rent carvin’s—ruins all wore away like they’d ben under the sea onct, an’ with picters of awful monsters all over ’em¹⁴².”

¹⁴¹ Zob. przypisy 10 i 11.

¹⁴² Lovecraft H.P., *The Shadow over Innsmouth*. [W:] <http://www.hplovecraft.com> [online] [30 V 2013]. Dostępny w: < <http://www.hplovecraft.com/writings/texts/fiction/soi.aspx> >.

Mat Eliot, jego pierwszy oficer, o ten tyż sporo gadał, ino om akurat nie chciał, żeby ludziska się nawracali na pogaństwo. Gadał o jakiejś wyspie na wschód od Otaheiti, że jest tam cała masa kamiennych ruin, starych, że aż się we łbie nie mieści, trochę takich jak te na Karolinach, na Ponape, ino że z wyrzeźbionymi gębami, podobnymi do tych z Wyspy Wielkanocnej. Tam niedaleko była ponoć jeszcze jedna wysepka, wulkaniczna, z jeszcze innymi runiami i jeszcze innymi rzeźbami – a te ruiny były takie przeżarte, jakby długo były pod wodą, i całe rzeźbione w jakieś szkaradne potwory¹⁴³.

Podobnym celom służyć ma pojawianie się kolejnego istotnego elementu języka prozy lovecraftowskiej, jakim jest obecność elementów języka naukowego. Jak to zostało już wspomniane, H.P. Lovecraft w swej pracy twórczej dążył m.in. do maksymalnego uwiarygodnienia pisanych fabuł. Realizacji tego pragnienia służyć miało m.in. stosowanie pewnych elementów języka rozpraw naukowych. Pisarz ten w wielu utworach snuje rozległe, nieomal naukowe opisy przedstawianych zdarzeń, miejsc lub postaci. Ciekawym i wartym przytoczenia przykładem stosowania przez Lovecrafta w twórczości prozatorskiej języka naukowego jest jeden z początkowych ustępów mini-powieści *The Case of Charles Deuter Ward*. Poniżej przedstawiony został wspomniany fragment zarówno w wersji oryginalnej, jak i w tłumaczeniu Macieja Płazy z przytaczanej już antologii:

In the first place, the patient seemed oddly older than his twenty-six years would warrant. Mental disturbance, it is true, will age one rapidly; but the face of this young man had taken on a subtle cast which only the very aged normally acquire. In the second place, his organic processes shewed a certain queerness of proportion which nothing in medical experience can parallel. Respiration and heart action had a baffling lack of symmetry; the voice was lost, so that no sounds above a whisper were possible; digestion was incredibly prolonged and minimised, and neural reactions to standard stimuli bore no relation at all to anything heretofore recorded, either normal or pathological. The skin had a morbid chill and dryness, and the cellular structure of the tissue seemed exaggeratedly coarse and loosely knit. Even a large olive birthmark on the right hip had disappeared, whilst there had formed on the chest a very peculiar mole or blackish spot of which no trace existed before. In general, all physicians agree that in Ward the processes of metabolism had become retarded to a degree beyond precedent¹⁴⁴.

¹⁴³ Lovecraft H.P., *Widmo nad Innsmouth*. [W:] Lovecraft H.P., *Zgroza w Dunwich i inne przerażające opowieści*. Przeł. Maciej Płaza. Wesper, Poznań 2012, s. 604-605

¹⁴⁴ Lovecraft H.P., *The Case of Charls Dexter Ward*. [W:] <http://www.hplovecraft.com> [online] [30 V 2013]. Dostępny w: < <http://www.hplovecraft.com/writings/texts/fiction/cdw.aspx> >.

Po pierwsze, pacjent wyglądał dziwnie staro jak na swoje dwadzieścia sześć lat. Zaburzenia umysłowe postarzają wprawdzie bardzo szybko, twarz tego młodzieńca nabrała jednak pewnej subtelności zwykle spotykanej u osób w wieku naprawdę podeszłym. Po drugie, jego procesy życiowe przebiegały w sposób cokolwiek niespotykany, przeczący wszelkiej wiedzy medycznej. Oddychanie i akcja serca wykazywały się zdumiewającą nieregularnością; pacjent stracił głos, nie mógł więc wydobyć z siebie dźwięku głośniejszego niż szept; trawienie odbywało się w sposób niewiarygodnie spowolniony i ograniczony, a odruchy nerwowe na typowe bodźce nie przypominały żadnych odnotowanych dotąd przypadków, normalnych ani patologicznych. Skóra była niezdrowo zimna i sucha, a struktura komórkowa tkanki skórnej wydawała się niesłychanie gruboziarnista i rozluźniona. Zniknęło nawet duże oliwkowe znamię na prawym biodrze, z koeli na klatce piersiowej pojawiło się znamię nowe: wyjątkowo osobliwy czarniawy punkt, jakby pieprzyk, którego nigdy wcześniej tam nie było. Wszyscy lekarze, którzy mieli do czynienia z Wardem, zgodnie przyznają, że procesy metaboliczne w jego organizmie zostały spowolnione w bezprecedensowym stopniu¹⁴⁵.

Jak widać w przytoczonych powyżej fragmentach, styl pisarski Howarda Phillipsa Lovecrafta często zawierał fragmenty pisane językiem o charakterze wybitnie naukowym. Skalę rozbudowania, unaukowienia i artyzmu tych tekstów jest wyraźnie dostrzegalne, a dodatkowym potwierdzeniem obecności tych zjawisk są wyniki analizy mglistości tekstu. Na potrzeby tego opracowania autor użył indeksu FOG-PL, darmowego oprogramowania do mierzenia poziomu mglistości języka. Twórcami tego indeksu jest zespół lingwistów z Pracowni Prostego Języka działającej w ramach Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego, której kierownikiem jest dr Tomasz Piekot. Grupa uniwersyteckich lingwistów współpracuje przy realizacji tego projektu z grupą inżynierów lingwistyki z Wydziału Informatyki i Zarządzania Politechniki Wrocławskiej pod kierownictwem doktora Marka Maziarza¹⁴⁶.

Oprogramowanie do analizy poziomu zamglenia tekstów stworzone przez zespół wrocławskich lingwistów i lingwistek oparte zostało na dostosowanym do wymogów języka polskiego wzorze Roberta Gunninga opracowanym w latach 60. XX wieku¹⁴⁷. Przy

¹⁴⁵ Lovecraft H.P., *Przypadek Charlesa Dextera Warda*. [W:] Lovecraft H.P., *Zgroza w Dunwich...* przeł. Maciej Płaza. Wesper, Poznań 2012, s. 130-131.

¹⁴⁶ *Kim jesteśmy*. [W:] <http://www.ppp.uni.wroc.pl> [online] [30 V 2013]. Dostępny w: < <http://www.ppp.uni.wroc.pl/kim-jestesmy> >.

¹⁴⁷ *Gunning fog index*. [W:] [http:// en.wikipedia.org/](http://en.wikipedia.org/) [online] [30 V 2013]. Dostępny w: < en.wikipedia.org/wiki/Gunning_fog_index >.

użyciu tego wzoru, na podstawie długości zdań i słów, a także częstości używania poszczególnych wyrazów wyznaczyć można długość nauki w latach konieczną do zrozumienia danego tekstu.¹⁴⁸ Program opracowany przez wrocławskich naukowców, dostępny na stronie <http://www.logios.pl/>, po zanalizowaniu polskich wersji cytowanych powyżej utworów ocenił poziom ich zamglenia na FOG 13-17. Oznacza to, że aby powyższe fragmenty zrozumieć, należy przejść od 13 do 17 lat edukacji, co pokrywa się z rozpoczęciem studiów wyższych, a nawet ukończeniem I roku studiów magisterskich uzupełniających.

Z obecnością elementów języka naukowego w stylu pisarskim omawianego autora ściśle wiąże się kolejna cecha wyróżniająca tworzoną przezeń prozę, jaką jest specyficzny sposób prowadzenia narracji i „technicznej” budowy całości utworu.

Opowiadania H.P. Lovecrafta zwykle pisane były z perspektywy pierwszoosobowej, w formie listu, zeznania, lub też prowadzonej pospiesznie notatki mającej wyjaśnić pewne niezwykle, niepokojące wydarzenia. Zabieg taki ma za zadanie uwiarygodnić przekazywaną opowieść, jego zastosowanie ma czynić z danego utworu nie jedynie opowiadanie, a przedruk autentycznej relacji. Taka metoda prowadzenia narracji jest stosunkowo często stosowana w przypadku fikcji literackiej, popularna była ona w literaturze XIX wieku. Do przykładów zastosowań tego pomysłu zaliczyć można m.in. powieść *Mnich* Matthew Lewisa, poniekąd taką formę przedstawiania całego utworu zastosowano również w przypadku najbardziej znanych powieści J.R.R. Tolkiena, tj. w *Hobbicie*, *Władcy Pierścieni* i *Silmarillionie* – wszystkie te utwory ukazywane są jako swoisty odpis prądawnych kronik opisujących dzieje Śródziemia.

Z pewnym schematyzmem narracyjnym omawianej twórczości związany jest szereg klisz dotyczących fabuły oraz sposobu budowania postaci głównych. Wiele spośród omawianych utworów zawiera szereg podobnych do siebie sekwencji zdarzeń.

Punktem wyjścia wielu opowiadań Lovecrafta jest prowadzona przez głównego bohatera, często tożsamego z narratorem, niezwykła działalność (prowadzenie badań naukowych na Antarktydzie, rabowanie grobów, dowodzenie łodzią podwodną), lub też, jak w przypadku

¹⁴⁸ *Prosta polszczyzna*. [W:] <http://www.ppp.uni.wroc.pl/> [online] [30 V 2013]. Dostępny w: < <http://www.ppp.uni.wroc.pl/prosta-polszczyzna> >.

opowiadania *The Colour out of Space*, niespodziewane zdarzenie¹⁴⁹. Niecodzienna aktywność niecodziennego bohatera w omawianych utworach wiedzie go wprost na spotkanie z Przerazającą Tajemnicą – podkreślenie tego wyrażenia jest nieprzypadkowe, pod tym terminem rozumieć mamy wydarzenia, postaci, miejsca lub też przedmioty. Ich charakter jest bardzo zróżnicowany, lecz łączy je wszystkie kilka cech – są niezwykle, tajemnicze, wytwarzają nastrój grozy, najpewniej są też niebezpieczne, a co za tym idzie, niezwykle pociągające. Ową Przerazającą Tajemnicą, jak to zostało już zaznaczone, mogą być najróżniejsze zjawiska, miejsca, postaci i rzeczy, często również całe ich grupy. We wspomnianym opowiadaniu *The Colour out of Space* mamy do czynienia zarówno ze zjawiskiem, jak i z rzeczą – chodzi naturalnie o wspomniany upadek meteorytu, oraz o sam meteoryt. W kolejnym wspomnianym w tej pracy utworze, jakim jest *The Picture in the House* pojawiają się Przerazające Tajemnice w postaci zarówno miejsca, jak i przedmiotu oraz postaci. Są nimi kolejno stary, stojący na uboczu wiejski domek, znajdujące się w nim książki, oraz ich właściciel – stary, przerażający mężczyzna. Mini opowieść *The Case of Charles Dexter Ward* z kolei oferuje czytelnikom i czytelniczkom całą nieprawdopodobną historię młodzieńca, tytułowego Ch. D. Warda, który w trakcie poszukiwań informacji o Josephie Curwenie, swym odległym przodku, wchodzi w kontakt z jego duchem. Kontakt z niebezpiecznym Nieznanym wywołuje u bohaterów „lovecraftowskich” opowiadań dość osobliwe reakcje. Pomimo wyraźnie zarysowującego się niebezpieczeństwa z różnych przyczyn nie tylko nie starają się uciec, lecz kierowani najczęściej zmysłem odkrywcy-badacza próbują zbadać ową Przerazającą Tajemnicę. Efekty tych badań, wchodzenia w kontakt z Nieznanym są bardzo zróżnicowane. W jednym wariancie bohater, do cna zszokowany naturą odkrywanej Tajemnicy traci przytomność lub ucieka, by potem pozostać z ogromnymi wątpliwościami co do tego, co go naprawdę spotkało i co w rzeczywistości widział. W innym wariancie Lovecraftowski bohater po prostu ginie, lub doznaje szaleństwa, a całe opowiadanie ma charakter pożegnalnej notatki, relacji człowieka na chwilę przed śmiercią, który pospiesznie stara się wyjaśnić okoliczności swego odejścia, a także przestrzec przed innych przed tym, co go spotkało. Elementem łączącym te zasadnicze warianty omawianych opowiadań jest to, że owa Tajemnica jest odkryta, choć nie zawsze wprost – w wielu przypadkach zostają zarysowane pewne domysły pozostawiające pole do oczywistych wniosków, które nasuwają się same. Przykładów takich opowiadań mających zakończenia w obu

¹⁴⁹ W przypadku tego opowiadania chodzi o upadek tajemniczego meteorytu.

wariantach jest wiele. Wariant pierwszy zastosowano m.in. w opowiadaniu *The Picture in the House*, w którym rozmowa bohatera-narratora z przerażającym starcem na chwilę przed prawdopodobnym atakiem tajemniczego człowieka przerywana jest przez uderzenie pioruna. W trakcie zamieszania wywołanego tym zdarzeniem bohater ma okazję do ucieczki. Podobna sytuacja następuje w *The Shadow over Innsmouth*, gdzie główny bohater, obserwując tajemne obrzędy wyznawców Kultu Dagona, zorientowawszy się, że owi wyznawcy wiedzą o jego obecności i chcą go znaleźć, rzuca się do ucieczki, która z resztą mu się udaje. Ostateczny finał tej historii jest jednak bardziej skomplikowany i sprawia, że równocześnie omawiane opowiadanie należy do obu kategorii. Oto bowiem w ostatecznym finale okazuje się, że założyciel Kultu Dagona jest odległym krewnym głównego bohatera, a on sam zaczyna przeistaczać się w jedną z potwornych istot, które widział w Innsmouth. Innymi przykładami zastosowania drugiego wariantu zakończenia w opowiadaniach „lovecraftowskich” są opowiadania *The Hound* i *The Temple*. W pierwszym z nich dwójka rabusiów grobów kradnie jednemu z obrabowywanych trupów tajemniczy amulet, co ściąga na nich gniew tajemniczej istoty, której nikłe ujadanie słyszą co jakiś czas z oddali w czasie swej podróży po świecie. W końcu jeden z rabusiów, partner narratora, ginie rozszarpany przez tajemniczą bestię. Umierając daje do zrozumienia przyjacielowi, że przyczyną jego zguby jest skradziony amulet. Narrator postanawia odstawić skradziony przedmiot na jego miejsce, lecz podczas napadu traci go. Pomimo tego nieszczęśliwego zdarzenia i tak dociera na obrabowany wcześniej cmentarz, a podczas odkopywania grobu, w którym pierwotnie znajdował się zrabowany amulet rabus spotyka przywróconego do życia, opitego krwią trupa noszącego już na szyi odzyskany medalion. Narrator w tym momencie rzuca się do ucieczki. W całym toku tego opowiadania czytelnikom i czytelniczkom daje się do zrozumienia, że narrator, skrajnie przerażony tym, czego doświadczył, jest na chwilę przed samobójczą śmiercią mającą być ucieczką przed okradzionym wcześniej trupem, ciągle jeszcze przecież żądnym zemsty. W przypadku opowiadania *The Temple* z kolei mamy do czynienia z historią kapitana niemieckiej łodzi podwodnej z czasów pierwszej wojny światowej. Po jednym z przeprowadzonych ataków członek załogi statku kapitana Karla Heinricha kradnie unoszącemu się na falach trupowi marynarza z zatopionego okrętu tajemniczy amulet. Ściąga to na łódź podwodną serię nieszczęść, w wyniku których statek zostaje bez nawigacji, stopniowo tonie i traci całą załogę poza kpt. Heinrichem. Wreszcie feralny u-boot dociera w nadzwyczajny sposób do pradawnego, zatopionego miasta, którego mury pokryte są rzeźbami podobnymi do skradzionej figurki, która nadal jest na pokładzie

dowodzonego przez Karla Heinricha okrętu. Osamotniony dowódca postanawia opuścić statek w celu spenetrowania miejsca, do którego dotarł. Cała opowieść kończy się deklaracją kapitana o wyjściu z okrętu w kombinezonie nurka na spotkanie śmierci godnej „prawdziwego Niemca”, przed którą jednak wypuści swą relację w butelce, by mogła dotrzeć na powierzchnię. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że podtytuł tego opowiadania brzmi *Manuscript found on the coast of Yucatan*¹⁵⁰ (*Manuskrypt znaleziony na Jukatanie*¹⁵¹).

Omówienie specyficznych cech narracji i konstrukcji utworów H.P. Lovecrafta wiedzie w konsekwencji do przedstawienia kolejnego, bardzo szerokiego tematu, jakim są najbardziej charakterystyczne rozwiązania, wątki fabularne obecne w tej twórczości. Należą do nich:

- oniryzm,
- historycyzm,
- regionalizm,
- wątki mitologiczno-religijne,
- stosowanie idei kosmicyzmu.

Pierwszy z przedstawianych wątków pojawił się w całej serii opowiadań, opublikowanych łącznie w tomie *Dreams of terror and death: The Dream Cycle of H.P. Lovecraft*¹⁵². W założeniu H.P. Lovecrafta sny stanowią połączenie z innymi światami, równoległymi wymiarami, mogącymi wpływać na rzeczywistość. Jednym z najbardziej sugestywnych przykładów obecności tego motywu jest opowiadanie *The Dreams in the Witch House*. Jest to historia Waltera Gilmana, studenta Uniwersytetu Miskatonic w Arkham w stanie Massachusetts, który interesował się zaawansowaną fizyką, światami równoległymi i tajemnicami miasta, w którym studiował. Ze względu na te zainteresowania zamieszkał w pokoju wynajętym w tzw. Domu Wiedźmy, budynku zamieszkałym w dawnych czasach przez kobietę skazaną w procesie o czary. Dom Wiedźmy cieszył się złą sławą miejsca nawiedzanego przez duchy, miejsca „w którym straszy”. Obecność Gilmana w tym

¹⁵⁰ Lovecraft H.P., *The Temple*. [W:] <http://www.hplovecraft.com> [online] [30 V 2013]. Dostępny w: < <http://www.hplovecraft.com/writings/texts/fiction/te.aspx> >.

¹⁵¹ Lovecraft H.P. *Droga do szaleństwa*. tłum. Robert P. Lipski. Zysk i S-ka, Poznań 2004, s. 89.

¹⁵² *The Dream Cycle of H. P. Lovecraft: Dreams of Terror and Death* / New York : Ballantine Books , 1995.- 387 s.; pol. wydanie: Lovecraft H.P., *Sny o terrorze i śmierci*. Ze wstępem Neila Gaimana. tłum. Robert P. Lipski [et al.]. Zysk i S-ka ,Poznań 2008, 523 s.

miejsu przyprawia go o serię koszmarów, w trakcie których odbywa rzeczywiste podróże do równoległych krain, czego dowodem jest choćby to, że budzi się w łóżku z brudnymi od błota stopami po nocy, podczas której śnił o przerażających wędrówkach. Student coraz bardziej popada w szaleństwo spowodowane onirycznym kontaktem z duchem wiedźmy i jej towarzysza, demona w kształcie szczura o antropoidalnych kończynach noszącym imię Brązowy Jenkin. Na pomoc młodzieńcowi rusza właściciel mieszkania, jego przyjaciel i katolicki ksiądz – co ciekawe, wszyscy oni są z pochodzenia Polakami i noszą nazwiska Dombrowski, Choiński i Iwanicki. Pomimo poświęcenia wielu osób z ojcem Iwanickim na czele, nie udało się uchronić młodzieńca od śmierci, a podczas uprzątnięcia poddasza Domu Wiedźmy po zniszczeniach dokonanych przez burzę w jakiś czas po gwałtownej i tajemniczej śmierci studenta odkryto przerażające szczątki, których kształt pokrywa się z tym, co Walter Gilman widział w swoich snach.

W treści większości spośród omówionych do tej pory opowiadań H.P. Lovecrafta pojawia się kolejny, nad wyraz interesujący i specyficzny wątek zawierający się w tej twórczości, jakim jest motyw regionalny. Jak to zostało już zaznaczone w rozdziale dotyczącym biografii pisarza, Lovecraft był bardzo głęboko przywiązany do swych rodzinnych stron, bardzo interesował się ich historią, a powrót do rodzinnego Providence po stosunkowo krótkim pobycie w Nowym Jorku był jednym z najszcześniejszych momentów jego życia. Wielki patriotyzm lokalny pisarza objawiał się w jego twórczości poprzez osadzanie wielu jego opowiadań w miejscach zlokalizowanych na terenie szeroko rozumianego obszaru Nowej Anglii. Warto przy tym zaznaczyć, że kraina ta obecna jest w dorobku Lovecrafta w dość zmodyfikowanej formie. Znaczna część opowiadań tego pisarza zlokalizowana jest w fikcyjnych miejscowościach znajdujących się na większym, wspólnym obszarze określanym mianem „The Lovecraft Country”. Jest to fikcyjna kraina znajdująca się na północy stanu Massachusetts, w pobliżu granicy ze stanem New Hampshire. W skład tej krainy wchodzi miejscowości takie, jak Arkham, Dunwich i Innsmouth, oraz ich okolice, przez które przepływa rzeka Miskatonic. Od jej nazwy wzięła się z kolei nazwa pojawiającego się wielokrotnie w tej twórczości Uniwersytetu Miskatonic. Nowa Anglia, zarówno w rzeczywistej, jak i wyimaginowanej formie u Lovecrafta objawia się jako kraina niezwykła, czemu pisarz ten daje dobitne wyraz w cytowanym już, początkowym ustępie opowiadania *The Picture in the House*. Delikatnie pofałdowany, w znacznej mierze pokryty wrzosowiskami, łąkami lub lasami stosunkowo słabo zaludniony teren, kolonialne budynki z charakterystycznymi, wysokimi i spadzistymi dachami tworzą w odczuciu

Lovecrafta niebывwały klimat sprzyjający powstawaniu literackiej grozy.

Jak to zostało już poniekąd zaznaczone, H.P. Lovecraft często w swej twórczości odnosił się do historii rodzinnego regionu. W jego opowiadaniach pojawiają się m.in. motywy Kolonii brytyjskich obecnych na tym obszarze, oraz procesów czarownic w Salem. Na tym zresztą nie kończą się odniesienia historyczne w tej twórczości. Dobrym przykładem pojawiania się takich motywów jest opisany już utwór *The Rats in the Walls*, oraz zawarte w nim odniesienia do historii Wielkiej Brytanii, a także opowiadanie *Imprisoned with Pharaons*, w którym zawarte są liczne odniesienia do historii Starożytnego Egiptu.

Dotknięcie kwestii utworu *Imprisoned with Pharaons* prowadzi prostą drogą do kolejnego, bardzo złożonego problemu, jakim jest obecność wątków religijnych i mitologicznych w tej twórczości. Często w odniesieniu do dorobku H.P. Lovecrafta mówi się, że zawiera ona tzw. „Mitologię Cthulhu”. Termin ten, stworzony i rozpowszechniany przez Augusta Derletha przyczynił się do stworzenia przez liczne zastępy twórców i twórczyń całej serii utworów nawiązujących treścią do opowiadań, w których obecne są takie postaci, jak wspomniany Cthulhu, Nyarlathotep, Shubb-Niggurath, Yog-Sothoth i wiele innych. Często uważa się, że seria opowiadań odnoszących się do tych postaci, a więc m.in. *The Call of Cthulhu*, *The Dunwich horror* i *At the Mountains of Madness* tworzą swoistą mitologię. Podstawą tego twierdzenia jest m.in. zawarta w *The Call of Cthulhu* opowieść o licznych prymitywnych ludach z odległych zakątków świata, które oddają tej istocie boską cześć, oraz o tym, że jego obecny sen w zatopionym R'lyeh jest tylko tymczasowym oczekiwaniem na powrót do władzy nad światem. Innym argumentem przemawiającym za tym, że w omawianej twórczości rzeczywiście mamy do czynienia ze swoistą mitologią jest to, że historie o wspomnianych istotach łączą się w pewną większą, rozbudowaną i w miarę spójną całość. Powyższe argumenty są niewątpliwie przemyślane i logiczne, niemniej jednak rozpatrzenie tej sprawy z innej perspektywy stawia ją w zupełnie innym świetle.

Pierwszym argumentem przeciwko tezie o istnieniu „Mitologii Cthulhu” jest już samo to, że ten termin został stworzony nie przez Lovecrafta, ale przez Augusta Derletha, często oskarżanego o pewne wypaczenie twórczości wielkiego pisarza.

Drugim argumentem jest to, że Lovecraft od wczesnej młodości był zdecydowanym ateistą i wyznawcą ściśle naukowego światopoglądu. Człowiek nie uznający wiary w jakąkolwiek religię, w jakiegokolwiek bóstwo wyglądałby w roli twórcy mitologii bardzo niewiarygodnie. Ten argument z resztą łączy się z kolejnym, w gruncie rzeczy decydującym. Jest to głębsza analiza utworów składających się na omawianą, rzekomą mitologię.

Przede wszystkim bliższy, uważniejszy ogląd opisów postaci Cthulhu i innych jemu podobnych wyraźnie pokazuje, że w gruncie rzeczy nie są to istoty boskie, lecz jedynie przybysze z odległych zakątków wszechświata lub też z innych wymiarów, którzy znacznie przewyższając ludzi swymi możliwościami fizycznymi, parapsychologicznymi i niekiedy technologicznymi są w stanie nad nimi zapanować z sobie tylko znanych przyczyn. Wiąże się z tym przedstawianie wyznawców tych „bóstw” jako ludzi zdegenerowanych, prymitywnych i dzikich. Ma to ścisły związek z ateizmem Lovecrafta i jego pogardą dla religii, którą poniekąd wyraził w opowiadaniu *The Dunwich horror*. Scena śmierci jednego z bohaterów tego utworu stanowić ma parodię ukrzyżowania Chrystusa.¹⁵³ Z ateizmem i uwielbieniem nauki przez Lovecrafta wiąże się też kolejny, nadzwyczaj interesujący i prawdopodobnie najbardziej charakterystyczny element jego twórczości, jakim jest stosowanie jego autorskiej idei kosmicyzmu.

Idea ta ściśle łączyła się z wielkim zainteresowaniem nauką, jakie przejawiał Howard Phillips Lovecraft, a także z jego ateizmem połączonym z materialistycznym, naukowym światopoglądem. Założenie te idei, najkrócej rzecz ujmując, przedstawić można w następujący sposób:

Człowiek jest małą, słabą istotą, której możliwości poznawcze są poważnie ograniczone przez jego możliwości fizyczne i intelektualne. W związku z tym, że człowiek *de facto* przywiązany jest do planety Ziemia, której z resztą nadal nie poznał i nie rozumie w pełni, nie sposób uznać, że ludzkość jest w stanie poznać otaczający ją wszechświat, poza jego niewielkim, najbliższym Ziemi fragmentem. A skoro nic nie wiemy o kosmosie, to nie możemy też uważać ani przypuszczać, że życie innych planet i ewentualni przybysze z odległych zakątków wszechświata w jakiegokolwiek sposób i w jakiegokolwiek sferze funkcjonowania przypominają cokolwiek z tego, co znamy w naszym świecie.

¹⁵³ Joshi S.T., *Wstęp*. [W:] Lovecraft H.P., *Najlepsze opowiadania*. Tom 1. przeł. Robert P. Lipski, Ryszarda Grzybowska, Andrzej Ledwożyw. Znak i S-ka, Poznań 2008, s. 22.

Te właśnie, dość gorzkie, ale bardzo trzeźwe spostrzeżenia zostały przeniesione na grunt literacki poprzez ideę pisanie w sposób możliwie najbardziej wiarygodny, podejmowanie prób tworzenia utworów jak najmocniej osadzonych w wiedzy naukowej oraz ściśle odpowiadających założeniom opisanej powyżej idei.

Efektem tego miałyby być opowiadania, w których przybysze z innych planet, a tym bardziej wymiarów mieliby być zupełnie różni od tego, co znamy na Ziemi, nie mogliby nie przypominać niczego, co znamy naszej planety, a co za tym idzie – ich funkcjonowanie byłoby niemożliwe do pełnego zbadania i zrozumienia, a tym bardziej ocenienia nas.

Najpełniejszym wyrazem, najwierniejszym wprowadzeniem tej idei w życie jest opowiadanie *The Colour out of Space*. Meteoryt, który spadł na gospodarstwo Nahuma Gardnera, zanim ostatecznie zniknie, badany jest przez naukowców z Uniwersytetu Miskatonic, którzy stwierdzają, że jego skład, budowa wewnętrzna i wszelkie właściwości nie przypominają niczego, co jest znane nauce. To, co później dzieje się w gospodarstwie Gardnera, również jest niewytłumaczalne poza samym stwierdzeniem, że powodem zachodzących wypadków jest właśnie ów dziwny meteoryt. Dlaczego jednak tak się dzieje, czy meteoryt był zamieszany przez jakąś formę życia, oraz czy jej niszczące działania zaszły z powodu jej nieprzystawalności do ziemskiego środowiska czy też były celowe, a jeśli tak, to z jakiego powodu i w jakim celu? Te pytania oczywiście pozostają bez odpowiedzi i stanowią wyraz niewiedzy i wyobcowania naszego gatunku, tak mocno wskazywanej i postulowanej w omawianej w tym opracowaniu twórczości Howarda Phillipsa Lovecrafta¹⁵⁴.

Tak oto przedstawiają się najważniejsze wątki obecne w twórczości omawianego pisarza. Oprócz powyżej wymienionych kwestii warto wspomnieć jeszcze o problemie rasizmu pojawiającego się również w tej sferze twórczości H.P. Lovecrafta.

W wypadku opowiadań autorstwa tego twórcy wątki rasistowskie zdają się być nieco mniej i słabiej widoczne jak w przypadku innych gałęzi tej twórczości, co nie oznacza jednak, że ich nie ma lub że są niewidoczne. Jednymi z dzieł, w których Lovecraft dał

¹⁵⁴ Joshi S.T., *Wstęp. [W:] Lovecraft H.P., Najlepsze opowiadania*. Tom 1. przeł. Robert P.Lipski, Ryszarda Grzybowska, Andrzej Ledwożyw. Znak i S-ka, Poznań 2008, s. 17-21.

najpełniejszy wyraz swym homofonicznym poglądom są niewątpliwie opowiadania *The Call of Cthulhu* i *The Horror at Red Hook*. W przypadku pierwszego, prawdopodobnie najbardziej znanego utworu tego pisarza rasizm przejawia się w postawieniu w roli złych, prymitywnych i brutalnych wyznawców kultu Cthulhu m.in. członków społeczności afroamerykańskiej zamieszkującej okolice Nowego Orleanu. Również napastnik odpowiedzialny pośrednio za śmierć profesora Angella jest pochodzenia afrykańskiego¹⁵⁵.

W opowiadaniu *The Horror At Red Hook* czytelnicy i czytelniczki mają z kolei do czynienia z dość subtelnym, ale ewidentnym atakiem pisarza na wielokulturową społeczność Red Hook, jednej z części składowych Brooklynu, biednej dzielnicy Nowego Jorku zamieszkiwanej na początku XX wieku głównie przez imigrantów z Włoch i Środkowego Wschodu. Lovecraft opisuje ten rejon jako siedlisko brudu, stęchlizny, przestępczości i niecnych, zabobonnych praktyk, słowem – pisze o tym miejscu niemal jak o zaprzeczeniu cywilizacji, a o jego emigranckich mieszkańcach i mieszkankach jako o dzikusach i dzikuskach¹⁵⁶.

Opisane powyżej przykłady przejawów rasizmu Lovecrafta są niewątpliwie znacznie mniej ostre, jak w przypadku innych pól jego aktywności pisarskiej, co nie zmienia faktu, że również w działaniach prozatorskich pisarz ten dawał wyraz swym przykrym uprzedzeniom.

Tak oto, w ogólnym zarysie, przedstawia się twórczość Howarda Phillipsa Lovecrafta. Jak widać, jest to dorobek niezwykle obszerny ilościowo, rozwijał się on na bardzo wielu polach aktywności pisarskiej, w każdej właściwie dziedzinie przynosząc obfity i bardzo interesujący plon. Utwory pisarskie tego pisarza dotyczą bardzo wielu niezwykle interesujących wątków, i choć nie brak wśród nich bardzo przykrych elementów, takich jak uprzedzenia rasowe, jest to dorobek niezwykle wszechstronny i interesujący, a co za tym idzie, warty poznania.

¹⁵⁵ Lovecraft H.P., *Najlepsze opowiadania*. Tom 2. przeł. Robert P.Lipski, Ryszarda Grzybowska, Andrzej Ledwożyw. Znak i S-ka, Poznań 2008, s. 189-236.

¹⁵⁶ Dz. Cyt., s. 137-174.

Rozdział 3

Howard Phillips Lovecraft w polskim repertuarze wydawniczym

W poprzednich rozdziałach omówiliśmy w zasadniczy sposób życie i twórczość Howarda Phillipsa Lovecrafta. Przedstawione w ten sposób informacje pokazały, że autor ten był osobą o ciekawym życiorysie, która pozostawiła po sobie niezwykle obszerny i zróżnicowany dorobek. W tym, oraz w toku kolejnych rozdziałów przyjrzymy się temu, w jaki sposób twórczość H.P. Lovecrafta zaistniała na polskim rynku wydawniczym.

Zanim jednak przejdziemy do właściwej analizy omawianego zjawiska, zastanówmy się nad obecnością szeroko rozumianej fantastyki, w tym literatury grozy w całościowo ujmowanym polskim rynku wydawniczym. Podstawą naszych rozważań w tym zakresie będzie publikacja *Ruch wydawniczy w liczbach*, opracowywana przez zespół Zakładu Statystyki Wydawnictw Biblioteki Narodowe w Warszawie. Najnowsze wydanie tego corocznego zestawienia prezentującego statystyki polskiego ruchu wydawniczego¹⁵⁷ pokazuje, że na przestrzeni wcześniejszych 4 lat (2007-2011) ogólna produkcja polskiego ruchu wydawniczego wynosiła ok. 30 tys. tytułów rocznie, przy czym zauważalna była w tym okresie nieznaczna tendencja wzrostowa (od ok. 25 tys. tytułów w roku 2007 do ok. 31 tys. w roku 2011). Również w statystykach ogólnych nakładów za ten okres zauważono wzrost, od ok. 79 do ok. 95 tys. egzemplarzy, przy czym dynamika zmian w tym zakresie była znacznie bardziej zauważalna. W latach 2007-2008 zauważono znaczny wzrost średnich nakładów, od ok. 79 tys. do ponad 85 tys. W latach 2008-2009 odnotowano znaczny spadek, aż do liczby 70 tys. egz. Nakładów. Od roku 2009 jednak aż do roku 2011 odnotowano zaś znaczny wzrost – od wspomnianych 70 tys. do ponad 90 tys. w roku 2011¹⁵⁸.

Według tego samego opracowania w latach 2010-2011 w ogóle polskiej produkcji wydawniczej największy udział miały dwa typy wydawnictw. Pierwszym była literatura

¹⁵⁷Ruch Wydawniczy w Liczbach.. Polish Publishing in Figures.R. LVII: 2011. Red. Anna Seroka.- Biblioteka Narodowa – Zakład Statystyki Wydawnictw, Warszawa 2012.- 156 s.

¹⁵⁸Dz. Cyt., s. 6.

naukowa (10998 tytułów w roku 2010, 11291 w 2011), drugim pod względem wielkości udziału w rynku rodzajem literatury była ogólnie rozumiana literatura popularna – w obu analizowanych latach zdecydowanie większa liczba tytułów została opublikowana w segmencie literatury dla dorosłych, jak w dziale literatury dziecięcej (ogólnie 8397 w r. 2010 i 7493 w 2011; literatura dla dorosłych: 5089 w 2010 i 4708 w 2011, literatura dla dzieci: 1890 w 2010 i 1482 w 2011 r.)¹⁵⁹.

Najnowsza publikacja Zakładu Statystyki Wydawnictw BN zawiera także informacje dotyczące liczby przekładów z języków obcych na język polski. Ogółem, w latach 2007-2011 nastąpił w tym zakresie wyraźny wzrost od liczby niemal 6 tys. tytułów w roku 2007 do prawie 7 tys. tytułów w roku 2011. w poszczególnych latach w tym przedziale zanotowano dość znaczne wahania – rekordowy w tym zakresie był rok 2008, kiedy przetłumaczono ok. 7200 tytułów, podczas gdy w roku 2009 i 2010 zanotowano znaczne spadki – odpowiednio do wartości ok. 6500 i ok. 6200 -, by w roku 2011 odnotować znaczny wzrost do liczby niemal równo 7 tys. tytułów¹⁶⁰. Językiem, z którego najczęściej tłumaczono literaturę w omawianym okresie był język angielski. Zmiany w liczbie tłumaczeń z tego języka w latach 2007-2011 zachodziły w sposób bardzo zbliżony do zmian w ogóle ilości publikowanych tłumaczeń w tym okresie. Od roku 2007 do roku 2011 nastąpił ogólny wzrost od liczby ok. 3400 tłumaczeń do liczby ok. 4200 tytułów, przy czym w roku 2008 zanotowano aż ok. 4200 tytułów, w roku 2009 zauważono spadek do ok. 3900, w roku 2010 kolejny, nieznaczny spadek do liczby nieco poniżej 3900 tytułów, by w roku 2011 zanotować wzrost do liczby ok. 4200 tytułów. Liczba tłumaczeń z pozostałych języków była w tym czasie zdecydowanie niższa; najwięcej przekładów z języków innych niż język angielski odnotowano w tym okresie w odniesieniu do języka niemieckiego, dla którego rekordowy był rok 2009, kiedy pojawił się niepełny tysiąc przełożonych z niego tytułów¹⁶¹. Analogicznie prezentują się zmiany liczby tytułów tłumaczonych z języków obcych w obrębie literatury pięknej. Również tutaj zanotowano ogólnie znaczny wzrost z zauważalnymi wahaniami w poszczególnych latach (ogólny wzrost od nieco poniżej 2500 tytułów w r. 2007 do prawie 3400 w roku 2011; wahaniami od ok. 2800 w 2009 to niemal równych 3 tys. w 2008) i równie znaczną, jak w ogólnym zestawieniu tłumaczeń, przewagą translacji z języka angielskiego (najwyższa liczba

¹⁵⁹Ruch wydawniczy w liczbach.. Polish Publishing in Figures.R. LVII: 2011. Red. Anna Seroka.- Biblioteka Narodowa – Zakład Statystyki Wydawnictw, Warszawa 2012, s. 7.

¹⁶⁰Dz. Cyt., s. 8.

¹⁶¹Dz. Cyt.

tłumaczeń z j. angielskiego: 2200 w 2011; najwyższa w drugim najczęściej tłumaczonym języku, tj. j. niemieckim: ok. 200 w 2007 r.)¹⁶².

W omówieniu statystycznym rynku wydawniczego w Polsce prezentowanym w referowanej publikacji odnotowane zostały również dane ogólne dotyczące wydawnictw periodycznych. Jak wskazuje w swej pracy zespół Zakładu Statystyki Wydawnictw BN, liczba tytułów gazet i innych czasopism po roku 1990 stale rosła: w ostatnim roku lat 80. tytułów takich wydawnictw było 3180, w roku 2000 już 5534, w 2010 zaś aż 7655, a w ostatnim analizowanym, 2011 roku było ich już 7764¹⁶³. W obrębie podziału tego typu wydawnictw według częstotliwości ukazywania się najwięcej tytułów znalazło się w grupie kwartalników i miesięczników, które w szczytowych latach (kolejno 2010 i 2011) sięgały liczby niemal 2 tys. tytułów, podczas gdy tylko w jednym z pozostałych typów czasopism i gazet według tego podziału przekroczony został próg 1000 tytułów – były to tytuły ukazujące się nieregularnie, a wspomniany moment szczytowy miał miejsce w roku 2005¹⁶⁴.

Osobnym bardzo istotnym tematem w tym obszarze jest podział rynku wydawniczego oraz preferencji czytelnich w zakresie literatury pięknej według gatunków literackich. Szczegółowych informacji na ten temat dostarcza coroczny raport *Rynek książki w Polsce*, którego najnowsza edycja ukazała się w roku 2012¹⁶⁵.

Prezentowane w tej publikacji statystyki sprzedaży książek według gatunków literackich są niestety nieaktualne – ostatnie wyniki badań w tym zakresie Biblioteka Narodowa opublikowała w roku 2008. W ich świetle jedynie 23 % respondentów i respondentek w ogóle kupiło przynajmniej jedną książkę w ciągu roku, przy czym z ogółu kupionych wówczas książek stosunek literatury pięknej do niebeletrystycznej wyniósł 45 do 51%¹⁶⁶. W ogóle zakupionych w roku 2008 książek najliczniejszą grupę stanowiły wydawnictwa encyklopedyczno-poradnikowe (23%), podręczniki i lektury (15%) oraz książki obyczajowo-romansowe (13%)¹⁶⁷. Według tego zestawienia szeroko pojęta fantastyka

¹⁶² Dz. Cyt.

¹⁶³ Ruch wydawniczy w liczbach.. Polish Publishing in Figures.R. LVII: 2011. Red. Anna Seroka.- Biblioteka Narodowa – Zakład Statystyki Wydawnictw, Warszawa 2012, s. 7.

¹⁶⁴ Dz. Cyt., s. 9.

¹⁶⁵ Gołębiewski Ł., Waszczyk P., *Rynek książki Polsce 2012*. Biblioeka Analiz, Warszawa 2012, s. 59.s

¹⁶⁶ Dz. cyt.

¹⁶⁷ Dz. cyt.

stanowiła 8 % rynku sprzedanych książek, tak samo jak literatura faktu, a jedynie o 1% mniej, jak literatura sensacyjno-kryminalna¹⁶⁸.

Z omawianej publikacji wyłania się podobny obraz polskiego czytelnictwa. Według danych z 2010 roku beletrystykę czytało 63% respondentów. Gatunkiem literackim, po który najczęściej sięgano była sensacja (22%), następnie romans (19%), lektura „wysokoartystyczna” (13%), wreszcie fantastyka (10%) i horrory (8%)¹⁶⁹.

Jak widać w przedstawionych powyżej danych, na stosunkowo niewielkim polskim rynku wydawniczym, a także na polu preferencji czytelniczych Polaków i Polek ogólnie pojmowana beletrystyka cieszy się znacznym zainteresowaniem nabywców i czytelników. W grupie tytułów beletrystycznych zaś interesująca nas najbardziej w tym opracowaniu literatura fantastyczna oraz stanowiąca jej część literatura grozy zajmuje stosunkowo niewielkie na tle pozostałych gatunków, lecz stabilne miejsce opanowując ok. 8-10 % rynku.

Tak oto przedstawia się ogólna sytuacja polskiego rynku książki oraz miejsca zajmowanego w nim przez literaturę fantastyczną i grozy. Przyjrzyjmy się teraz bliżej kwestii obecności na tym rynku omawianego w tym opracowaniu dorobku pisarskiego Howarda Phillipsa Lovecrafta. Nim jednak tego przeglądu dokonamy, przeprowadźmy analizę początkowej obecności tej twórczości na rynku wydawniczym w USA jeszcze za życia tego pisarza.

Jak to zostało już wspomniane w poprzednich rozdziałach, za życia H. P. Lovecrafta jego szeroka twórczość pisarska funkcjonowała zasadniczo na trzy sposoby.

Pierwszym z nich, którym pisarz posługiwał się jeszcze we wczesnej młodości, było publikowanie w pełni amatorskie, siłami samego autora. Lovecraft już jako dziecko prowadził własne, młodzieńcze wydawnictwa, w których pełnił wszystkie role, od autora, przez korektora i edytora po wydawcę. Tą drogą tworzył, powielając przy pomocy hektografu zarówno pojedyncze prace – traktaty naukowe, wiersze i opowiadania – jak

¹⁶⁸ Dz. cyt.

¹⁶⁹ Dz. cyt., s. 57.s

i całe czasopisma, które powstawały głównie na użytek własny, jak i z myślą o rozprowadzaniu wśród rodziny przyjaciół młodego wydawcy.

Drugim sposobem funkcjonowania „lovecraftowskiej” literatury za życia tego autora było publikowanie na łamach czasopism amatorskich. H.P. Lovecraft na początku roku 1914 wstąpił do UAPA, jednego z dwóch największych amerykańskich stowarzyszeń dziennikarzy-amatorów. Jako członek tej społeczności wykazywał się wielkim zaangażowaniem w jej działalność, co wraz z wielkim oddaniem, jakie przejawiał wobec poznanych w tych kręgach osób, jak również z uwagi na wielką erudycję i talent pisarski zapewniło temu pisarzowi wielką sławę w tym gronie. Pod względem jego obecności na rynku wydawniczym, był to okres niezwykle ważny – w tym czasie Lovecraft prowadził własne pismo „The Conservative”, a także publikował na łamach czasopism swych znajomych i przyjaciół, m.in. w prowadzonym przez W. Paula Cooka „The Vargant”, a także w stanowiącym oficjalny organ prasowy UAPA czasopiśmie „United Amateur”. Na łamach tych czasopism pojawiały się przede wszystkim utwory Lovecrafta z obrębu jego dokonań dziennikarskich, lecz również pierwsze utwory powstałe w okresie dorosłej twórczości tego autora.

Trzecim sposobem, dzięki któremu dzieła Howarda Phillipsa Lovecrafta pojawiały się na rynku wydawniczym jeszcze za jego życia było publikowanie jego utworów na łamach czasopism oficjalnych, wydawanych w pełni komercyjnie. Do grona takich czasopism zaliczają się zarówno czasopisma lokalne, w których Lovecraft publikował przede wszystkim w młodości oraz we wczesnej dorosłości, jak również czasopisma miłośników literatury grozy.

Na pierwszy ze wspomnianych typów czasopism składały się lokalne gazety – działające w Providence „Providence Tribune”, „Pawtuxet Valley Gleaner”, którego redakcja znajdowała się w niewielkiej, nieodległej od rodzinnego miasta autora Pawtuxet, także kolejne działające w stolicy stanu Rhode Island czasopismo, jakim był dziennik „Providence Evening Post”. Na łamach wszystkich tych lokalnych periodyków pojawiały się w latach 1906-1908 oraz 1913-1918. artykuły z zakresu astronomii autorstwa H.P. Lovecrafta.

Czasopismem drugiego typu, mającym zresztą decydujące znaczenie dla wczesnej, trwającej przed rokiem 1937 recepcji dzieł Lovecrafta był periodyk „Weird Tales”. Powstał on w roku 1923 jako czasopismo dla miłośników literackiej grozy. Omawiany pisarz jako twórca już wówczas dość dobrze znany w środowiskach dziennikrzy-amatorów i wielbicieli niszowej podówczas literatury grozy i rzeczzonego *Weird Tales*, od początku istnienia tego pisma był żywo zachęcany do publikowania na jego łamach.

Lovecraft nie wszystkie swoje teksty publikował. Część z jego utworów, a właściwie ich fragmenty pisane były „do szuflady”, funkcjonowały jedynie jako element szerokiego warsztatu twórczego, przeznaczonego do ewentualnego dalszego opracowania. Znaczna część z nich znajdowała się w przejętym przez Augusta Derletha *Commonplace Book*, *Notatniku z pomysłami*. Notatki te stały się podstawą do tzw. *Posthumous Collaborations*, serii 14 utworów napisanych przez Derletha, które były jednak sygnowane nazwiskami i Derletha, i Lovecrafta.

Za życia omawianego twórcy jego dzieła publikowane były właściwie jedynie na łamach czasopism, lub też były wydawane sumptem samego autora. Zdecydowana przewaga wydań w periodykach nie równa się jednak w tym przypadku zupełnemu brakowi wydań zwartych. Twórczość prezentowanego pisarza ukazała się za jego życia w formie samodzielnej, książkowej publikacji tylko raz – w postaci książeczki zawierającej opowiadanie *Shadow over Innsmouth* wydanej w roku 1936 przez Visionary Publishing Co. Williama L. Crawforda, wydawcy czasopisma „Marvel Tales”. Publikacja była bardzo słabej jakości, pomimo serii poprawek ostateczne wydanie w nakładzie 200 egz. zawierało znaczną liczbę błędów, co spowodowało, że sam Lovecraft nie był pozytywnie nastawiony do tego wydawnictwa¹⁷⁰.

Jak to zostało już zaznaczone w rozdziale biograficznym tego opracowania, właściwa recepcja wydawnicza omawianej twórczości rozpoczęła się dopiero niedługo po śmierci jej autora. W grudniu roku 1939 wspomniani już August Derleth i Donald Wandrei założyli w Sauk City w stanie Wisconsin wydawnictwo Arkham House. Pierwszą publikacją tego niewielkiego wydawnictwa, nastawionego właściwie wyłącznie na publikację dzieł

¹⁷⁰ Kopacz M., *The Shadow over Innsmouth*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [5 VI 2013]. Dostępny w: < <http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/ksiazki-lovecrafta/po-angielsku/the-shadow-over-innsmouth-book/>>.

Lovecrafta, był niezwykle obszerny, liczący 1500 stron zbiór 36 opowiadań pisarza *The Outsider and others*. Do tego obszernego, 3 tomowego zbioru dołączony był esej *Supernatural horror in the literature*. Omówiona publikacja była pierwszą z całej serii książek wydanych przez Arkham House. Łącznie nakładem tej oficyny ukazało się 20 tomów utworów Lovecrafta. Wydawnictwo to, prowadzone przez April Derleth, córkę Augusta, funkcjonuje do dziś, publikując literaturę z szeroko pojętego kręgu *Weird Fiction*¹⁷¹.

W roku 1976 powstało kolejne znaczące wydawnictwo w tym zakresie, jakim jest działająca do tej pory oficyna Necronomicon Press. Założył ją w roku 1976 Marc A. Michaud w West Warwick w stanie Rhode Island. Nakładem tej oficyny ukazało się aż 40 publikacji zawierających opowiadania H.P. Lovecrafta. Necronomicon Press funkcjonuje do czasów obecnych publikując prozę i poezję, głównie z kręgu grozy i fantasy, oraz dotyczące nich publikacje krytyczno literackie. Wśród autorów publikowanych przez Necronomicon Press znajdują się m.in. Robert E. Howard, Clark Ashton Smith, Joyce Carol Oates i Brian Lumley. W kręgu autorów pism krytycznych publikujących w tym wydawnictwie najważniejszym z punktu widzenia tej pracy jest niewątpliwie wielokrotnie cytowany w tym opracowaniu Sunand Tryambak Joshi, który nakładem Necronomicon Press opublikował serię opracowań dotyczących życia i twórczości H.P. Lovecrafta, w tym amerykańskie wydanie publikacji *H.P. Lovecraft. Biografia*¹⁷².

Trzecim najczęściej publikującym twórczość Lovecrafta wydawnictwem na rynku amerykańskim jest oficyna Hippocampus Press, założona w Nowym Jorku w roku 1999 przez Derrick'a Hussey'a. Wydawnictwo to specjalizuje się w literaturze grozy, fantasy i science-fiction, w szczególności zaś w reprintach i pierwszych wydaniach klasyków tych gatunków, m.in. Algernona Blackwooda i Clarka Ashtona Smitha. Ponadto nakładem tej oficyny ukazują się poezje takich autorów, jak George Sterling i Samuel Loveman, a także krytyka literacka m.in. pióra S.T. Joshi'ego. Łącznie nakładem tej oficyny ukazało się 15

¹⁷¹ Arkham House [W:] <http://en.wikipedia.org> [online] [5 VI 2013]. Dostępny w: < http://en.wikipedia.org/wiki/Arkham_House >; Arkham House [W:] <http://www.arkhamhouse.com/> [online] [5 VI 2013]. Dostępny w: < <http://www.arkhamhouse.com/> >.

¹⁷² Necronomicon Press [W:] <http://en.wikipedia.org> [online] [5 VI 2013]. Dostępny w: < http://en.wikipedia.org/wiki/Necronomicon_Press >; Necronomicon Press [W:] <http://shop.necropress.com> [online] [5 VI 2013]. Dostępny w: < http://shop.necropress.com/index.php?main_page=index&cPath=70&zenid=1r8c3l0q3rru6urghvbg4l452 >.

książek tego autora, w tym 5 tomowe wydanie esejów zebranych pt. *Collected Essays* z lat 2004-2006¹⁷³.

Łącznie nakładem całej serii amerykańskich wydawnictw ukazało się ponad 200 książek zawierających dzieła omawianego pisarza. Amerykańscy fani i fanki Howarda Phillipsa Lovecrafta już w 2 lata po jego śmierci mieli możliwość poznawania jego spuścizny twórczej w postaci wydawnictw zwartych zawierających jego utwory ze wszystkich dziedzin pisarskich, jakimi się zajmował. Przede wszystkim były to zbiory opowiadań – antologie najlepszych utworów, zbiory tematyczne (antologie zawierające m.in. utwory z zawartymi wątkami onirycznymi), antologie zawierające utwory opatrzone komentarzem naukowym, ale również zbiory „lovecraftowskich” prac niebeletrystycznych, więc artykuły naukowe, dziennikarskie itp. Na amerykańskim rynku wydawniczym pojawiła się również cała seria publikacji zawierających listy Lovecrafta. Były to zarówno publikacje zbiorcze, zapewniające naraz dostęp do przekroju całej korespondencji pisarza, jak również publikacje stanowiące przegląd listów wymienianych przez pisarza z jego wybranymi korespondentami i korespondentkami.

Jak można zauważyć w treści powyższego wywodu na temat obecności omawianego dorobku na amerykańskim rynku wydawniczym, omawiane zjawisko rozwija się od długiego czasu i w znaczący sposób, co zdaje się wynikać z kilku powodów. Przede wszystkim, rynek wydawniczy w USA jest rynkiem rodzimym dla tego pisarza, w czasopiśmie funkcjonujących w tym świecie wydawniczym Lovecraft publikował za życia. Tamteż, wysiłkiem przyjaciół Lovecrafta rozwijała się początkowa recepcja tego dorobku. Inną, bardzo istotną sprawą jest także specyfika amerykańskiej gospodarki, również w odniesieniu do rynku książki. Tamtejsza ekonomia oparta jest na od dawna na własności i inicjatywach prywatnych, a ogrom tamtejszego rynku, wielka liczba potencjalnych odbiorców oraz łatwość organizacji nowych podmiotów gospodarczych powoduje, że może publikować tam więcej wydawnictw i na większą skalę, jak w wielu innych krajach na świecie. Z tego też powodu znaczna liczba wydań pism Lovecrafta opublikowanych na terenie USA nie jest zjawiskiem zaskakującym.

¹⁷³ Hippocampus Press [W:] <http://en.wikipedia.org> [online] [5 VI 2013]. Dostępny w: < http://en.wikipedia.org/wiki/Hippocampus_Press >; Hippocampus Press [W:] <http://www.hippocampuspress.com/> [online] [5 VI 2013]. Dostępny w: < <http://www.hippocampuspress.com/> >;

Tak oto przedstawia się kwestia obecności omawianego dorobku na rynku amerykańskim. Przyjrzyjmy się teraz zjawisku stanowiącemu zasadniczy przedmiot tego opracowania, tj. obecności tego dorobku na polskim rynku wydawniczym.

Zasadniczo w ramach tej obecności wyróżnić można dwa główne etapy. Pierwszy z nich obejmuje lata 1955 – 1989, drugi zaś okres od roku 1990 do czasów obecnych. W ramach obu wymienionych powyżej większych przedziałów wydzielić można kilka mniejszych podokresów.

W ramach pierwszego, PRL-owskiego okresu obecności dzieł Lovecrafta w Polsce wyróżnić można dwa podokresy. Pierwszy z nich obejmuje lata 1955 – 1981, kiedy to twórczość omawianego autora pojawiała się stosunkowo rzadko, zwykle w postaci pojedynczych utworów pojawiających się na łamach większych czasopism z „Przekrojem” na czele.

Drugi podokres obejmuje lata 1981-1990, kiedy nieco zwiększyła się częstotliwość ukazywania się tego dorobku w prasie, a przede wszystkim – pojawiły się pierwsze wydania książkowe zawierające utwory Howarda Phillipsa Lovecrafta.

W drugim głównym okresie mówić można również o dwóch podokresach. Pierwszy z nich to lata 1990-99, kiedy to utwory Lovecrafta pojawiają się z dużą częstotliwością, tym razem już głównie w postaci osobnych antologii przygotowywanych przez różne wydawnictwa. Publikacje z tego okresu przedstawiają bardzo zróżnicowany poziom przygotowania redakcyjno-edytorskiego.

Kolejny podokres rozpoczyna się w roku 1999 i trwa praktycznie nieprzerwanie do czasów obecnych. W jego trakcie pojawia się i stopniowo zwiększa udział na rynku polskich publikacji dzieł Lovecrafta poznańskie wydawnictwo Zysk i S-ka. Na ten podokres nakłada się z resztą kolejny podrozdział polskiej recepcji twórczości H.P. Lovecrafta, w którym to okresie pojawiają się krytyczne, opatrzone komentarzami wydania jego dzieł, a wachlarz wydawanej twórczości poszerza się o poza prozatorskie utwory. Zapoczątkowany on został w już w roku 2000 za sprawą pojawiania się pierwszego w naszym kraju samodzielnego, książkowego wydania słynnego eseju *Supernatural horror in literature* (*Nadnaturalny horror w literaturze*). Publikacja ta została wznowiona w roku

2008, co zbiegło się w czasie z opublikowaniem przez Zysk i S-kę dwutomowego zbioru *Najlepsze opowiadania* z niezwykle obszernymi i szczegółowymi przypisami autorstwa S.T. Joshi'ego i Petera Cannona. Zbiór ten stanowił polską wersję publikacji *The Annotated H. P. Lovecraft* nowojorskiego wydawnictwa Dell z roku 1997. Warto w tym punkcie zauważyć, że wiele innych publikacji „lovecraftowskich” w Polsce po roku 1989 również było wiernymi przekładami wcześniejszych amerykańskich wydań. Ukoronowaniem tego okresu jest w chwili obecnej wydanie w październiku 2012 tomu zupełnie nowych przekładów najbardziej znanych opowiadań Lovecrafta *Zgroza w Dunwich i inne przerażające opowieści* w wyborze i tłumaczeniu Macieja Płazy nakładem wydawnictw Vesper. Już po zakończeniu okresu obejmującego temat tej pracy ukazał się pierwszy w Polsce zbiór listów i esejów Lovecrafta pt. *Koszmary i fantazje. Listy i eseje* opublikowany przez wydawnictwo Sine Qua Non.

Tak właśnie w ogólnym zarysie przedstawia się obecność dzieł Lovecrafta w Polsce. Przyjrzyjmy się teraz bliżej poszczególnym okresom tej obecności, wydanym w ich trakcie publikacjom „lovecraftowskim”, a także dziełom tego pisarza, które się w nich ukazywały.

Pierwszym utworem Lovecrafta opublikowanym nad Wisłą było opowiadanie *Shadow over Innsmouth*, które pojawiło się na łamach czasopisma *Przekrój* w numerach 766-772 na przełomie lat 1959-60¹⁷⁴. Utwór ukazał się pod tytułem *Koszmar z Innsmouth*, a jego tłumaczem był Marian Eile - założyciel, wieloletni redaktor naczelny i jedna z najważniejszych osobistości pierwszych lat istnienia *Przekroju*, w tym wypadku ukrywający się pod pseudonimem Andrzej Wermer. Omawiane opowiadanie pojawiło się w ostatnim, świątecznym numerze czasopisma, stanowiąc jedną z artystycznych ciekawostek prezentowanych w tym specjalnym wydaniu. Drugą z nich miały być prace Giuseppe Arcimboldi'ego, włoskiego malarza okresu manieryzmu, znanego z portretów i alegorycznych obrazów rodzajowych składających się ze skomplikowanych kompozycji zwierząt, roślin lub przedmiotów (m.in. alegoryczny portret bibliotekarza lub też myśliciela stworzony z kompozycji książek)¹⁷⁵. W artykule wstępnym do tego numeru redakcja „Przekroju” przedstawia obu tych artystów pisząc o nich następująco:

¹⁷⁴ Zob. Bibliografia, poz. 1.

¹⁷⁵ Arcimboldi, Giuseppe. [W:] Encyklopedia Gazety Wyborczej. T. 1. PWN ; Agora S.A., Warszawa 2004, s. 346.

(...) Pierwszy [Arcimboldi] był autorem dziwnych obrazów, drugi [Lovecraft] pisał niezwykle książki. Twórczość obu jest u nas prawie że nieznana (...).

Opowiadanie *Shadow over Innsmouth* pojawia się w tym wydaniu „Przekoroju” w środkowej części składki czasopisma, na stronach 17-23. Pierwsza strona utworu została złożona w 3 kolumnach standardowym pismem szeryfowym używanym w składaniu tego czasopisma. Pozostałe 5 stron opowiadania złożonych zostało w 4 kolumnach na stronie, dalej przy użyciu tego samego kroju i stopnia pisma. Ta edycja *Shadow...* zilustrowana została serią monochromatycznych zdjęć fasad starych, zniszczonych i wykrzywionych przez to drewnianych budynków. Fotografie te porozmieszczane są na zewnętrznych krawędziach rozkładówek tego wydania, na początkach nowych akapitów opowiadania. W związku z podzieleniem tej noweli na części publikowane w kolejnych numerach czasopisma, zastosowano w niej podwójną numerację. W zewnętrznych, dolnych rogach rozkładówek umieszczona została ciągła paginacja numeryczna idąca w ciągu numeracji stosowanej w reszcie magazynu. W górnych zewnętrznych rogach zaś zastosowano drugą, również numeryczną paginację jedynie w obrębie tego opowiadania. Co ważne i ciekawe, do tej edycji dołączona została również notka biograficzna o autorze. Umieszczona ona została na pierwszej pełnej rozkładówce opowiadania, na stronie 18 całego czasopisma, na środku strony w oddzielnej kolumnie oblanej tekstem sąsiadujących kolumn właściwego opowiadania. Omawiana notka o autorze jest bardzo krótka i pobieżna. Zawiera jedynie ogólnikowe informacje o datach rocznych narodzin i śmierci Lovecrafta, o życiu w nędzy, słabym zdrowiu, o fascynacji i naśladownictwie twórczości Edgara Allana Poe'go oraz o mieszaniu przez Lovecrafta fantastyki naukowej z tradycyjną fantastyką. Oprócz powyższych, prawdziwych, lecz bardzo pobieżnych informacji pojawia się również szereg nieścisłości, czy raczej przeinaczeń. Jednym z nich jest pojawienie się wspomnienia o wydaniu za życia pisarza „kilku książek”, podczas gdy, jak to zostało już omówione, za życia Lovecrafta pojawiła się tylko jedna, w dodatku bardzo słabo zrealizowana edytorsko i redakcyjnie publikacja książkowa jego dzieła *Shadow over Innsmouth* z roku 1936. Kolejną nieścisłością, czy raczej błędem w tej notce jest stwierdzenie, że Lovecraft interesował się magią – w jego twórczości, jak to zostało już omówione, wątki magiczne się nie pojawiały. W zdominowanym przez podejście naukowe stylu pisarskim Lovecrafta nie było miejsca na czarodziejów, magię i smoki obecne choćby w dorobku znanego ze stworzenia postaci Conana Barbarzyńcy Roberta Ervina Howarda, bliskiego przyjaciela korespondencyjnego pisarza. Pomimo zaznaczonych w tym opisie błędów zawartych

w notce autorskiej pierwsza edycja dzieła literackiego Howarda Phillipsa Lovecrafta w Polsce warta jest szczególnego zaznaczenia tylko ze względu na jej premierowość, lecz również, czy nawet przede wszystkim dlatego, że ten debiut miał nadzwyczaj szerokie pole oddziaływania. Na przełomie lat 50. i 60. „Przekrój” miał nakład 600 tys. egzemplarzy. Dla porównania obecne czołowe tygodniki ukazujące się w Polsce w postaci choćby tygodnika „Polityka” mają nakłady wynoszące niewiele ponad 100 tys. egzemplarzy.

W ciągu następnej dekady (1961-1968) redakcja „Przekroju” kontynuowała dzieło popularyzacji w Polsce opowiadań Lovecrafta. W omawianym czasie na łamach tego czasopisma ukazało się łącznie sześć następujących utworów tego autora:

Kolor, który spadł z nieba [The Colour out of space] / tłum. H. Olekinaz [Ludwik Jerzy Kern] // Przekrój .- 1961, nr 849 – 51.

Zimno [Cool Air] / tłum. Toe [Ludwik Jerzy Kern] // Przekrój .- 1961, nr 855.

Okropność w Dunwich [The Dunwich horror]/ tłum. Franciszek Welczar [Wanda Błońska-Wolfahrt] // Przekrój .- 1967 , nr 1145-1148.

Potwór na progu [The Thing on the Doorstep] / tłum. Franciszek Welczar [Wanda Błońska-Wolfahrt] // Przekrój .- 1968 , nr 1220.

Sen [Hypnos] / tłum. Franciszek Welczar [Wanda Błońska-Wolfahrt] // Przekrój 1970 , nr 1300 , s. 13¹⁷⁶.

Podane powyżej utwory publikowane były w podobny sposób, jak pierwsze opowiadanie Lovecrafta przedstawione na łamach „Przekroju”. Kres ukazywania się dzieł składających się na mawiany dorobek na przełomie lat 60. i 70. przyniosły prawdopodobnie zmiany wywołane przez tzw. Wydarzenia Marcowe w marcu 1968 roku. Odejście Eilego i dalsze zmiany w składzie redakcji spowodowały istotne zmiany w samym czasopiśmie.

W latach 70. twórczość Lovecrafta pojawiła się na łamach polskich czasopism jedynie raz, a było to opowiadanie *Dagon* opublikowane w roku 1973 na łamach czasopisma „Ty

¹⁷⁶ Zob. Bibliografia poz. 2-6.

i Ja”¹⁷⁷. Był to miesięcznik kulturalny ukazujący się w latach 1960-1973, którego redakcja mieściła się w Krakowie. Redaktorami naczelnymi tego czasopisma byli na różnych etapach jego istnienia Roman Juryś, Juliusz Garztecki, Maria Borowska i Teresa Kuczyńska. Z redakcją „Ty i ja” współpracowało wielu artystów, m.in. grafik Henryk Tomaszewski i fotograf Tadeusz Rolke. Miesięcznik ten dotykał wielu obszarów szeroko pojętej kultury – na jego łamach pojawiały się m.in. artykuły o modzie, wzornictwie przemysłowym, a nawet z zakresu gastronomii. Poza wspomnianymi obszarami, w omawianym czasopiśmie pojawiały się również liczne artykuły traktujące o współczesnej literaturze i innych dziedzinach sztuki. Było to pismo awangardowe, skierowane do wyrobionych kulturalnie czytelników i czytelniczek. Jego atutem był ciekawy, nowoczesny wystrój edytorski, ciekawa grafika, a także obecność przedruków z prasy zachodniej, zwłaszcza w dziale modowym. Ze względu na konflikt z cenzurą „Ty i ja” zostało zamknięte w roku 1973, a powstały w jego miejsce „Magazyn Rodzinny”, nie wzbudziwszy entuzjazmu u odbiorców i odbiorczyń, przestał ukazywać się po dość krótkim czasie istnienia¹⁷⁸.

Na łamach opisanego powyżej czasopisma ukazało się tylko jedno opowiadanie Lovecrafta, którego polski tytuł to *W otchłani* w tłumaczeniu Arnolda Mostowicza. Tytuł ten jest dalece mylący – w tym przypadku bowiem mamy do czynienia z niczym innym, jak z pierwszym polskim przekładem jednego z dwóch pierwszych opowiadań z dorosłego okresu twórczości Lovecrafta, jakim jest powstały w roku 1917 utwór *Dagon*.

Okres lat 70. XX wieku w Polsce uznawany jest często, pomimo m.in. rozpoczynających je tzw. Wydarzeń Grudniowych w roku 1970, tzw. Wydarzeń Radomskich w roku 1976 i zaciągnięcia przez polski rząd ogromnych długów w Krajach Zachodnich uznawane są za jeden z najbardziej pomyślnych okresów w historii Polski. Prężny rozwój budownictwa mieszkaniowego, wielkie budowy przemysłowe w różnych częściach kraju, otwarcie granic z innymi państwami Demokracji Ludowej, pojawienie się wielu Zachodnich towarów i zapewnienie stosunkowo dobrego dostępu do nich dla stosunkowo szerokich kręgów społecznych, a także sukcesy ekonomiczne i sportowe utrwaliły pozytywny obraz tej dekady. Powodzenie ekonomiczne w dużym zakresie wiązało się również z otwarciem

¹⁷⁷ Zob. bibliografia poz. 7.

¹⁷⁸ Ty i ja. [W:] <http://www.wikipedia.pl> [online] [4 VI 2013]. Dostępny w:<
http://pl.wikipedia.org/wiki/Ty_i_Ja>.

Polski na kulturę zachodnią. Nieliczne programy rozrywkowe obecne ówczesnie na dwóch kanałach polskiej telewizji publicznej oferowały milionom Polek i Polaków dostęp do Zachodnich filmów, które zresztą pojawiały się również w kinach, a także do wielu dzieł literatury ukazującej się wówczas w Krajach Kapitalistycznych. Co ciekawe, w omawianym przedziale czasowym, poza wspomnianym już opowiadaniem *Dagon* opublikowanym w roku 1973 na łamach czasopisma *Ty i ja* nie pojawiło się w Polsce ani jeden nowy przekład któregośkolwiek dzieła Howarda Phillipsa Lovecrafta.

Pierwszym po blisko dekadzie przerwy pojawieniem się utworu Lovecrafta w Polsce było opublikowanie, ponownie zresztą na łamach czasopisma „Przekrój”, mniej znanego opowiadania *The White Ship* w tłumaczeniu Mariusza Wesołowskiego¹⁷⁹. W tym samym roku pojawiła się jeszcze jedna edycja dzieł Lovecrafta, którą z powodzeniem określić można mianem przełomowej.

Edycją tą był wydany przez SFAN-Club z Warszawy tom HPL *Weird Fiction : Nie budź drzemiących demonów*¹⁸⁰. Pierwsza książkowa edycja omawianego dorobku zawierała 7 opowiadań Lovecrafta, spośród których zaledwie jeden, tj. opowiadanie *The Evil Clergyman* jest utworem opublikowanym w Polsce po raz pierwszy. Wydawnictwo to, opublikowane przez wydawniczą przybudówkę działającego w Warszawie klubu miłośników i miłośniczek fantastyki było wydawnictwem stosunkowo słabo przygotowanym edytorsko, a przede wszystkim książką opublikowaną w bardzo małym, bo liczącym zaledwie 250 egzemplarzy nakładzie. Ten stan rzeczy spowodował, że pomimo swego debiutanckiego charakteru publikacja ta nie zaistniała się w pamięci szerszego kręgu fanów i fanek twórczości H.P. Lovecrafta. Status pierwszej publikacji książkowej utworów tego autora uzyskała kolejna publikacja, wydana w roku 1983.

Wspomnianą książkową antologią prac Lovecrafta był tom *Zew Cthulhu*, wydany nakładem wydawnictwa Czytelnik¹⁸¹. Antologia ta, otwierana obszernym, liczącym 9 stron wstępem autorstwa Marka Wydmucha, zawiera 7 opowiadań, wszystkie w tłumaczeniu Ryszardy Grzybowskiej. W grupie utworów, które znalazły się w omawianym zbiorze, aż 4 pojawiły się na polskim rynku wydawniczym po raz pierwszy. Były to opowiadania *The*

¹⁷⁹ Zob. Bibliografia, poz. 8.

¹⁸⁰ Zob. Bibliografia, poz. 9.

¹⁸¹ Zob. Bibliografia, poz. 12.

Whisperer in Darkness, *The Hunter of the Dark*, *Music of Erich Zann* oraz, będący najważniejszą nowością, utwór *The Call of Cthulhu*, których przetłumaczone na język polski tytuły brzmiały następująco: *Szepczący w ciemności*, *Duch ciemności*, *Muzyka Ericha Zahna* i *Zew Cthuhlu*. Omawiana publikacja ciekawie przedstawia się również z edytorskiego punktu widzenia. Projekt okładki składającej się z niewielkiego, monochromatycznego obrazka przedstawiającego krę lodową unoszącą się na wodzie z górami w tle, umieszczonego na czarnym tle, a także wystrój typograficzny zawartości sprowadzony do minimum składającego się z prostej, bez szeryfowej czcionki użytej w składzie głównego bloku tekstu i jej pogrubionego wariantu w tytułach sprawiają, że publikacja ta jest bardzo skromna, co jednak w pozytywny sposób podkreśla jej zawartość. *The Call of Cthulhu*, opowiadanie napisane w duchu sprawozdania naukowego po złożeniu przy użyciu bardzo minimalistycznych środków, jak to ma miejsce w tej publikacji, staje się jeszcze bardziej wyraziste, a jego niesamowity charakter zostaje w ten sposób dobitnie podkreślony. Fakt wydania tej antologii przez duże, jedno z czołowych polskich wydawnictw zapewniających książce nie tylko znaczny nakład, ale przede wszystkim obecność w wielu księgarniach na terenie całego kraju, a co za tym poniekąd idzie, również obecność w zbiorach licznych bibliotek zapewniło tej książce status prawdziwie „kultowy” w kręgach fanów i fanek pisarza.

Na niedługo przed wydaniem opisanej powyżej pozycji ukazały się jeszcze dwa pomniejsze opowiadania Lovecrafta. Były to nowele *The Hunter of the Dark*, która pojawiła się w tłumaczeniu Ryszardy Grzybowskiej na łamach „Przeglądu Technicznego” pod tytułem *Duch Ciemności* w roku 1982¹⁸², oraz *From Beyond* w tłumaczeniu Jacka Mikosia, która pojawiła się w magazynie literatury fantastycznej „Fikcje” pod tytułem *Z tamtego świata* w roku 1983¹⁸³.

W kolejnym, 1984 roku utwory Lovecrafta ukazały się w Polsce dwukrotnie. Jedną edycją jego dzieł był przekład opowiadania *Hypnos* autorstwa wspomnianego już Jacka Mikosia, które to opowiadanie ukazało się pod niezmienionym tytułem na łamach „Fikcji”¹⁸⁴, oraz książkowa antologia *Potwór na progu*, wydana przez niszowe wydawnictwo literatury fantastycznej Terra Phantasia. O ile kolejny przekład Mikosia na łamach „Fikcji” stanowi

¹⁸² Zob. Bibliografia, poz. 10.

¹⁸³ Zob. Bibliografia, poz. 11.

¹⁸⁴ Zob. Bibliografia, poz. 13.

nowość na polskim rynku wydawniczym, o tyle publikacja firmy wydawniczej Terra Phantasia to po prostu przedruk wielu spośród opublikowanych wcześniej opowiadań tego autora. Opowiadaniami tymi są:

- Potwór na progu [The Thing on a Doorstep] [tłumacza nie podano]
- Okropność Dunwich [The Dunwich Horror] [tłum. Franciszek Welczar];
- Sen [The Evil Clagaryman] [tłum. Franciszek Welczar];
- Zimno [Cool Air] [tłum. TOP];
- Koszmar z Innsmouth [Shadow over Innsmouth] [tłum. Andrzej Wermer].

Jeśli porównamy powyższą listę z listą opublikowanych utworów Lovecrafta opublikowanych do początku lat 80. to z łatwością zauważymy, że omawiany tom nie zawiera żadnych nowości w tym zakresie, a nawet więcej - jest to przedruk publikacji zamieszczanych na łamach m.in. czasopisma „Przekrój”¹⁸⁵.

W kolejnym, 1985 roku pojawiły się następne dwie, tym razem premierowe opowiadania omawianego autora: *Odszczepienie* w tłumaczeniu Grzegorza Iwańczywa opublikowany na łamach czasopisma „Fakty” (oryginalnego tytułu tego opowiadania nie udało się ustalić)¹⁸⁶, oraz *The Temple*, przetłumaczony jako *Świątynia. Rękopis znaleziony u wybrzeży Jukatani* w tłumaczeniu Mieczysława Dutkiewicza, które to opowiadanie ukazało się na łamach magazynu „Fantastyka”¹⁸⁷.

Następny, 1986 rok środowisko fanów i faneł twórczości H.P. Lovecrafta mogło uznać za rok niezwykle udany – w tym czasie ukazało się aż 9 utworów tego pisarza, z czego 8 to premiery, a tylko jedno z tych dzieł ukazało się w Polsce wcześniej. Tym wznowionym utworem był *Dagon* w tłumaczeniu Arnolda Mostowicz, opublikowany pod niezmiennym tytułem w II tomie publikacji *Droga do science-fiction* pod redakcją Jamesa E. Gunna. Pozostałymi wydanymi w tym roku „lovecraftowskimi” utworami był artykuł wspomnieniowy o Robertcie Ervinie Howardzie zatytułowany *In memoriam: Robert Ervin Howard*, który ukazał się pod tytułem *Pamięci Roberta Ervina Howarda* w tomie opowiadań fantastycznych *Płomień Asurbanipala* w tłumaczeniu Piotra W. Cholewy. Pozostałymi 7 utworami omawianego pisarza wydanymi w Polsce w roku 1986 była seria sonetów stanowiących część 36 sonetowego poematu *Funghi from Yugoith*.

¹⁸⁵ Zob. Bibliografia, poz. 14.

¹⁸⁶ Zob. Bibliografia, poz. 15.

¹⁸⁷ Zob. Bibliografia, poz. 16.

Ukazały się one w tłumaczeniu Jerzego Płodowskiego w redagowanej przez Roberta Stillera kompilacji wierszy grozy zatytułowanej *Strofy z dreszczykiem*. Utworami tymi były *Familiare* [*Familiars*] , *Klucz* [*The Key*], *Księga* [*The Book*], *Pościg* [*Pursuit*], *Rozpoznanie* [*Recognition*], *Studnia* [*The Well*] oraz *Wzgórze* [*Zaman's Hill*]¹⁸⁸.

W latach 80. ukazały się jeszcze dwie publikacje zawierające utwory składające się na omawiany dorobek. Jedną z nich było wznowienie utworu *Cool Air* pod tytułem *Chłodny powiew*, tym razem przełożonego przez Grzegorza Iwańczywa, na łamach czasopisma „Fakty” w roku 1988.¹⁸⁹ Drugą była premiera opowiadania *The Picture in the House* na łamach magazynu „Dracula”, wydawanego przez Śląski Klub Fantastyki¹⁹⁰. Pierwsze tłumaczenie tego opowiadania, które na łamach pisma „Dracula” ukazało się pod tytułem *Rycina w nawiedzonym domu*, zostało zrealizowane przez Romana A. Lewandowskiego. Niestety, dokładna data roczna wydania tego periodyku nie została ustalona.

Jak to zostało już wcześniej zaznaczone, rok 1989 stanowił moment przełomowy dla wszystkich dziedzin życia w Polsce, w tym dla krajowego świata wydawniczego. Utworzenie wolnego rynku, wprowadzenie możliwości zakładania prywatnych firm, wreszcie likwidacja koncernu RSW „Prasa” i cenzury umożliwiły gwałtowny wzrost liczby wydawnictw, a co za tym idzie, również wzrost liczby publikowanych tytułów. Tendencja taka zauważalna była w tym okresie również w przypadku edycji twórczości Howarda Phillipsa Lovecrafta.

Pierwszym wydaniem utworów tego pisarza była premiera jednej z mini powieści Lovecrafta zatytułowana *At the Mountains of Madness*. Ukazało się ono w tłumaczeniu Michała Wroczyńskiego jako *W Górach Szaleństwa* nakładem wydawnictwa AS-Editor w roku 1990¹⁹¹.

To samo wydawnictwo w roku 1991 wydało kolejną mini powieść H.P. Lovecrafta pt. *The Case of Charles Dexter Ward* jako *Przypadek Charlesa Dextera Warda*¹⁹². Również w tym przypadku tłumaczem został Michał Wroczyński.

¹⁸⁸ Zob. Bibliografia, poz. 18-25.

¹⁸⁹ Zob. Bibliografia poz. 26.

¹⁹⁰ Zob. Bibliografia, poz. 27.

¹⁹¹ Zob. Bibliografia, poz. 28.

¹⁹² Zob. Bibliografia, poz. 29.

W kolejnym, 1992 roku ukazało się wznowienie antologii *Zew Czulhu* z roku 1983. Zasadnicza zawartość tego tomu nie uległa zmianie, nie licząc wyrzucenia wstępu Marka Wydmucha. Publikacja ta została wydana połączonymi siłami wydawnictw Colibri i RTW¹⁹³.

W roku 1993 z kolei następny polski wydawca opublikował fragmenty „lovecraftowskiego” poematu *Funghi from Yuggoth*.. Rzeczoną firmą wydawniczą była oficyna Leszka Lachowickiego z Warszawy, a jej publikacją, w której ukazały się omawiane fragmenty był wybór poezji grozy *Danse macabre* pod redakcją wspomnianego Leszka Lachowieckiego i Dariusza Gatnera. W publikacji tej ukazały się zaledwie 4 sonety z poematu *Fungi from Yuggoth: Familiale [Familiars]*, *Klucz [The Key]*, *Księga [The Book]*, *Pościg [Pursuit]*, *Rozpoznanie [Recognition]*, wszystkie w tłumaczeniu Leszka Lachowskiego¹⁹⁴.

W roku 1994 ukazała się pierwsza „lovecraftowska” publikacja wydawnictwa S.R., które, jak to zostanie pokazane w dalszym ciągu tego wywodu, w szczególny sposób zapisało się w historii polskiej recepcji dzieł omawianego autora.

Debiutem firmy wydawniczej S.R. na polu publikacji dzieł H.P. Lovecrafta był tom *Dagon*, zawierający aż 10 utworów tego pisarza, wszystkie w tłumaczeniu Roberta P. Lipskiego. Spośród opowiadań przedstawionych czytelnikom i czytelniczkom w tym tomie zaledwie 4 ukazały się w Polsce wcześniej. Wznowieniami tymi były opowiadania *Dagon*, *Hypnos Zły duchowny [The Evil Clergyman]*, oraz *Z otchłani [From Beyond]*. Wśród pozostałych, premierowych opowiadań znalazły się następujące utwory: *Arthur Jermyn [Arthur Jermyn]*, *Zeznania Randolpha Cartera [The Statement of Randolph Carter]*, *Przemiana Juana Romero [The Transition of Juan Romero]*, *Festyn [The Festiwal]*, *Księżycowe moczary [The Moon-Bog]*, *Bestia w jaskini [The Beast in the Cave]*¹⁹⁵.

¹⁹³ Zob. Bibliografia, poz. 30.

¹⁹⁴ Zob. Bibliografia, poz. 31 A-E.

¹⁹⁵ Zob. Bibliografia, poz. 32.

W roku 1995 ukazał się drugi tom serii wydawnictwa S.R. prezentującej dokonania pisarskie Howarda Phillipsa Lovecrafta. Pozycja ta nosiła tytuł *Reanimator* i zawierała następujących 7 utworów tego pisarza:

- *Koszmar w Red Hook* [*The Horror At Red Hook*],
- *Nienazwane* [*The Unnamable*],
- *Alchemik* [*The Alchemist*],
- *Przerażający Staruch* [*The Terrible Old Man*],
- *Dziwny, wysoki dom wśród mgieł* [*The Strange, High House In the Mist*],
- *Reanimator* [*Herbert West – Reanimator*],
- *W Górach Szaleństwa* [*At the Mountains of Madness*]¹⁹⁶.

Jeśli porównamy listę powyżej przedstawionych utworów z wykazem wcześniej opublikowanych opowiadań H.P. Lovecrafta, to łatwo będziemy mogli zauważyć, że jedynym utworem z tego zbioru nie należącym do grupy „lovecraftowskich” nowinek na polskim rynku wydawniczym jest opowiadanie *At the Mountains of Madness*.

W kolejnych latach ukazywały się następne tomy „lovecraftowskie” serii wydawnictwa S.R. W roku 1996 ukazał się tom III, noszący tytuł *W poszukiwaniu nieznanego Kadath*, w którego skład wchodziło aż 15 opowiadań, z których 14 przetłumaczył Robert P. Lipski, a tytułową historię *W poszukiwaniu nieznanego Kadath* przełożył Andrzej Ledwożyw. Do pozostałych 14 utworów z tego zbioru przetłumaczonych przez Roberta Lipskiego należą:

- *Poza murem snu* [*Beyond the Wall of Sleep*];
- *Grobowiec* [*The Tomb*];
- *Poezja i bogowie* [*Poetry and Gods*];
- *Obcy* [*The Outsider*];
- *Drzewo* [*The Tree*];
- *Koty Ultharu* [*The Cats of Ulthar*];
- *Zagłada Sarnathu* [*The Doom That Came to Sarnath*];
- *Droga Iranona* [*The Quest of Iranon*];
- *Zewnętrzni bogowie* [*The Other Gods*];
- *Celephais* [*Celephais*];
- *Polaris* [*Polaris*];

¹⁹⁶ Zob. Bibliografia, poz. 33.

- *Biały statek* [*The White Ship*];
- *Srebrny klucz* [*The Silver Key*];
- *Poprzez bramy srebrnego klucza* [*Through the Gate of the Silver Key*].¹⁹⁷

Również w roku 1996 pojawił się tom IV, noszący tytuł *Kolor z przestworzy*. Stanowi on kolejne, tym razem pozbawione nie tylko wstępu Marka Wydmucha, lecz również opowiadania *Music of Erich Zahn* wznowienie klasycznego tomiku *Zew Cthulhu* z roku 1983¹⁹⁸.

W roku 1997 ukazał się kolejny, tym razem VI tom serii antologii prac Lovecrafta wydawnictwa S.R. pod tytułem *Ukochani zmarli*, tym razem zawierający 9 opowiadań przełożonych przez Andrzeja Ledwożywa. Zbiór otwiera artykuł „<<Poprawki>> Lovecrafta” Augusta Derletha. Poza tym na tę antologię składają się następujące, pomniejsze, niepublikowane wcześniej w Polsce utwory tego pisarza:

- *Skrzydłata śmierć* [*Winged Death*];
- *Z otchłani czasu* [*Out of the Æons*];
- *Ukochani zmarli* [*The Loved Dead*];
- *Pożeracz duchów* [*The Ghost-Eater*];
- *Sploty meduzy* [*Medusa's Coil*];
- *Wzgórze* [*The Mound*];
- *Elektryczny kat* [*The Electric Executioner*];
- *Groza na Plaży Martina* [*The Horror at Martin's Beach*];
- *Nocny ocean* [*The Night Ocean*]¹⁹⁹.

Ciekawą cechą tego zbioru jest to, że wszystkie zawarte w nim opowiadania powstały we współpracy Lovecrafta z różnymi osobami. Prace *Winged Death* i *Out of the Æons* powstały w wyniku współpracy pisarza z Hazel Heald, mało znaną pisarką, która zamawiała redagowanie swych prac u pisarza. Kolejne dwa opowiadania, *The Loved Dead* oraz *The Ghost-Eater* powstały zaś w ramach współpracy H.P. Lovecrafta z Clifford'em Martin'em Eddy'm Jr., pisarzem grozy z Providence, z którym Lovecraft utrzymywał bliższy kontakt w latach 20. Nowele *Medusa's Coil* i *The Mound* były zaś owocem współpracy

¹⁹⁷ Zob. Bibliografia, poz. 34.

¹⁹⁸ Zob. Bibliografia, poz. 35.

¹⁹⁹ Zob. Bibliografia, poz. 37.

Lovecrafta z Zealią Bishop, która przesłała pisarzowi swoje opowiadania romansowe do korekty, co zaowocowało napisaniem przez Lovecrafta w jej imieniu serii trzech opowiadań (oprócz dwóch obecnych w tym tomie powstała jeszcze nowela *The Curse of Yig*, która ukazała się w późniejszym czasie).

W tym samym, 1997 roku ukazał się również pierwszy numer czasopisma fanów literatury grozy *Kruk*, w całości poświęcony osobie i twórczości Howarda Phillipsa Lovecrafta²⁰⁰. W omawianej publikacji pojawiły się:

Azathoth [*Azathoth*],

Historia Necronomiconu [*History of the Necronomicon*],

Księga [*The Book*],

List Lovecrafta do Maurice'a W. Moego,

Muzyka Ericha Zanna [*The Music of Erich Zann*],

Pamięć [*Memory*];

Pelzający chaos [*The Crawling Chaos*];

Potomek [*The Descendant*].

Rzecz w świetle księżyca [*The Thing in the Moonlight*];

Z otchłani czasu [*Out of the Æons*].

Bliższy ogląd powyższej listy pozwala zauważyć, że w pierwszym z jedynie 4 numerów czasopisma *Kruk*, jakie się ukazały, zawierają się przede wszystkim opowiadania, w tym prawie same nowości – z tego grona wcześniej publikowane były tylko utwory *Music of Erich Zann*, *The Book*, *The Thing in the Moonlight* oraz *Out of the Æons*. Omawiany numer *Kruka* warto zapamiętać w szczególności ze względu na obecność na jego łamach pierwszego wydanego w Polsce listu Lovecrafta – w tym wypadku adresowanego do Maurice'a W. Moego, dożgonnego przyjaciela pisarza z kręgów dziennikarzy amatorów, a także z uwagi na opublikowanie na jego łamach utworu *The History of the Necronomicon*, pełniącego funkcję swoistego notatnika na temat funkcjonowania wątku książki *Necronomicon*, z której Lovecraft korzystał pisząc kolejne opowiadania wykorzystujące ten pomysł.

²⁰⁰ Zob. Bibliografia, poz. 36.

Po ponad rocznej przerwie w roku 1998 twórczość H.P. Lovecrafta powróciła na polski rynek wydawniczy w roku 1999, od razu za sprawą aż 3 publikacji. Jedną z nich był ostatni wydany, a przedostatni numerycznie zbiór opowiadań tego autora wydany przez wydawnictwo S.R. Nosił on tytuł *Przypadek Charlesa Dextera Warda*, i oprócz tytułowej mini powieści *The Case of Charles Dexter Ward* zawierał 10 następujących opowiadań w przekładzie Andrzeja Ledwożywa, Roberta P. Lipskiego i Grzegorza Iwańczywa:

- *Piekielna ilustracja* [*The Picture In the House*];
- *Tajemnica cmentarza* [*The Mystery of the Grave-Yard or "A Dead Man's Revenge", A Detective Story, by H.P. Lovecraft*];
- *W grobowcu* [*In the Vault*];
- *Tajemniczy statek* [*The Mysterious Ship, by Howard Phillips Lovecraft. The Royal Press. 1902*];
- *Model Pickmana* [*Picman's Model*];
- *Szczury w murach* [*The Rats in the Walls*];
- *On* [*He*];
- *Pies* [*The Hound*];
- *Z otchłani niepamięci* [*Ex Oblivione*];
- *Zimno* [*Cool Air*]²⁰¹.

Z przedstawionego powyżej zbioru wcześniej opublikowane były tylko 3 utwory – *Cool Air*, *The Picture in the House* i *The Rats in the Walls*.

Kolejne dwie publikacje z roku 1999 to już pierwsze wydania dzieł Lovecrafta stworzone przez wydawnictwo Zysk i S-ka, które, jak się w dalszym toku tej pracy okaże, zyska w pierwszej dekadzie XXI wieku status głównego wydawcy tego autora w Polsce. Edycjami tymi są *Coś na progu* i *W Górach Szaleństwa*, oba zawierające przekłady autorstwa Roberta P. Lipskiego. Lista ich zawartości jest następująca:

Coś na progu

- *Ogar* [*The Hound*];
- *Piekielna ilustracja* [*The Picture In the House*];
- *Coś na progu* [*The Thing on the Doorstep*];
- *W grobowcu* [*In the Vault*];

²⁰¹ Zob. Bibliografia, poz. 39.

- *Świątynia* [*The Temple*];
- *Przyczajona groza* [*The Lurking Fear*];
- *Grobowiec* [*The Tomb*];
- *Przybysz* [*The Outsider*];
- *Przeklęty dom* [*The Shunned House*];
- *Zimno* [*Cool Air*];
- *On* [*He*];
- *Sny w domu wiedźmy* [*The Dreams in the Witch-House*]²⁰².

W Górach Szaleństwa

- *Uwięziony wśród faraonów* [*Under the Pyramids / Imprisoned with the Pharaohs*];
- *Zapomniane miasto* [*The Nameless City*];
- *W murach Eryksu* [*In the Wall of Eryx*];
- *Cień spoza czasu* [*The Shadow out of Time*];
- *Pelzający Chaos* [*The Crawling Chaos*];
- *W Górach Szaleństwa* [*At the Mountains of Madness*]²⁰³.

Jak widać, pierwsze publikacje Zysku i S-ki w obrębie dorobku H.P. Lovecrafta nie oferują wielu nowości, w obu tomach są to pojedyncze opowiadania.

W roku 2000 pojawiły się kolejne dwie „lovecraftowskie”, czy raczej „okołolovecraftowskie” publikacje. Określenie „okołolovecraftowskie” w odniesieniu do tych publikacji, czy raczej jednej z nich nie jest przypadkowe. W ostatnim roku XX wieku pojawił się bowiem tom *Obserwatorzy spoza czasu*²⁰⁴, kolejny w „lovecraftowskim” dorobku wydawnictwa Zysk i S-ka, zawierający przekłady wszystkich 16 utworów Augusta Derletha z kręgu tzw. *Posthumous Collaborations* w przekładzie Roberta P. Lipskiego.

Jedyną w pełni możliwą do przypisania omawianemu pisarzowi publikacją z roku 2000 jest *Nadnaturalny horror w literaturze* wydany przez wydawnictwo Scutum. Publikacja ta jest niezwykle warta uwagi – jest to pierwsze polskie wydanie eseju literaturoznawczego

²⁰² Zob. Bibliografia, poz. 38.

²⁰³ Zob. Bibliografia, poz. 40.

²⁰⁴ Zob. Bibliografia, poz. 42.

Supernatural horror in literature, prawdopodobnie najszerzej znanego tworu eseistycznego tego autora. Pracę tę przełożył Andrzej Ledwożyw²⁰⁵.

Kolejna publikacja lovecraftowska na polskim rynku wydawniczym ukazała się w roku 2002, i nosiła tytuł *Elektryczny kat*. Książka ta została wydana nakładem firmy wydawniczej Wikipol, niepodano jednak miejsca wydania tej pozycji. *Elektryczny kat* nie zawiera żadnych nowych na polskim rynku opowiadań omawianego autora, nieznani są również tłumacze zawartych w tej antologii dzieł. Brak oznaczeń tłumaczy i miejsca wydania, a także duża ilość błędów redakcyjnych i edytorskich obecnych w tym tomie pozwala wysnuć przypuszczenie, że został on opublikowany nielegalnie²⁰⁶.

W tymże roku 2002 ukazała się jeszcze jedna publikacja książkowa zawierająca utwory należące do omawianego dorobku. Książką tą był tom *Historia Necronomiconu*. Tym razem jest to zbiór 15 opowiadań zawierających motyw przekłętego *Necronomiconu* poprzedzonych wstępem Jerzego Cichockiego. Żaden z zawartych w tym tomie utworów w przekładzie Jacka Drewnowskiego, Andrzeja Ledwożywa i Roberta P. Lipskiego nie stanowił w chwili wydania nowości na krajowym rynku wydawniczym²⁰⁷.

W kolejnym, 2003 roku utwory Lovecrafta ponownie zagościły 3-krotnie na polskim rynku wydawniczym. Trzy opowiadania, *Dagon*, *Hypnos* i *The Crawling Chaos* wydany jako *Pełzający chaos* pojawiły się w tłumaczeniu Roberta P. Lipskiego w tomie *Niesamowite opowieści* pod redakcją Marka Skierkowskiego. Obecne w tym tomie utwory, jak łatwo zauważyć, nie stanowiły już wówczas nowości²⁰⁸.

Drugim pojawieniem dorobku Lovecrafta w roku 2003 był tom *Przypadek Charlesa Dextera Warda* wydany przez połączone siły firm wydawniczych Norbi i Copernicus Corporation²⁰⁹. W publikacji tej, oprócz tytułowej mini powieści znalazły się dwa opowiadania: *Model Pickmana* [*Picman's Model*] i *Szczury w murach* [*The Rats in the Walls*]. Wszystkie trzy opowiadania zawarte w tym tomie przetłumaczone zostały przez Andrzeja Ledwożywa.

²⁰⁵ Zob. Bibliografia, poz. 41.

²⁰⁶ Zob. Bibliografia, poz. 43.

²⁰⁷ Zob. Bibliografia, poz. 44.

²⁰⁸ Zob. Bibliografia, poz. 45 A – C.

²⁰⁹ Zob. Bibliografia, poz. 46.

Trzecim przejawem obecności dorobku Lovecrafta w omawianym roku był tom *Z otchłani czasu*, podobnie jak poprzednia publikacja wydany przez Copernicus Corporation. *Z otchłani...* zawierało 9 opowiadań w tłumaczeniu Andrzeja Ledwożywa i Roberta P. Lipskiego, spośród których tylko *Zielona Łąka* [*The Green Meadow*] stanowiła nowość dla polskich czytelników i czytelniczek²¹⁰.

W roku 2004 pojawiły się kolejne 4 książki z utworami Howarda Phillipsa Lovecrafta – dwa nakładem Zysku i S-ki, oraz po jednej z wydawnictw Copernicus i C&T. Były to kolejno tomy *Czyhający w progę*, *Droga do szaleństwa*, *Godzina czwarta* i *Zew Cthulhu*.

Pierwszy z nich zawierał jedynie miniopowieść *The Lurker at the Threshold* w tłumaczeniu Roberta P. Lipskiego. Utwór ten należał do kręgu tzw. *Posthumous Collaborations*²¹¹.

Druga publikacja z tego roku, nosząca tytuł *Droga do szaleństwa* to tłumaczona przez Roberta P. Lipskiego publikacja *The Transition of H. P. Lovecraft: The Road to Madness* wydana w roku 1996 przez nowojorskie Ballantine Books, zawierająca wybór 29 wczesnych utworów pisarza poprzedzonych wstępem napisanym przez Augusta Derletha, odmiennym jednak od wprowadzenia występującego w oryginalnej publikacji. Wśród zestawionych w tym tomie prac znajdują się przede wszystkim opowiadania, niezabrakło w nim jednak poezji – obecny jest tutaj wiersz Lovecrafta *Nathicana*. Ten właśnie utwór stanowi zresztą jedyną nowość z repertuaru H.P. Lovecrafta, który zawarty został w tej publikacji²¹².

Trzecią publikacją lovecraftowską w roku 2004 był wydany przez Copernicus Corporation i Fantasmagoricon tom *Godzina czwarta*, zawierający zbiór 10 opowiadań w tłumaczeniu Andrzeja Ledwożywa i Roberta P. Lipskiego²¹³. Spośród opowiadań zawartych w tym tomie występuje aż pięć nowości: *Dwie czarne butelki*, *Człowiek z kamienia*, *Horror na cmentarzu*, *Kłótnia Yiga* oraz tytułowa *Godzina czwarta*. Warto nadmienić, że jest to kolejny zbiór zawierający opowiadania Lovecrafta tworzone w ramach współpracy pisarza

²¹⁰ Zob. Bibliografia, poz. 47.

²¹¹ Zob. Bibliografia, poz. 48.

²¹² Zob. Bibliografia, poz. 49.

²¹³ Zob. Bibliografia, poz. 50.

z innymi twórcami i twórczyniami literatury grozy. Istotna jest również obecność w tym zbiorze licznych objaśnień co bardziej skomplikowanych odniesień w obecnych w nim nawiązań m.in. literackich. Korzystanie z nich jest jednak o tyle utrudnione, że znajdują się one na końcu tego tomu.

Ostatnią książką „lovecraftowską” wydaną w roku 2004 było wznowienie *Zewu Cthulhu* z roku 1983. Wznowienie to, tym razem już pełne, obejmujące wszystkie elementy oryginału wydało wydawnictwo C&T z Torunia²¹⁴.

W roku 2005 z kolei ukazała się zaledwie jedna pozycja z opowiadaniem H.P. Lovecrafta. Była nią antologia *Ostatnia próba*, wydana przez wydawnictwo Domenium z Warszawy²¹⁵. Książka ta zawiera 7 opowiadań, w tym aż 5 nowości: *Horror w muzeum* [*The Horror In the Museum*], *Old Bugs* [*Old Bugs*], *Głuchy, niemy i ślepy* [*Deaf, Dumb and Blind*], *Dziennik Alonzo Typera* [*The Diary of Alonzo Typer*] i *Ostatnia próba* [*The Last Test*]. Prezentowany zbiór opowiadań w przekładzie Andrzeja Ledwożywa i Roberta P. Lipskiego jest kolejnym przykładem antologii prac tworzonych przez Lovecrafta w kooperacji z innymi autorami.

Rok 2007 to z kolei data pojawienia się polskiej edycji kolejnej amerykańskiej antologii dzieł H.P. Lovecrafta. Tym razem wydawnictwo Zysk i S-ka opublikowało pozycję *Opowieści o makabrze i koszmarze*, będącą tłumaczeniem pozycji *The Best of H. P. Lovecraft: Bloodcurdling Tales of Horror and the Macabre*, wydanej w roku 1982 przez wydawnictwo Ballantine Books z Nowego Jorku²¹⁶. Zbiór ten otwiera esej Roberta Blocha, który pobieżnie wprowadza czytelniczki i czytelników w problematykę opowiadań H.P. Lovecrafta. Sam zbiór liczy 17 utworów przełożonych przez Ryszardę Grzybowską, Grzegorza Iwańczywa, Andrzeja Ledwożywa i Roberta P. Lipskiego. Żadne z opowiadań obecnych w tym zbiorze nie stanowi nowości wydawniczej.

W roku 2008 ukazała się jedna z najważniejszych jak do tej pory publikacji „lovecraftowskich” obecnych na polskim rynku wydawniczym. Wydawnictwem tym jest

²¹⁴ Zob. Bibliografia, poz. 51.

²¹⁵ Zob. Bibliografia, poz. 52.

²¹⁶ Zob. Bibliografia, poz. 53.

2-tomowa publikacja *Najlepsze opowiadania Zysku i S-ki*²¹⁷. Są to połączone w jedną publikację tłumaczenia tomów *The Annotated H. P. Lovecraft* i *More Annotated H. P. Lovecraft* wydawnictwa Dell z Nowego Jorku kolejno z lat 1997 i 1999. *Najlepsze opowiadania* to łącznie 14 najbardziej znanych opowiadań pisarza (m.in. *Call of Cthulhu*, *The Shadow over Innsmouth* i *At the Mountains of Madness*) w klasycznych, poprawionych tłumaczeniach Ryszardy Grzybowskiej, Andrzeja Ledwożywa i Roberta P. Lipskiego wraz z obszernymi wstępami, dodatkami (m.in. o obecności tej twórczości w kinematografii i poglądach Lovecrafta na *weird fiction*), a przede wszystkim bardzo szczegółowymi opisami objaśniającymi autorstwa dwóch znawców tej literatury, czyli Petera Cannona i Sunanda Tryambaka Joshi'ego. Wszystkie wstępy i objaśnienia przełożył debiutujący w tym tomie na rynku przekładów tekstów o Lovecraftcie Mateusz Kopacz. Omawiana publikacja zachwyca szczegółowością przypisów i materiałów dodatkowych, co wraz z obecnością w niej najważniejszych utworów pisarza czyni z niej jedną z najważniejszych kompilacji dzieł Howarda Phillipsa Lovecrafta w Polsce.

W tym samym, 2008 roku utwory omawianego pisarza pojawiły się w druku jeszcze trzy krotnie. Raz była to wersja uproszczona dla młodzieży opowiadania *Outsider* w tłumaczeniu Ewy Morycińskiej-Dzius, załączona do kompilacji *Wielka księga strachu* wydawnictwa Media Rodzina²¹⁸. Drugim razem było to opowiadanie *The Terrible Old Man* w tłumaczeniu Mirosława Kropidłowskiego w antologii *Przerażający Staruch. Opowieści niesamowite* wydawnictwa Amoryka z Sandomierza²¹⁹. Trzecią zaś antologią z tego roku był zbiór *Sny o terrorze i śmierci* ze wstępem Neila Gaimana w tłumaczeniu Roberta P. Lipskiego, będący przekładem publikacji *The Dream Cycle of H. P. Lovecraft: Dreams of Terror and Death* nowojorskiego wydawnictwa Ballantine Books z roku 1995, zawierającej cykl opowiadań onirycznych tego pisarza²²⁰. Jedyną nowością w tym zbiorze jest poemat prozą *What the Moon Brings*.

Kolejne utwory Lovecrafta w Polsce ukazały się w roku 2010 za sprawą niezwykle obszernej i szczegółowej monografii życia i twórczości tego pisarza napisanej przez Sunanda Tryambaka Joshi'ego zatytułowanej *H.P. Lovecraft. Biografia*. Na polski rynek wydawniczy wprowadziła ją oficyna Zysk i S-ka, a utworami pojawiającymi się w pełnej

²¹⁷ Zob. Bibliografia, poz. 55.

²¹⁸ Zob. Bibliografia, poz. 56.

²¹⁹ Zob. Bibliografia, poz. 57.

²²⁰ Zob. Bibliografia, poz. 58.

wersji w treści tego opracowania są wiersze *Bezkes* [*Continuity*] i *Background* [*Background*], oba w tłumaczeniu Mateusza Kopacza, odpowiedzialnego za całość przekładu tego dzieła monograficznego²²¹.

Również w roku 2010 ukazał się pierwszy numer „Biuletynu Carpe Noctem”, będącego internetowym czasopismem tworzonym przez redakcję portalu internetowego Carpe Noctem poświęconego szeroko pojętej literaturze fantastycznej. Pierwsze wydanie „Biuletynu...” poświęcone było przede wszystkim postaci Howarda Phillipsa Lovecrafta. Wśród licznych artykułów poświęconych życiu i twórczości pisarza pojawiły się na łamach tego czasopisma również dwie jego prace: *List do Roberta E. Howarda z 14 sierpnia 1930* i *Nieznane* [*The Unknown*]²²².

Ostatni rok recepcji twórczości Howarda Phillipsa Lovecrafta w Polsce ujmowany w tym opracowaniu, a więc rok 2012 upłynął pod znakiem kolejnych trzech pojawień twórczości tego autora. W tym bowiem roku kazało się wznowienie mini powieści *Przypadek Charlesa Dextera Warda*, które to wznowienie w tłumaczeniu Katarzyny Bogiel opublikowało wydawnictwo C&T,²²³ na łamach nowo powstałego czasopisma literatury grozy, kryminałów i powieści niesamowitych „Coś na progu” ukazał się wiersz *The Ancient Track* [*Prastary szlak*],²²⁴ a nakładem poznańskiego wydawnictwa Vesper w październiku tego roku ukazało się nowe, unikatowe wydanie najlepszych opowiadań H.P. Lovecrafta. Tom ten nosi tytuł *Zgroza w Dunwich i inne przerażające opowieści*, liczy niemal 800 stron i zawiera 15 chronologicznie ułożonych opowiadań w nowym przekładzie Macieja Płazy, bardzo docenianym przez środowisko fanek i fanów Lovecrafta²²⁵. Publikacja ta co prawda nie zawiera żadnych nowości, co nie obniża jednak jej znaczenia ze względu zarówno na zebranie w jednym tomie wszystkich najważniejszych opowiadań tego autora (*The Call of Cthulhu*, *Shadow over Innsmouth*, *The Dunwich Horror*, *At the Mountains of Madness* i inne), jak i z uwagi na bardzo dobrą jakość nowych przekładów i ogólnie bardzo wysoką jakość wykonania całego tomu pod względem redakcyjnym i edytorskim.

²²¹ Zob. Bibliografia, poz. 59, 60.

²²² Zob. Bibliografia, poz. 61. A – B.

²²³ Zob. Bibliografia, poz. 63.

²²⁴ Zob. Bibliografia, poz. 62.

²²⁵ Zob. Bibliografia, poz. 64.

Na zakończenie prezentacji obecności dzieł Howarda Phillipsa Lovecrafta na polskim rynku wydawniczym w latach 1955-2012 warto wskazać w jaki sposób ta obecność może rozwijać się w przyszłości, oraz jakie kroki środowisko polskich wydawców już poczyniło w tej kwestii od zakończenia zbierania danych do tego opracowania do zakończenia tworzenia tej pracy w czerwcu roku 2013.

W marcu tego roku się nakładem krakowskiego wydawnictwa Sine Qua Non tom *Koszmary i fantazje. Listy i eseje* zawierający wybór aż 45 nieliterackich, niepublikowanych wcześniej w Polsce tekstów tego pisarza. Są to, jak wskazuje sam podtytuł tej publikacji, listy pisane do wielu przyjaciół z kręgów dziennikarzy-amatorów i pisarzy grozy, jak i eseje dotyczące wielu kwestii, od podróży po sprawy literackie.

W kwietniu z kolei inne krakowskie wydawnictwo, specjalizująca się w literaturze fantastycznej Agharta wydała tomik opowiadań-laureatów przeprowadzonego kilka miesięcy wcześniej przez to wydawnictwo konkursu na opowiadanie utrzymane w stylistyce *Weird Fiction*. Oprócz zwycięskich nowel wydawnictwo to zawiera także szereg esejów o temat tego gatunku literackiego, jak i kilka tekstów teoretycznych z tego zakresu, m.in. Esej Stefana Grabińskiego *O fantastyce i metafantastyce*, oraz szereg listów samego Lovecrafta na ten temat, pisanych m.in. do Zealii Bishop i Fritza Leibera. W chwili obecnej (czerwiec 2013) nie ma żadnych nowych zapowiedzi w tym zakresie, lecz sądząc po pojawieniu się całej serii publikacji na przełomie lat 2012-2013 można spodziewać się w niedługim czasie kolejnych.

Łącznie, przez ponad 50 lat obecności twórczości Howarda Phillipsa Lovecrafta, tj. od roku 1955 końca 2013, na polskim rynku wydawniczym łącznie 101 jego utworów pojawiło się ogółem 68 razy. Na tę liczbę składa się 40 publikacji książkowych i 30 utworów obecnych w 21 numerach różnych czasopism. Publikacje książkowe zawierające utwory H.P. Lovecrafta wydawane były nakładem 22 wydawnictw, spośród których dwa, publikująca w latach 90. oficyna S.R. i działający po roku 1999 poznański Zysk i S-ka wydały większą liczbę publikacji omawianego autora, kolejno 6 i 9 wydań.

Przyjrzyjmy się teraz najważniejszemu spośród polskich firm wydawniczych, które publikowały utwory należące do omawianego dorobku. Wydawnictwo Zysk i S-ka funkcjonuje już niemal 20 lat i należy do grna najważniejszych wydawnictw w Polsce –

w roku 2010 w rankingu wydawnictw Biblioteki Analiz oficyna ta zajęła 26, a w 2011 23 lokatę na 78 notowanych wydawnictw²²⁶. Wydawnictwo Zysk i S-ka założone zostało w roku 1994 przez Tadeusza Zyska, wczynie, wraz z Tomaszem Szponderem, współzałożyciela wydawnictwa Rebis. Zysk i S—ka publikuje beletrystykę współczesną, głównie w serii *Kameleon*. Największym bestsellerem tego wydawnictwa była książka *Dziennik Bridget Jones* Helen Fielding, oraz kontynuacja tego tytułu *W pogoni za rozumem*. Obie te książki zostały wyprzedane w łącznym nakładzie ponad 1 mln egzemplarzy²²⁷.

Publikacje zwarte zawierające utwory H.P. Lovecrafta podzielić można na dwa główne typy: antologie prac wielu autorów, oraz publikacje zawierające jedynie twórczość omawianego autora. W tym drugim segmencie wyróżnić można z kolei dwa pod segmenty: antologie wielu prac i wydania pojedynczych utworów. Ogółem zdecydowaną większość książek prezentujących twórczość Lovecrafta to publikacje zawierające tylko jego utwory (łącznie 31 publikacji), z których większość, bo 25 książek to antologie wielu utworów, a tylko 6 z nich to publikacje zawierające jeden utwór. W ten sposób publikowano „Lovecraftowskie” mini opowiadania (*At the Mountains of Madness*, *The Case of Charles Dexter Ward*), najdłuższy z utworów należących do grupy *Posthumous Collaborations* pt. *The Lurker at the Threshold*), oraz najbardziej znany esej tego pisarza, czyli *Supernatural Horror in literature*. Co ciekawe, część z omawianych publikacji to wznowienia wcześniej wydawanych w Polsce książek, lub pełne przekłady publikacji zagranicznych. Wznowienia takie dotyczyły przede wszystkim opowiadań ukazujących się na łamach polskich czasopism przed rokiem 1980, a także pierwsza oficjalnie wydana antologia tej twórczości *Zew Cthulhu* wydana w roku 1983 przez wydawnictwo Czytelnik – ta publikacja, niekiedy w wersji okrojonej, wznowiana była trzykrotnie.

W segmencie czasopism utwory Lovecrafta ukazały się w 9 tytułach, z czego 3 to czasopisma ogólne, kulturalne lub ogólnie literackie lub specjalistyczne niezwiązane z literaturą („Przekrój”, „Ty i ja”, „Przegląd techniczny”), pozostałych 7 zaś to czasopisma tworzone przez środowisko fanów i fanek literatury grozy oraz osoby i twórczości omawianego autora. Czasopismem, na którego łamach twórczość Lovecrafta pojawiła się najwięcej razy był „Przekrój”, co miało miejsce w latach 60. oraz w roku 1978. Wśród pojawień utworów Lovecrafta w prasie pojawiły się także trzy numery w całości

²²⁶ Gołębiowski Ł., Waszczyk P., *Rynek książki Polsce 2012*. Biblioteka Analiz, Warszawa 2012, s. 243.

²²⁷ Gołębiowski Ł., Waszczyk P., *Rynek książki Polsce 2012*. Biblioteka Analiz, Warszawa 2012, s. 361.

poświęcone jego życiu i działalności pisarskiej. Były to pierwsze numery czasopism „Kruk” z roku 1997, „Biuletynu Carpe Noctem” z roku 2010, periodyku serwisu internetowego Carpe Noctem z roku 2010, oraz „Coś na progu” z roku 2012.

Mówiąc o obecności dorobku H.P. Lovecrafta na polskim rynku wydawniczym niesposób pominąć kwestii opracowań jego życia i twórczości.

Zasadniczo rzecz ujmując, polscy publicyści, dziennikarze i naukowcy poruszają omawiane tematy na trzech głównych polach. Są to przede wszystkim recenzje, ogóle omówienia jego życia i dorobku, oraz specjalistyczne publikacje poruszające pewne wąskie tematy. Spośród 57 artykułów związanych z życiem i twórczością omawianego pisarza, jakie od roku 1956 pojawiły się w polskiej prasie oraz publikacjach zwartych najwięcej, bo aż 18 artykułów było recenzjami, przy czym najczęściej recenzowany był zbiór *Zew Cthulhu* – pojawiło się aż 11 omówień tego tytułu. Najwięcej spośród nich pojawiło się w roku 1984 na łamach aż trzech różnych czasopism: „Fantastyka”, „Rzeczpospolita” i „Sztandar Młodych”. Autorami tych recenzji byli kolejno Andrzej Niewiadomski, Bogdan Łoszewski i Andrzej Pasternak²²⁸. Warto dodać, że pierwszym opracowaniem twórczości tego pisarza wydanym w Polsce była właśnie recenzja²²⁹. Drugą najliczniejszą grupę stanowią opracowania dotyczące samego Lovecrafta – 11 opracowań. Pozostała część omawianego piśmiennictwa, choć przewyższa liczebnie omówione już grupy tekstów razem wzięte, nie może być ujmowana jako jedna grupa, a to z powodu wielkiego zróżnicowania tematycznego tych opracowań. Pojawiają się tutaj zarówno omówienia pewnych wąskich wątków w omawianej twórczości, m.in. przestrzeń, jak również nawiązania obecne w twórczości Lovecrafta do dorobku innych autorów, a także omówienia pomniejszych kwestii związanych z tym dorobkiem, a więc m.in. ekranizacje utworów Lovecrafta, pojawianie się postaci Cthulhu w twórczości innych pisarzy i w ogóle w popkulturze.

Tak oto, w zasadniczym zarysie, przedstawia się obecność dorobku H.P. Lovecrafta w polskim piśmiennictwie od roku 1956 do końca roku 2012.

²²⁸ Zob. Bibliografia, poz. 74-76.

²²⁹ Zob. Bibliografia, poz. 65.

Rozdział 4.

Obecność dzieł Howarda Phillipsa Lovecrafta w księgozbiorach bibliotecznych – biblioteki wrocławskie

Jak to zostało już pokazane w poprzednim rozdziale tej pracy, twórczość H.P. Lovecrafta w wyraźny sposób zaznaczyła się na polskim rynku wydawniczym. Zauważona w toku badań bibliograficznych obecność licznych pojawień utworów tego artysty na łamach różnego rodzaju czasopism, a przede wszystkim w postaci szeregu wydawnictw zwartych udowadnia, że twórczość pisarza spotkała się z zainteresowaniem ze strony redakcji czasopism oraz firm wydawniczych działających w Polsce. Dodatkowym dowodem popularności tekstów Lovecrafta jest to, że wielokrotnie ci sami wydawcy powracali do jego dorobku poprzez wznowienia pewnych publikacji, a także poprzez włączanie jego utworów do antologii. Powyżej opisane fakty dowodzą, że recepcja wydawnicza twórczości H.P. Lovecrafta w Polsce jest faktem. Sama obecność utworów tego pisarza w repertuarze wydawniczym nie dowodzi jednak tego, że znalazły one swojego czytelnika. Jednym ze sposobów sprawdzenia, czy rzeczywiście polscy czytelnicy i czytelniczki mają możliwość kontaktu lekturowego z tymi dziełami jest zbadanie ich obecności w bibliotekach.

Z racji ograniczonych możliwości badanie to ma charakter jedynie sondażu. Na potrzeby pracy sprawdzono zbiory wybranych bibliotek znajdujących się na terenie Wrocławia. Wybór księżnic działających w tym właśnie mieście podyktowany był wieloma względami. Przede wszystkim Wrocław jest jednym z największych, najludniejszych ośrodków miejskich w Polsce. Ponadto jest jednym z najważniejszych ośrodków kulturalnych, akademickich i gospodarczych w naszym kraju, a także na jego terenie działa pokaźna liczba bibliotek różnego typu. Czynniki demograficzne i społeczne, a więc duża liczba stałych mieszkańców i osób osiadłych we Wrocławiu czasowo w związku z podjęciem nauki lub pracy, jak również duża liczba bibliotek powodują, że możemy uznać, że odzwierciedla się tu przekrój sytuacji wielkomiejskiego czytelnictwa w Polsce. Nie bez znaczenia dla tego wyboru jest również to, że to opracowanie powstaje w ramach

studiów prowadzonych na głównej uczelni we Wrocławiu, jaką jest Uniwersytet Wrocławski.

Na potrzeby tej pracy wybranych zostało trzynaście następujących bibliotek różnego typu bibliotek, w tym 10 bibliotek naukowych, 2 publiczne i 1 pedagogiczna, które działają na terenie Wrocławia,. Bibliotekami tymi są:

- Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu (Biblioteka Główna, 40 bibliotek instytutowych i Biblioteka Brytyjska przy Instytucie Filologii Angielskiej);
- Biblioteka Główna i Ośrodek Informacji Naukowo-Technicznej Politechniki Wrocławskiej (Biblioteka Główna i 9 bibliotek wydziałowych i 6 instytutowych);
- Biblioteka Główna Akademii Ekonomicznej;
- Biblioteka Akademii Medycznej we Wrocławiu (Biblioteka Główna i 5 bibliotek zakładowych);
- Biblioteka Główna AWF we Wrocławiu;
- Biblioteka Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu (Biblioteka Główna i dwie zakładowe);
- Biblioteka Główna Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych we Wrocławiu (Biblioteka Główna i 2 biblioteki wydziałowe);
- Biblioteka Wyższej Szkoły Bankowej we Wrocławiu;
- Biblioteka Dolnośląskiej Szkoły Wyższej Edukacji Towarzystwa Wiedzy Powszechnej we Wrocławiu;
- Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu;
- Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna we Wrocławiu;
- Dolnośląska Biblioteka Publiczna im. Tadeusza Mikulskiego we Wrocławiu;
- Miejska Biblioteka Publiczna we Wrocławiu (44 filie).

Wybór powyższych placówek podyktowany był kilkoma względami. Przede wszystkim są to biblioteki reprezentujące wszystkie najważniejsze typy księżnic, a więc publiczne, naukowe, pedagogiczne i specjalistyczne. Ponadto wybrane placówki należą do grona największych, a zarazem użytkowanych przez największą liczbę odbiorców i odbiorczyń we Wrocławiu. Dzięki wybraniu takich właśnie placówek do poniższego sondażu mamy możliwość przeanalizowania obecności dorobku Howarda Phillipsa Lovecrafta w bardzo reprezentacyjnej dla ogółu bibliotek najczęściej używanych przez najszerszą grupę

użytkowników i użytkowników. Tak oto przedstawiają się powody wybrania bibliotek, których zbiory przeszukane zostały w ramach badania przeprowadzonego na potrzeby tej pracy. Głównym problemem badawczym przeprowadzonych poszukiwań bibliograficznych był następujący: W jakim zakresie polskie edycje twórczości Howarda Phillipsa Lovecrafta wydane w latach 1956-2012 dostępne są ogółowi czytelników i czytelników w zbiorach bibliotek różnych typów (na przykładzie bibliotek wrocławskich)?

Udzielenie odpowiedzi na powyższe pytanie wymagało przeszukania internetowych oraz tradycyjnych katalogów wymienionych wcześniej bibliotek. W trakcie prowadzonej kwerendy użyto indeksów autorskich oraz przedmiotowych, a także, w przypadku katalogów tradycyjnych, kartkowych, posłużono się wyszukiwaniem pod kątem haseł autorskich osobowych oraz haseł przedmiotowych.

W ten sposób wykazano obecność opisów 74 pozycji książkowych obecnych w omawianych bibliotekach w łącznej liczbie 283 egzemplarzy. Znalazły się wśród nich przede wszystkim antologie utworów Howarda Phillipsa Lovecrafta, ponadto w tej liczbie zawarły się książkowe edycje jego biografii, a więc esej Michela Houellebecq'a *H.P. Lovecraft. Przeciw światu, przeciw życiu*, oraz praca H.P. Lovecraft. *Biografia* S.T. Joshiego. Pełną listę znalezionych w trakcie opisywanych poszukiwań pozycji zawiera tabela 6.

Jak wskazują dane zawarte w tabeli 6, we wrocławskich bibliotekach łącznie znajduje się zdecydowana większość zwartych polskich edycji utworów H.P. Lovecrafta. Pojawiają się zarówno pierwsze oficjalne wydanie tej twórczości opublikowane w roku 1983 nakładem wydawnictwa Czytelnik, antologie z lat 90. wydawnictw S.R. i AS-Editor, jak również szeroki wachlarz publikacji wydanych po roku 1999 przez Zysk i S-kę uzupełnianych przez nieliczne firmy wydawnicze włączające się w tym okresie do omawianego segmentu rynku wydawniczego. Wśród „lovecraftowskich” książek obecnych w zbiorach wrocławskich bibliotek przeważają naturalnie publikacje zawierające omawiany dorobek, choć nie brakuje też wydawnictw opisujących tę twórczość. Najważniejsze pozycje tego typu, czyli esej Michela Houellebecq'a *H.P. Lovecraft. Przeciw życiu, przeciw światu* oraz monografia S.T. Joshiego *H.P. Lovecraft. Biografia*, jak również dwutomowe wydanie krytyczne *Najlepsze opowiadania* pod redakcją S.T. Joshiego i Petera Cannona licznie

występują we wrocławskich księgozbiorach. Bardzo ciekawa i warta odnotowania jest obecność wydań zagranicznych tej prozy. W zbiorach Miejskiej Biblioteki Publicznej znajduje się publikacja *The H.P. Lovecraft omnibus 1 : at the Mountains of Madness and other novels of terror* londyńskiego wydawnictwa Harper Collins. Obecność we wrocławskich zbiorach bibliotecznych brytyjskiego wydania zbioru nowel Lovecrafta w obliczu ogromnej ilości wydań oryginalnych, amerykańskich jest intrygująca, choć łatwo wytłumaczalna łatwiejszym dostępem do publikacji wydawanym w Zjednoczonym Królestwie, co wynika z mniejszej odległości oddzielającej stolicę Dolnego Śląska i Wyspy Brytyjskie. Zbiory Biblioteki Głównej Uniwersytetu Wrocławskiego zawierają z kolei pozycję jeszcze bardziej unikatową. Jest nią wydany w roku 1993 zbiór *Panorama de la littérature fantastique américaine. T. 1, Des origines aux pulps* francuskiego wydawnictwa „J'ai Lu” działającego w Liège.

Ciekawie zarysowują się stosunki liczebności poszczególnych edycji dzieł Lovecrafta w omawianych zbiorach. Zdecydowana większość, bo aż 16 pozycji pojawia się tylko w jednym wrocławskim księgozborze. 6 kolejnych występuje w dwóch bibliotekach, 6 następnych – w trzech, zaś aż 7 ostatnich pojawia się w 4 bibliotekach. Najczęściej pojawiające się publikacje, a więc te występujące po 3, 4, a nawet 5 razy, przedstawione zostały w tabeli nr 7.

Tabela nr 7

Wydawnictwa „lovecraftowskie” najczęściej występujące
we wrocławskich bibliotekach
(porządek ilościowy i alfabetyczny)

Opis publikacji	Liczba wystąpień
Zew Cthulhu / tłum. Ryszarda Grzybowska ; wybór i słowo wstępne Marek Wydmuch ; il. Władysław Brykczyński.- Warszawa : Czytelnik, 1983.	5
Coś na progu / tłum. Robert P. Lipski ; il. Lucyna Talejko-Kwiatkowska (projekt); Piotr Chojnacki (zdjęcie).- Poznań : Zysk i S-ka, 1999.	4
Droga do szaleństwa / tłum. Robert P. Lipski ; il. Dariusz Jasiczak.- Poznań : Zysk i S-ka, 2004.	4
Obserwatorzy spoza czasu / H. P. Lovecraft, August Derleth ; tłum. Robert P.	4

Lipski ; il. Grzegorz Nowicki, Piotr Chojnacki, Lucyna Talejko-Kwiatkowska.- Poznań : Wydawnictwo Zysk i S-ka Wydawnictwo, 2000.	
Sny o terrorze i śmierci / ze wstępem Neila Gaimana ; tłum. Robert P. Lipski [et al.] ; il. Dariusz Jasiczak.- Poznań : Zysk i S-ka Wydawnictwo, 2008.	4
W górach szaleństwa / tłum Robert P. Lipski ; il. Lucyna Talejko-Kwiatkowska , Piotr Chojnacki.- Poznań : Zysk i S-ka, 1999.	4
Zgroza w Dunwich i inne przerażające opowieści / tłum. i posłowie Maciej Płaza ; il. John Coulthart .- Poznań : Vesper , 2012.	4
Czyhający w progu [The Lurker at the Threshold]/ H. P. Lovecraft, August Derleth ; tłum. Robert P. Lipski.- Poznań : Zysk i S-ka, 2004.	3
H.P. Lovecraft : Biografia / S.T. Joshi ; przełożył Mateusz Kopacz.- Poznań : Zysk i S-ka, 2010.	3
H. P. Lovecraft : przeciw światu, przeciw życiu / Michel Houellebecq ; ze wstępem Stephena Kinga ; przeł. Jacek Giszczak.- Warszawa : Wydawnictwo W.A.B., 2007.	3
Najlepsze opowiadania . T. 1-2 / wstępem, przypisami i koment. opatrzyli S. T. Joshi i Peter Cannon ; tłum. Robert P. Lipski , Ryszarda Grzybowska , Andrzej Ledwożyw ; wstęp, przypisy i koment. tłum. Mateusz Kopacz ; il. Dariusz Jasiczak.- Poznań : Zysk i S-ka Wydawnictwo, 2008.	3
Opowieści o makabrze i koszmarze / ze wstępem Roberta Blocha ; tłum. Ryszarda Grzybowska [et al.].- Poznań : Zysk i S-ka Wydawnictwo, 2007.	3
Szepczący w ciemności / tłum. Ryszarda Grzybowska ; il. Maciej Sadowski.- Warszawa : "Colibri" : "RTW", 1992.	3

Źródło: opracowanie własne.

Powyżej zaprezentowane dane przedstawiają się bardzo interesująco. W gronie 13, czy raczej 12 najczęściej pojawiających się we wrocławskich bibliotekach pozycji²³⁰ tylko dwie nie zostały opublikowane przez wydawnictwo Zysk i S-ka. Książkami tymi był pierwszy oficjalny, wydany przez oficynę Czytelnik w roku 1983 tom opowiadań H.P. Lovecrafta *Zew Cthulhu* oraz opublikowany w roku 2007 przez wydawnictwo WAB esej Michel'a Houellebecq'a *H. P. Lovecraft : przeciw światu, przeciw życiu*. Równocześnie warto zauważyć, że tylko 3 spośród tych książek ukazały się przed rokiem 2000 –

²³⁰ Jedna z nich, *Najlepsze opowiadania* wydane w roku 2008 przez poznański Zysk i S-kę, jest publikacją dwutomową

pozycjami tymi są wspomniany już *Zew Cthulhu* z roku 1983 oraz opublikowane już przez Zysk i S-kę tomy *Coś na progu* i *W górach szaleństwa*, obydwie już z roku 1999. Z obecnością wszystkich „lovecraftowskich” publikacji poznańskiego Zysku i S-ki w ogóle w gronie książek tego typu dostępnych we wrocławskich księżnicach, a w szczególności w gronie pozycji najliczniej spośród nich występujących, wiąże się również znacząca obecność utworów z kręgu *Posthumous Collaborations*. Publikacjami tymi są wydane właśnie przez Zysk tomy *Czyhający w progu* z roku 2004, zawierający jedynie mini-powieść *The Lurker at the Threshold* w tłumaczeniu Roberta P. Lipskiego, oraz *Obserwatorzy spoza czasu* z roku 1999, zawierający 17 opowiadań ze wstępem April Derleth, córki Augusta Derleta, również w tłumaczeniu Roberta P. Lipskiego, pochodzących z wydanego przez wydawnictwo Arkham House w roku 1974 tomu *The Watchers out of time and others*. Ważnym wnioskiem płynącym z analizy tych danych jest również obecność najnowszego tomu utworów Lovecrafta, jakim jest zbiór *Zgroza w Dunwich* wydawnictwa Vesper z roku 2012. Tom ten zawiera nowe, bardzo chwalone przez fanów i fanki pisarza przekłady autorstwa Macieja Płazy. Inną ciekawą obserwacją wynikającą z zawartości tabelki nr 7 jest obecność w opisywanej grupie publikacji aż trzech książek zawierających omówienia życia i twórczości Lovecrafta. Pozycjami tymi są wspomniany już esej Houellebecq’a, często cytowana w tej pracy monografia S.T. Joshiego oraz dotychczas jedyne opracowanie krytyczne wyboru dzieł Lovecrafta, jakim jest dwutomowa publikacja *Najlepsze opowiadania* pod redakcją S.T. Joshiego i Petera Cannona, opublikowana przez wydawnictwo Zysk i S-ka w roku 2008.

Jak można zauważyć, wrocławskie księgozbiory publiczne i naukowe oferują szeroki wachlarz edycji utworów Lovecrafta, w skład których wchodzi najważniejsze spośród wydanych dotychczas tomów dzieł tego pisarza, jak również wszystkie dotychczasowe wydania krytyczne i zwarte publikacje monograficzne poświęcone życiu i twórczości Howarda Phillipsa Lovecrafta. Szczególnie zadowalająca i sprzyjająca recepcji tej twórczości jest obecność tych najważniejszych zbiorów i opracowań w gronie tytułów z tej grupy występujących w największej liczbie w omawianych bibliotekach. Wszystkie te zjawiska, wraz z faktem występowania łącznie 279 egzemplarzy omawianych tytułów, tworzą dobry grunt do szerszej i bardziej pogłębionej recepcji twórczości Lovecrafta we Wrocławiu. Warto spojrzeć, jak kształtuje się rozkład edycji Lovecrafta w poszczególnych bibliotekach.

W trakcie kwerendy bibliotecznej prowadzonej w katalogach 13 bibliotek naukowych, publicznych i pedagogicznych zlokalizowanych we Wrocławiu odnaleziono poszukiwane publikacje jedynie w 6 księgozbiorach. Były to: Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, Dolnośląska Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Tadeusza Mikulskiego, Biblioteka Uniwersytetu Wrocławskiego (Biblioteka Główna i biblioteki instytutowe), Biblioteka Politechniki Wrocławskiej (również rozumiana jako cała sieć biblioteczna), Biblioteka Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych im. Tadeusza Kościuszki oraz Miejska Biblioteka Publiczna (także pojmowana jako cały organizm biblioteczny obejmujący 44 filie). W pozostałych 7 wrocławskich bibliotekach, a więc w Bibliotece Akademii Ekonomicznej, Bibliotece Akademii Medycznej, Bibliotece Główna AWF, Bibliotece Uniwersytetu Przyrodniczego, Bibliotece Wyższej Szkoły Bankowej, Bibliotece Dolnośląskiej Szkoły Wyższej Edukacji Towarzystwa Wiedzy Powszechnej oraz w Dolnośląskiej Bibliotece Pedagogicznej nie odnaleziono poszukiwanych tytułów, co wynika z tego, że literatura piękna nie jest obecna w profilu tych księgozbiorów. Obecność publikacji H.P. Lovecrafta w badanych księgozbiorach ukazuje tabela nr 6.

Zawarte w tabelce nr 6 dane składają się na dość zaskakujący obraz. Zdecydowanie najszerszym „lovecraftowskim” księgozbiorem w stolicy Dolnego Śląska dysponuje Miejska Biblioteka Publiczna²³¹. Na łącznie ok. 914 tys. woluminów zbiorów zgromadzonych w 44 filiach tej sieci bibliotecznej przypada 26 tytułów edycji dzieł H.P. Lovecrafta oraz opracowań jego życia i twórczości dostępnych w łącznie 207 egzemplarzach. Zestaw tej literatury dostępnej w zbiorach wrocławskiej MBP jest adekwatny wobec obecności tej twórczości na polskim rynku wydawniczym. Składają się nań przede wszystkim liczne publikacje wydawnictwa Zysk i S-ka, w tym wspomniane już, bardzo ważne *Najlepsze opowiadania*, niemniej istotna monografia S.T. Joshi’ego *H.P. Lovecraft. Biografia*, ale także antologie tematyczne *Droga do szaleństwa* oraz *Sny o terrorze i śmierci*, jak również opublikowane przez to wydawnictwo zbiory utworów z kręgu *Posthumous Collaborations*. Do „lovecraftowskich” zbiorów znajdujących się w księgozbiornie MBP należą również liczne antologie wydawane w latach 90. przez wydawnictwa takie, jak S.R. i AS-Editor. Dobrze reprezentowane są tutaj również wydania publikowane przez wydawnictwa takie, jak Copernicus Corporation, Fantasmagoricon, FOX i C&T już po roku 1999, a więc w okresie dominacji poznańskiego Zysku i S-ki

²³¹ Zob. tabela 6 B.

w tym zakresie. Wrocławska Biblioteka Miejska oferuje także wydania opowiadań Howarda Phillipsa Lovecrafta z samego początku jego obecności na polskim rynku wydawnictw zwartych, jak również najnowsze publikacje w tym zakresie. Pojawia się zatem zarówno zbiór *Zew Cthulhu* z roku 1983, jak również tom *Zgroza w Dunwich* opublikowany w roku 2012 przez wydawnictwo Vesper, oraz wydany w roku 2013, już po okresie obejmującym okres badany na potrzeby tego opracowania dość przełomowy zbiór *Koszmary i fantazje* krakowskiego wydawnictwa Sine Qua Non, zawierający znaczną ilość niepublikowanych wcześniej w Polsce listów i esejów pisarza. Bogata lista dzieł Lovecrafta, które posiada wrocławska MBP obejmuje 26 tytułów występujących w liczbie 207. Najczęściej występuje wśród nich tomik *W Górach Szaleństwa* z roku 1999, poza tym w znacznych ilościach dostępne są również tomy *Coś na progu*, *Obserwatorzy spoza czasu* i *Opowieści o makabrze i koszmarnie* kolejno z lat 1999, 2000 i 2007 (wszystkie w 19 egz.), oraz tom *Sny o terrorze i śmierci* z roku 2008 (17 egz.). Pozostałe tytuły dostępne są w mniejszych ilościach, lecz jedynie w 10 przypadkach nie przekracza 5 egzemplarzy, spośród których tylko 4 występują pojedynczo. Jedną z takich pojedynczych pozycji jest wyjątkowy na tle całości wrocławskich księgozbiorów „lovecraftowskich” tytuł *The H.P. Lovecraft omnibus 1. At the Mountains of Madness and other novels of terror*, opublikowany w roku 1999 przez wydawnictwo Harper-Collins z siedzibą w Londynie. W sumie, na 44 placówki funkcjonujące w sieci bibliotek MBP we Wrocławiu obecności omawianej literatury nie zaobserwowano jedynie w 8. Wśród 36 placówek wrocławskiej MBP większość, tj. 21 z nich oferuje 5 lub więcej książek z omawianego repertuaru. Powyżej 10 publikacji mają w swych zbiorach trzy biblioteki – filia nr 29 mieszcząca się przy ul. Mikołaja Reja, oddział nr 57 z siedzibą przy ul. Szewskiej, oraz filia nr 58 mieszcząca się na pl. Teatralnym, działająca o nazwę Mediateka. Biblioteka na ulicy Reja oferuje 13 egzemplarzy „lovecraftowskich” książek, biblioteka na ul. Szewskiej 16 tytułów w łącznie 18 egzemplarzach (podwójnie występuje tam pozycja *Reanimator* wydawnictwa S.R. z roku 1995²³²), zaś Mediateka z placu Teatralnego jedynie 10 tytułów, lecz w łącznej liczbie 22 egz. Siedem tytułów książek lovecraftowskich obecnych się w tej bibliotece występuje w przynajmniej dwóch egzemplarzach. Tytułami tymi są: *Czyhający w progu*. Poznań 2004²³³ (2 egz.); *Droga do szaleństwa*. Poznań 2004 (3 egz.)²³⁴; *Najlepsze*

²³² Zob. bibliografia, poz. 36.

²³³ Zob. bibliografia poz. 51.

²³⁴ Zob. bibliografia poz. 52.

opowiadania. T. 1. Poznań 2008 (4 egz.)²³⁵; *Najlepsze opowiadania*. T. 2. Poznań 2008 (3 egz.)²³⁶; *Opowieści o makabrze i koszmarze*. Poznań 2007. (2 egz.)²³⁷; *Sny o terrorze i śmierci*. Poznań 2008 (3 egz.)²³⁸; *Zgroza w Dunwich i inne przerażające opowieści*. Poznań 2012 (2 egz.)²³⁹. Jak widać, zbiory MBP we Wrocławiu zapewniają dobry dostęp do szerokiego wachlarza publikacji związanych z omawianą twórczością i jej autorem.

Zdecydowanie mniejszy, lecz również ciekawy zbiór dzieł Lovecrafta oferuje Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich²⁴⁰. Jedna z najstarszych, największych i najlepiej zaopatrzonych bibliotek zarówno we Wrocławiu, jak i w skali całej Polski oferuje dostęp do 19 tytułów, reprezentowanych przez łącznie 20 egzemplarzy. Podobnie jak w przypadku Miejskiej Biblioteki Publicznej, również tutaj czytelnicy i czytelniczki mają dostęp do szerokiego wyboru omawianej literatury. Podobnie jak w przypadku biblioteki miejskiej, również w Ossolineum dostępne są przede wszystkim publikacje wydawnictwa Zysk i S-ka – w łącznej liczbie 19 tytułów aż 10 zostało opublikowanych przez to wydawnictwo. Analogicznie przedstawia się również sytuacja z dostępem do opracowań krytycznych i monograficznych – księgozbiór ZNiO oferuje dostęp do tych samych opracowań co MBP, lecz jedynie w trybie prezencyjnym i w pojedynczych egzemplarzach. Podobnie sytuacja się ma w zbiorach ZNiO również w odniesieniu do publikacji spoza wydawnictwa Zysk i S-ka po roku 1999 oraz publikacji obejmujących tzw. *Posthumous Collaborations*. Najważniejszą zauważalną różnicą pomiędzy „lovecraftowskimi” kolekcjami Ossolineum i wrocławskiej Biblioteki Miejskiej polega na obecności w zbiorach ZNiO aż dwóch wydań jedyne go dostępnego w Polsce do końca roku 2012 eseju Lovecrafta, jakim jest praca *Supernatural horror in literature*. Jak widać, Zakład Narodowy im. Ossolińskich oferuje dostęp do bardzo szerokiego wyboru edycji dzieł Lovecrafta pokrywającego się w znacznej mierze z ofertą MBP we Wrocławiu. Z merytorycznego punktu widzenia główną różnicą pomiędzy tymi dwoma księgozbiorami na korzyść Ossolineum jest posiadanie przezeń dwóch wydań *Supernatural horror in literature*, najbardziej znanego eseju pisarza, nieobecnych w zbiorach MBP. Oferta ZNiO, pomimo znacznego ograniczenia dostępu do niej (pojedyncze egzemplarze w dostępie

²³⁵ Zob. bibliografia poz. 58.

²³⁶ Zob. tamże.

²³⁷ Zob. bibliografia poz. 56.

²³⁸ Zob. bibliografia poz. 62.

²³⁹ Zob. bibliografia poz. 68.

²⁴⁰ Zob. Tabela 6 E.

prezencyjnym dla zdecydowanej większości użytkowników i użytkowniczek²⁴¹) jest w tym zakresie bardzo interesująca, cenna i istotna dla rozwoju recepcji omawianej twórczości nie tylko w środowisku wrocławskim.

Na tle opisanych powyżej księgozbiorów dość ubogo przedstawia się oferta sieci Biblioteki Uniwersytetu Wrocławskiego²⁴². Najstarsza (poza biblioteką biskupią) i największa biblioteka we Wrocławiu oraz sieć bibliotek instytutowych, której centrum jest Biblioteka Główna UW r oferuje dostęp do łącznie 16 publikacji w 19 egzemplarzach. Na ich liczbę składają przede wszystkim wydawnictwa opublikowane przez oficynę Zysk i S-ka (8 tytułów), uzupełnione najnowszymi publikacjami oficyn Vesper i Sine Qua Non, esejem Houellebecq'a wydanym nakładem wydawnictwa WAB w roku 2007 oraz starszym z dwóch istniejących polskich wydań eseju literaturoznawczego *Supernatural horror in literature*. Prawdziwym unikatem w tym księgozborze jest pozycja *Panorama de la littérature fantastique américaine. T. I, Des origines aux pulps*, wydana w roku 1993 w Liège przez wydawnictwo C.L.P.C.F. Zdecydowana większość „lovecraftowskich” książek znajdujących się w zbiorach bibliotecznych Uniwersytetu Wrocławskiego ulokowana jest w zbiorach głównych – na 16 obecnych tytułów aż 12 znajduje się w zbiorach Biblioteki Głównej, przy czym jeden z tych tytułów występuje w jednym, dodatkowym egzemplarzu ulokowanym w Bibliotece Instytutu Filologii Romańskiej, a tytułem tym jest wydanie eseju *H.P. Lovecraft. Przeciw światu, przeciw życiu* M. Houellebecq'a. Pozostałe 4 tytuły obecne są w Bibliotece Instytutu Filologii Polskiej. Co ciekawe, ani Biblioteka Instytutu Filologii Angielskiej, ani działająca przy tym instytucie Biblioteka Brytyjska nie posiadają w swych zbiorach żadnych wydań prozy H.P. Lovecrafta, nie licząc pojedynczych opowiadań opowiadań *Music of Erich Zann* i *The Outsider* obecnych kolejno w zbiorach *Masterpieces of terror and the supernatural* londyńskiego wydawnictwa Macdonald z roku 1990 i *The Oxford Book of Gothic Tales* wydawnictwa Oxford University Press z roku 1993.

Opisany powyżej stan rzeczy jest zaskakujący z wielu powodów. Przede wszystkim, Biblioteka Główna Uniwersytetu Wrocławskiego i podległa jej sieć bibliotek instytutowych działających przy jednostkach wchodzących w skład tej uczelni jest

²⁴¹ Według regulaminu Zakładu Narodowego im. Ossolińskich wypożyczanie zbiorów biblioteki Zakładu „na zewnątrz” dostępne jest jedynie dla pracowników naukowych uczelni wyższych i za pozwoleniem dyrektora instytucji na podstawie referencji od pracownika naukowego.

²⁴² Zob. tabela 6 C.

biblioteką naukową o profilu ogólnym, księżnicą dążącą do zbierania możliwie kompletnego zbioru z zakresu dziedzin wiedzy stanowiących przedmiot zainteresowań poszczególnych instytutów działających w ramach tej uczelni. Ze względu na istnienie m.in. instytutów Filologii Polskiej i Filologii Angielskiej oraz działanie w ich strukturach katedr, zakładów badań literackich, których pracownice i pracownicy naukowcy mogą prowadzić badania nad literaturą popularną, fantasy i grozy BGUWr, lub też biblioteki tych właśnie instytutów powinny kolekcjonować w większych ilościach literaturę tego typu. Argumenty naukowe, merytoryczne w tym zakresie oczywiście łatwo jest zbyć kontrargumentami finansowymi i, ewentualnie, lokalowymi. W odpowiedzi na nie nieuchronnie pada jednak pytanie o publikacje mające trafiać do BGUWr w ramach praw przysługujących tej placówce z racji umieszczenia jej w wykazie bibliotek mających prawo do otrzymywania egzemplarza obowiązkowego. Biblioteka Główna Uniwersytetu Wrocławskiego jest jedną z 16 księżnic na terenie całego kraju, którym przysługuje pojedynczy wieczysty egzemplarz obowiązkowy. W odniesieniu do tej kwestii pojawia się szereg pytań zarówno o politykę gromadzenia zbiorów prowadzoną przez Bibliotekę Uniwersytecką, jak również o wywiązywanie się przez wydawców z obowiązków nakładanych przez ustawodawcę w ramach Ustawy o Egzemplarzu Obowiązkowym.

Nieco mniejszą liczbę tytułów dzieł Lovecrafta, choć w większej liczbie egzemplarzy omawianej literatury oferuje Dolnośląska Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Tadeusza Mikulskiego²⁴³. Wojewódzka księżnica publiczna z siedzibą w jednej z kamienic na północnej ścianie wrocławskiego Rynku oferuje 9 tytułów z obrębu interesującej nas literatury w łącznej liczbie 19 egzemplarzy. Podobnie jak w przypadku wcześniej omawianych bibliotek, również w Bibliotece im. T. Mikulskiego wydawcą, którego książki są najliczniej reprezentowane jest oficyna Zysk i S-ka – w zbiorach biblioteki znajdują się 4 tytuły opublikowane przez tego wydawcę w łącznie 13 egzemplarzach. Do edycji wydawnictwa Zysk i S-ka znajdujących się w tej bibliotece należą zarówno edycje tematyczne, tj. tom opowiadań zawierających motyw snu (*Sny o terrorze i śmierci*. 2008) i antologia wczesnych utworów (*Droga do szaleństwa*. 2004), jak również edycję najlepszych opowiadań bez dodatkowych przypisów (*Opowieści o makabrze i koszmarze*. 2008), oraz pozycję *Czyhający w progu* z roku 2004, zawierającą mini-opowieść *The Lurker at the Threshold* w tłumaczeniu Roberta P. Lipskiego, należącą do kręgu

²⁴³ Zob. Tabela 6 A.

Posthumous Collaborations. Pozostałymi tytułami dostępnymi w tej bibliotece są pionierski dla recepcji omawianej twórczości w Polsce tom *Zew Cthulhu* wydany przez oficynę Czytelnik w roku 1983, tom *Przypadek Charlesa Dextera Warda* wydawnictwa C&T z Torunia z roku 2012, opublikowany w tym samym roku tom najnowszych przekładów najbardziej znanych opowiadań Lovecrafta *Zgroza w Dunwich i inne przerażające opowieści* wydawnictwa Vesper, oraz, unikatowy na skalę Wrocławia, tomik *Dagon* wydany w roku 1992 przez wydawnictwo „J'ai Lu” z Paryża²⁴⁴. Publikacja ta stanowi zbiór 30 opowiadań, wśród których znajdują się (w nawiasach okrągłych podano oryginalne tytuły zawartych w antologii utworów):

- 1 - *Dagon* (*Dagon*),
- 2 - *Herbert West, réanimateur* (*Herbert West, Reanimator*),
- 3 - *La Quête d'Iranon* (*The Quest of Iranon*),
- 4 - *Celephais* (*Celephais*),
- 5 - *Polaris* (*Polaris*),
- 6 - *La Malédiction de Sarnath* (*The Doom That Came to Sarnath*),
- 7 - *Le Bateau blanc* (*The White Ship*),
- 8 - *Les Chats d'Ulthar* (*Cats of Ulthar*),
- 9 - *De l'au-delà* (*From Beyond*),
- 10 - *Le Temple* (*The Temple*),
- 11 - *L'Arbre* (*The Tree*),
- 12 - *Les Autres dieux* (*The Other Gods*),
- 15 - *La Rue* (*The Street*),
- 14 - *La Poésie et les dieux* (*Poetry and Gods*),
- 13 - *L'Alchimiste* (*The Alchemist*),
- 16 - *Horreur à Red Hook* (*The Horror at Red Hook*),
- 17 - *La Transition de Juan Romero* (*The Transition of Juan Romero*),
- 18 - *Azathoth* (*Azathoth*),
- 19 - *Le Descendant* (*The Descendant*),
- 21 - *La Chose dans la clarté lunaire* (*The Thing in the Moonlight*),
- 20 - *Le Livre* (*The Book*),
- 22 - *Hypnos* (*Hypnos*),

²⁴⁴ Lovecraft H.P., *Dagon*. D'après la trad. de Paule Pérez. J'ai Lu, Paris 1992. 430 s.

- 24 - *Prisonnier des pharaons (Imprisoned with the Pharaons)*,
23 - *Le Festival (The Festival)*,
28 - *La Bête de la caverne (The Beast in the Cave)*,
27 - *Dans les murs d'Eryx (In the Walls of Eryx)*,
26 - *L'Étrange maison haute dans la brume (The Strange High House in the Mist)*,
25 - *Lui (He)*,
29 - *Le Clergyman maudit (The Evil Clergyman)*,
30 - *La Tombe (The Tomb)*²⁴⁵.

Jak widać, zawartość przedstawionego powyżej zbioru w pełni pokrywa się z listą utworów Lovecrafta dostępnych w publikacjach w języku polskim. Pomimo braku odkrywczości tego zbioru wart jest on jednak uwagi ze względu właśnie na to, że został wydany w języku obcym. Język francuski, dzięki obecności w programach nauczania wielu szkół podstawowych, gimnazjalnych, średnich i wyższych jest znany wielu osobom w Polsce, w tym również we Wrocławiu. Ponadto język ten należy do grupy najbardziej rozpowszechnionych, najczęściej używanych i nauczanych języków na świecie, co sprawia, że obecność opisywanej publikacji poszerza krąg osób mogących potencjalnie zapoznać się z omawianą twórczością podczas pobytu we Wrocławiu. Stolica Dolnego Śląska, jako silny ośrodek akademicki i gospodarczy odwiedzana jest przez ogromną liczbę cudzoziemców, spośród których wielu z pewnością zna język francuski, co dzięki obecności omawianej pozycji da im szansę na zapoznanie się z twórczością Howarda Phillipsa Lovecrafta podczas pobytu w tym mieście.

Kolejną wrocławską biblioteką posiadającą w swych zbiorach książkowe antologie utworów omawianego w tej pracy autora jest Biblioteka Politechniki Wrocławskiej²⁴⁶. Profil zbiorów tej biblioteki, czy raczej sieci bibliotecznej obejmuje przede wszystkim literaturę naukową i fachową z zakresu nauk ścisłych oraz technicznych. Jednak w Bibliotece Politechniki Wrocławskiej funkcjonują również dwa księgozbiory beletrystyczne: dział „Beletrystyka” w Bibliotece Głównej Politechniki Wrocławskiej, oraz Biblioteka Domu Studenckiego T 17 mieszczącego się przy ul. Wróblewskiego 27. W wyniku przeprowadzonej w katalogach internetowych obu księgozbiorów kwerendy

²⁴⁵ <http://www.noosphere.com> [online] [4 VI 2013]. Dostępny w:<
<http://www.noosphere.com/icarus/livres/niourf.asp?numlivre=2146575452> >.

²⁴⁶ Zob. tabela 6 D.

znaleziono opisy 9 tytułów w łącznej liczbie 11 egzemplarzy. Wybór „lovecraftowskich” pozycji obecnych w omawianych zbiorach nie odbiega w znaczący sposób od powyżej opisanych księgozbiorów. Podobnie jak w uprzednio opisanych przypadkach, również w bibliotekach Politechniki Wrocławskiej największy odsetek tytułów stanowią pozycje wydane przez poznański Zysk i S-kę, pojawia się tutaj także pierwszy tomik zawierający wybór tej twórczości, czyli *Zew Cthulhu* z roku 1983, jak również stosunkowo szeroki przekrój publikacji z lat 90. i tych wydanych już po roku 2000, brak za to najnowszych tytułów opublikowanych na przełomie lat 2012/13. Ciekawie za to przedstawia się fakt obecności obu sztandarowych tytułów monograficznych w postaci opracowania *H.P. Lovecraft. Biografia Joshi’ego* oraz *H.P. Lovecraft. Przeciw światu, przeciw życiu* Houellebecq’a. Poza najstarszym w tym zbiorze i pierwszą w ogóle oficjalnie wydaną antologią tego pisarza, tj. zbiorem *Zew Cthulhu* z roku 1983, który obecny jest w zbiorach Politechniki w aż 3 egzemplarzach, wszystkie pozostałe antologie i prace dotyczące H.P. Lovecrafta dostępne w bibliotekach tej uczelni występują tylko w jednym egzemplarzu. Zbiory biblioteczne Politechniki Wrocławskiej w omawianym zakresie, choć mniejsze od jej odpowiedników w innych wrocławskich bibliotekach zasługują na szczególną uwagę i uznanie ze względu na wybitnie ścisły profil tego księgozbioru, oraz ze względu na dużą siłę oddziaływania. Społeczność studentów, studentek oraz kadry tej uczelni należy do największych tego typu w stolicy Dolnego Śląska.

Ostatnią biblioteką, w której zbiorach odnaleziono omawianą literaturę jest biblioteka Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych im. Tadeusza Kościuszki²⁴⁷. Stosunkowo niewielki, obejmujący zaledwie ok. 266 tys. woluminów księgozbiór zawiera literaturę z zakresu nauk ekonomicznych, prawnych, społecznych, technicznych, o obronności i bezpieczeństwie oraz z zakresu nauk humanistycznych. Jak wskazują wyniki kwerendy przeprowadzonej w katalogu internetowym tego księgozbioru, znalazło się w nim miejsce również dla omawianej literatury. Są dwa tytuły, każdy dostępny w jednym egzemplarzu, a tymi pozycjami są *W Górach Szaleństwa* z roku 1990 i *Przypadek Charlesa Dextera Warda* z roku 1991, oba wydane nakładem oficyny AS-Editor z Warszawy. Obie publikacje oferowane przez bibliotekę wrocławskiej WSO stanowią znikomy, potencjalnie dostępny bardzo niewielkiej grupie odbiorców i odbiorczyń, lecz równocześnie

²⁴⁷ Zob. Tabela 6 F.

niezaprzeczalny wkład do grupy edycji utworów Lovecrafta dostępnych w bibliotekach działających we Wrocławiu.

Jak pokazała analiza obecności antologii utworów Howarda Phillipsa Lovecrafta i najważniejszych opracowań życia i twórczości tego artysty w bibliotekach działających na terenie Wrocławia, opisywane zjawisko rozwinęło się w znacznym stopniu. Dzięki obecności prezentowanej literatury przede wszystkim w bibliotekach publicznych możliwy jest jej odbiór przez szerokie kręgi społeczne, co ułatwione jest dzięki bardzo dużej liczbie egzemplarzy wielu tytułów. Znaczne zbiory bibliotek publicznych w tym zakresie uzupełniane są przez księgozbiory naukowe. Na czoło w tym zakresie wysuwa się Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, dysponująca stosunkowo najszerszym, choć dostępnym tylko w pojedynczych egzemplarzach dostępnych w trybie prezencyjnym księgozbiorem „lovecraftowskim”.

Niepokojąco niska jest liczba tytułów i egzemplarzy omawianej literatury dostępnych w zbiorach sieci bibliotecznej Uniwersytetu Wrocławskiego, a to ze względu na istnienie w ramach tej uczelni szeregu jednostek, której pracownicy mogą badać literaturę tego typu, a przede wszystkim ze względu na posiadane przez tą bibliotekę prawo do otrzymywania egzemplarza obowiązkowego. Pytania o powód tych braków pozostają otwarte.

Bardzo interesująca i krzepiąca jest natomiast stosunkowo duża obecność omawianej literatury w zbiorach bibliotek Politechniki Wrocławskiej. Wchodzące w skład tej sieci bibliotecznej księgozbiory beletrystyczne i domu studenckiego T 17 oferują stosunkowo szeroki wybór antologii i opracowań dzieł oraz życia Howarda Phillipsa Lovecrafta, co jest dość zaskakujące, biorąc pod uwagę wybitnie ścisły charakter księgozbiorów tej uczelni. Ciekawie prezentuje się również obecność dwóch dość już przestarzałych, lecz wartych odnotowania edycji omawianej twórczości dostępnych w księgozbiorze Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych im. Tadeusza Kościuszki.

Jak zatem widać, obecny stan dostępu do twórczości Howarda Phillipsa Lovecrafta w księgozbiorach funkcjonujących we Wrocławiu jest pokaźna i gwarantuje dobry dostęp do niej szerokim rzeszom czytelniczek i czytelników, co pozwala mieć nadzieję, że trend ten zostanie utrzymany wraz z przyszłym przyrostem tej literatury.

Rozdział 5

Howard Philips Lovecraft jako źródło inspiracji twórczej

Inspiracje twórczością H.P. Lovecrafta w zachodniej popkulturze

W poprzednich rozdziałach tej pracy udowodniono obecność dzieł Howarda Phillipsa Lovecrafta w polskim repertuarze wydawniczym oraz jej faktyczną recepcję czytelniczą, co dowodzone było przez obecność poszczególnych edycji utworów należących do tego dorobku w wybranych bibliotekach. W poniższym rozdziale przyjrzymy się innemu polu recepcji dorobku Lovecrafta, którym jest recepcja twórcza. Pod tym sformułowaniem rozumieć będziemy pojawianie się utworów nawiązujących do tej twórczości.

Jednym z dowodów na popularność danego dzieła lub całego dorobku twórczego jest pojawianie się utworów będących ich adaptacjami, lub też zawierających nawiązania do nich. Przykładów zjawisk tego typu jest bardzo wiele. Często w tym kontekście mówi i pisze się m.in. *Biblii*, a także o takich dziełach szeroko pojętej kultury, jak powieść *Władca Pierścieni* J.R.R. Tolkiena, obraz *Krzyk* Edvarda Munka, ogólnie pojęta twórczość zespołu The Beatles itd. Wszystkie te dzieła oraz dorobki artystyczne stały się inspiracją dla często ogromnych rzesz naśladowców i naśladowczyń, prześmiewców i prześmiewczyń, fanów i fanek oraz kontynuatorów i kontynatorek. Do ciekawszych i szerzej znanych przykładów takich utworów należy m.in. książka *Powrót Wolanda albo Nowa Diaboliada* Witalija Ruczińskiego, stanowiąca kontynuację powieści *Mistrz i Małgorzata* Michaiła Bułhakowa, tzw. „Czarny Album” zespołu Metallica, którego to albumu nazwa stanowi nawiązanie do tzw. „Białego Albumu” The Beatles, *Palę Paryż* Brunona Jasieńskiego, będące odpowiedzią na *Palę Moskwę* Paula Moranda, tytuł trzeciego albumu zespołu System of a Down *Steal this Album*, będący nawiązaniem do tytułu jednego z głośniejszych, choć nieznanego szerzej w Polsce antysystemowego poradnika amerykańskiego anarchisty Abbiego Hoffmana pt. *Steal this Book*. Powyższe przykłady oczywiście nie są jedynymi, stanowią jedynie przedsmak niekiedy ogromnych zbiorów utworów nawiązujących do pierwowzoru, warto zauważyć, że zwykle

utwory inspirowane zwykle są mniej popularne od pierwowzoru. Do wyjątków od tej reguły należy m.in. wspomniana już płyta grupy System of a Down *Steal This Album*, a także *Palę Paryż* Brunona Jasińskiego. Utwory nawiązujące, kontynuujące i parodiujące pewne znane dzieła szeroko pojętej kultury często mają zupełnie inną formę, przynależą do zupełnie innego gatunku sztuki jak pierwowzór. Wiele utworów literackich staje się inspiracją dla dzieł filmowych, utworów muzycznych oraz wytworów sztuk plastycznych. Do przykładów takich działań należy m.in. film *Czas Apokalipsy* Francisa Forda Coppoli inspirowany powieścią Josepha Conrada *Jądro Ciemności*, piosenka *Józef K.* zespołu Pidżama Porno będąca nawiązaniem do powieści Franza Kafki *Proces* oraz seria obrazów Alana Lee ilustrujących utwory J.R.R. Tolkiena. Jak zatem widać, ogólnie rozumiana tematyka dzieł tworzonych w odniesieniu, w ramach inspiracji innymi, znanymi utworami jest bardzo obszerna i bardzo zróżnicowana. Jak to wygląda w przypadku omawianej w tym opracowaniu twórczości?

Podobnie jak w przypadku bardzo wielu innych znanych twórców, również dorobek Howarda Phillipsa Lovecrafta stanowi oparcie dla bardzo wielu bardzo różnicowanych działań twórczych. Na potrzeby tego opracowania proponuję następujący podział tych utworów:

1. utwory literackie,
2. utwory plastyczne,
3. utwory audiowizualne i audialne,
4. gry
5. utwory należące do różnych gatunków rozrywki.

Pierwszy z wymienionych gatunków obejmuje szereg utworów powstałych zarówno za życia, jak i po śmierci H.P. Lovecrafta. Do grona takich utworów należą m.in. niektóre opowiadania tworzone przez Roberta E. Howarda, wspomnianego już w tym tekście wieloletniego korespondencyjnego przyjaciela pisarza, który w kilku swych opowiadaniach umieszczał pewne postaci zaczerpnięte ze stworzonego przez Lovecrafta uniwersum grozy, a także rozwijał wątki związane z tzw. Wielkimi Przedwiecznymi. Inną gałęzią tego typu twórczości są budzące spore dyskusje tzw. *Posthumous Collaborations* stworzone już po śmierci Lovecrafta przez innego jego przyjaciela korespondencyjnego, późniejszego założyciela propagującego dokonania literackie Lovecrafta wydawnictwo Arkham House August Derleth. Utwory takie jak *The Lurker at the Threshold* zaliczane niekiedy są do właściwego dorobku Lovecrafta, choć jego udział w ich tworzeniu był

często minimalny. Utwory Augusta Deretha z kręgu *Posthumous Collaborations* powstawały bowiem w oparciu o zapiski zawarte w przechowywanym przezeń notatniku z pomysłami Lovecrafta. Na podstawie notatek liczących często zaledwie kilka słów tworzył obszerne, liczące nawet po 100 stron teksty opatrzone następnie nazwiskami zarówno Derletha jak i Lovecrafta. Innymi bezpośrednio związanymi z Lovecraftem twórcami, którzy w swym dorobku nawiązywali do jego twórczości byli m.in. znany szerzej jako autor powieści *Psychoza* Robert Bloch, drugi ze współzałożycieli wydawnictwa Arkham House Donald Wandrei, oraz Fritz Leiber, pisarz grozy, fantasy i science-fiction, znany m.in. z serii o Fafrydzie i Szalonym Kocurze. Tworzone przez przyjaciół Lovecrafta opowiadania osadzone w wykreowanym przez niego uniwersum grozy lub też z wykorzystaniem wygenerowanych przezeń postaci był jednym z czynników, które doprowadziły do wzrostu popularności dorobku tego pisarza w latach 50. XX wieku. Od tamtej pory powstało bardzo wiele dzieł nawiązujących w różnym stopniu do dorobku Lovecrafta. Lista takich nawiązań jest bardzo długa, a część spośród nich wymieniona została przez twórców polskiego serwisu hplovecraft.pl. Zamieszczona na tym portalu lista obejmuje nie tylko dzieła twórców związanych z literaturą grozy, lecz również osoby tworzące w innej estetyce. Do takich autorów należą m.in.:

- Umberto Eco (w powieści *Wahadło Faucaulta* jedna z postaci używa zawołania *I'a Cthulhu!*, będącego fragmentem inwokacji używanej przez wyznawców Cthulhu opisywanych m.in. w opowiadaniu *Call of Chuhlu*);

- Terry Pratchett (w książce *Bogowie, Honor i Ankh-Morpork* pojawia się wzmianka o barze rybnym otwartym w miejscu dawnej świątyni boga ryb znajdującej na ulicy Dagona w mieście Ankh-Morpork, co stanowi nawiązanie do przybierającego postać ryby bóstwa o imieniu Dagon, obecnego m.in. w opowiadaniu *Dagon*; w książce *Ruchome obrazki* z kolei pojawiają się nawiązania do księgi *Necronomicon*);

- Stephen King (w opowiadaniu *Babcia* w zbiorze *Szkieletowa załoga* pojawia się imię Hastura, należące do jednego z *Pradawnych Bóstw* pojawiających się w dorobku Lovecrafta; w opowieści *Sklepik z marzeniami* pojawia się wypisane na ścianie hasło *Yog-Sothoth włada*);

- Graham Masterton (w opowiadaniu *Drapieżcy* pojawiają się Yog-Sothoth i Brązowy Jenkin; w opowieści *Manitou* pojawia się, obecny w opowieści *The Lurker At the Threshold* należącej do grupy *Posthumous Collaborations*, Misquamacus, a także, obecny w tym samym utworze, motyw nadchodzącej śmierci zapowiadanej przez śpiew ptaków lelków);

- Brian Lumley (w książce *Zemsta Khai* pojawia się postać Nyarlathothepa przywołanego przez wrogów głównych bohaterów utworu);
 - Jose Carlos Samoza (w opowieści *Klucz do otchłani* ukazana zostaje wizja świata opanowanego przez wyznawców religii, której zasady oparte są na dziełach Lovecrafta).²⁴⁸
- Jak widać z powyższych opisów, lista nawiązań do kreacji literackich Howarda Phillipsa Lovecrafta jest długa, zaś pojawiające się wątki czerpane są głównie z grupy tekstów związanych z Wielkimi Przedwiecznymi, w szczególności Cthulhu, a także z księgą *Necronomicon*.

Kolejnym dużym działem twórczości nawiązującej do dorobku Howarda Phillipsa Lovecrafta jest szeroko pojęta twórczość plastyczna. Do tej kategorii nawiązań zaliczyć można m.in. ilustracje, prace rzeźbiarskie oraz komiksy powstałe w nawiązaniu do motywu postaci Cthulhu, książki *Necronomicon* i wielu innych elementów świata grozy wykreowanego przez omawianego twórcę.

Wśród licznych artystów-plastyków wykorzystujących w swej twórczości motywy obecne w twórczości Lovecrafta wymienić warto m.in. Johna Coultharta, brytyjskiego rysownika urodzonego w roku 1962, znanego głównie właśnie dzięki swoim grafikom nawiązującym do twórczości Lovecrafta, jak również innych twórców literatury grozy i science-fiction²⁴⁹.

W zakresie prac rzeźbiarskich wielkie ilości dzieł tego typu tworzą liczne zastępy zwykle anonimowych fanów i fanek prezentowanego pisarza. Prace takie, m.in. repliki glinianej tabliczki z wizerunkiem Cthulhu opisaney w opowiadaniu *The Call of Cthulhu* oraz figurki przedstawiające całą postać lub jedynie głowę Cthulhu, ewentualnie popiersie samego Lovecrafta można obejrzeć lub kupić za pośrednictwem internetu m.in. na stronach <http://arkhambazaar.com/>, <http://www.toyvault.com/> i <http://www.sighco.com/>.

Kolejna w tym segmencie twórczość rysowników i rysowniczek komiksów wydała nie mniej obfity plon, jak działalność artystów zajmujących się innymi dziedzinami sztuki plastycznej. Do komiksów tego typu należy m.in. 6 tomowa seria *Fall of Cthulhu* zespołu twórców w składzie Michael Alan Nelson (scenariusz), Andrew Ritchie, Jean-Jacques

²⁴⁸ <http://www.hplovecraft.pl> [online] [4 VI 2013]. Dostępny w:< <http://www.hplovecraft.pl/mitologia-cthulhu/nawiazania/>>.

²⁴⁹ <http://www.johncoulthart.com/> [online] [4 VI 2013]. Dostępny w:< <http://www.johncoulthart.com/>>.

Działowski, Scott, Patrick McEvoy, Pablo Quiligotti, Mateus Santolouco, Mark Dos Santos i Todd Herman (rysunek), nieznanego autorstwa komiks na podstawie filmu *Die, monster, die!* nowojorskiego wydawnictwa Dell z roku 1966, oraz cykl *Hellboy* tworzony m.in. przez Mike'a Mignola (scenariusz i rysunki), Richarda Corben'a i Duncan'a Fegredo (rysunki)²⁵⁰.

Kolejny szeroki typ utworów nawiązujących do twórczości Howarda Phillipsa Lovecrafta opisanych w tym opracowaniu to szeroko pojęte utwory audiowizualne i audialne, a więc filmy, muzyka oraz słuchowiska radiowe.

Innym wspomnianym w tym opracowaniu obszarem działań twórczych, w jakim pojawiają się nawiązania do omawianej twórczości jest kinematografia. Jak wskazuje autor eseju o filmach inspirowanych twórczością Lovecrafta dołączonego do I tomu zbioru *Najlepsze opowiadania*, obrazów odnoszących się do tej twórczości powstało stosunkowo niewiele, bo zaledwie kilkanaście, spośród których właściwie wszystkie były obrazami niszowymi, o niewielkich budżetach i słabej jakości, a także nie mogące liczyć na większe zainteresowanie widzów.

Pierwszy film inspirowany dokonaniem Lovecrafta powstał w roku 1963 i nosił tytuł *The Haunted Palace*. Film ten, wyreżyserowany został przez Rogera Cormana, amerykańskiego reżysera filmów klasy B. działającego głównie w latach 50. i 60., znanego przede wszystkim z serii filmowych adaptacji dzieł Edgara Alana Poe. *The Haunted Palace* również należy do serii inspirowanych Poem, w tym przypadku będąc w zamierzeniu adaptacją wiersza E.A. Poe pod tym samym tytułem, oraz lovecraftoskiej mini powieści *The Case of Charles Dexter Ward*. Pomimo pierwotnych założeń, film ten w większym stopniu odnosi się do utworu Lovecrafta, inspirowanego się z resztą w znacznej mierze Poem, jak do dorobku drugiego klasyka grozy. Poza wyraźnym wykorzystaniem wątków z powieści *The case...*, w filmie Cormana pojawiają się również odniesienia do innych wielkich utworów Lovecrafta jakimi są *Shadow over Innsmouth* i *Zew Cthulhu*. Jak wskazują autorzy portalu hplovecraft.pl, na stronach którego pojawia

²⁵⁰ Komiksy wydane za granicą. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [4 VI 2013]. Dostępny w:< <http://www.hplovecraft.pl/lovecraft-w-popkulturze/komiksy/komiksy-wydane-za-granica-a-l/> >.

się opis tego filmu, obraz Rogera Cormana, pomimo wielu lat od powstania nadal może budzić zainteresowanie widzów²⁵¹.

Kolejnymi filmami nawiązującymi do omawianej twórczości były obrazy *Die, monster, die!* Daniela Hallera z roku 1965,²⁵² *The Shuttered Room* Davida Greena z 1967 r.,²⁵³ oraz *Curse of Crimson Altar* Vernona Sewela z roku 1968²⁵⁴. Nawiązują one kolejno do opowiadań *The Colour out of space*, *The Shuttered Room* (kolejny przykład derlethowskiego *Posthumous Collaborations*) i *The Dreams in the Witch House*. Jak wskazują autorzy opisów tych filmów, właściwie wszystkie te produkcje jedynie w luźny sposób nawiązywały do opowiadań, na kanwie których powstały, z reguły też przedstawiały stosunkowo niski poziom artystyczny. Ciekawym wyjątkiem od tej reguły był film powstały z inspiracji opowiadaniem *The Shuttered Room*, będąc jednym z jakże niewielu obrazów, które uznane zostały za lepsze od literackich oryginałów.

Kolejny inspirowany dorobkiem Howarda Phillipsa Lovecrafta filmem był nakręcony w roku 1970 przez wspomnianego już Daniela Hallera obraz *The Dunwich Horror*, nawiązujący do opowiadania pod tym samym tytułem²⁵⁵. Film ten stanowi kolejny przykład obrazu niezbyt wiernie ekranizującego literacki oryginał, w dodatku stając się jego parodią. Kolejny lovecraftowski film Daniela Hallera wprowadza szereg znaczących zmian – pojawienie się kobiety będącej powodem szeregu przerażających zjawisk, jeden z bohaterów przedstawiany przez Lovecrafta jako przykład zdegenerowanej brzydoty w filmie zagrany zostaje przez niezwykle przystojnego mężczyznę, a ukazane rytuały wykonywane przez postaci negatywne bawią, zamiast wywoływać grozę. Jak zauważają recenzenci tego filmu, stanowi on raczej interesujące kuriozum, jak pełnowartościową ekranizację twórczości Lovecrafta.

²⁵¹ The haunted palace. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [4 VI 2013]. Dostępny w:< <http://www.hplovecraft.pl/lovecraft-w-popkulturze/film/the-haunted-palace/>>.

²⁵² Die, monster, die! [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [4 VI 2013]. Dostępny w:< <http://www.hplovecraft.pl/lovecraft-w-popkulturze/film/die-monster-die/>>.

²⁵³ The Shuttered room. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [4 VI 2013]. Dostępny w:< <http://www.hplovecraft.pl/lovecraft-w-popkulturze/film/the-shuttered-room-film/>>.

²⁵⁴ The Curse of the crimson altar. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [4 VI 2013]. Dostępny w:< <http://www.hplovecraft.pl/lovecraft-w-popkulturze/film/curse-of-the-crimson-altar/>>.

²⁵⁵ The Dunwich horror. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [4 VI 2013]. Dostępny w:< <http://www.hplovecraft.pl/lovecraft-w-popkulturze/film/the-dunwich-horror-film/>>.

Kolejne próby ekranizacji omawianej twórczości pojawiły się dopiero w połowie lat 80. W latach 1985-88 powstały cztery następujące obrazy: *Re-Animator* Stuarta Gordona z roku 1985²⁵⁶, *From Beyond* z roku 1986 również autorstwa S. Gordona²⁵⁷, *The Curse* Davida Keitha z roku 1987²⁵⁸, oraz *The Unnamable* Jean-Paula Ouellette'a a roku 1988²⁵⁹. Nawiązywały one kolejno do utworów *Herbert West - Reanimator*, *From Beyond*, *The Color out of space* i *The Unnaable*.

Pierwszy z tych filmów, *Re-Animator*, jest przykładem obrazu niezbyt wiernego fabularnie oryginałowi, za to bardzo bliskiego mu jeśli chodzi o charakter i klimat. *Re-animator*, napisany w roku 1921, tworzony był na zamówienie George'a Juliana Houtana, redaktora amatorskiego czasopisma *Home Brew*, a zarazem znajomego Lovecrafta z kręgów dziennikarzy-amatorów jako powieść w odcinkach. Z biegiem czasu, wraz z kolejnymi odsłonami utwór ten przeobraził się w nie do końca planowaną autoparodię. Specyficzny klimat obecny w literackim pierwowzorze udzielił się twórcom tego filmu, którzy przyjęli formułę makabrycznej groteski. Film Stuarta Gordona z roku 1985 jest obrazem niezwykle, pełniącą szczególną rolę w całości filmowych adaptacji twórczości H.P. Lovecrafta.

Kolejna ekranizacja omawianej literatury, *From beyond* z roku 1986, ponownie w reżyserii Stuarta Gordona, choć nakręcony przez tego samego reżysera i z udziałem znacznej części obsady poprzedniego filmu i z wykorzystaniem podobnych środków (obecność krwi i przemocy), jest obrazem zdecydowanie innym od *Reanimatora*. Tym razem scenariusz nie odbiega w znaczny sposób od głównego rysu fabularnego oryginału, jednak brakuje w nim specyficznego, czarnego humoru, w wyniku czego film traci pociągający klimat pierwszego lovecraftowskiego filmu Gordona, co nie oznacza jednak, że jest to obraz niewarty zainteresowania.

W roku 1987 powstał kolejny film oparty na prozie Lovecrafta, wspomniany już *The Curse* w reżyserii Davida Keitha. Obraz ten, nakręcony na podstawie scenariusza Davida

²⁵⁶ *Re-animator*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [4 VI 2013]. Dostępny w:< <http://www.hplovecraft.pl/lovecraft-w-popkulturze/film/re-animator/>>.

²⁵⁷ *From beyond*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [4 VI 2013]. Dostępny w:< <http://www.hplovecraft.pl/lovecraft-w-popkulturze/film/from-beyond-film//> >.

²⁵⁸ *The Curse*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [4 VI 2013]. Dostępny w:< <http://www.hplovecraft.pl/lovecraft-w-popkulturze/film/the-curse/>>.

²⁵⁹ *The Unnamable*. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [4 VI 2013]. Dostępny w:< <http://www.hplovecraft.pl/lovecraft-w-popkulturze/film/the-unnamable-1988/>>.

Chaskina czerpiącego inspirację z opowiadania *Shadow over Innsmouth*, jest kolejną stosunkowo wierną adaptacją omawianej prozy. Również w tym przypadku zostały wprowadzone pewne zmiany w stosunku do oryginału, m.in. pojawił się wątek miłosny oraz postać nieuczciwego handlarza nieruchomości. Poza tymi szczegółami jednak sedno fabuły zostało zachowane, a sam film, pomimo obecności przestarzałych już efektów specjalnych, nadal jest obrazem wartym obejrzenia.

Ostania filmowa adaptacja dorobku Howarda Phillipsa Lovecrafta nakręcona została w roku 1988 – był to film *The Unnamable* w reżyserii Jean-Paula Ouellette'a na podstawie opowiadania pod tym samym tytułem. W przeciwieństwie do poprzednio opisywanego filmu ten obraz stanowi przykład całkowitego rozminięcia się z literackim oryginałem. Jedynie początkowe sekwencje filmu pokrywają się z opowiadaniem, większość trwającego półtorej godziny obrazu to swoista parodia utworu Lovecrafta. Jak podkreśla recenzent filmu w artykule opublikowanym przez hplovecraft.pl, obraz ten w pewnym momencie staje się typowym, nie wartym większej uwagi przykładem horroru młodzieżowego opartego na pomysle pojedynku grupy studentów z atakującymi ich potworami.

W latach 90. XX stulecia powstały kolejne dwa lovecraftowskie filmy: *The Unnamable II. The Statement of Randolph Carter* Jean-Paula Ouellette'a z roku 1993, będący kontynuacją o pięć lat wcześniejszego obrazu tego samego reżysera, oraz *Necronomicon* tria reżyserskiego Christophe Gans, Shūsuke Kaneko i Brian Yuzna²⁶⁰. Obraz ten stanowi w gruncie rzeczy trzy powiązane ze sobą opowieści, a powstał w oparciu o opowiadania *Cool Air*, *The Rats in the Walls* i *The Whisperer in Darkness*. Główna oś fabularna tego filmu oparta jest na bardzo interesującym pomysle – jest to pierwszy Lovecraftowski film, w którym w pełni pojawia się sam H.P. Lovecraft. Obecny jest on tutaj jako znany już i szanowany pisarz, którego prace oparte są na pomysłach wynajdywanych na stronach ksiąg skrywanych w bibliotece strzeżonej przez tajemniczych mnichów. Wśród znajdujących się w tej księżnicy tomiszczy jest przeklęta księga *Necronomicon*, do której pisarz Lovecraft nie ma jednak dostępu. Żądny poznania zawartości księgi autor postanawia ją wykraść, a znalezione na jej kartach historie stają się załącznikiem opowieści składających się na zasadniczą treść tego filmu. *Necronomicon*, jak wskazuje Łukasz

²⁶⁰Necronimicon. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [4 VI 2013]. Dostępny w:<
<http://www.hplovecraft.pl/2013/04/18/necronomicon-film/>>.

Radecki, autor recenzji tego filmu, jest obrazem luźno nawiązującym do treści opowiadań, na kanwie których powstał, przesycony zaś jest czarnym, absurdalnym humorem oraz makabrycznymi efektami specjalnymi w stylistyce kina gore. Jak napisał recenzent, jest to film bardzo specyficzny, posiadający unikalny klimat i budzący spore kontrowersje, co czyni z niego jedną z najbardziej wyjątkowych adaptacji filmowych czy raczej filmów nawiązujących do omawianej twórczości.

Kolejny film powstały na kanwie dorobku H.P. Lovecrafta powstał ponad dekadę po obrazie *Necronomicon*. Był to film *The Call of Cthulhu* z roku 2005 w reżyserii Andrew Lemana na podstawie scenariusza Seana Branneya powstałego w oparciu o najsłynniejsze opowiadanie Lovecrafta pod tym samym tytułem²⁶¹. Film ten uznawany jest za jedno z najwierniejszych, najbardziej spektakularnych, choć równocześnie najbardziej niszowych adaptacji opisywanej twórczości. Obraz Lemana jest filmem stworzonym w warunkach w pełni amatorskich, przy minimalnym wkładzie finansowym, co dało niezwykle rezultat. Obraz ten powstał w stylistyce czarnobiałego filmu niemego produkowanego w początkach istnienia kinematografii. Proste, lecz bardzo dobrze wykonane dekoracje tworzą niezwykle, bardzo sugestywny efekt, podobnie jak nieskomplikowane, nawiązujące do filmów z początku XX wieku efekty specjalne. Ważnym uzupełnieniem efektów wizualnych jest muzyka. Również w tym przypadku autorzy *The Call of Cthulhu* dołożyli starań, by ich dzieło było jak najbardziej wierne stylistyce filmu niemego, co zaowocowało użyciem muzyki klasycznej, świetnie budującej nastrój. Efekt działań dźwiękowców i muzyków pracujących nad tym obrazem robi naprawdę wielkie wrażenie. Podobnie dobór aktorów i aktorek, których wygląd świetnie wpasowuje się w charakter granych przez nich postaci. W sferze fabuły, jak to zostało już wspomniane, film ten bardzo wiernie podąża za pierwowzorem, w stosunku do którego dokonano jedynie nieznaczących zmian. Jedną z wprowadzonych zmian było osadzenie narratora w szpitalu psychiatrycznym, a samą narrację przedstawiono jako opowiadanie pacjenta snute jednemu z jego opiekunów. W filmie nieobecne są również wyraźne w opowiadaniu wątki rasistowskie. W przeciwieństwie do literackiego oryginału brak tutaj odzwierciedlenia podziału na bohaterów pozytywnych i negatywnych w kolorze ich skóry (wszyscy są pochodzenia europejskiego), również w dialogach brak odniesień tego typu. Oczyszczenie tej adaptacji *The Call of Cthulhu* z rasizmu, zgodne z resztą z antyrasistowskim duchem obecnych

²⁶¹Call of Cthulhu. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [4 VI 2013]. Dostępny w:<
<http://www.hplovecraft.pl/2012/07/06/the-call-of-cthulhu-film//> >.

czasów, zdecydowanie uprzyjemnia odbiór tego dzieła. Kolejnym obszarem fabuły omawianego filmu, który uległ zmianie w stosunku do pierwowzoru, jest moment śmierci profesora George'a Angella, krewnego narratora, oraz brak sceny walki na statkach obecnej w końcowej części ekranizowanego opowiadania. Nielicząc powyżej przedstawionych zmian, obraz Andrew Lemana jest bardzo wierny oryginałowi, co wraz ze świetnym technicznie i bardzo interesującym wykonaniem budującym niezwykle klimat całości sprawia, że ten film jest jedną ze zdecydowanie najlepszych filmowych adaptacji twórczości Howarda Phillipsa Lovecrafta.

Kolejna ekranizacja omawianego dorobku powstała w roku 2007, i był to nakręcony przez Daniela Gildarka *Cthulhu*²⁶². Tytuł tego filmu jest mylący – wbrew niemu nie jest to adaptacja opowiadania *The Call of Cthulhu*, lecz dalece zmodyfikowana ekranizacja *Shadow over Innsmouth*. Akcja tego filmu osadzona została w czasach współczesnych, nacisk w fabule położony został na aspekty psychologiczne, pojawił się wreszcie wątek miłości homoseksualnej. Jak wskazuje recenzent filmu, daleko idące zmiany fabuły, wierność oryginałowi tylko w kilku podstawowych aspektach (kult Dagona, postać Zadoka Allena, wreszcie samo nawiązanie do tajemniczego miasteczka Innsmouth) nie wpływają ujemnie na odbiór tego filmu. Od strony fabularnej dzieło Daniela Gildarka tworzy zwartą, logiczną całość posiadającą interesujący, oniryczny klimat, co czyni zeń pozycję mogącą wzbudzić zainteresowanie widza. Odbiór ogólny jednak zdecydowanie psują wyraźne mankamenty techniczne. Słaba gra wielu aktorów i niedopracowanie wielu ujęć zdecydowanie obniża końcową ocenę tego filmu.

Kolejną adaptacją prozy Lovecrafta był nakręcony przez Seana Branney'a w 2007 roku *The Whisperer in Darkness*, powstały w oparciu o opowiadanie pod tym samym tytułem²⁶³. Nad scenariuszem do tego filmu pracował wraz z Branney'em reżyser o sześć lat wcześniejszego *The Call of Cthulhu*, Andrew Leman. Wkład tego drugiego filmowca wyraźnie wyczuwalny jest w całości tego filmu, podobnie jak *The Call...* nakręconego w stylistyce czarno-białego kina niemego. Zasadnicze ramy fabularne pierwowzoru zostały w tym wypadku zachowane, zrezygnowano natomiast z odwzorowywania całego przebiegu korespondencji pomiędzy narratorem a bohaterem opowiadania, co jest jednak

²⁶² Cthulhu. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [4 VI 2013]. Dostępny w:< <http://www.hplovecraft.pl/2013/02/20/cthulhu-2007//> >.

²⁶³ The Whisperer in the Darkness. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [4 VI 2013]. Dostępny w:< <http://www.hplovecraft.pl/lovecraft-w-popkulturze/film/the-whisperer-in-darkness-film/>>.

logicznym rozwiązaniem – w pełni wierne adaptowanie tego aspektu pierwowzoru znacząco wydłużyłoby czas trwania tego filmu.

The Whisperer in Darkness to w momencie pisania tej pracy, tj. na przełomie maja i czerwca 2013 r., najnowszy film oparty na omawianym dorobku literackim. Jak wskazują powyższe opisy, żaden z dotychczasowych filmów lovecraftowskich nie został zrealizowany przez w pełni profesjonalnych twórców związanych z przemysłem filmowym z Hollywood. Brak takich filmów nie oznacza jednak, że nie podejmowano prób w kierunku ich stworzenia. Bardzo blisko zekranizowania mini powieści *At the Mountains of Madness* był w roku 2011 Guillermo del Toro, meksykański reżyser i producent filmów fantasy i grozy, znany m.in. z udziału w pracach filmów, jak *Sierociniec*, *Labirynt Fauna* i *Mama*. W ekranizację najbardziej znanej mini powieści Lovecrafta oprócz del Toro mieli być zaangażowani m.in. James Cameron, autor filmów *Titanic* i *Avatar*, oraz aktor Tom Cruise, który miał zagrać główną rolę w tym filmie. Produkcją obrazu miała zająć się zaś znana wytwórnia filmowa Universal. Projekt tego filmu ostatecznie jednak upadł ze względu na połączone ze sobą problemy finansowe i związane z kwestią kategorii dostępu do tego filmu. Del Toro chciał stworzyć obraz studyjny w stylu *Ptaków* Alfreda Hitchcocka z efektami i poziomem brutalności podobnym do obecnego w pierwszej części filmowej serii *Piła*, co spotkało się z niechęcią wytwórni Universal, której zarząd chciał wyprodukować obraz mniej brutalny, który mógłby trafić do szerszego grona widzów. Poszerzenie kręgu potencjalnych odbiorców miało zwiększyć szanse na komercyjny sukces *At the Mountains of Madness*, którego koszt produkcji jeszcze przed rozpoczęciem zdjęć szacowano na ok. 150 mln dolarów²⁶⁴.

Oprócz kinematografii twórczość H.P. Lovecrafta zaistniała również w świecie muzyki. Podobnie jak w przypadku produkcji filmowych, również tutaj najczęściej tym dorobkiem inspirowali się twórcy niszowi, mało znani szerszej publiczności. W świecie muzyki Lovecraft i jego twórczość najczęściej stanowili inspirację dla grup tworzących szeroko pojętą muzykę metalową. Za pierwszy zespół, którego twórczość nawiązywała do dokonań Howarda Phillipsa Lovecrafta uznaje się zespół H.P. Lovecraft z Chicago, którego debiutancki album *H.P. Lovecraft* ukazał się w roku 1967. muzycy ci grali muzykę, w której wymieszane były elementy muzyki folkowej i rockowej. W ciągu kolejnych

²⁶⁴ Filmowe problemy Lovecrafta. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [4 VI 2013]. Dostępny w: <<http://www.hplovecraft.pl/2012/05/08/filmowe-problemy-lovecrafta/>>.

dziesięcioleci pojawiały się liczne, lecz mało znane zespoły, których zarówno twórczość, jak i niekiedy sama nazwa lub tytuły nagrywanych płyt nawiązywały do omawianej twórczości. Do przykładów takich grup zaliczyć można m.in. płytę *Necronomicon* z roku 2004 brytyjskiej grupy Nox Acana grającej muzykę dark ambient (pochodna metalu), *Kadath Decoded* progressive heavy metalowego zespołu Payne's Gray z Niemiec (wydana w roku 1995), oraz wydany w roku 2005 album *Wake Up in the Night of Walpurgis* grupy Unaussprechlichen Kulten pochodzącej z Chile²⁶⁵.

Warto w tym bardzo pobieżnym zestawieniu ująć również dwa przykłady parodystycznego nawiązania do omawianej twórczości, jakimi są albumy *A Very Scary Solstice* (2003) i *An Even Scarier Solstice* (2006) wyprodukowane przez H. P. Lovecraft Historical Society, organizację odpowiedzialną za stworzenie filmów *The Call of Cthulhu* (2005) i *The Whisperer in Darkness* (2011). Obie te płyty zawierają kolejno 25 i 23 piosenki będące parodiami kolęd i innych piosenek bożonarodzeniowych, w których pierwotne odniesienia do św. Mikołaja, prezentów, choinki i innych elementów popkulturowej otoczki Bożego Narodzenia zastąpiono odniesieniami do twórczości Howarda Phillipsa Lovecrafta. W ten sposób np. radosna piosenka *We Wish You a Merry Christmass* stała się utworem *We Wish You a Scary Solstice* (*Życzymy Ci Straszniego Przesilenia*), opowiadający o czerwono nosym reniferze Rudolfe z zaprzęgu św. Mikołaja utwór *Rudolph the Red Nose Reindeer* stał się piosenką *Freddy the Red Brained Mi-Go* nawiązującą do lovecraftowskich potworów Mi-Go, kolęda *Silent Night, Holly Night*, angielski odpowiednik wywodzącej się z Austrii kolędy *Cicha Noc* została przerobiona na utwór *Silent Night, Blasphemous Night*, a piosenka *I saw my Mommy kissing Santa Claus* stała się nagraniem zatytułowanym *I Saw Mommy Kissing Yog-Sothoth*. Warto dodać, że melodia i sposób śpiewania w nagraniach H. P. Lovecraft Historical Society niczym nie różni się od pierwowzorów, przez co nieuważny lub nie znający języka angielskiego słuchacz lub słuchaczka może je pomylić²⁶⁶.

Poza parodiami kolęd i nagraniami mało znanych zespołów grających niszowe odmiany muzyki metalowej temat twórczości Lovecrafta podjął również szereg światowej sławy zespołów. Co prawda również one należą do grona zespołów metalowych, lecz ich sława

²⁶⁵ Muzyka. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [4 VI 2013]. Dostępny w: <<http://www.hplovecraft.pl/lovecraft-w-popkulturze/muzyka/>>.

²⁶⁶ Dz. Cyt.

już dawno wykroczyła poza granice tego środowiska sprawiając, że zespoły te znane są choćby z nazwy również osobom nie słuchającym na co dzień muzyki tego typu. Zespołami, o których mowa w tym punkcie, są Black Sabbath i Metallica.

Pochodzący z brytyjskiego Birmingham zespół Black Sabbath, uznawany za jednego z prekursorów heavy metalu, w którego składzie były takie sławy tego gatunku, jak wokalista Ozzy Osbourne, gitarzysta Tony Iommi i basista Geezer Butler, na swej debiutanckiej płycie *Black Sabbath* z roku 1970 umieścił utwór *Behind the Wall of Sleep*, będący oczywistym nawiązaniem do opowiadania *Beyond the Wall of Sleep*²⁶⁷.

Założony w roku 1981 przez gitarzystę Jamesa Hetfielda i pochodzącego z Danii perkusistę Larsa Urlicha, syna znanego duńskiego tenisisty Torbena Urlicha zespół Metallica, uznawany obecnie za jeden z najważniejszych zespołów metalowych w historii nagrał dwa utwory odwołujące się do omawianej literatury. Był to pochodzący z drugiej płyty zespołu, *Ride the Lightning* (1984) instrumentalny utwór *The Call of Ktulu* (zmiana tytułu w stosunku do oryginału wynikała z konfliktu o prawa autorskie), oraz obecny na trzeciej w dorobku grupy albumie *Master of Puppets* z roku 1986 utwór *The Thing That Should Not Be*, w którym pojawiają się Wielcy Przedwieczni²⁶⁸ i Nyarlathothep. Trzeba zaznaczyć w tym miejscu, że obecność nawiązań do dzieł H.P. Lovecrafta w twórczości zespołu Metallica związana była z zamiłowaniem do tego dorobku żywionym przez Cliffa Burtona, basistę zespołu w pierwszych latach jego istnienia. Muzyk ten zginął w wypadku samochodowym w Szwecji w roku 1986, kiedy to autobus wiozący zespół podczas trasy koncertowej przewrócił się na pobocze²⁶⁹.

W chwili śmierci Howarda Phillipsa Lovecrafta, z uwagi na coraz większe rozprzestrzenianie się wynalazku radia, powstawanie coraz to nowych rozgłośni oraz rosnąca popularność tego środka przekazu jedną z bardziej lubianych przez szerokie masy rozrywek były słuchowiska radiowe. Jedynym z najbardziej znanych przykładów tego typu audycji jest owiana znacznie przesadzoną legendą audycja *Wojna Światów* George'a Orsona Wellesa z roku 1938 na podstawie opowieści pod tym samym tytułem Herberta

²⁶⁷ Dz. Cyt.

²⁶⁸ Pradawne istoty przybyłe z odległych części kosmosu lub z innych wymiarów, władające dawniej Ziemią; m.in. Cthulhu.

²⁶⁹ Muzyka. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [4 VI 2013]. Dostępny w: <<http://www.hplovecraft.pl/lovecraft-w-popkulturze/muzyka/>>.

George'a Wellsa. Wbrew obiegowej opinii audycja ta nie wywołała ogólnie amerykańskiej paniki, budząc przerażenie jedynie u części słuchaczy radia CBS nadającego w granicach niewielkiego stanu New Jersey na wschodnim wybrzeżu USA .

CBS, stacja radiowa odpowiedzialna za emisję *Wojny Światów* Wellesa w święto Halloween 30 X 1938 roku, 1 XI 1945 r. wyprodukowało słuchowisko na podstawie opowiadania *The Dunwich Horror*, będące pierwszą tego typu adaptacją omawianej twórczości. W późniejszym okresie kilkakrotnie powracano do pomysłu adoptowania utworów Lovecrafta w ten sposób, czego efektem były m.in. audycje *The Rats in the Walls* radia Black Mass z roku 1964, *Beyond the Wall of Sleep* radia Mind Webs z roku 1983, *At the Mountains of Madness* firmy Atlanta Radio Theater Company z roku 1995, oraz *The Call of Cthulhu* firmy The Middlebury Radio Theater of Thrills & Suspense i *The Shadow Over Innsmouth* firmy Dark Adventure Radio Theatre, oba z roku 2008²⁷⁰.

Kolejnym segmentem utworów nawiązujących do twórczości Howarda Phillipsa Lovecrafta są gry. W obrębie współczesnej rozrywki funkcjonuje szereg typów gier wywodzących się z rozrywek znanych ludzkości od wieków. Zasadniczo są to gry karciane, gry planszowe oraz gry wyobraźni, tzw. Role Playing Games (RPG), które są swoistą formą teatru eksperymentalnego, w którym aktorzy (w tym wypadku gracze) odgrywają wybrane przez siebie role kierując się przy tym zasadami i podpowiedziami dawanymi im przez reżysera (w tym wypadku Mistrza Gry, osoby kierującej rozgrywką), które tylko ogólnie zarysowują fabułę rozgrywki. Jest to zatem połączenie teatru nastawionego na interakcję z widzami i ich udział w odgrywanym przedstawieniu, oraz pewnej formy opowieści hipertekstowej podzielonej na części, między którymi czytelnik może przechodzić po przeczytaniu kolejnej z nich w zależności od dokonywanych przezeń wyborów postępowania bohatera lub bohaterki takiej powieści. Wszystkie wymienione powyżej kategorie gier zawierają się też w odrębnej kategorii gier komputerowych – na ekranach monitorów komputerów stacjonarnych i przenośnych, oraz na coraz szerszej gamie konsol grać można w elektroniczne wersje wielu znanych ludzkości gier.

²⁷⁰ Lovecraft Dramatizations [W:] <http://hplovecraft.com> [online] [4 VI 2013]. Dostępny w: <<http://hplovecraft.com/popcult/dramas.aspx> Lovecraft Dramatizations >.

Gry powstałe na podstawie dorobku Howarda Phillipsa Lovecrafta podzielić można na:

- gry planszowe;
- gry RPG;
- gry karciane
- gry komputerowe.

W segmencie gier planszowych najciekawszymi przykładami są gry *Horror in Arkham* Kevina Wilsona i Richarda Laniusa i *Elder Sign* tych samych autorów. Grając w pierwszą z tych gier gracze i graczki przeżywają przygodę w mieście Arkham, gdzie mają nie dopuścić do przebudzenia jednego ze Starszych Bóstw. Druga z gier stanowi w gruncie rzeczy bardziej rozbudowaną kontynuację *Horror in Arkham*²⁷¹.

Wśród gier RPG, których twórcy w swej pracy czerpali inspirację z twórczości H.P. Lovecrafta prawdopodobnie najważniejszym tytułem jest *Call of Cthulhu* wydawnictwa Chaosium Inc. z roku 1981. Do tej gry powstała cała seria aż 11 dodatków rozbudowujących i urozmaicających prowadzoną rozgrywkę.

Jeżeli chodzi o gry karciane, to jedną z najbardziej popularnych i udanych produkcji tego typu jest gra *Munchkin Cthulhu*, będąca jedną z szeregu rozwinięć gry *Munchkin*, m.in. *Munchkin Bites*, *Munchkin Fu*, *Munchkin of Carreabian* i *Munchkin Zombies*. Wszystkie gry z tej serii to w istocie parodie karcianych gier RPG – zamiast „poważnych” postaci i potworów występujących zazwyczaj w grach tego typu, tj. Zombie, Wampiry itd., w grze *Munchkin* pojawiają się tu postaci w rodzaju Krasulhu, czyli postaci demonicznej krowy wzorowanej na „lovecraftowskim” Cthulhu, a zamiast „normalnych”, dokładnie określonych zasad w instrukcji gry pojawiają się m.in. zalecenia, by w razie braku rozstrzygnięcia co do dowolnego elementu rozgrywki po prostu wyłonić takie rozstrzygnięcie w trakcie kłótni.

Segment gier komputerowych opartych na dorobku pisarskim Lovecrafta jest przypuszczalnie najszerszym segmentem w całej grupie gier odnoszących się do tego dorobku. Programiści wielu firm z całego świata stworzyli wiele tytułów zarówno bezpośrednio odnoszących się do tej twórczości, m.in. *Call of Cthulhu: Dark Corners of the Earth* firmy Headfist Productions z roku 2005, jak również gry nawiązujące jedynie

²⁷¹ Horror w Arkham. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [4 VI 2013]. Dostępny w:<
<http://www.hplovecraft.pl/lovecraft-w-popkulturze/gry/planszowki/horror-w-arkham/>>.

w nieznacznym stopniu do tego dorobku lub jego elementów, m.in. seria *Alone in the Dark* francuskiej firmy Eden Games.

Ostatnim elementem niezwykle szerokiej grupy produktów i utworów powstałych z inspiracji twórczością H.P. Lovecrafta są szeroko pojęte akcje podejmowane w Internecie, całe strony i serwisy prowadzone w tym środowisku. Wybór tego typu stron jest niezwykle szeroki – od blogów zawierających komiksy (m.in. *Misadventures of Hello Cthulhu*), poprzez różnego rodzaju strony fanowskie, pojedyncze memy i gify²⁷² skończywszy zaś na stornach szerszych, poza internetowych często działań. Do najciekawszych tego typu akcji należy niewątpliwie festiwal filmowy krótkich form inspirowanych omawianą twórczością o nazwie *H.P. Lovecraft Film Festival*. Pierwsza edycja tego festiwalu odbyła się w roku 1995, a jej organizatorem był Andrew Migliore, który do czasów obecnych organizuje ten przegląd filmowy dwa razy do roku w Portland i Los Angeles²⁷³. Innym ciekawym przykładem takich właśnie inspirowanych twórczością H.P. Lovecrafta działań jest para-polityczna inicjatywa *Cthulhu for President*. Po raz pierwszy przeprowadzono ją w roku 2008 w Stanach Zjednoczonych jako specyficzny wyraz sprzeciwu wobec bezsensowności przeprowadzania wyborów prezydenckich, w trakcie których wielu obywateli i obywaterek oddaje głos na tzw. „Mniejsze zło”. Wyrazem sprzeciwu w tej akcji jest hasło „Cthulhu for President. Why vote for a lesser evil?” (Cthulhu na Prezydenta. Dlaczego głosować na mniejsze Zło?). w ramach tej akcji prowadzono stronę internetową oraz rozwieszano w wielu miastach USA plakaty wyborcze zachęcające do głosowania na Cthulhu.

Tak oto, w zasadniczy sposób przedstawia się kwestia obecności nawiązań do twórczości H.P. Lovecrafta w różnych obszarach współczesnej popkultury świata zachodniego. Przyjrzyjmy się teraz analogicznemu zjawisku występującemu w Polsce.

Inspiracje twórczością H.P. Lovecrafta w polskiej popkulturze.

Podobnie jak w reszcie świata zachodniego, również w polskiej literaturze pojawił się szereg utworów nawiązujących do omawianej twórczości. Były to zarówno oowiadnia

²⁷² Memy i gify to odpowiednio obrazki opatrzone krótkim, zawierającym kilka słów komentarzem i krótkie filmiki lub animacje komentujące, najczęściej w żartobliwy lub prześmiewczy sposób jakiś fragment rzeczywistości. <http://pl.wikipedia.org/wiki/Mem> ;

²⁷³ <http://www.hplfilmfestival.com/> [online] [4 VI 2013]. Dostępny w:< <http://www.hplfilmfestival.com/> / >.

w całości inspirowane tym dorobkiem, jak i pojedyncze wątki i nawiązania pojawiające się w utworach, których całokształt nie miał nic wspólnego z dorobkiem H.P. Lovecrafta.

Do pierwszej grupy utworów zaliczają się opowiadania obecne w tomie *Przejście* wydawnictwa *Copernicus Corporation* z roku 2005, zawierające 9 opowiadań m.in. Roberta P. Lipskiego, znanego pisarza kryminałów Konrada T. Lewandowskiego i znanego pisarza fantasy Rafała Dębskiego²⁷⁴. Innym przykładem tego typu utworów jest dwukrotnie wydany *Neronomicon* pod redakcją Krzysztofa Azarewicza²⁷⁵. Warto w tym punkcie wspomnieć również o powieści *Hell P* Eugeniusza Dębskiego z roku 2008, powieści interaktywnej (hipertekstowej) *Zaginiony* Beniamina Muszyńskiego z roku 2011 i o zbiorze pastiszy opowiadań Lovecrafta *Cienie spoza czasu* wrocławskiego wydawnictwa Dobre Historie z roku 2012²⁷⁶.

Do drugiej grupy utworów, czyli książek i opowiadań zawierających jedynie pojedyncze elementy nawiązujące do twórczości H.P. Lovecrafta należy m.in. mini powieść *Król Bólu i pasikonik* Jacka Dukaja, w której pojawia się organizacja o nazwie *Cthulhu*. Innym przykładem takiego nawiązania jest obecność księgi *Necronomicon* w tzw. Trylogii Husyckiej Andrzeja Sapkowskiego. Reynevan von Bielau, XV-wieczny górnośląski zielarz i medyk, absolwent Uniwersytetu Karola w Pradze, w swych zbiorach zarekwirowanych przez straż miejską w Oleśnicy posiadał egzemplarz *Nerconomiconu*, co kilkakrotnie wspomniane jest na kartach *Narrenturmu* i *Luxperpetua*, pierwszej i ostatniej części tej trylogii.

Innym przykładem omawianego zjawiska jest opowiadanie *Jakub na tropach Yeti* Andrzeja Pilipiuka, polskiego pisarza science-fiction, zawarte w tomie opowiadań *Wieszać każdy może*, piątym z serii antologii o przygodach Jakuba Wędrowycza, chłopca pochodzącego z Lubelszczyzny, zdegenerowanego pijaka i egzorcysty-amatora walczącego z różnej maści potworami. Wędrowcz jest najbardziej popularną postacią wykreowaną przez Andrzeja Pilipiuka. W omawianym opowiadaniu Jakub Wędrowycz rusza na poszukiwania Yeti, legendarnego czelokształtengo potwora mieszkającego w Himalajach. W trakcie swej wędrówki Wędrowycz spotyka innego, podobnego do

²⁷⁴ Zob. Bibliografia poz. 112.

²⁷⁵ Zob. Bibliografia poz. 110 i 111.

²⁷⁶ Cthulhu w Polsce. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [4 VI 2013]. Dostępny w:<
<http://www.hplovecraft.pl/mitologia-cthulhu/literatura/cthulhu-w-polsce/>>.

ośmiornicy potwora, którego uśmierca. Opowiadając o nim mówi, że [to] *powiedziało, że nazywa się Ktulu*.

W grupie utworów plastycznych warto wspomnieć o grupie artystów tworzących grafiki nawiązujące do twórczości H.P. Lovecrafta. Twórcami tymi są Kamil „Lupus” Boettcher, Szymon Kłapa, Marcin Król i Piotr Rulikowski. Boettcher i Rulikowski tworzą dość tradycyjne w formie rysunki – pierwszy z nich uprawia twórczość nawiązującą bardziej do do stylistyki rysunku komiksowego, z nieco odrealnionymi, wykrzywionymi kształtami, drugi zaś brnie w swych dziełach w stylistykę artystycznej, naturalistycznej kreski. Z kolei Kłapa i Król tworzą grafiki w wyrażnie komputerowej stylistyce - grafiki Kłapy to dalece obrobione komputerowo zdjęcia realnie istniejących miejsc, zaś utwory Króla to grafiki generowane od podstaw przy użyciu zaawansowanych programów do tworzenia grafiki 2D.

Polska kinematografia, w odróżnieniu od swego amerykańskiego odpowiednika nie wygenerowała do roku 2012 nie wzbogaciła się o ani jeden obraz nawiązujący do omawianego dorobku. Już po zakończeniu okresu recepcji omawianej twórczości, tj. na początku stycznia 2013 r. serwis hplovecraft.pl poinformował o rozpoczęciu zbierania funduszy na realizację filmu *Muzyka Ericha Zanna*. Akcja zbierania funduszy na ten cel prowadzona jest międzynarodowo, lecz autor pomysłu na ten film, jego planowany reżyser i scenarzysta, Artur Filipowicz jest Polakiem i zajmuje się pół amatorsko kręceniem filmów²⁷⁷.

W zakresie twórczości muzycznej, nad dorobkiem H.P. Lovecrafta pochyliło się zaledwie kilka zespołów. Był to ambientowy zespół 21 Grams z płytą *The Music of Erich Zann* z 2011 roku, doom metalowy Evangelist, na którego płycie *In Partibus Infidelium* (również z 2011 r.) umieszczone zostały dwa utwory nawiązujące do dorobku H.P. Lovecrafta - *Ulterior Gods* i *Cthulhu Rising*, oraz grający muzykę elektro zespół Tesla Power, na którego debiutanckim albumie *Tesla Power* pojawił się utwór *Apokalipsa wg. HPLa*²⁷⁸.

²⁷⁷ Muzyka Ericha Zanna – polski film. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [4 VI 2013]. Dostępny w:< <http://www.hplovecraft.pl/2013/01/08/muzyka-ericha-zanna-polski-film/>>.

²⁷⁸ Muzyka. [W:] <http://www.hplovecraft.pl> [online] [4 VI 2013]. Dostępny w:< <http://www.hplovecraft.pl/lovecraft-w-popkulturze/muzyka/>>.

Jeżeli chodzi o gry, to najważniejszymi z bardzo niewielu utworów, czy raczej produktów tego typu stworzonych w Polsce są oficjalny dodatek do gry RPG *Call of Cthulhu* zatytułowany *Twierdza Wron*²⁷⁹, *Skrót do R'lyeh — almanach mistrza gry* Miłosza Brzezińskiego do gry *Call of Cthulhu*²⁸⁰ oraz *De Profundis – gra na pograniczu szaleństwa* Michała Oracza²⁸¹.

W zakresie innych, w tym internetowych działań inspirowanych twórczością H.P. Lovecrafta wymienić trzeba przede wszystkim obecność wielokrotnie w tej pracy cytowanego portalu hplovecraft.pl, a także polskie strony poświęcone inicjatywie *Cthulhu na Prezydenta*, (<http://wybierz-wieksze-zlo.pl/> i <http://przedwieczny.prv.pl/>) której pierwsza polska edycja miała miejsce w roku 2010. Ponadto w polskim Internecie twórczość Lovecrafta zaistniała całą serią stron internetowych różnych osób piszących na bardzo różnorodne tematy. Warto wymienić tutaj choćby blog internetowy *Gotuj z Cthulhu*, na którym pojawiają się proste przepisy kulniarne zawierające liczne odniesienia do niektórych postaci z omawianej twórczości. Reprezentatywny jest w tej kwestii następujący fragment:

Wywar milutko bulgocze, a my zaczynamy kroić mięsko. Kroimy je drobno, zwłaszcza boczek — duże kawałki tłustego mięsa nie każdemu smakują; zdarza się, że gość odpluwa je dyskretnie, niczym Shub-Niggurath staruszki²⁸².

Ponadto na polskich serwisach internetowych zauważalna jest obecność coraz większej liczby tzw. memów i gifów. Jeden z największych polskich serwisów zawierających wstawiane przez internautów i internautki memów, czyli portal Demotywatory.pl oferuje dostęp do ok. 40 obrazków tego typu. Ich treść zwykle odnosi się albo do akcji *Cthulhu na prezydenta*, albo podkreśla niezwykle cechy tej istoty (niezwycięzalność, potęgę), lub też jest wizerunkiem stworzeń lub zjawisk budzących skojarzenia z Cthulhu (m.in. zdjęcia morskich wodorostów unoszących się wśród fal blisko brzegów tropikalnej wyspy oraz przepowiadająca wyniki meczów na Euro 2012 ośmiornica Paul).

²⁷⁹ Twierdza Wron. MAG, Warszawa 2001.

²⁸⁰ Brzeziński M., *Skrót do R'lyeh — almanach mistrza gry*. Portal, Gliwice 2010.

²⁸¹ Oracz M., *De Profundis. Gra na pograniczu szaleństwa*. Portal, Gliwice 2001.

²⁸² <http://gotujzcthulhu.wordpress.com/page/2/> [online] [4 VI 2013]. Dostępny w: <<http://gotujzcthulhu.wordpress.com/page/2/>>.

Powyższy przegląd nawiązań do dzieł Howarda Phillipsa Lovecrafta w utworach należących do wielu różnych dziedzin sztuki autorstwa artystów zarówno zagranicznych, jak i polskich pokazuje, że twórczość ta dobrze przyjęła się wśród szeroko pojętej publiczności czytającej, co wyraża się m.in. przez szeroki oddźwięk tej twórczości w wielu dziedzinach sztuki. O ile jednak opisywana obecność w popkulturze krajów zachodnich jest bardzo wyraźna i objawia się z wielką mocą w wielu obszarach, o tyle w Polsce obecność takich nawiązań jest relatywnie niska, co nie równa się jednak bynajmniej jej całkowitemu braku. Można wysunąć na tej podstawie wniosek, że jakkolwiek nadal w tej materii jest dużo do zrobienia, już obecnie polscy twórcy chcący nawiązywać w swej działalności artystycznej do omawianego dorobku mają całkiem szerokie i solidne podstawy do takich działań.

Podsumowanie

W treści niniejszego opracowania przeanalizowaliśmy życie i twórczość Howarda Phillipsa Lovecrafta, żyjącego w latach 1890-1937 amerykańskiego pisarza grozy uznawanego za jednego z klasyków tego gatunku, a także obecność jego dorobku na polskim rynku wydawniczym i w polskich bibliotekach, a także sprawdziliśmy jak bardzo ta obecność wpływa na polską kulturę popularną. Wyniki tych badań zestawiliśmy z sondażem przeprowadzonym w stosunku do analogicznego zjawiska występującego na amerykańskim rynku wydawniczym oraz w ramach kultury popularnej krajów zachodnich.

W świetle przeprowadzonych badań i analiz widać wyraźnie, że polska recepcja twórczości omawianego autora wyraźnie odstaje od recepcji tej twórczości zachodzącej choćby w Stanach Zjednoczonych. Mniej polskich wydawców i w mniejszej liczbie tytułów powzięło się publikowania tej twórczości w Polsce. Również mniejszy jest zakres utworów Howarda Phillipsa Lovecrafta, które ukazały się w naszym kraju w stosunku do liczby tytułów tego pisarza, które opublikowano w USA. Rozdźwięk w tym zakresie przekłada się również na różnice w recepcji twórczej tego dorobku. Liczba nawiązań w twórczości wszystkich typów w Polsce jest na tle liczby nawiązań obecnych w kulturze krajów zachodnich z USA na czele jest bardzo niski, nawiązania takie nie są obecne również we wszystkich typach twórczości. Wyniki te są naturalnie ze sobą powiązane – niewielka liczba publikacji i utworów będących w obiegu na polskim rynku wydawniczym nieuchronnie przekłada się na stosunkowo niewielką świadomość ogółu społeczeństwa o istnieniu tego dorobku.

Równocześnie, przy stosunkowo niewielkiej liczbie tytułów zauważalna jest znaczna obecność omawianej literatury w zbiorach bibliotek różnych typów. Na przykładzie Wrocławia widać, że omawiany dorobek cieszy się zainteresowaniem bibliotekarzy, a przede wszystkim użytkowników bibliotek różnych typów, co przekłada się na obecność wielu egzemplarzy wielu tytułów z zakresu tej twórczości w księżnicach różnych typów. Pomimo zauważalnych braków choćby w bibliotekach uczelni wyższych, przede wszystkim w sieci bibliotek Uniwersytetu Wrocławskiego przyznać należy, że ogół

użytkowników na terenie Wrocławia ma zapewniony dobry dostęp do dorobku pisarskiego Howarda Phillipsa Lovecrafta. Ten stan rzeczy możliwy jest dzięki szczególnie licznej obecności tego dorobku w bibliotekach publicznych działających w stolicy Dolnego Śląska. Dobre wyniki badań dostępności tego dorobku we Wrocławiu wskazują na to, że najprawdopodobniej podobna sytuacja ma miejsce w skali całego kraju.

Jaki tak więc jest stan recepcji omawianej twórczości w Polsce obecnie, tj. Pod koniec pierwszej połowy 2013 roku, i jakie prognozy się zarysowują w tym względzie? Obecny stan recepcji twórczości H.P. Lovecrafta w Polsce na tle osiągnięć krajów zachodnich w tym zakresie jest stosunkowo niski, co nie oznacza jednak zupełnego braku tej recepcji. Dotychczasowa liczba wydanych utworów tego pisarza na krajowym rynku wydawniczym jest całkiem znaczna i obejmuje większą część jego dorobku beletrystycznego. Duża liczba wydanych utworów wraz z nie małą liczbą opublikowanych antologii zapewnia dość dobry dostęp do prozatorskiej części omawianego dorobku. Zdecydowanie gorsza sytuacja zarysowuje się na tle innych pól aktywności pisarskiej tego twórcy – szczególnie mało opublikowanych zostało jego wierszy i listów, jakże ważnych dla zrozumienia życia i twórczości Howarda Phillipsa Lovecrafta.

Podsumowując, pomimo nie małych osiągnięć polskiego ruchu wydawniczego i czytelnictwa w zakresie recepcji twórczości Howarda Phillipsa Lovecrafta nadal dużo jest na tym polu do osiągnięcia. Jak się jednak zarysowują perspektywy dla działań w tym zakresie?

Biorąc pod uwagę znaczną liczbę (aż trzy publikacje) premierowych lub opublikowanych w zupełnie nowym przekładzie dzieł H.P. Lovecrafta, które ukazały się w Polsce na przełomie lat 2012-2013, a także prężne działania zespołu redaktorów serwisu hplovecraft.pl, co z pewnością związane jest z tym, że właśnie w roku 2012 minęło 75 lat od śmierci tego pisarza, pozwala przypuszczać, że w najbliższym czasie omawiany dorobek pisarski wejdzie już w pełni w nowy, bardziej intensywny jak dotychczas etap recepcji w Polsce.

Ankesy

Aneks 1

Recepcja twórczości H.P. Lovecrafta

w Polsce

Bibliografia za lata 1956-2012

1. Twórczość Lovecrafta

1. Koszmar z Innsmouth [/ tłum. Andrzej Wermer [Marian Eile]// Przekrój .- 1959 - 60, nr 766 – 71.

2. Kolor, który spadł z nieba [The Colour out of space] / tłum. H. Olekinaz [Ludwik Jerzy Kern] // Przekrój .- 1961, nr 849 – 51.

3. Zimno [Cool Air] / tłum. Toe [Ludwik Jerzy Kern] // Przekrój .- 1961, nr 855.

4. Okropność w Dunwich [The Dunwich horror]/ tłum. Franciszek Welczar [Wanda Błońska-Wolfahrt] // Przekrój .- 1967 , nr 1145-1148.

5. Potwór na progu [The Thing on the Doorstep] / tłum. Franciszek Welczar [Wanda Błońska-Wolfahrt] // Przekrój .- 1968 , nr 1220.

6. Sen [Hypnos] / tłum. Franciszek Welczar [Wanda Błońska-Wolfahrt] // Przekrój 1970 , nr 1300 , s. 13.

7. W otchłani [Dagon] / przeł. Arnold Mostowicz // Ty i ja 1973 , nr 7.

8. Białe Statek [The White Ship]/ przeł. Mariusz Wesołowski // Przekrój 1981, nr 1872.

9. HPL Weird Fiction : Nie budź drzemających demonów / Redakcja M. EID ;

Wybór: Marek S. Nowowiejski ; il. Dariusz Wąż.- Warszawa: SFAN-Club, 1981.- 100 s.

Zawiera:

- *Potwór na progu* [The Thing on a doorstep] [tłum.a nie podano];
- *Okropność w Dunwich* [The Dunwich horror] [tłum. Franciszek Welczar];
- *Sen* [The Evil Clagaryman] [tłum. Franciszek Welczar];

- *Zimno* [*Cool Air*] [tłum. TOP];
- *Biały statek* [*The White Ship*] [tłum. Mariusz Wesołowski];
- *W otchłani* [*Dagon*] [tłum. Andrzej Wermer];
- *Koszmar z Innsmouth* [*The Shadow over Innsmouth*] [tłum. Andrzej Wermer];

10. Duch ciemności (dedykowane Robertowi Blochowi) [*The Haunter of the Dark*] / tłum. Ryszarda Grzybowska // Przegląd Techniczny.- 1982, nr 13-15 [z notą M. Wydmucha o autorze].

11. Z tamtego świata / tłum. Jacek Mikoś // Fikcje .- 1983 , nr 4.

12. Zew Cthulhu / tłum. Ryszarda Grzybowska ; wybór i słowo wstępne Marek Wydmuch ; il. Władysław Brykczyński.- Warszawa : Czytelnik, 1983.- 313 s.

Zawiera:

- *Zew Cthulhu* [*The Call of Cthulhu*];
- *Widmo nad Innsmouth* [*Shadow over Innsmouth*];
- *Kolor z przestworzy* [*The Colour Out of Space*];
- *Szepty w ciemności* [*The Whisperer In Darkness*];
- *Duch Ciemności* [*The Haunter of the Dark*];
- *Koszmar w Dunwich* [*The Dunwich Horror*];
- *Muzyka Ericha Zanna* [*The Music of Erich Zann*].

13. Hypnos / tłum. Jacek Mikoś // Fikcje .- 1984 , nr 13.

14. Potwór na progu / tłum. Franciszek Welczar.- Warszawa : Terra Phantasia 1984.- 96 s.

Zawiera:

- *Potwór na progu* [*The Thing on a Doorstep*] [tłumacza nie podano]
- *Okropność Dunwich* [*The Dunwich Horror*] [tłum. Franciszek Welczar];
- *Sen* [*The Evil Clagaryman*] [tłum. Franciszek Welczar];
- *Zimno* [*Cool Air*] [tłum. TOP];
- *Koszmar z Innsmouth* [*Shadow over Innsmouth*] [tłum. Andrzej Wermer].

15. Odszczepienie / tłum. Grzegorz Iwanciw // Fakty .- 1985 , nr 9 .

16. Świątynia : Rękopis znaleziony na Wybrzeżu Jukatana / tłum. Mieczysław Dutkiewicz // Fantastyka .- 1985 , nr 38. [z notą o autorze].

17. Dagon // tłum. Arnold Mostowicz. (W:) Droga do science-fiction, tom II: od Wellsa do Heinleina. pod red. Jamesa E. Gunn ; [red. pol. wyd. Wiktor Bukato].- Warszawa : Alfa 1986.- 496 s.

18. Pamięci Roberta Erwina Howarda // tłum. Piotr W. Cholewa (w:) Płomień Assurbanipala // Robert E. Howard; tłum.. Piotr W. Cholewa.- Warszawa : Iskry, 1986.

19. Familia / tłum. Jerzy Płudowski (W:) *Strofy z dreszczykiem*. pod red. Roberta Stillera.- Warszawa : Iskry 1986. [wiersz ; sonet XXVI poematu *Fungi from Yuggoth*]

20. Klucz / tłum. Jerzy Płudowski (W:) *Strofy z dreszczykiem*. pod red. Roberta Stillera.- Warszawa : Iskry 1986. [wiersz ; sonet III poematu *Fungi from Yuggoth*]

21. Księga / tłum. Jerzy Płudowski. (W:) *Strofy z dreszczykiem*. pod red. Roberta Stillera.- Warszawa : Iskry 1986. [wiersz ; sonet I poematu *Fungi from Yuggoth*]

22. Pościg / tłum. Jerzy Płudowski (W:) *Strofy z dreszczykiem*. pod red. Roberta Stillera.- Warszawa : Iskry 1986. [wiersz ; sonet II poematu *Fungi from Yuggoth*]

23. Rozpoznanie / tłum. Jerzy Płudowski (W:) *Strofy z dreszczykiem*. pod red. Roberta Stillera.- Warszawa : Iskry 1986. [wiersz ; sonet III poematu *Fungi from Yuggoth*]

24. Studnia / tłum. Jerzy Płudowski (W:) *Strofy z dreszczykiem*. pod red. Roberta Stillera.- Warszawa : Iskry 1986. [wiersz ; sonet XI poematu *Fungi from Yuggoth*]

25. Wzgórze / tłum. Jerzy Płudowski (W:) *Strofy z dreszczykiem*. pod red. Roberta Stillera.- Warszawa : Iskry 1986. [wiersz ; sonet VII poematu *Fungi from Yuggoth*]

26. Chłodny powiew [Cool Air] / tłum. Grzegorz Iwanciw // Fakty .- 1988 , nr 9 .

27. Rycina w nawiedzonym domu [The Picture in the house]. (W:) Dracula (pismo Śląskiego Klubu Fantastyki) [tłum. Roman A. Lewandowski]—198?.

28. W Górach Szaleństwa [At the Mountains of the Madness]/ tłum. Michał Wroczyński ; il. Klaudiusz Majkowski.- Warszawa : As-Editor, 1990.- 107 s.

29.Przypadek Charlesa Dextera Warda [The Case of Charles Deuter Ward] / tłum. z ang. Michał Wroczyński ; il. Grzegorz Komorowski.- Warszawa : AS-Editor : Nowe Wydawnictwo Polskie, 1991.- 143 s.

30. Szepczący w ciemności / tłum. Ryszarda Grzybowska ; il. Maciej Sadowski.- Warszawa : "Colibri" : "RTW", 1992.- 216 s.

Zawiera:

- *Zew Cthulhu* [The Call of Cthulhu];
- *Widmo nad Innsmouth* [Shadow over Innsmouth];
- *Kolor z przestworzy* [The Colour Out of Space];
- *Szepczący w ciemności* [The Whisperer In Darkness];
- *Duch Ciemności* [The Haunter of the Dark];
- *Koszmar w Dunwich* [The Dunwich Horror];
- *Muzyka Ericha Zanna* [The Music of Erich Zann].

[Wznowienie *Zewu Cthulhu* z roku 1983, bez wstępu M. Wydmucha]

31. A Familiale / tłum. Leszek Lachowiecki. (w:) *Danse macabre—wybór wierszy*. pod. red. Leszka Lachowieckiego i Dariusza Gatnera. Warszawa 1993. [wiersz ; sonet XXVI poematu *Fungi from Yuggoth*]

31. B Klucz / tłum. Leszek Lachowiecki. (w:) *Danse macabre—wybór wierszy*. pod. red. Leszka Lachowieckiego i Dariusza Gatnera. Warszawa 1993. [wiersz ; sonet III poematu *Fungi from Yuggoth*]

31. C Księga / tłum. Leszek Lachowiecki. (w:) *Danse macabre—wybór wierszy*. pod. red. Leszka Lachowieckiego i Dariusza Gatnera. Warszawa 1993. [wiersz ; sonet I poematu *Fungi from Yuggoth*]

31. D Pościg / tłum. Leszek Lachowiecki. (w:) *Danse macabre—wybór wierszy*. pod. red. Leszka Lachowieckiego i Dariusza Gatnera. Warszawa 1993. [wiersz ; sonet II poematu *Fungi from Yuggoth*]

31. E Rozpoznanie / tłum. Leszek Lachowiecki. (w:) *Danse macabre—wybór wierszy*. pod. red. Leszka Lachowieckiego i Dariusza Gatnera. Warszawa 1993. [wiersz ; sonet III poematu *Fungi from Yuggoth*]

32. Dagon / tłum. Robert P. Lipski ; il. Ewa Joanna Rozum .- Warszawa : Wydawnictwo S. R. , 1994.- 130 s.

Zawiera:

- *Dagon* [*Dagon*];
- *Hypnos* [*Hypnos*];
- *Arthur Jermyn* [*Arthur Jermyn*];
- *Zeznania Randolpha Cartera* [*The Statement of Randolph Carter*];
- *Przemiana Juana Romero* [*The Transition of Juan Romero*];
- *Festyn* [*The Festiwal*];
- *Zły duchowny* [*The Evil Clergyman*];
- *Z otchłani* [*From Beyond*];
- *Księżycowe moczary* [*The Moon-Bog*];
- *Bestia w jaskini* [*The Beast In the Cave*].

[Pierwsza edycja tłumaczeń R.P. Lipskiego, tom I serii wydawnictwa S.R.]

33. Reanimator / tłum. Robert P. Lipski ; il. Michał Kraszewski i Ewa Joanna Rozum.- Warszawa : Wydawnictwo S. R., 1995.- 277 s.

Zawiera:

- *Koszmar w Red Hook* [*The Horror At Red Hook*];
- *Nienazwane* [*The Unnamable*];
- *Alchemik* [*The Alchemist*];

- *Przerażający Staruch* [*The Terrible Old Man*];
- *Dziwny, wysoki dom wśród mgieł* [*The Strange, High House In the Mist*];
- *Reanimator* [*Herbert West – Reanimator*];
- *W górach szaleństwa* [*At the Mountains of Madness*];
- Krótka bibliografia (Artur Marciniak).

[Tom II serii wydawnictwa S.R.]

34. W poszukiwaniu nieznanego Kadath / tłum. Robert Lipski , Andrzej Ledwożyw ; il. Hubert Czajkowski , Ewa Joanna Rozum.- Warszawa : Wydawnictwo S. R., 1996.- 332 s.

Zawiera:

[tłum. przez R. Lipskiego]

- *Poza murem snu* [*Beyond the Wall of Sleep*];
- *Grobowiec* [*The Tomb*];
- *Poezja i bogowie* [*Poety and Gods*];
- *Obcy* [*The Outsider*];
- *Drzewo* [*The Tree*];
- *Koty Ultharu* [*The Cats of Ulthar*];
- *Zagłada Sarnathu* [*The Doom That Came to Sarnath*];
- *Droga Iranona* [*The Quest of Iranon*];
- *Zewnętrzni bogowie* [*The Other Gods*];
- *Celephais* [*Celephais*];
- *Polaris* [*Polaris*];
- *Biały statek* [*The White Ship*];
- *Srebrny klucz* [*The Silver Key*];
- *Poprzez bramy srebrnego klucza* [*Through the Gate of the Silver Key*];

[tłum. przez A. Ledwożywa]

- *W poszukiwaniu nieznanego Kadath* [*The Dream Quest of Unknown Kadath*].

[Tom III serii wydawnictwa S.R.]

35. Kolor z przestworzy / tłum. Ryszarda Grzybowska ; il. Ewa Joanna Rozum , Piotr Wyskok.- Warszawa : Wydawnictwo S. R., 1996.- 352 s.

Zawiera:

- *Zew Cthulhu* [*The Call of Cthulhu*];
- *Widmo nad Innsmouth* [*The Shadow over Innsmouth*];
- *Kolor z przestworzy* [*The Colour out of Space*];
- *Szeptający w ciemności* [*The Whisperer In the Darkness*];
- *Duch Szaleństwa* [*The Haunter of the Dark*];

- Koszmar w Dunwich [The Dunwich Horror].

[Okrojona wersja książki *Zew Cthulhu* z 1983 r., Tom IV serii wydawnictwa S.R.]

36. Kruk.- 1997 , nr.1.

Zawiera:

- *Azathoth* [Azathoth];

- *Historia Necronomiconu* [History of the Necronomicon];

- *Księga* [The Book];

- List Lovecrafta do Maurice'a W. Moego;

- *Muzyka Ericha Zanna* [The Music of Erich Zann];

- *Pamięć*;

- *Pełzający chaos* [The Crawling Chaos]/ H. P. Lovecraft, Elizabeth Berkeley;

- *Potomek* [The Descendant];

- *Rzecz w świetle księżyca* [The Thing in the Moonlight];

- *Z otchłani czasu* [Out of the Æons] / H. P. Lovecraft, Hazel Heald;

37. Ukochani zmarli / tłum. Andrzej Ledwożyw ; il. Ewa Joanna Rozum , Piotr Wyskok.-

Warszawa : Wydawnictwo S. R, 1997.- 303 s.

Zawiera:

- "Poprawki" Lovecrafta August Derleth [przekład nieznanego autorstwa wstępu do książki *The Horror in the Museum and Other Revisions*, co nie zostało odnotowane w tej edycji];

- *Skrzydłata śmierć* [Winged Death];

- *Z otchłani czasu* [Out of the Æons];

- *Ukochani zmarli* [The Loved Dead];

- *Pożeracz duchów* [The Ghost-Eater];

- *Sploty meduzy* [Medusa's Coil];

- *Wzgórze* [The Mound];

- *Elektryczny kat* [The Electric Executioner];

- *Groza na Plaży Martina* [The Horror at Martin's Beach];;

- *Nocny ocean* [The Night ocean].

[Tom VI serii wydawnictwa S.R.]

38.Coś na progu / tłum. Robert P. Lipski ; il. Lucyna Talejko-Kwiatkowska (projekt);

Piotr Chojnacki (zdjęcie).- Poznań : Zysk i S-ka, 1999.- 241 s.

Zawiera:

- *Ogar* [*The Hound*];
- *Piekielna ilustracja* [*The Picture In the House*];
- *Coś na progu* [*The Thing on the Doorstep*];
- *W grobowcu* [*In the Vault*];
- *Świątynia* [*The Temple*];
- *Przyczajona groza* [*The Lurking Fear*];
- *Grobowiec* [*The Tomb*];
- *Przybysz* [*The Outsider*];
- *Przeklęty dom* [*The Shunned House*];
- *Zimno* [*Cool Air*];
- *On* [*He*];
- *Sny w domu wiedźmy* [*The Dreams in the Witch-House*].

39. Przypadek Charlesa Dextera Warda / tłum. Andrzej Ledwożyw , Robert Lipski , Grzegorz Iwańczyk ; il. Ewa Joanna Rozum , Małgorzata Męczyńska , Hubert Czajkowski, Piotr Wyskok.- Warszawa : Wydaw. S. R., 1999.- 271 s.

Zawiera:

- *Piekielna ilustracja* [*The Picture In the House*] [tłum. Andrzej Ledwożyw];
- *Tajemnica cmentarza* [*The Mystery of the Grave-Yard or "A Dead Man's Revenge", A Detective Story, by H.P. Lovecraft*] [tłum. A.L.];
- *W grobowcu* [*In the Vault*] [tłum. Robert Lipski];
- *Tajemniczy statek* [*The Mysterious Ship, by Howard Phillips Lovecraft. The Royal Press. 1902*] [tłum. A.L.];
- *Model Pickmana* [*Picman's Model*] [tłum. A.L.];
- *Szczury w murach* [*The Rats in the Walls*] [tłum. A.L.];
- *On* [*He*] [przeł. R.L.];
- *Pies* [*The Hound*] [tłum. Grzegorz Iwańczyk];
- *Z otchłani niepamięci* [*Ex Oblivione*] [przeł. A.L.];
- *Zimno* [*Cool Air*] [tłum. R.L.];
- *Przypadek Charlesa Dextera Warda* [*The Case of Charles Dexter Ward*] [tłum. A.L.].

[Tom V serii wydawnictwa S.R. – późniejsza publikacja tego tomu w stosunku do tomu VI faktycznie miała miejsce]

40. W górach szaleństwa / tłum Robert P. Lipski ; il. Lucyna Talejko-Kwiatkowska , Piotr Chojnacki.- Poznań : Zysk i S-ka, 1999.- 317 s.

Zawiera:

- *Uwięziony wśród faraonów* [*Under the Pyramids / Imprisoned with the Pharaohs*];
- *Zapomniane miasto* [*The Nameless City*];

- *W murach Eryku* [*In the Wall of Eryx*];
- *Cień spoza czasu* [*The Shadow out of Time*];
- *Pelzający Chaos* [*The Crawling Chaos*];
- *W górach szaleństwa* [*At the Mountains of Madness*].

41. Nadnaturalny horror w literaturze [Supernatural Horror in the Literature]/ tłum. Andrzej Ledwożyw.- Warszawa : Scutum, 2000.- 112 s.

42. Obserwatorzy spoza czasu / H. P. Lovecraft, August Derleth ; tłum. Robert P. Lipski ; il. Grzegorz Nowicki, Piotr Chojnacki, Lucyna Talejko-Kwiatkowska.- Poznań : Wydawnictwo Zys i S-ka Wydawnictwo, 2000.- 495 s.

Zawiera:

- Przedmowa - April Derleth;
- *Czyhający w progu* [*The Burker At the Threshold*];
- *Spadkobierca* [*The Survivor*];
- *Dzień Wentwortha* [*Wentworth's Day*];
- *Dziedzictwo Peabodych* [*The Peabody Heritage*];
- *Okno na poddaszu* [*The Gable Window*];
- *Przodek* [*The Ancestor*];
- *Cień z przestworzy* [*The Shadow Out of Space*];
- *Lampa Alhazreda* [*The Lamp of Alhazred*];
- *Zamknięty pokój* [*The Shuttered Room*];
- *Rybak z Sokolego Przylądka* [*The Fisherman of Falcon Point*];
- *Wiedźmi Jar* [*Witches' Hollow*];
- *Cień na poddaszu* [*The Shadow In the Attic*];
- *Ciemne bractwo* [*The Dark Brotherhood*];
- *Koszmar z przeszłości* [*The Horror From the Middle Span*];
- *Glina z Innsmouth* [*Innsmouth Clay*];
- *Obserwatorzy spoza czasu* [*The Watchers Out of Time*];

[Tom zawiera tzw. Posthumus Collaborations, tj. utwory stworzone przez A. Derleta już po śmierci H. P. Lovecrafta na podstawie niekiedy bardzo lakonicznych notatek].

43. Elektryczny kat.- b.m.w. : Wikipol, 2002

Zawiera:

- *Zew Cthulhu* [*The Call of Cthulhu*];
- *Widmo nad Innsmouth* [*The Shadow over Innsmouth*];
- *Kolor z przestworzy* [*The Colour out of Space*];

- *Szeptaczcy w ciemności* [*The Whisperer In the Darkness*];
- *Duch Ciemności* [*The Haunter of the Dark*];
- *Koszmar w Dunwich* [*The Dunwich Horror*];
- *Muzyka Ericha Zanna* [*The Music of Erich Zann*];
- *Elektryczny kat* [*The Electric Executioner*];
- *Hypnos* [*Hypnos*];
- *Grobowiec* [*The Tomb*];
- *Bestia w jaskini* [*The Beast In the Cave*];
- *Dagon* [*Dagon*].

[Wiele błędów, wydanie prawdopodobnie nielegalne, w bardzo małym nakładzie].

44. Historia Necronomiconu / tłum. Jacek Drewnowski , Andrzej Ledwożyw , Robert Lipski ; redakcja: Jerzy Cichocki , Magda Piotrkowska ; il. Sylwia Graban , Łukasz M. Pogoda , Ewa Joanna Rozum.- Warszawa : Copernicus Corporation : Fantasmagoricon, 2002.- 222 s.

Zawiera:

- Wstęp - Witek Chwiłkowski, Jerzy Cichocki;
- *Historia Necronomiconu* [*The History of Necronomicon*][tłum. Jerzy Drewnowski];
- *Księga* [*The Book*] [tłum. Andrzej Ledwożyw];
- *Potomek* [*The Descendant*] [tłum. A.L.];
- *Nienazwane* [*The Unnamable*] [tłum. Robert Lipski];
- *Azathoth* [*Azathoth*] [tłum. A.L.];
- *Nyarlahotep* [*Narlahothep*][tłum. J.D.];
- *Dagon* [*Dagon*] [tłum. R.L.];
- *Hypnos* [*Hypnos*] [tłum. R.L.];
- *Zeznania Randolpha Cartera* [*The Statement of Randolph Carter*] [tłum. R.L.];
- *Z otchłani* [*Ex Oblivione*] [tłum. R.L.];
- *Księżycowe moczary* [*The Moon-Bog*] [tłum. R.L.];
- *Rzecz w świetle księżyca* [*The Thing in the Moonlight*][tłum. A.L.];
- *Koszmar w Red Hook* [*The Horror at Red Hook*][tłum. R.L.];
- *Reanimator* [*Herbert West—Reanimator*] [tłum. R.L.];
- *Pamięć* [tłum. A.L.].

[Zbiór utworów, w których pojawia się przeklęta księga *Necronomicon*]

45. A. Dagon // tłum. Robert Lipski. (W:) *Niesamowite opowieści*, pod red. Marka Skierkowskiego.- Wrocław : Wydawnictwo Fox 2003.- 418 s.

45. B. Hypnos // tłum. Robert Lipski. (W:) *Niesamowite opowieści*, pod red. Marka Skierkowskiego.- Wrocław : Wydawnictwo Fox 2003.- 418 s.

45. C .Pelzający Chaos [The Crawling Chaos] // tłum. Robert P. Lipski (W:) *Niesamowite opowieści*, pod red Marek Skierkowski.- Wrocław : Wydawnictwo Fox 2003.- 418 s.

46. Przypadek Charlesa Dextera Warda / tłum. Andrzej Ledwożyw , współpr. Marcin Roszkowski.- Warszawa : Norbi ; Copernicus Corporation, 2003.- 219 s.

Zawiera:

- *Model Pickmana* [*Picman's Model*];
- *Szczury w murach* [*The Rats in the Walls*];
- *Przypadek Charlesa Dextera Warda* [*The Case of Charles Dexter Ward*].

47. Z otchłani czasu / tłum.Robert Lipski , Andrzej Ledwożyw ; il. Sylwia Graban , Paweł Rażniewski , Łukasz M. Pogoda , Ewa Joanna Rozum.- Warszawa : Copernicus Corporation, 2003.- 172 s.

Zawiera:

- *Alchemik* [*The Alchemist*][tłum. Robert Lipski];
- *Arthur Jermyn* [*Arthur Jemeryn*][tłum. R.L.];
- *Przemiana Juana Romero* [*The Transition of Juan Romero*][tłum. R.L.];
- *Diabelski duchowny* [*The Evil Clergyman*][tłum. R.L.];
- *Bestia w jaskini* [*The Beast In the Cave*][tłum. R.L.];
- *Z otchłani czasu* [*Out of the Æons*] [tłum. Andrzej Ledwożyw];
- *Wzgórze* [*The Mound*][tłum. A. L.];
- *Zielona Łąka* [*The Green Meadow*] [tłum. A. L.];
- *Z otchłani niepamięci* [*Ex Oblivione*] [tłum. A. L.].

48. Czyhający w progu [The Lurker at the Threshold]/ H. P. Lovecraft, August Derleth ; tłum. Robert P. Lipski.- Poznań : Zysk i S-ka, 2004.- 175 s.

49. Droga do szaleństwa / tłum. Robert P. Lipski ; il. Dariusz Jasiczak , Zalibarek.- Poznań : Zysk i S-ka, 2004.- 483 s.

Zawiera:

- Przedmowa: Wczesne opowiadania[August Derleth – brak informacji o autorze w tej publikacji];
- *Bestia w jaskini* [*The Beast In the Cave*];

- *Alchemik* [*The Alchemist*];
- *Poezja i bogowie* [*Poetry and the Gods*];
- *Ulica* [*The Street*];
- *Przemiana Juana Romero* [*The Transition of Juan Romero*];
- *Księga* [*The Book*];
- *Dagon* [*Dagon*];
- *Grobowiec* [*The Tomb*];
- *Pamięć* [*Memory*];
- *Biały Statek* [*The White Ship*];
- *Arthur Jermyn* [*Arthur Jemeryn*];
- *Świątynia* [*The Temple*];
- *Przerażający Staruch* [*The Terrible Old Man*];
- *Pełzający Chaos* [*The Crawling Chaos*];
- *Drzewo* [*The Tree*];
- *Księżycowe moczary* [*The Moon-Bog*];
- *Reanimator* [*Herbert West – Reanimator*];
- *Przyczajona groza* [*The Lurking Fear*];
- *Festyn* [*The Festival*];
- *Nienazwane* [*The Unnamable*];
- *Uwięziony wśród faraonów* [*Imprisoned with the Pharaons*];
- *Przeklęty dom* [*The Shunned House*];
- *On* [*He*];
- *Koszmar w Red Hook* [*The Horror At Red Hook*];
- *Zimno* [*Cool Air*];
- *Nathicana* [*Nathicana*];
- *W górach szaleństwa* [*At the Mountains of Madness*];
- *W murach Eryksu* [*In the Walls of Eryx*];
- *Zły duchowny* [*The Evil Clergyman*].

[Polskie wydanie *The Transition of H. P. Lovecraft: The Road to Madness*. - New York : Ballantine Books , 1996.- 381 s.]

50. Godzina czwarta / przekł. Andrzej Ledwożyw, Robert Lipski ; il. Sylwia Graban , Łukasz M. Pogoda , Ewa Joanna Rozum.- Warszawa : Copernicus Corporation : Fantasmagoricon, 2004.- 176 s.

Zawiera:

- *Festyn* [*The Festival*] [tłum. Robert Lipski];
- *Dwie czarne butelki* [*Two Black Bottles*] [tłum. Andrzej Ledwożyw];
- *Człowiek z kamienia* [*The Man of Stone*] [tłum. Andrzej Ledwożyw];
- *Horror na cmentarzu* [*The Horror in the Burying-Ground*] [tłum. A.L.];
- *Klątwa Yiga* [*The Curse of Yig*] [tłum. A.L.];

- *Sploty Meduzy* [*Medusa's Coil*]; [tłum. A.L.];
- *Elektryczny kat* [*The Electric Executioner*] [tłum. A.L.];
- *Koszmar na Plaży Martina* [*The Horror At Martin's Beach*] [tłum. A.L.];
- *Godzina czwarta* [tłum. Robert Lipski]; 0-
- *Ukochani zmarli* [*The Loved Dead*] [tłum. A.L.].

51. Zew Cthulhu / tłum. Ryszarda Grzybowska ; wybór i słowo wstępne Marek Wydmuch ; il. Antoni Sobecki.- Toruń : Wydaw. C&T, 2004.- 294 s.

Zawiera:

- *Zew Cthulhu* [*The Call of Cthulhu*];
- *Widmo nad Innsmouth* [*Shadow over Innsmouth*];
- *Kolor z przestworzy* [*The Colour Out of Space*];
- *Szepczący w ciemności* [*The Whisperer In Darkness*];
- *Duch Ciemności* [*The Haunter of the Dark*];
- *Koszmar w Dunwich* [*The Dunwich Horror*];
- *Muzyka Ericha Zanna* [*The Music of Erich Zann*].

[Wznowienie publikacji z roku 1983].

52. Ostatnia próba / tłum. Andrzej Ledwożyw , Robert Lipski ; il. Sylwia Graban, Krzysztof Weintz, Łukasz M. Pogoda , Ewa Joanna Rozum.- Warszawa : Wydawnictwo Domenium, 2005.- 182 s.

Zawiera:

- *Horror w muzeum* [*The Horror In the Museum*] [tłum. Robert Lipski];
- *Old Bugs* [*Old Bugs*] [tłum. R.L.];
- *Głuchy, niemy i ślepy* [*Deaf, Dumb and Blind*] [tłum. Andrzej Ledwożyw];
- *Pożeracz duchów* [*The Ghosts-Eater*] [tłum. A.L.];
- *Skrzydłata śmierć* [*Winged Death*] [tłum. A.L.];
- *Dziennik Alonzo Typera* [*The Diary of Alonzo Typer*] [tłum. A.L.];
- *Ostatnia próba* [*The Last Test*] [tłum. A.L.].

53. Opowieści o makabrze i koszmarze / ze wstępem Roberta Blocha ; tłum. Ryszarda Grzybowska [et al.].- Poznań : Zysk i S-ka Wydawnictwo, 2007.- 570 s.

Zawiera:

- Wstęp: Dziedzictwo horroru - Robert Bloch [tłum. Michał Kubiak];
- *Szczury w murach* [*The Rats in the Walls*] [tłum. Grzegorz Iwańczyk];
- *Piekielna ilustracja* [*The Picture in the House*] [tłum. Robert P. Lipski];
- *Przybysz* [*The Outsider*] [tłum. R.L.];
- *Model Pickmana* [*Picman's Model*] [tłum. Andrzej Ledwożyw];

- *W grobowcu* [*In the Vault*] [tłum. R.L.];
- *Srebrny klucz* [*Silver Key*] [tłum. R.L.];
- *Muzyka Ericha Zanna* [*Music of Erich Zann*] [tłum. Ryszarda Grzybowska];
- *Zew Cthulhu* [*The Call of Cthulhu*] [tłum. R.G.];
- *Koszmar w Dunwich* [*The Dunwich Horror*] [tłum. R.G.];
- *Szeptający w ciemności* [*The Whisperer In the Darkness*] [tłum. R.G.];
- *Kolor z przestworzy* [*The Colour Out of Space*] [tłum. R.G.];
- *Duch Ciemności* [*The Haunter of the Dark*] [tłum. R.G.];
- *Coś na progu* [*The Thing on the Doorstep*] [tłum. R.L.];
- *Widmo nad Innsmouth* [*The Shadow over Innsmouth*] [tłum. R.G.];
- *Sny w domu wiedźmy* [*The Dreas In the Witch-House*] [tłum. R.L.];
- *Cień spoza czasu* [*The Shadow out of Time*] [tłum. R.L.].

[Polskie wydanie *The Best of H. P. Lovecraft: Bloodcurdling Tales of Horror and the Macabre* / New York : Ballantine Books , 1982.- 375 s.]

54. Nadnaturalny horror w literaturze [Supernatural Horror in the Literature] / tłum. Andrzej Ledwożyw , Łukasz M. Pogoda , Robert Lipski.- Warszawa : Fantasmagoricon [etc.], 2008.- 103 s.

55. Najlepsze opowiadania. T. 1-2 / wstępem, przypisami i koment. opatrzyli S. T. Joshi i Peter Cannon ; tłum. Robert P. Lipski , Ryszarda Grzybowska , Andrzej Ledwożyw ; wstęp, przypisy i koment. tłum. Mateusz Kopacz ; il. Dariusz Jasiczak.- Poznań : Zysk i S-ka Wydawnictwo, 2008.

Zawiera:

T1.

- Wstęp - S. T. Joshi [tłum. Mateusz Kopacz];
- *Szczury w murach* [*The Rats in the Walls*] [tłum. Grzegorz Iwańczyk];
- *Kolor z przestworzy* [*The Colour out of Space*] [tłum. Ryszarda Grzybowska];
- *Koszmar w Dunwich* [*The Dunwich Horror*] [tłum. Ryszarda Grzybowska];
- *W górach szaleństwa* [*At the Mountains of Madness*] [tłum. Robert P. Lipski];
- Lovecraft na temat weird fiction [fragmenty listów: do Edwina Bairda (X 1923), Farnswortha Wrighta (5 VII 1927) oraz Franka Belknapa Longa (22 II 1931)] [tłum. Mateusz Kopacz];
- Lovecraft w mediach - S. T. Joshi [tłum. Mateusz Kopacz];

[Polskie wydanie *The Annotated H. P. Lovecraft* / New York : Dell , 1997.- 360 s.]

T. 2

- Wstęp. Peter Cannon [tłum. Mateusz Kopacz];

- *Piekielna ilustracja* [*The Picture in the House*];
- *Reanimator* [*Herbert West—Reanimator*]
- *Ogar* [*The Hound*];
- *Przeklęty dom* [*The Shunned House*];
- *Koszmar w Red Hook* [*The Horror At Red Hook*];
- *Zimno* [*Cool Air*];
- *Zew Cthulhu* [*The Call of Cthulhu*];
- *Model Pickmana* [*Picman's Model*];
- *Coś na progu* [*The Thing on the Doorstep*];
- *Duch Ciemności* [*The Haunter of the Dark*].

[Polskie wydanie More Annotated H. P. Lovecraft / New York : Dell , 1999.- 312 s.]

56. Obcy [*The Outsider*] // Wielka księga strachu // tłum. Ewa Morycińska-Dzius.-

Poznań : MediaRodzina 2008.- 108 s.

[wersja uproszczona dla młodzieży]

57. Przeróżający staruch [*The Terrible Old Man*] // tłum. Mirosław Kropidłowski. (W:)

Przeróżający Staruch. Opowieści niesamowite. Sandomierz : Wydawnictwo Armoryka 2008.

58. Sny o terrorze i śmierci / ze wstępem Neila Gaimana ; tłum. Robert P. Lipski [et al.] ;

il. Dariusz Jasiczak- Poznań : Zysk i S-ka Wydawnictwo, 2008.- 523 s.

Zawiera:

- Wstęp: Rzecz o snach i koszmarach / Neil Gaiman;
- *Azathoth* [*Azathoth*];
- *Potomek* [*The Descendant*] ;
- *Rzecz w świetle księżyca* [*The Thing in the Moonlight*];
- *Polaris* [*Polaris*];
- *Poza murem snu* [*Beyond the Wall of Sleep*];
- *Zagłada Sarnathu* [*The Doom That Came to Sarnath*];
- *Zeznania Randolpha Cartera* [*The Statement of Randolph Carter*];
- *Koty Ultharu* [*Cats of Ulthar*];
- *Celephais* [*Celephais*];
- *Z otchłani* [*From Beyond*];
- *Nyarlathep* [*Nyarlathep*];
- *Zapomniane miasto* [*The Nameless City*];
- *Zewnętrzni bogowie* [*The Other Gods*];

- *Ex Oblivione* [*Ex Oblivione*];
- *Droga Iranona* [*The Quest of Iranon*];
- *Ogar* [*The Hound*];
- *Hypnos* [*Hypnos*];
- *Co sprowadza księżyc* [*What the Moon Brings*];
- *Model Pickmana* [*Picman's Model*];
- *W poszukiwaniu nieznanego Kadath* [*The Dream Quest of Unknown Kadath*];
- *Srebrny klucz* [*The Silver Key*];
- *Dziwny, wysoki dom wśród mgieł* [*The Strange High House in the Mist*];
- *Przypadek Charlesa Dextera Warda* [*The Case of Charles Dexter Ward*];
- *Sny w domu wiedźmy* [*The Dreams in the Witch-House*];
- *Przez bramy srebrnego klucza* [*Through the Gates of the Silver Key*].

[Polskie wydanie *The Dream Cycle of H. P. Lovecraft: Dreams of Terror and Death* / New York : Ballantine Books , 1995.- 387 s.]

59. Background [Background]/ tłum. Mateusz Kopacz. (w:) Joshi S.T., *H. P. Lovecraft : Biografia*. Poznań : Zysk i S-ka 2010.- s. 787.
[wiersz ; fragment sonetu XXX poematu *Fungi from Yuggoth*]

60. Bezkręś [Continuity] / tłum. Mateusz Kopacz. (w:) Joshi S.T., *H. P. Lovecraft : Biografia*. Poznań : Zysk i S-ka 2010.- s. 787.
[wiersz ; fragment sonetu XXXVI poematu *Fungi from Yuggoth*]

61. A. List do Roberta E. Howarda z 14 sierpnia 1930 / H. P. Lovecraft.- Biuletyn Carpe Noctem.- 2010 , nr 1, s. 11.

61. B. Nieznane [The Unknown]/ H. P. Lovecraft.- Biuletyn Carpe Noctem.- 2010 , nr 1, s. 25.

62. Prastary szlak [The Ancient Track] / H. P. Lovecraft.- Coś na progu.- 2012 , nr. 1 , s. 18.

63. Przypadek Charlesa Dextera Warda [The Case of Charles Dexter Ward] / tłum. Katarzyna Bogiel ; il. Rafał Drzycimski.- Toruń : C&T , 2012.- 176 s.

64. Zgroza w Dunwich i inne przerażające opowieści / tłum. i posłowie Maciej Płaza ; il. John Coulthart .- Poznań : Vesper , 2012.- 791 s.

Zawiera:

- *Dagon* [Dagon];
- *Ustalenia w sprawie zmarłego Arthura Jermyna i jego rodu* [Facto Concerning the Late Arthur Jemeryn and His Family];
- *Wyrzutek* [The Outsider];
- *Muzyka Ericha Zanna* [The Music of Erich Zann];
- *Szczury w murach* [The Rats in the Walls];
- *Święto* [The Festival];
- *Zew Cthulhu* [The Call of Cthulhu];
- *Przypadek Charlesa Dextera Warda* [The Case of Charles Dexter Ward];
- *Kolor z innego wszechświata* [The Colour Out of Space];
- *Zgroza w Dunwich* [The Dunwich Horror];
- *Szeptający w ciemności* [The Dunwich Horror];
- *W górach szaleństwa* [At the Mountains of Madness];
- *Widmo nad Innsmouth* [The Shadow over Innsmouth];
- *Cień spoza czasu* [The Shadow out of Time];
- *Nawiedziciel mroku* [The Hunter of the Dark];
- Posłowie: W przeddzień potwornego zmartwychwstania / Maciej Płaza.

2. Publikacje o Lovecraftcie

65. [Recenzja amerykańskiego wydania nowel Lovecrafta] / Zygmunt Kałużyński // Nowa Kultura.- 1955, nr 11.

66. Strach zwielokrotniony: Lovecraft. (W:) Gra ze strachem // Marek Wydmuch.- Warszawa : Czytelnik, 1975.

67. Zew Cthulhu / Howard Phillips Lovecraft ; tłum. Ryszarda Grzybowska ; wybór i słowo wstępne Marek Wydmuch.- Warszawa : Czytelnik, 1983.- 313 s.- H. Przedborska // Dziennik Ludowy .- 1983 , nr 168 .

68. Zew Cthulhu / Howard Phillips Lovecraft ; tłum. Ryszarda Grzybowska ; wybór i słowo wstępne Marek Wydmuch.- Warszawa : Czytelnik, 1983.- 313 s.- N. Bernat // Nowe Książki .- 1983 , nr 11.

69. Zew Cthulhu / Howard Phillips Lovecraft ; tłum. Ryszarda Grzybowska ; wybór i słowo wstępne Marek Wydmuch.- Warszawa : Czytelnik, 1983.- 313 s.- Rec.: M. Bartus // Odgłosy .- 1983 , nr 40.

70. Zew Cthulhu / Howard Phillips Lovecraft ; tłum. Ryszarda Grzybowska ; wybór i słowo wstępne Marek Wydmuch.- Warszawa : Czytelnik, 1983.- 313 s.- M. Parowska // Przegląd Techniczny .- 1983 , nr 34.

71. Zew Cthulhu / Howard Phillips Lovecraft ; tłum. Ryszarda Grzybowska ; wybór i słowo wstępne Marek Wydmuch.- Warszawa : Czytelnik, 1983.- 313 s.- K. M. Sieniawski // Tu i Teraz .- 1983 , nr 48.

72. Zew Cthulhu / Howard Phillips Lovecraft ; tłum. Ryszarda Grzybowska ; wybór i słowo wstępne Marek Wydmuch.- Warszawa : Czytelnik, 1983.- 313 s.- M. Rudzińska // Tygodnik Kulturalny .- 1983 , nr 49.

73. Zew Cthulhu / Howard Phillips Lovecraft ; tłum. Ryszarda Grzybowska ; wybór i słowo wstępne Marek Wydmuch.- Warszawa : Czytelnik, 1983.- 313 s.- L. Bugajski // Życie Literackie .- 1983 , nr 32.

74. Zew Cthulhu / rec. Andrzej Niewiadomski // Fantastyka .- 1984 , nr 1.

75. Zew Cthulhu / rec. B. Łoszewski // Rzeczpospolita .- 1984 , nr 19.

76. Zew Cthulhu / rec. A. Pasterak // Sztandar Młodych .- 1984 , nr 193.

77. Cthulhu fhtagn... / Paulina Arbiter // Magia i miecz.- 1995 , nr 7–8 (19–20).

78. A. Cthulhu na celuloidowej taśmie /Tomek Kreczmar // Kruk.- 1997 , nr1.

78. AA. Kruk.- 1997 , nr 1 , 80 s.

[Pierwszy numer czasopisma *Kruk*, w znacznej mierze poświęcony twórczości Howarda Philipsa].

78. B. Zew Cthulhu—rozwój czy profanacja? / Łukasz M. Pogoda // Kruk.- 1997 , nr 1.

78. H. P. Lovecraft w systemie Zew Cthulhu / Ed Gore ; tłum. Miłosz // Magia i miecz.- 1998 , nr 6 (54).

79. Typy przestrzeni w prozie Howarda Phillipsa Lovecrafta / Daniel Misterek. // Acta Universitatis Wratislaviensis. Literatura i Kultura Popularna. , Nr 7, (1998).

80. Tam, gdzie czyha Cthulhu : o przestrzeni naznaczonej w prozie H. P. Lovecrafta / Daniel Misterek.- Gdańsk : Gdański Klub Fantastyki, 1999.- 73 s.

81. Człowiek jak puzzle / Patryk Nitecki // Nowe Państwo .-2001 , nr 29 , s. 30-31

[Biografia H.P. L.]

82. [Nadnaturalny horror w literaturze - recenzja] / Maciej Płaza. // Akcent. - 2002, nr 1/2, s. 209-212

[Zawiera rec. książki: Nadnaturalny horror w literaturze / Howard Phillips Lovecraft. - Warszawa, 2000.].

83. Postacie i stowarzyszenia okultyzmu. (W:) Biała i czarna magia / Gabriel Grant.- Wrocław : Kirke, 2002.

84. H. P. Lovecraft - nieśmiertelna legenda / Andrzej Zaremba // Fantasy (wydanie specjalne CD-Action).- 2003 , nr 1 (9).

85. H. P. Lovecraft - Samotnik z Providence / Łukasz Chmielewski // Sfera.- 2003 , nr 2.

86. Przekłęci, odrzuceni, samotni... Sylwetki trzech najwybitniejszych twórców fantastyki grozy / Tadeusz Krajewski // SFera – wydanie specjalne.- 2003 , nr 1.

87. Le chronotope dans les récits de H.P. Lovecraft / Katarzyna Gadomska // Studia Romanica Posnaniensia. - Vol. 31 (2004), s. 35-48
[Materiały z Międzynarodowego Kongresu Lingwistycznego "El verbo y su entorno: gramática, léxico, texto", Poznań.]

88. Filozofia horroru // Noël Carroll ; tłum. Mirosław Przyłipiak / Gdańsk : Słowo/Obraz /Terytoria, 2005.- 450 s.
[W toku książki obecne są odniesienia do motywów i postaci wprowadzonych przez Lovecrafta do uniwersum horroru]

89. Magia zapomnianego kina / Andrew Leman ; rozm. przepr. Arkadiusz Grzegorzak // Nowa Fantastyka. - 2006, nr 7.
[Ekranizacja prozy Howarda Phillipsa Lovecrafta]

90. H. P. Lovecraft : przeciw światu, przeciw życiu / Michel Houellebecq ; ze wstępem Stephen Kinga ; przeł. Jacek Giszczak.- Warszawa : Wydawnictwo W.A.B., 2007.- 129 s.

91. H.P. Lovecraft : przeciw światu, przeciw życiu / Michel Houellebecq ; tłum. Jacek Giszczak // Gazeta Wyborcza. - 2007, nr 94.

92. Houellebecq o Lovecraftcie / Wojciech Orliński // Gazeta Wyborcza. - 2007, nr 124.

93. Ojcowie horroru: Howard Phillips Lovecraft, cz. 1: Samotnik z Providence / Łukasz Radecki // Czachopismo.- 2007 , nr 2 .

94. Ojcowie horroru: Howard Phillips Lovecraft, cz. 2: Od Poego do Necronomiconu // Łukasz Radecki.- Czachopismo.- 2007 , nr 2.

- 95. Ojcowie horroru: Howard Phillips Lovecraft, cz. 3: Od Poe do Necronomiconu**
/ Łukasz Radecki // Czachopismo.- 2007 , nr 4.
- 96. Po stronie nienawiści i strachu** / Paulina Małochleb. // Fa-Art. - 2007, nr 4.
[Zawiera rec. książki: H. P. Lovecraft : przeciw światu, przeciw życiu / Michel Houellebecq. - Warszawa, 2007.]
- 97. Secret passage through Poe : the transatlantic affinities of H. P. Lovecraft and Stefan Grabiński** / Marek Wilczyński // Studia Anglica Posnaniensia. - Vol. 44 (2008).
- 98. Świat według potwora, czyli gra z toposem "Obcego" w opowiadaniu "Przybysz" Howarda Philipa Lovecrafta** / Ksenia Olkusz // Studia Filologiczne (Racibórz). - T. 2 (2008).
- 99. H. P. Lovecraft i Wielkie Herezje.** (W:) Sekretne życie lalek // Victoria Nelson ; przeł. Anna Kowalcze-Pawlik.- Kraków : UNIVERSITAS, 2009
- 100. The Peculiar Horror of Howard Phillips Lovecraft** / Michał Zwoliński (W:) Literary Liaisons: Text—Culture—Society // pod redakcją Sławomira Węciora.- Lublin : Wydawnictwo KUL, 2009.
- 101. W kanonie prozy amerykańskiej : Tom 2 : Z placu Waszyngtona do Domu z liści**
// pod redakcją Lucyny Aleksandrowicz-Pędich.- Warszawa : Wydawnictwo SWPS Academica, 2009.- 262 s. [Opracowanie m.in. o pozycji twórczości Lovecrafta w literaturze amerykańskiej]
- 102. Biuletyn Carpe Noctem.**- 2010 , nr 1, 26 s.
[Pierwszy numer biuletynu serwisu internetowego *Carpe Noctem*, w całości poświęcony twórczości Lovecrafta ; publikacja wydana z okazji polskiej premiery książki S.T. Joshi'ego *H.P. Lovecraft. Biografia*.]
- 103. A . Czy Cthulhu żyje?** / Mortycjan Arazyn.- Biuletyn Carpe Noctem.- 2010 , nr 1.

103. B. O biografii Lovecrafta od tłumacza słów kilka / Mateusz Kopacz.- Biuletyn Carpe Noctem.- 2010 , nr 1.

103. C. Od miłośnika HPL-a słów kilka / Paweł Mateja.- Biuletyn Carpe Noctem.- 2010 , nr 1.

103. D. Wywiad z S. T. Joshim / Mateusz Kopacz.- Biuletyn Carpe Noctem.- 2010 , nr 1.

103. E. Osobliwości Cthulhu / Marek Grzywacz.- Biuletyn Carpe Noctem.- 2010 , nr 1.

103. F. H.P. Lovecraft : Biografia / S.T. Joshi ; przełożył Mateusz Kopacz.- Poznań : Zysk i S-ka, 2010. 1177 s.

104. Obcy w swoim stuleciu / Patrycja Pustkowiec // Dziennik Gazeta Prawna. - 2010, nr 255, dod. Kultura i Program TV (BY), s. k28 Zawiera rec. książki: H. P. Lovecraft : biografia / S.T. Joshi. - Poznań, 2010.

105. Odrażający, bluźnierczy Necronomicon, czyli o polskich przekładach Lovecrafta / Mateusz Kopacz // Czas fantastyki.- 2010 , nr. 2 (23).

106. The myth on the doorstep : various meanings of myth and mythology as presented in Howard Philips Lovecraft's story "The thing on the doorstep" / Adam Wicher // Studies in English Philology. - 2010, nr 1.

107. Cnota zaniechania / Dariusz Bitner // Twórczość. - R. 67, nr 4 (2011), s. 129-132

108. Coś na progu : kryminał, horror, opowieści niesamowite.- 2012 , nr 1 , 66 s.

[Pierwszy numer czasopisma *Coś na progu* w znacznej mierze poświęcony twórczości Lovecrafta i nawiązaniom do niej].

109. A. Bluźniercza przestrzeń, czyli ponadczasowość prozy H. P. Lovecrafta / Joanna Kułakowska // *Coś na progu*.- 2012 , nr 1.

109. B. Call of Comics - czyli Lovecraft w twórczości komiksowej / Jan Wieczorek.-

Coś na progu.- 2012 , nr 1.

109. C. Kość Cthulhu / Mateusz Pitulski.- *Coś na progu*.- 2012 , nr 1.

109. D. Macki szarpią struny / Kamil Pawłowski.- *Coś na progu*.- 2012 , nr 1.

109. E. Munchkin Cthulhu! / Michał Żółciński.- *Coś na progu*.- 2012 , nr 1.

109. F. Niektóre z inspiracji „Wzgórza” i „W górach szaleństwa” /S. T. Joshi.-

Coś na progu.- 2012 , nr 1.

109. G. „W tempie iście karkołomnym” : o listach i esejach Lovecrafta / Mateusz

Kopacz.- *Coś na progu*.- 2012 , nr 1.

3. Publikacje inspirowane twórczością Lovecrafta

110. Necronomicon, czyli Księga Umarłego Prawa [The Necronomicon]/ Abdul Al.

Hazred [H. P. Lovecraft] ; tłum. i oprac. Krzysztofa Azarewicza .- Wrocław : FOX , 2000.- 235 s.

111. Trylogia husycka [Narrenturm; Boży wojownicy; Lux Perpetua] / Andrzej Sapkowski.- Warszawa : superNOWA, 2004-2006.l.

112. Przejście / Red. Łukasz M. Zalewski.- Warszawa : Copernicus Corporation, 2005.- 208 s.

Zawiera:

Tindalos — Szymon Zaleski

Eksperyment — Krzysztof Piskorski

Mały, stary kościółek na wzgórzu — Krzysztof J. Majewski

Leśny pamiętnik — Michał Oracz

Przejście — Łukasz M. Pogoda

Płyta — Paweł Marczewski

Różaniec z bursztynu — Rafał Dębski

Nocna wizyta — Robert Lipski

Żywa woda — Konrad T. Lewandowski

113. Król Bólu / Jacek Dukaj. Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2010.-

114. Hell-P / Eugeniusz Dębski. Warszawa : Agencja Wydawnicza Runa, 2008.- 334 s.

115. Necronomicon, czyli Księga Umarłego Prawa / tłum. Marek Skierkowski.- Wrocław : XXL , 2011.- 162 s.

116. Zaginiony / Beniamin Muszyński.- Warszawa : Wydawnictwo Wielokrotnego Wyboru, 2011.- 106 s.

Aneks 2

Tabele

Tabela 1.

Opowiadania i powieści

Utwory H. P. Lovecrafta wydane w Polsce

Z wyszczególnieniem ich oryginalnych tytułów, wariantów ich tłumaczeń i obecności
w poszczególnych publikacjach

(jako wydawnictwa samodzielne, zbiory utworów oraz publikacje w czasopismach)

L. p.	Tytuł oryginalny	Tytuł polski	Publikacje, w których utwór występuje	Tłumacz / Tłumaczka	Uwagi
1.	The Alchemist	Alchemik	Reanimator.- 1995. Z otchłani czasu.- 2003. Droga do szaleństwa.- 2004.	Robert P. Lipski	
2.	A History of <i>Necronomicon</i> ,	Historia <i>Necronomiconu</i>	(1) Kruk.- nr 1. (2) Necronomicon, czyli księga umarłego prawa.- 2000. (3) Historia Necronomiconu.- 2002.	(1) Andrzej Ledwożyw (2) Krzysztof Azarewicz (3)	

			(4) Necronomicon, czyli księga umarłego prawa.- 2000.	Jacek Drewnowski (4) Marek Skierkowski	
3.	At the Mountains of Madness	W Górach Szaleństwa	(1) W Górach Szaleństwa.- 1990. (2) Reanimator.- 1995. (3) W górach szaleństwa.-1999. (4) (5) Droga do szaleństwa.- 2004. Najlepsze opowiadania, tom 1.- 2008. (6) Zgroza w Dunwich i inne przerażające opowieści .- 2012.	(1) Michał Wroczyński (2) Robert Lipski (3) Robert P. Lipski (4) Robert P. Lipski (5) Robert P. Lipski (przekład poprawiony i uzupełniony) (6) Maciej Płaza	
4.	Azathoth	Azathoth	(1) Kruk, nr 1, luty-marzec 1997. (2) Historia Necronomiconu.-	Andrzej Ledwożyw	

			2002. (3) Sny o terrorze i śmierci.- 2008.		
5.	The Beast in the Cave	Bestia w jaskini	(1) Dagon.- 1994. (2) Elektryczny kat.- 2002. (3) Z otchłani czasu.- 2003. (4) Droga do szaleństwa.- 2004.	(4)Robert P. Lipski	
6.	Beyond the Wall of Sleep	Poza murem snu	W poszukiwaniu nieznanego Kadath.- 1996. Sny o terrorze i śmierci.- 2008.	Robert P. Lipski	
7.	The Book	Księga.	Kruk.- nr 1. Historia Necronomiconu.- 2002. Droga do szaleństwa.- 2004.	Andrzej Ledwożyw	
8.	The Colour out of Space	(1)Kolor, który spadł z nieba; (2) Kolor z przestworzy; (3) Kolor z innego	(1) Przekrój, nry 849, 850 (22 lipca 1961), 851 (30 lipca 1961).	(1) H. Olekinaz (Ludwik Jerzy Kern)]	

		wszechświata.	(2) Zew Cthulhu.- 1983. Szepczący w ciemności.- 1992. Kolor z przestworzy.- 1996. Elektryczny kat.- 2002. Zew Cthulhu [przekład poprawiony].- 2004. Opowieści o makabrze i koszmarze.- 2008. Najlepsze opowiadania, tom 1 [przekład poprawiony].- 2008. (3) Zgroza w Dunwich i inne przerażające opowieści.- 2012.	; (2) Ryszarda Grzybowska ; (3) Maciej Płaza	
9.	The Call of Cthulhu	Zew Cthulhu	(1) Zew Cthulhu.- 1983. (2) Szepczący w ciemności.- 1992. (3) Zew Cthulhu RPG, podręcznik podstawowy.- 1995. (wznowienie 1998) (4) Kolor z przestworzy.- 1996.	(1), (2), (3), (4), (5), (6 - przekł. popr), (7) Ryszarda Grzybowska (8) Roman Żółciński; Dawid Pawlica; Tomasz Kreczmar; Adrian	

			(5) Elektryczny kat.- 2002. (6) Zew Cthulhu .- 2004. (7) Opowieści o makabrze i koszmarze.- 2008. (8)Zew Cthulhu RPG, podręcznik podstawowy (wersja 6.0).- 2011. (9)Zgroza w Dunwich i inne przerażające opowieści.- 2012.	Głodowski (9) Maciej Płaza	
10.	The Case of Charles Dexter Ward	Przypadek Charlesa Dextera Warda:	(1) Przypadek Charlesa Dextera Warda.- 1991. (2) Przypadek Charlesa Dextera Warda.- 1999. (3) Przypadek Charlesa Dextera Warda.- 2003. (4) Sny o terrorze i śmierci.- 2008. (5)	(1) Michał Wroczyński (2), (3) Andrzej Ledwożyw (4) Michał Wroczyński (5) Katarzyna Bogiel	

			Przypadek Charlesa Dextera Warda.- 2012. (6) Zgroza w Dunwich i inne prze- rażające opowieści.- 2012.	(6) Maciej Płaza	
11.	The Cats of Ulthar	Koty Ultharu	(1) Smoczy kryształ, Wydawnic- two Klubowe.- Warszawa 1986. (2) W poszukiwaniu nieznanego Kadath.- 1996. (3) Sny o terrorze i śmierci.- 2008.	(1) Franciszek Welczar (2), (3) Robert P. Lipski	
	Celephaïs	Celephais	W poszukiwaniu nieznanego Kadath.- 1996. Sny o terrorze i śmierci.- 2008.	Robert Lipski	
12.	Collapsing Cosmoses	Rozpadające się kosmosy	http://www.hplovecraft.pl/2012/08/07/rozpadajace-sie-kosmosy-tlumaczenie/ [dodane 7 VIII 2012 r.; dostęp 26 XI 2012 r.]	Magdalena Piskor	Współautor: Robert H. Barlow
13.	The Colour out of Space	Kolor, który spadł z nieba (A) Kolor z przestworzy (B)	(A) (1) Przekrój, nr 849, 850 (22 lipca 1961), 851 (30 lipca 1961).	(1) – (5) Ryszarda grzybowska	

		Kolor z innego wszech- świata (C)	(B) (2) Zew Cthulhu.- 1983. (3) Szepczący w ciemności.- 1992. (4) Kolor z przestworzy.- 1996. (5) Elektryczny kat.- 2002. (6) Zew Cthulhu.- 2004. (7) Opowieści o makabrze i kosz- marze.- 2008. (8) Najlepsze opowiadania, tom 1.- 2008. (C) (9) Zgroza w Dunwich i inne przerażające opowieści.- 2012.	(6) Ryszarda Grzybowska – przekł. Poprawiony (7) – (8) Maciej Płaza	
14.	Cool Air	(A) Zimno (B) Chłodny powiew	(A) (1) Przekrój.- 1961 nr 855. (2) HPL Weird Fiction : Nie budź drzemiących demonów.- 1981.	(1) – (3) TOP (4) – (7) Robert P. Lipski	

			(3) Potwór na progu.- 1984. (4) Przypadek Charlesa Dextera Warda.- 1999. (5) Coś na progu.- 1999. (6) Droga do szaleństwa.- 2004. (7) Najlepsze opowiadania, tom 2.- 2008. (B) (8) Sfera.- 2003 nr 2 .	(8) Grzegorz Iwanciew	
15.	The Crawling Chaos	Pełzający Chaos	Kruk.- 1997 , nr 1. W Górach Szaleństwa.- 1999. Niesamowite opowieści.- 2003. Droga do szaleństwa.- 2004	Robert P. Lipski	
16.	The Curse of Yig	Kłątwa Yiga	Godzina czwarta.- 2004	Andrzej Ledwożyw	Współautorka: Zealia Bishop
17.	Dagon	(A) W otchłani (B) Dagon	(A) (1) Ty i ja.- 1973 , nr. 7. (2)	(1), (3) Arnold Mostowicz	

			HPL Weird Fiction : Nie budź drzemiących demonów.- 1981. (3) Droga do science-fiction, tom II 1986. (B) (4) Dagon.- 1994. (5) Historia Necronomiconu.- 2002. (6) Elektryczny kat.- 2002. (7) Niesamowite opowieści,- 2003. (8) Droga do szaleństwa .- 2004. (9) Zgroza w Dunwich i inne przerażające opowieści.- 2012.	(2) Andrzej Wermer (4) – (8) Robert Lipski (9) Maciej Płaza	
18.	Deaf, Dumb and Blind	Głuchy, niemy i ślepy	Ostatnia próba.- 2005.	Andrzej Ledwożyw	
19.	The Descendant	Potomek	Kruk.- 1997 , nr 1. Historia Necronomiconu .- 2002. Sny o terrorze i śmierci.- 2008.	Andrzej Ledwożyw	

20.	The Diary of Alonzo Typer	Dziennik Alonzo Typera	Ostatnia próba.- 2005	Andrzej Ledwożyw	Współ-autor: William Lumley
21.	The Doom That Came to Sarnath	Zagłada Sarnathu	W poszukiwaniu nieznanego Kadath.- 1996 Sny o terrorze i śmierci.- 2008	Robert P. Lipski	
22.	The Dream-Quest of Unknown Kadath	W poszukiwaniu nieznanego Kadath	W poszukiwaniu nieznanego Kadath.- 1996 Sny o terrorze i śmierci .- 2008	Andrzej Ledwożyw	
23.	The Dreams in the Witch House	Sny w Domu Wiedźmy	Coś na progu.- 1999. Opowieści o makabrze i koszmarze.- 2008. Sny o terrorze i śmierci.- 2008.	Robert P. Lipski	
24.	The Dunwich Horror	(A) Okropność w Dunwich: (B) Koszmar w Dunwich (C) Zgroza w Dunwich	(A) (1) Przekrój.- 1967 , 1145–1148 (1967). [wersja skrócona]. (2) HPL Weird Fiction—Nie budź drzemiących demonów.- 1981. (3) Potwór na progu.- 1984.	(1) – (3) Franciszek Welczar (4) – (7), (8 – przekł. Popr.), (9), (10 – przekł. Popr.) Ryszarda Grzybowska	

			(B) (4) Zew Cthulhu.- 1983. (5) Szepczący w ciemności .- 1992. (6) Kolor z przestworzy.- 1996. (7) Elektryczny kat.- 2002. (8) Zew Cthulhu.- 2004. (9) Opowieści o makabrze i koszmarze.- 2008. (10) Najlepsze opowiadania, tom 1.- 2008. (C) (11) Zgroza w Dunwich i inne przerażające opowieści.- 2012.	(11) Maciej Płaza	
25.	The Electric Executioner	Elektryczny kat	Ukochani zmarli.- 1997. Elektryczny kat.- 2002. Godzina czwarta.- 2004.	Andrzej Ledwożyw	Współautor: Adolphe de Castro
26.	The Evil Clergyman	(A) Sen (B) Zły duchowny	(A) (1) HPL Weird Fiction—Nie budź drzemających demonów.-	(1) – (2) Franciszek Welczar (3) – (5), (7)	

		(C) Diabelski duchowny	1981. (2) Potwór na progu.- 1984. (B) (3) Dagon.- 1994. (4) Niesamowite opowieści.- 2003. (5) Droga do szaleństwa.- 2004. (6) Zły duchowny. Opowieści niesamowite.- 2008. (C) (7) Z otchłani czasu.- 2004.	Robert Lipski (6) Miroslaw Kropidłowski	
27.	Ex Oblivione	(A) Z otchłani niepamięci (B) Ex Oblivione	(A) Przypadek Charlesa Dextera Warda.- 1999. Z otchłani czasu.- 2003. (B) Sny o terrorze i śmierci.- 2008.	Andrzej Ledwożyw	Napisane pod pseudonimem: Ward Phillips

28.	Facts Concerning the Late Arthur Jermyn and His Family / Arthur Jermyn / White Ape	(A) Arthur Jermyn (B) Ustalenia w sprawie zmarłego Arthura Jermyna i jego rodu	(A) (1) Dagon.- 1994. (2) Z otchłani czasu.- 2003. (3) Droga do szaleństwa.- 2004. (B) (4) Zgroza w Dunwich i inne przerażające opowieści.- 2012.	(1) – (3) Robert P. Lipski (4) Maciej Płaza	
29.	The Festival	(A) Festyn (B) Święto	(A) (1) Dagon.- 1994. (2) Droga do szaleństwa.- 2004. (3) Godzina czwarta.- 2004. (B) (4) Zgroza w Dunwich i inne przerażające opowieści.- 2012.	(1) – (3) Robert P. Lipski (4) Maciej Płaza	
30.	From Beyond	Z otchłani	Dagon.- 1994. Historia Necronomiconu.- 2002. Sny o terrorze i śmierci.- 2008.	Robert Lipski	

31.	The Ghost-Eater	Pożeracz duchów	Ukochani zmarli.- 1997. Ostatnia próba.- 2005.	Andrzej Ledwożyw	Współautor: Clif- ford Martin Eddy, Jr.
32.	The Green Meadow	Zielona Łąka	Z otchłani czasu.- 2003.	Andrzej Ledwożyw	Współautorka: Winifred Virgi- nia Jackson
33.	The Haunter of the Dark	(A) Duch Ciemności (B) Nawiedziciel mroku	(A) (1) Zew Cthulhu.- 1983. (2) Szepczący w ciemności.- 1992. (3) Kolor z przestworzy.-1996. (4) Elektryczny kat .- 2002. (5) Zew Cthulhu.- 2004. (6) Opowieści o makabrze i kosz- marze.- 2008. (7) Najlepsze opowiadania, tom 2.- 2008. (B) (8) Zgroza w Dunwich i inne prze- rażające opowieści.- 2012.	(1) – (4), (5 – popr.), (6), (7 – popr.) Ryszarda Grzybowska (8) Maciej Płaza	
34.	He	On	(1) Magia i miecz.- 1995 , nr 23. (2)	(1) Grzegorz Iwanciew	

			Przypadek Charlesa Dextera Warda.- 1999. (3) Coś na progu.- 1999. (4) Droga do szaleństwa.- 2004.	(2) – (4) Robert P. Lipski	
35.	Herbert West—Reanimator	Reanimator	Reanimator.- 1995. Historia Necronomiconu.- 2002. Droga do szaleństwa.- 2004. Najlepsze opowiadania. T. 2 .- 2008	Robert P. Lipski	
36.	The History of the <i>Necronomicon</i>	Historia <i>Necronomiconu</i>	(1) Kruk.- 1997 , nr 1. (2) Necronomicon, czyli księga umarłego prawa.- 2000. (3) Historia Necronomiconu.- 2002. (4) Necronomicon, czyli księga umarłego prawa.- 201.1	(1) Andrzej Ledwożyw (2) Krzysztof Azarewicz (3) Jacek Drewnowski (4) Marek Skierkowski	
37.	The Horror at Martin’s Beach	(A) Groza na plaży Martina	(A) Ukochani zmarli.- 1997.	Andrzej Ledwożyw	Współautorka: Sonia Haft Greene

		(B) Koszmar na plaży Martina	(B) Godzina czwarta.- 2004.		
38.	The Horror at Red Hook	Koszmar w Red Hook	Reanimator.- 1995. Historia Necronomiconu .- 2002. Droga do szaleństwa.- 2004. Najlepsze opowiadania. T. 2.- 2008.	Robert Lipski	
39.	The Horror in the Burying-Ground	Horror na cmentarzu	Godzina czwarta.- 2004.	Andrzej Ledwożyw	Współautorka: Hazel Heald
40.	The Horror in the Museum	Horror w muzeum	Ostatnia próba.- 2005.	Robert Lipski	
41.	The Hound	(A) Pies (B) Ogar	(A) (1) Magia i miecz.- 1995 nr 18. (2) Przypadek Charlesa Dextera Warda.- 1999. (B) (3) Coś na progu.- 1999. (4) Sny o terrorze i śmierci.- 2008. (5) Najlepsze opowiadania. T. 2.- 2008.	(1) - (2) Grzegorz Iwańczyw (3) , (4) , (5 - wersja z przypi- sami Petera Cannona; przekład poprawiony) Robert P. Lipski	

42.	Hypnos	(A)Sen (B) Hypnos	(A) (1) Przekrój.- 1970 , nr 1300. (B) (2) Dagon.- 1994. (3) Historia Necronomiconu.- 2002. (4) Elektryczny kat.-2002. (5) Niesamowite opowieści.- 2003. (6) Sny o terrorze i śmierci.- 2008.	(1) Franciszek Welczar (2) – (6) Robert Lipski	
43.	Under the Pyramids / Imprisoned with the Pharaohs	Uwięziony wśród faraonów	W Górach Szaleństwa.- 1999. Droga do szaleństwa.- 2004.	Robert P. Lipski	
44.	In the Vault	W grobowcu	Przypadek Charlesa Dextera Warda.- 1999. Coś na progu.- 1999. Opowieści o makabrze i kosz- marze.- 2008.	Robert Lipski	

45.	In the Walls of Eryx	W murach Eryksu	W górach szaleństwa.- 1999. Droga do szaleństwa.- 2004.	Robert P. Lipski	Współautor: Kenneth Sterling
46.	The Last Test	Ostatnia próba	Ostatnia próba.- 2005.	Andrzej Ledwożyw	Współautor: Adolphe de Castro
47.	The Loved Dead	Ukochani zmarli	Ukochani zmarli.- 1997. Godzina czwarta.- 2004.	Andrzej Ledwożyw	Współautor: Clifford Martin Eddy, Jr.
48.	The Lurking Fear	Przyczajona groza	Coś na progu.- 1999. Droga do szaleństwa.- 2004.	Robert P. Lipski	
49.	The Man of Stone	Człowiek z kamienia	Godzina czwarta.- 2004.	Andrzej Ledwożyw	Współautorka: Hazel Heald
50.	Medusa's Coil	Sploty Meduzy	Ukochani zmarli.- 1997. Godzina czwarta.- 2004.	Andrzej Ledwożyw	Współautorka: Zealia Bishop
51.	Memory	Pamięć	Kruk.- 1997 nr 1. Nadnaturalny horror w literatu- rze.- 2000. Historia Necronomiconu.- 2002. Droga do szaleństwa.- 2004.	Andrzej Ledwożyw	
52.	The Moon-Bog	Księżycowe moczary	Dagon.- 1994. Historia Necronomiconu.- 2002. Droga do szaleństwa.- 2004.	Robert P. Lipski	

53.	The Mound	Wzgórze	Ukochani zmarli.- 1997. Z otchłani czasu.- 2004.	Andrzej Ledwożyw	Współautorka: Zealia Bishop
54.	The Music of Erich Zann	Muzyka Ericha Zanna	(1) Zew Cthulhu.- 1983. (2) Szepczący w ciemności .- 1992. (3) Kruk.- 1997 , nr 1. (4) Elektryczny kat.- 2002. (5) Zew Cthulhu.-2004. (6) Opowieści o makabrze i kosz- marze.- 2008. (7) Zgroza w Dunwich i inne prze- rażające opowieści.- 2012.	(1) – (6 – przekł. Popr.) Ryszarda Grzybowska (7) Maciej Płaza	
55.	The Mysterious Ship, by Howard Phillips Lovecraft. The Royal Press. 1902.	Tajemniczy statek	Przypadek Charlesa Dextera Warda.- 1999.	Andrzej Ledwożyw	

56.	The Mystery of the Grave-Yard or “A Dead Man’s Revenge”, A Detective Story, by H.P. Lovecraft	Tajemnica cmentarza	Przypadek Charlesa Dextera Warda.-1999.	Andrzej Ledwożyw	
57.	The Nameless City	Zapomniane miasto	W górach szaleństwa.- 1999. Sny o terrorze i śmierci.- 2008.	Robert P. Lipski	
58.	The Night Ocean	Nocny ocean	Ukochani zmarli.- 1997.	Andrzej Ledwożyw	Robert H. Barlow
59.	Nyarlathotep	Nyarlathotep	(1) Historia Necronomiconu.- 2002. (2) Sny o terrorze i śmierci.- 2008.	(1) Jacek Drewnowski (2) Mateusz Kopacz	
60.	Old Bugs	Old Bugs	Ostatnia próba.- 2005.	Robert Lipski	
61.	The Other Gods	Zewnętrzni bogowie	W poszukiwaniu nieznanego Kadath.- 1996. Sny o terrorze i śmierci.- 2008.	Robert Lipski	
62.	Out of the Æons	(A) Z otchłani czasu (B) Z otchłani	(A) Kruk.- 1997 , nr 1. Ukochani zmarli.- 1997. (B) Z otchłani czasu.- 2004.	Andrzej Ledwożyw	Współautorka: Hazel Herald

63.	The Outsider	(A) Obcy (B) Przybysz (C) Wyrzutek	(A) (1) W poszukiwaniu nieznanego Kadath.- 1996. (2) Wielka księga strachu.- 2008. (3) http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/po-polsku-na-hpl-pl/obcy/2011 [dostęp: 2 XII 2012]. (B) (4) Coś na progu.- 1999. (5) Opowieści o makabrze i koszmarze.- 2008. (C) (6) Zgroza w Dunwich i inne przerażające opowieści.- 2012.	(1), (4), (5) Robert Lipski (2) Ewa Morycińska-Dzius (3) Mateusz Kopacz (6) Maciej Płaza	
64	Pickman's Model	Model Pickmana	(1) Magia i miecz.- 1995 nr 19–20. (2) Przypadek Charlesa Dextera Warda.- 1999.	(1) Grzegorz Iwanciew (2), (6) Andrzej Ledwożyw	

			(3) Przypadek Charlesa Dextera Warda.- 2003. (4) Opowieści o makabrze i koszmarze.- 2008. (5) Sny o terrorze i śmierci .- 2008. (6) Najlepsze opowiadania. T. 2.- 2008.		
65.	The Picture in the House	(A) Rycina w nawiedzonym domu (B) Piekielna ilustracja	(A) (1) Dracula (pismo Śląskiego Klubu Fantastyki) [przeł.]— 198?. (B) (2) Przypadek Charlesa Dextera Warda.-1999. (3) Coś na progu.- 1999. (4) Opowieści o makabrze i koszmarze.- 2008. (5)	(1) Roman A. Lewandowski (2) – (5 – przeł. Popr.) Robert P. Lipski	

			Najlepsze opowiadania. T. 2.- 2008.		
66.	Poetry and the Gods	Poezja i bogowie	W poszukiwaniu nieznanego Kadath.- 1996. Droga do szaleństwa.- 2004.	Robert P. Lipski	Współautorka: Anna Helen Crofts
67.	Polaris	Polaris	W poszukiwaniu nieznanego Kadath.- 1996. Sny o terrorze i śmierci.- 2008.	Robert P. Lipski	
68.	The Quest of Iranon	Droga Iranona	W poszukiwaniu nieznanego Kadath.- 1996. Sny o terrorze i śmierci.- 2008.	Robert Lipski	
69.	The Rats in the Walls	Szczury w murach	(1) Przypadek Charlesa Dextera Warda.- 1999. (2) Przypadek Charlesa Dextera Warda.- 2003. (3) SFera – wydanie specjalne.- 2003 nr 1. (4) Opowieści o makabrze i koszmarze.- 2008. (5)	(1) Andrzej Ledwożyw (2) Andrzej Ledwożyw, współpraca: Marcin Roszkowski (3) Grzegorz Iwańczyw	

			Najlepsze opowiadania. T. 1.- 2008. (6) Zgroza w Dunwich i inne prze- rażające opowieści.- 2012.	(4) Grzegorz Iwańczyw (5 – przekł. Popr.) Grzegorz Iwańczyw (6) Maciej Płaza	
70.	The Shadow out of Time	<i>Cień spoza czasu</i>	(1) W górach szaleństwa.- 1999. (2) Opowieści o makabrze i kosz- marze.- 2008. (3) Zgroza w Dunwich i inne prze- rażające opowieści.- 2012.	(1) - (2) Robert P. Lipski (3) Maciej Płaza	
71.	The Shadow over Innsmouth	(A) Koszmar w Innsmouth (B) Widmo nad Innsmouth	(A) (1) Przekrój.- 1959 – 1960 , nr 766–772. (2) HPL Weird Fiction : Nie budź drzemiących demonów.- 1981. (3)	(1) – (3) Andrzej Wermer (4) – (7), (8 – przekł. Popr.) , (9) Ryszarda Grzybowska	

			Potwór na progu.- 1984. (B) (4) Zew Cthulhu.- 1983. (5) Szepczący w ciemności.-1992. (6) Kolor z przestworzy.- 1996. (7) Elektryczny kat.- 2002. (8) Zew Cthulhu.- 2004. (9) Opowieści o makabrze i koszmarze.- 2008. (10) Zgroza w Dunwich i inne przerażające opowieści.- 2012.	(10) Maciej Płaza	
72.	The Shunned House	Przeklęty dom	Coś na progu.- 1999. Droga do szaleństwa.- 2004 Najlepsze opowiadania. T. 2.- 2008.	Robert P. Lipski	
73.	The Silver Key	(A) Poprzez bramę srebrnego klucza (B)	(A) Magia i miecz.- 1996 , nr 33. (B) W poszukiwaniu nieznanego	Robert Lipski	

		Srebrny klucz	Kadath.- 1996. Opowieści o makabrze i koszmarze.- 2008. Sny o terrorze i śmierci .- 2008.		
74.	The Statement of Randolph Carter	Zeznania Randolpha Cartera:	Dagon.- 1994. Historia Necronomiconu.- 2002. Sny o terrorze i śmierci.- 2004.	Robert P. Lipski	
75.	The Strange High House in the Mist	Dziwny, wysoki dom wśród mgieł	Reanimator.- 1995. Sny o terrorze i śmierci.- 2008.	Robert P. Lipski	
76.	The Street	Ulica	Dagon.- 1994. Droga do szaleństwa.- 2004.	Robert P. Lipski	
77.	The Temple	Świątynia	(1) Fantastyka.- 1985 , nr 38. (2) Coś na progu.- 1999. (3) Droga do szaleństwa.- 2004.	(1) Mieczysław Dutkiewicz (2), (3) Robert P. Lipski	
78.	The Terrible Old Man	Przerażający staruch	(1) Reanimator.- 1995. (2) Droga do szaleństwa.- 2004. (3)	(1), (2) Robert P. Lipski (3)	

			Przerażający Staruch. Opowieści niesamowite.- 2008.	Mirosław Kropidłowski	
79.	The Thing in the Moonlight	Rzecz w świetle księżyca	Kruk.- 1997 , nr 1. Historia Necronomiconu .- 2002. Sny o terrorze i śmierci .- 2008.	Andrzej Ledwożyw	
80.	The Thing on the Doorstep	(A) Potwór na progu (B) Coś na progu	(A) (1) Przekrój nr 1219–1220 (1968). (2) HPL Weird Fiction—Nie budź drzemiących demonów.- 1981. (3) Potwór na progu.- 1984. (B) (4) Coś na progu.- 1999. (5) Opowieści o makabrze i koszmarze.- 2008. (6) Najlepsze opowiadania, tom	(1), (2) Franciszek Welczar (3) Nie podano (4) – (6 – przekł. Poprawiony) Robert P. Lipski	

			2.- 2008.		
81.	Through the Gates of the Silver Key	Poprzez bramy srebrnego klucza	W poszukiwaniu nieznanego Kadath.- 1996. Sny o terrorze i śmierci .- 2008.	Robert Lipski	Współautor: E. Hoffman Price
82.	The Tomb	Grobowiec	(1) W poszukiwaniu nieznanego Kadath.- 1996. (2) Coś na progu.- 1999. (3) Elektryczny kat.- nw 2002. (4) Droga do szaleństwa.- 2004.	(1) , (2) , (4) Robert Lipski (3) tłumacz nieznany	
83.	The Transition of Juan Romero	Przemiana Juana Romero	Dagon.- 1994. Z otchłani czasu.- 2003. Droga do szaleństwa.- 2004.	Robert Lipski	
84.	The Tree	Drzewo	W poszukiwaniu nieznanego Kadath.- 1996. Droga do szaleństwa.- 2004.	Robert Lipski	

85.	Two Black Bottles	Dwie czarne butelki	Godzina czwarta.- 2004.	Andrzej Ledwożyw	Współautor: Wilfred Blanch Talman
86.	Under the Pyramids	Uwięziony wśród faraonów	W Górach Szaleństwa.- 1999. Droga do szaleństwa.- 2004.	Robert P. Lipski	Współautor: Harry Houdini
87.	The Unnamable	Nienazwane	Reanimator.- 1995. Historia Necronomiconu.- 2002. Droga do szaleństwa.- 2004.	Robert P. Lipski	
88.	What the Moon Brings	Co sprowadza księżyc	Sny o terrorze i śmierci.- 2008.	Mateusz Kopacz	
89.	The Whisperer in Darkness	Szepczący w ciemności	(1) Zew Cthulhu.- 1983. (2) Szepczący w ciemności.- 1992. (3) Kolor z przestworzy.- 1996. (4) Elektryczny kat.- 2002. (5) Zew Cthulhu.- 2004. (6) Opowieści o makabrze i koszmarze.- 2008. (7)	(1) – (4) , (5 – przekł. Popr.), (6) Ryszarda Grzybowska (7) Maciej Płaza	

			Zgroza w Dunwich i inne przerażające opowieści.- 2012.		
90.	The White Ship	Biały statek	(1) Przekrój.-1981, nr 1872. (2) HPL Weird Fiction—Nie budź drzemiących demonów.- 1981. (3) W poszukiwaniu nieznanego Kadath.- 1996. (4) Droga do szaleństwa.-2004.	(1) , (2) Mariusz Wesołowski (3) , (4) Robert Lipski	
91.	Winged Death	Skrzydłata śmierć	Ukochani zmarli.- 1997. Ostatnia próba.- 2005.	Andrzej Ledwożyw	Współautorka: Hazel Heald

Tabela 2.

Wiersze i poematy

Utwory H. P. Lovecrafta wydane w Polsce
Z wyszczególnieniem ich oryginalnych tytułów, wariantów ich tłumaczeń i obecności
w poszczególnych publikacjach
(jako wydawnictwa samodzielne, zbiory utworów oraz publikacje w czasopismach)

L.p	Tytuł oryginalny	Tytuł polski	Publikacje, w których utwór występuje	Autor / Autorka przekładu	Uwagi
1.	The Ancient Track	Prastary szlak	Coś na progu.- 2012, nr 1.	Mateusz Kopacz	
2.	Fungi from Yuggoth: (A) sonet I, <i>The Book</i> (B) sonet II, <i>Pursuit</i> (C) sonet III, <i>The Key</i> (D) sonet IV, <i>Recognition</i>	(A) (1) Księga (B) (2) Pościg (C) (3) Klucz (D) (4) Rozpoznanie (E) (5) Wzgórze (F) (6) Studnia	(1) – (7) Strofy z dreszczykiem.- 1986 (1) – (4) , (7) Danse macabre—wybór wierszy.- 1993 (8) , (9) H.P. Lovecraft. Biografia.- 2011	(1) – (7) Jerzy Płudowski (<i>Strofy...</i>) (1) – (4) , (7) Leszek Lachowiecki i (<i>Danse...</i>) (8) , (9) Mateusz Kopacz]	Cały cykl 36 utworów, zwykle publikowany tylko we fragmentach

	(E) sonet VII, <i>Zaman's</i> (F) sonet XI, <i>The Well</i> (G) sonet XXVI, <i>The Familiars</i> (H) sonet XXX, <i>Background</i> (I) sonet XXXVI, <i>Continuity</i>	(G) (7) <i>Familiale</i> (H) (8) tytuł nie przetłumaczony (I) (9) <i>Bezkres</i>			
3.	Gaudeamus	Brak oddzielnego tytułu ; publikowane jako część opowiadania <i>Grobowiec</i>	(1) W poszukiwaniu nieznanego Kadath.- 1996 (2) Coś na progu.- 1999 (3) Elektryczny kat.- 2002 (4) Droga do szaleństwa.- 2004	(1) , (2) , (4) Robert Lipski (3) tłumacz nieznanym	Publikowane jako część opowiadania <i>Grobowiec</i>
4.	[Little Sam Perkins]	Mały Sam Perkins	H. P. Lovecraft: Biografia.- 2011	Mateusz Kopacz	
5.	Nathicana	Nathicana	Droga do szaleństwa.- 2004	Robert P. Lipski	Współautor: Alfred Galpin
6.	On	Na stworzenie Murzynów	H. P. Lovecraft: Biografia.-	Mateusz	Rasistowski,

	the Creation of Niggers		2011	Kopacz	szyder-czy utwór
7.	The Poe-et's Nightmare: A Fable	Koszmar Poe-ety	http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/po-polsku-na-hpl-pl/koszmar-poe-ety/ załączone w 2010 r., [dostęp: 15 XII 2012, godz. 18]	Mateusz Kopacz	
8.	The Rutted Road	Polna droga	http://www.hplovecraft.pl/hplovecraft/po-polsku-na-hpl-pl/polna-droga/ załączone w 2010 r., [dostęp: 15 XII 2012, godz. 18]	Mateusz Kopacz	
9.	The Unknown	Nieznane	www.hplovecraft.pl—dział H. P. Lovecraft po polsku [dostęp: 15 XII 2012, godz. 18:10] Biuletyn Carpe Noctem, nr 1/2010 [www.carpenoctem.pl/wp-content/uploads/2011/08/biuletyn1.pdf ; dostęp : 15 XII 2012, godz. 18:20]	Mateusz Kopacz	

Tabela 3.

Publicystyka

Utwory H. P. Lovecrafta wydane w Polsce
Z wyszczególnieniem ich oryginalnych tytułów, wariantów ich tłumaczeń i obecności
w poszczególnych publikacjach
(jako wydawnictwa samodzielne, zbiory utworów oraz publikacje w czasopismach)

L.p.	Tytuł oryginalny	Tytuł polski	Publikacje, w których utwór występuje	Autor / Autorka przekładu	Uwagi
1.	Supernatural Horror in Literature	Nadnaturalny horror w literaturze	Nadnaturalny horror w literaturze.- 2000 Nadnaturalny horror w literaturze. - 2008	Andrzej Ledwożyw (edycja z 2008 r. w przekładzie poprawionym przez Roberta P. Lipskiego i Łukasza M. Pogodę)	

Tabela 4.**Najczęściej publikowane w Polsce utwory H.P. Lovecrafta**

L.p.	Tytuł oryginalny	Tytuły polskie	Łączna liczba wydań w Polsce
1.	The Dunwich Horror	Okropność w Dunwich; Koszmar w Dunwich; Zgroza w Dunwich	11
2.	The Shadow Over Innsmouth	Koszmar w Innsmouth; Widmo nad Innsmouth	10
3.	The Call of Cthulhu	Zew Cthulhu	9
4.	The Colour Out of Space	Kolor, który spadł z nieba; Kolor z przestworzy; Kolor z innego wszechświata.	9
5.	Dagon	W otchłani; Dagon	9
6.	Cool Air	Zimno; Chłodny powiew	8
7.	The Haunter of the Dark	Duch Ciemności; Nawiedziciel mroku	8
8.	The Evil Clergyman	Sen; Zły duchowny; Diabelski duchowny	7
9.	The Music of Erich Zann	Muzyka Ericha Zanna	7
10.	The Whisperer in Darkness	Szepczący w ciemności	7

Tabela 5.

Najczęściej publikowane w USA utwory H.P. Lovecrafta

L.p.	Tytuł oryginalny	Tytuły polskie	Łączna liczba wydań w USA
1.	The Sadow over Innsmouth	Widmo nad Innsmouth	20
2.	The Shadow out of time	Cień spoza czasu	19
3.	The Shunned House	Nawiedzony dom	19
4.	The Colour Out of Space	Kolor z przestworzy	22
5.	The Lurking Fear	Przyczajona groza	18
6.	The Outsider	Wyrzutek / Przybysz / Obcy	18
7.	The Call of Cthulhu	Zew Cthulhu	18
8.	At the Mountains of Madness	W Górach Szaleństwa	17
9.	Picman's Model	Model Pickmana	17
10.	The Thing on the Doorstep	Coś na progu / Potwór na progu	17

Tabela 6.

**Edycje utworów H.P. Lovecrafta
dostępne w bibliotekach na terenie Wrocławia**

A)

Dolnośląska Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Tadeusza Mikulskiego

L.p.	Skrótowy opis książki	Liczba egzemplarzy i lokalizacja (filie; biblioteki instytutowe)
1.	Czyhający w progu. Poznań 2004.	4 egz.
2.	Dagon. Paris 1992	1 egz.
3.	Droga do szaleństwa. Poznań 2004.	4 egz.
4.	Opowieści o makabrze i koszmarze. Poznań 2007.	2 egz.
5.	Przypadek Charlesa Dextera Warda. Toruń 2012.	2 egz.
6.	Sny o terrorze i śmierci. Poznań 2008.	3 egz.
7.	Zew Cthulhu. Warszawa 1983.	1 egz
8.	Zgroza w Dunwich. Poznań 2012.	2 egz

Razem: 18 egz. (źródło: opracowanie własne na podstawie katalogu internetowego Dolnośląski Zasób Biblioteczny [online] [5 VI 2013]).

B)

Miejska Biblioteka Publiczna we Wrocławiu

L.p.	Skrótowy opis książki	Liczba egzemplarzy i lokalizacja (filie – numery i nazwy ulic; biblioteki instytutowe)
1.	Coś na progu. Poznań 1999.	19 egz.
2.	Czyhający w progu. Poznań 2004.	8 egz.
3.	Dagon. T. 1. Warszawa 1994.	1 egz.
4.	Dagon. Warszawa 1996.	1 egz.
5.	Dagon. Warszawa 1997.	1 egz.
6.	Droga do szaleństwa. Poznań 2004.	9 egz.
7.	Historia Necronomiconu. Warszawa 2002.	11 egz.
8.	H. P. Lovecraft biografia. Poznań 2010.	7 egz.
9.	The H.P. Lovecraft omnibus 1 : at the mountains of madness and other novels of terror. London 1999.	1 egz.
10.	H. P. Lovecraft : przeciw światu, przeciw życiu. Warszawa 2007.	9 egz.

11.	Koszmary i fantazje : listy i eseje. Kraków 2013.	1 egz.
12.	Najlepsze opowiadania. T. 1. Poznań 2008.	14 egz.
13.	Najlepsze opowiadania. T. 2. Poznań 2008.	13 egz.
14.	Obserwatorzy spoza czasu. Poznań 2000.	19 egz.
15.	Opowieści o makabrze i koszmarze. Poznań 2007.	20 egz.
16.	Ostatnia próba. Warszawa 2005.	1 egz.
17.	Przypadek Charlesa Dextera Warda. Toruń 2012.	7 egz.
18.	Reanimator. Warszawa 1995.	5 egz.
19.	Sny o terrorze i śmierci. Poznań 2008.	19 egz.
20.	Szepczący w ciemności. Warszawa 1992.	4 egz.
21.	W górach szaleństwa. Poznań 1999.	22 egz.
22.	W poszukiwaniu nieznanego Kadath. Warszawa 1996 .	3 egz.
23.	Zgroza w Dunwich i inne przerażające opowieści. Poznań 2012.	8 egz.
24.	Zew Cthulhu. Warszawa 1983.	2 egz.
25.	Zew Cthulhu : ocierająca się o szaleństwo gra w światach H. P. Lovecrafta. Warszawa 1995.	1 egz.

26.	Zew Cthulhu. Toruń 2004.	7 egz.

Razem 213 egz. (źródło: opracowanie własne na podstawie katalogu internetowego Dolnośląski Zasób Biblioteczny [online] [5 VI 2013]).

C)

Biblioteka Uniwersytetu Wrocławskiego (Biblioteka Główna i sieć bibliotek instytutowych)

L.p.	Skrótowy opis książki	Liczba egzemplarzy i lokalizacja (domyślnie Biblioteka Główna; biblioteki instytutowe wymienione, jeśli zaistniała taka sytuacja)
1.	Coś na progu. Poznań 1999.	1 egz.
2.	Czyhający w progu. Poznań 2004.	1 egz.
3.	Droga do szaleństwa. Poznań. 2004.	2 egz.
4.	H. P. Lovecraft : biografia. Poznań 2010.	1 egz.
5.	Koszmary i fantazje : listy i eseje. Kraków 2013.	1 egz.
6.	Najlepsze opowiadania. T. 1. Poznań 2008.	1 egz.
7.	Najlepsze opowiadania. T. 2. Poznań 2008.	1 egz.

8.	Nadnaturalny horror w literaturze. Warszawa 2000.	1 egz. Instytut Filologii Polskiej
9.	Obserwatorzy spoza czasu. Poznań 2000.	1 egz.
10.	Panorama de la littérature fantastique américaine. T. 1, Des origines aux pulps. Liège 1993.	1 egz.
11.	Szepczący w ciemnościach. Warszawa 1992.	1 egz. Instytut Filologii Polskiej
12.	W Górach Szaleństwa. Warszawa 1990.	1 egz. Instytut Filologii Polskiej
13.	W Górach Szaleństwa. Poznań 1999.	1 egz.
14.	Zew Cthulhu. Warszawa 1983.	1 egz. Instytut Filologii Polskiej
15.	Zgroza w Dunwich i inne przerażające opowieści. Poznań 2012.	1 egz.
16.	H. P. Lovecraft : przeciw światu, przeciw życiu. Warszawa., 2007.	3 egz. Biblioteka Główna 2 egz. Instytut Filologii Romańskiej

Razem 19 egz. (źródło: opracowanie własne na podstawie katalogu internetowego Biblioteki UWr <http://www.bu.uni.wroc.pl/katalog/> [online] [5 VI 2013]).

D)

Biblioteka Politechniki Wrocławskiej

L.p.	Skrótowy opis książki	Liczba egzemplarzy i lokalizacja (filie; biblioteki instytutowe)
1.	Coś na progu. Poznań 1999.	1 egz. Dział Beletrystyka w Bibliotece Głównej
2.	H.P. Lovecraft. Biografia. Poznań 2010.	1 egz. Beletrystyka B.G.
3.	H.P. Lovecraft. Przeciw światu, przeciw życiu. Warszawa 2007.	1 egz. Beletrystyka B.G.
4.	Obserwatorzy spoza czasu. Poznań 2000.	1 egz. Beletrystyka B.G.
5.	Przypadek Charlesa Dextera Warda. Warszawa 1991.	1 egz. Biblioteka w D.S. T 17
6.	Sny o terrorze i śmierci. Poznań 2008.	1 egz. Beletrystyka B.G.
7.	Ukochani zmarli. Warszawa 1997.	1 egz. Beletrystyka B.G.
8.	W górach szaleństwa. Poznań 1999.	1 egz.

		Beletrystyka B.G.
9.	Zew Cthulhu. Warszawa 1983.	3 egz. Beletrystyka B.G. (2 egz.) B.D.S. T 17

Razem 11 egz. (źródło: opracowanie własne na podstawie katalogu internetowego Biblioteki Politechniki Wrocławskiej [http://www.politechnika.wroc.pl/katalog/\[online\]](http://www.politechnika.wroc.pl/katalog/[online]) [5 VI 2013]).

E)

Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich

L.p.	Skrótowy opis książki; liczba egzemplarzy (domyślnie – 1, gdy liczba jest inna, to zostaje podana).	Liczba egzemplarzy i lokalizacja (filie; biblioteki instytutowe)
1.	Coś na progu. Poznań 1999.	1 egz.
2.	Czyhający w progu. Poznań 2004.	1 egz.
3.	Droga do szaleństwa. Poznań 2004.	1 egz.
4.	Godzina czwarta. Warszawa 2004.	1 egz.
5.	Historia Necronomiconu. Warszawa 2002.	1 egz.
6.	H. P. Lovecraft : biografia. Poznań 2010.	1 egz.
7.	H. P. Lovecraft : przeciw światu, przeciw życiu. Warszawa 2007.	1 egz.

8.	Nadnaturalny horror w literaturze. Warszawa 2000.	1 egz.
9.	Nadnaturalny horror w literaturze. Warszawa 2008.	1 egz.
10.	Najlepsze opowiadania. T. 1. Poznań 2008.	1 egz.
11.	Najlepsze opowiadania. T. 2. Poznań. 2008.	1 egz.
12.	Obserwatorzy spoza czasu. Poznań 2000.	1 egz.
13.	Opowieści o makabrze i koszmarze. Poznań 2007.	1 egz.
14.	Przypadek Charlesa Dextera Warda. Warszawa 2003.	1 egz.
15.	Sny o terrorze i śmierci. Poznań 2008.	1 egz.
16.	Szepczący w ciemności. Warszawa 1992.	1 egz.
17.	W górach szaleństwa. Poznań 1999.	1 egz.
18.	Zew Cthulhu. Warszawa 1983.	2 egz.
19.	Zgroza w Dunwich i inne przerażające opowieści. Poznań 2012.	1 egz.

Razem 20 egz. (źródło: opracowanie własne na podstawie katalogu internetowego Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich <http://www2.oss.wroc.pl/katalog/> [online] [5 VI 2013]).

F)

Biblioteka Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych im. Tadeusza Kościuszki

L.p.	Skrótowy opis książki; liczba egzemplarzy (domyślnie – 1, gdy liczba jest inna, to zostaje podana).	Liczba egzemplarzy i lokalizacja (filie; biblioteki instytutowe)
1.	Przypadek Charlesa Dextera Warda. Warszawa 1991.	1 egz.
2.	W górach szaleństwa. Warszawa 1990.	1 egz.

Razem 2 egz. (źródło: opracowanie własne na podstawie katalogu internetowego Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich <http://www2.oss.wroc.pl/katalog/> [online] [5 VI 2013]).

.

Bibliografia

Źródła

1. Lovecraft H.P. *Koszmary i fantazje. Listy i eseje*. Tłum. Mateusz Kopacz. Sine Qua Non, Kraków 2013.- 384 s.
2. Lovecraft H.P., *Najlepsze opowiadania*. Tom 1. przeł. Robert P.Lipski, Ryszarda Grzybowska, Andrzej Ledwożyw. Znak i S-ka, Poznań 2008.- 394 s.
3. Lovecraft H.P., *Najlepsze opowiadania*. Tom 2. przeł. Robert P.Lipski, Ryszarda Grzybowska, Andrzej Ledwożyw. Znak i S-ka, Poznań 2008.- 335 s.
4. Lovecraft H.P., *Zgroza w Dunwich i inne przerażające opowieści*. Przeł. Maciej Płaza. Vesper, Poznań 2012.- 792 s.

Opracowania

5. Arcimboldi, Giuseppe. [W:] *Encyklopedia Gazety Wyborczej*. T. 1. PWN ; Agora S.A., Warszawa 2004, s. 346.
6. Kułakowska J., *Bluźniercza przestrzeń, czyli ponadczasowość prozy H.P. Lovecrafta*. Coś na progu.- 2012, nr .- s. 8-11.
7. Joshi S.T., *H.P. Lovecraft. Biografia*. Tłum. Mateusz Kopacz. Zysk i S-ka, Poznań 2010, 1177 s.
8. Houellebecq M., *H.P. Lovecraft. Przeciw światu, przeciw życiu*. Ze wstępem Stephena Kinga. Przełożył Jacek Giszczak. W.A.B., Warszawa 2007, s. 97.
9. Joshi S.T., Niektóre z inspiracji *Wzgórza i W Górach Szaleństwa*. [W:] Coś na progu.- 2012, nr 1.- s. 1-4.;
- 10.Oracz M., *De Profundis. Gra na pograniczu szaleństwa*. Portal, Gliwice 2001.
11. Ruch Wydawniczy w Liczbach.. Polish Publishing in Figures.R. LVII: 2011. Red. Anna Seroka.- Biblioteka Narodowa – Zakład Statystyki Wydawnictw, Warszawa 2012.- 156 s.

12. Gołębiewski Ł., Waszczyk P., *Rynek książki Polsce 2012*. Biblioteka Analiz, Warszawa 2012, s. 59.s

13. Słownik terminów literackich. Pod red. Janusza Sławińskiego. Wrocław 2002, s. 464.

14. Kopacz M., „*W tempie iście karkołomnym*” – o listach i esejach Lovecrafta. Tamże, s. 5-7.

Źródła internetowe

15. <http://gotujzcthulhu.wordpress.com/page/2/>

16. <http://www.hippocampuspress.com/>

17. <http://www.hplovecraft.pl>

18. <http://www.johncoulthart.com/>

19. <http://www.noosphere.com/icarus/livres/niourf.asp?numlivre=2146575452>

20. <http://www.ppp.uni.wroc.pl>.

21. http://shop.necropress.com/index.php?main_page=index&cPath=70&zenid=1r8c3l0q3r ru6urrghvgb4l452

22. Arkham House [W:] <http://en.wikipedia.org> [online] [5 VI 2013]. Dostępny w: < http://en.wikipedia.org/wiki/Arkham_House >;

23. Arkham House [W:] <http://www.arkhamhouse.com/> [online] [5 VI 2013]. Dostępny w: < <http://www.arkhamhouse.com/> >.

24. *Gunning fog index*. [W:] [http:// en.wikipedia.org/](http://en.wikipedia.org/) [online] [30 V 2013]. Dostępny w: < en.wikipedia.org/wiki/Gunning_fog_index >.

25. Hippocampus Press [W:] <http://en.wikipedia.org> [online] [5 VI 2013]. Dostępny w: <
http://en.wikipedia.org/wiki/Hippocampus_Press >

26. Necronomicon Press [W:] <http://en.wikipedia.org> [online] [5 VI 2013]. Dostępny w: <
http://en.wikipedia.org/wiki/Necronomicon_Press >.

27. Ty i ja. [W:] <http://www.wikipedia.pl> [online] [4 VI 2013]. Dostępny w:<
http://pl.wikipedia.org/wiki/Ty_i_Ja >.

Indeks Osobowy

A

Angell, George Gammel: 55;
Arcimboldi, Giuseppe: 65;
Ashton Smith, Clark: 22, 62;
Azarewicz, Krzysztof: 119;

B

Barlow, Robert H.: 21, 22,
23, 32, 41;
Bellknap, Long Frank: 20, 21;
Bishop, Zealia: 76, 84;
Blackwod, Algernon: 62;
Bloch, Robert: 20, 21, 22, 92,
105;
Błońska-Wolfahrt, Wanda:
67;
Bogiel, Katarzyna: 83;
Boettcher, Kamil „Lupus”:
119;

Borowska, Maria: 68;
Branney, Sean: 111, 112;
Brązowy Jenkin: 51, 105;
Brobst, Harry: 14, 21;
Brykczyński, Władysław: 91;
Bułhakow, Michaił: 103;
Buren Philips, Whipple Van:
11, 13;
Burton, Cliff: 115;
Butler, Geezer: 115;

C

Cameron, James: 113;
Cannon, Peter: 8, 65, 82, 90,
92, 93;
Chaskin, David: 109;
Chojnacki, Piotr: 92;
Cholewa, Piotr W.: 72;
Cichocki, Jerzy: 79;
Cole Edward, H.: 21;
Conan Barbarzyńca: 67;
Conrad, Joseph: 104;
Cook, W. Paul: 18, 30, 60;
Coppola, Francis Ford: 104;
Corben, Richard: 107;
Corman, Roger: 107, 108;
Coulthart, John: 92, 106;
Cruise, Tom: 113;
Cthulhu: 52, 53, 106;
Curwen, Joseph: 48, 49;

D

Daas, Edward E.: 16, 28;
Dagon: 105;
Derleth, August: 23, 32, 61,
75, 78, 91, 93, 105;
Derleth, April: 93;
Dębski, Eugeniusz: 119;

Dębski, Rafał: 119;
Dos Santos, Mark: 107;
Drewnowski, Jacek: 79;
Dukaj, Jacek: 119;
Dutkiewicz, Mieczysław: 71;
Działowski, Jean-Jacques:
107;

E

Eco, Umberto: 105;
Eddy, Martin: 76;
Eliot, Matt: 44, 45;

F

Fegred, Duncan: 107;

Fielding, Helen: 85;
Filipowicz, Artur: 120;

G

Garztecki, Juliusz: 68;
Gaiman, Neil: 5;
Gans, Christophe: 110;
Gardner, Nahum: 54;
Gatner, Dariusz: 73;
Gildark, Daniel: 112;
Gilman, Walter: 50, 51;
Gordon, Stuart: 108, 109;
Greene, Sonia H.: 15, 17, 18,
19, 25, 29, 40;
Galpin, Alfred: 16;
Grabiński, Stefan: 84;
Greek, David: 108;
Grzybowski, Ryszarda: 69,
70, 81, 91, 92;
Gunn, James E.: 72;
Gunning, Robert: 47;

H

Haller, Daniel: 108;
Heinrich, Karl: 49, 50;
Herald, Hazel: 22, 76;
Herman, Todd: 107;
Hetfield, James: 115;
Hitchcock, Alfred: 32, 113;
Hoffman, Abbie: 103;
Houellebecq, Michel: 24, 90,
92, 93, 97, 101;
Houtan, George Julian: 109;
Howard, Robert E.: 20, 62,
72, 104;

I

Iommi, Tony: 115;
Iwańczyw, Grzegorz: 71, 72,
77, 82;

J

Jackson, Fred: 15, 27, 28;
Jasiczak, Dariusz: 91, 92;

Jasieński, Brunon: 103, 104;
Joshi, Sunnand Tryambak: 8,
9, 11, 14, 15, 24, 26, 31, 34,
35, 36, 37, 38, 62, 65, 82, 83,
92, 93, 101;
Juryś, Roman: 68;

K

Kafka, Franz: 104;
Kaneko, Shūsuke: 110;
Kasprowicz, Kaia: 9;
Keith, David: 109;
Kern, Ludwik Jerzy: 67;
King, Stephen: 4, 5, 105;
Klapa, Szymon: 119;
Kleiner, Rheinhart: 16;
Kopacz, Mateusz: 9, 35, 36,
38, 82, 83, 92;
Kropidłowski, Mirosław: 82;
Kuczyńska, Teresa: 68;

L

Lachowicki, Leszek: 73;
Laniu, Richard: 117;
Lee, Alan: 104;
Ledwożyw, Andrzej: 73, 75,
77, 79, 80, 81, 82, 92;
Leiber, Fritz: 84, 105;
Leman, Andrew: 111, 112;
Lewandowski, Roman A.: 72;
Lewandowski, Konrad T.:
118;
Lewis, Matthew: 47;
Lipski, Robert P.: 43, 73, 77,
78, 79, 80, 81, 82, 91, 92, 93,
118;
Loucks, Donovan K.: 9, 34,
35;
Lovecraft, Joseph: 11;
Lovecraft z d. Phillips, Sarah
Susan: 11, 12, 13;
Lovecraft, Winfield Scott: 11,
12;
Loveman, Samuel: 62;

Lumley, Brian: 4, 62, 106;

Ł

Łoszewski, Bogdan: 71;

M

Mabbott, Thomas Ollive: 23;
Masterton, Graham: 4, 5, 105;
Maziarz, Marek: 46;
McEvoy, Patrick: 107;
Michaud, Marc A.: 62;

Mikoś, Jacek: 70;
Misquamacus: 105;
Moe, Marice W.: 16, 76;

Mornd, Paul: 103 ;
Mostowicz, Arnold : 68, 71;
Morycińska-Dzius, Ewa : 82;
Morton, James F. : 17;
Munk, Edvard: 103;
Munroe, Chester: 15;
Munroe, Harold W.: 14, 15;
Munsey, Frank A.: 15;
Muszyński, Beniamin: 119;

N

Nelson, Michael Alan: 107;
Niewiadomski, Andrzej: 71;
Nowicki, Grzegorz: 92;
Nyarlatotep: 52, 106;

O

Oates, Joyce Carol: ⁶²;
Osbourne, Ozzy: 115;
Ouellette, Jean-Paula : 109,
110 ;

P

Pasternak, Andrzej : 71;
Phillips, Annie: 21;
Phillips, Morrish Ethel: 21;
Piekot, Tomasz: 46;
Filipiuk, Andrzej: 119;
Płaza, Maciej: 45, 65, 92, 93;
Płudowski, Jerzy: 72;
Poe, Edgar Allan: 23, 67, 107;
Pratchet, Terry: 105;

Q

Quiligotti, Pablo: 107;

R

Rice, Ann: 4;
Ritchie, Andrew: 107;
Rolke, Tadeusz: 68;
Roosvelt, Franklin.Delano:
41;

Rucziński, Witalij: 103;

Rulikowski, Piotr: 119;

Russel, John: 28;

Russel, Robert Leonard: 22;

S

Sadowski, Maciej: 92;
Samoza, Jose Carlos: 106;
Santolouco, Mateus: 107;
Sapkowski, Andrzej: 119;
Shepherd, Wilson: 41;
Shubb-Niggurath: 52;
Schulz, David E.: 9, 34, 35,
36, 38;

Skierkowski, Marek: 79;

Sławiński, Janusz: 6;

Sterling, George: 62;

Stoker, Bram: 4;

Szczepaniak, Paweł: 9;

Szponder, Tomasz: 85;

T

Talejko-Kwiatkowska,

Lucyna: 91, 92;

Tolkien, John Ronald Reuel.:
47, 103, 104;

Tomaszewski, Henryk: 68;

Toro, Guillermo del: 113;

U

Ulrich, Lars: 115;

Ulrich, Torben: 115;

Uzna, Brian: 110;

W

Walpole, Horace: 4;

Wandrei, Donald: 23, 32, 105;

Ward, Charles Dexter: 48, 49;

Welczar, Franciszek: 67, 71;

Wells, Herbert George: 115;

Welles, George Orson:

115,116;

Wesołowski, Mariusz: 69;

Wermer, Andrzej: 65, 71;

Wędrowycz, Jakub: 119;

Wilson, Kevin: 117;

Wollstonecraft, Shelley Mary:
4;

Wroczyński, Michał: 73;

Wydmuch, Marek: 73, 75, 91;

Y

Yog-Sothoth: 52, 105;

Z

Zadok, Allen: 44, 112;

Zysk, Tadeusz: 85.